N. ANISSIMOV

PÕLLUMAJANDUSE ARENDAMINE VIIENDAL VIISAASTAKUL

★

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1954

A-20168

N. ANISSIMOV

PÕLLUMAJANDUSE ARENDAMINE VIIENDAL VIISAASTAKUL

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

Originaali tiitel:

Н. Анисимов. Развитие сельского хозяйства в пятой пятилетке
Госполитиздат 1953.

Tõlkinud A. Käär.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Esimene peatükk

*

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE KÜLLUSE LOOMINE ON ELULISELT TÄHTIS ÜLDRAHVALIK ÜLESANNE

NSV Liidu arendamise viies viie aasta plaan aastaiks 1951—1955, mille põhilised ülesanded on formuleeritud partei XIX kongressi direktiivides, on suureks sammuks edasi meie maa arenemises sotsialismilt kommunismile. Viies viie aasta plaan määrab kindlaks selle võimsa tõusu, mida peab läbi tegema NSV Liidu kogu rahvamajandus, sealhulgas ka tema nii tähtis haru, nagu seda on põllumajandus.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee septembripleenum (1953. aastal) töötas välja põllumajanduslik tootmise kõigi harude edasiarendamise laialdase programmi eesmärgiga luua meie maal lähema kahe-kolme aasta jooksul elanikkonnale vajalike toiduainete ning kergeja toiduainetetööstusele vajaliku tooraine külluse.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse ülesannete täitmine kindlustab nõukogude rahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tunduva tõusu.

Meie maa arendamine toimub täies kooskõlas sotsialismi majandusseaduste nõuetega.

Sotsialismi põhilise majandusseaduse olulisteks joonteks ja nõueteks on kogu ühiskonna järjest kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamine sotsialistliku tootmise pideva suurendamisega ja täiustamisega kõrgeima tehnika baasil. Tegutsedes täies kooskõlas selle seaduse nõuetega, teostavad kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus edukalt majanduspoliitikat, mille eesmärgiks on sotsialistliku ühiskonna tootlike jõudude järjekindel arendamine ja selle ühiskonna õitseng. Nad teostavad poliitikat, mille eesmärgiks on pidevalt tõsta töötajate materiaalset heaolu ja kultuuritaset.

Täielikuks vastandiks tõusu- ja õitsenguteed sammuvale sotsialistlikule majandussüsteemile on kapitalistlik majandussüsteem. Tänapäeva kapitalismi põhilise majandusseaduse peamisteks joonteks ja nõueteks on maksimaalse kapitalistliku kasumi kindlustamine antud maa rahvastiku enamuse ekspluateerimise, laostamise ja pauperiseerimise teel, teiste maade, eriti mahajäänud maade rahvaste orjastamise ja süstemaatilise paljaksriisumise teel, lõpuks, sõdade ja rahvamajanduse militariseerimise teel, mida kasutatakse kõige kõrgemate kasumite kindlustamiseks. Tänapäeva kapitalismi põhiline majandusseadus avastab ja selgitab kapitalismi kisendavad vastuolud ning imperialistlike riikide agressiivse röövpoliitika põhjused. Selle seaduse toime viib kapitalismi üldkriisi süvenemisele, kapitalistliku ühiskonna kõigi vastuolude paratamatule suurenemisele ja plahvatusele.

Sotsialismi põhilise majandusseaduse toimele ja tänapäeva kapitalismi põhilise majandusseaduse toimele vastavad majandusliku arengu kaks joont. Need kaks joont on selgesti iseloomustatud Keskkomitee aruandekõnes kommunistliku partei XIX kongressile.

Üks joon on rahuaegse majanduse pideva tõusu joon Nõukogude Liidus ja rahvademokraatia maades, majanduse, mis ei tunne kriise ja mis areneb ühiskonna materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamise huvides. See majandus kindlustab rahvahulkade elatustaseme süstemaatilise tõusu ja tööjõu täieliku ärakasutamise. Seda majandust iseloomustab sõbralik majanduslik koostöö demokraatlikku leeri kuuluvate maade vahel.

Teine joon on kapitalismi, mille tootlikud jõud tammuvad paigal, majanduse joon, majanduse, mis rabeleb kapitalismi järjest süveneva üldkriisi ja alatasa korduvate majanduskriiside pihtide vahel, majanduse militariseerimise ja sõja jaoks töötavate tootmisharude ühekülgse arendamise joon, riikidevahelise konkurentsivõitluse joon, ühtede maade teiste poolt orjastamise joon.

Nagu enne sõda, nii ka sõjajärgsel ajal sammub NSV Liidu rahvamajandus rahuaegse tootmise arendamise alusel kõrvalekaldumatult tõusuteed. Tööstustoodangu maht NSV Liidus moodustas 1951. aastal 1266 protsenti võrreldes 1929. aastaga, s. o. suurenes selle ajavahemiku jooksul ligi 13-kordseks. 1952. aastal astus tööstus uue suure

sammu edasi. NSV Liidu tööstuse kogutoodang kasvas 1952. aastal võrreldes 1951. aastaga 11 protsenti, 1953. a. esimesel poolel aga, võrreldes 1952. aasta esimese poolega, kasvas ta veelgi 10 protsenti. Pidev kasv toimub ka sotsialistlikus põllumajanduses.

Euroopa rahvademokraatia maad, vaatamata sellele, et nad said sõjas kannatada tunduvalt rohkem kui Lääne-Euroopa kapitalistlikud maad, ületasid sõjaeelse (1937. a.) tööstustoodangu taseme 1953. aasta alguseks peaaegu kolmekordselt, samal ajal kui kuus Euroopa kapitalistlikku maad — Prantsusmaa, Austria, Belgia, Holland, Kreeka ja Luksemburg kokku — ületasid selle vähem kui ühe kolmandiku võrra. 1952. aastal kasvas tööstustoodang Euroopa rahvademokraatia maades üldiselt 20 protsenti, nimetatud kapitalismimaades aga kõigest 0,8 protsenti. Euroopa rahvademokraatia maades toimub pidev tõus ka põllumajanduses.

Nagu rõhutati partei XIX kongressil, oli Saksa Demokraatlikus Vabariigis 1952. aastaks tööstuslik tootmine mitte ainult taastatud, vaid ületas sõjaeelse taseme juba 36 protsendi võrra. Põllumajandus on nii külvipinna suuruselt kui ka viljakuselt ületanud sõjaeelse taseme.

Hiina Rahvavabariigis suurenes tööstustoodangu maht 1951. aastal 1949. aastaga võrreldes enam kui kahekordseks. Suure agraarreformi tulemusel, mille teostas Hiina rahvavalitsus, on saavutatud suurt edu põllumajanduses: toiduviljakultuuride toodang moodustas juba 1952. aastal võrreldes 1949. aastaga 142 protsenti, puuvilla tootmine — üle 300 protsendi. Nüüd toodab Hiina Rahvavabariik sellisel hulgal teravilja ja puuvilla, millest piisab oma elanikkonna nõudmiste rahuldamiseks ja isegi põllumajandussaaduste väljavedamiseks.

Korea Rahvademokraatlikus Vabariigis saavutati pärast jaapani kolonisaatorite minemakihutamist suur majanduslik tõus. Tööstustoodangu maht suurenes juba 1949. aastal võrreldes 1946. aastaga neljakordseks. Pärast seda, kui rahvademokraatlik valitsus oli teostanud agraarreformi, laienes maal külvipind peaaegu 25 protsenti, tunduvalt tõusis kõigi põllumajanduskultuuride viljakus. Ameerika imperialistide kallaletung katkestas Korea Rahvademokraatliku Vabariigi rahvahulkade rahuliku loova töö. Seoses sõja lõpetamisega seisavad korea rahva ees ülesanded Korea riigi rahvusliku ühtsuse taastamise, samuti ka maa rahvamajanduse taastamise ja edasise tõstmise alal.

Suurt edu oma majanduse arendamisel on saavutanud Mongoolia Rahvavabariik. Maa majanduse peamine haru — loomakasvatus — areneb pidevalt; loomade arv on vabariigi olemasolu ajal kasvanud 2,5-kordseks; kõik loomad kuuluvad nüüd töötavale talurahvale. Riikliku ja kooperatiivse tööstuse toodang on viimase aastakümne jooksul suurenenud peaaegu kolmekordseks.

Tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise pideva kasvu ja täiustamise alusel tõuseb Nõukogude Liidus ja rahvademokraatia maades järjekindlalt rahvaste materiaalne heaolu ja kultuuritase. Aastast aastasse suurenevad tööliste ja teenistujate reaalpalk ja töötavate talupoegade tulud.

Sootuks teist pilti näeme Ameerika Ühendriikides ja teistes kapitalistlikes maades. NLKP XIX kongressil toodi järgmisi andmeid.

Ameerika Ühendriikides on tööstuslik tootmine ajavahemikul 1929.—1939. a. tammunud paigal; siis tõusis ta ainult sõjalise tootmise järsu suurendamise tõttu teise maailmasõja ajal, alanes siis tunduvalt, tõusis seejärel uuesti ainult korea rahva vastu alustatud sõja ja palavikulisele relvastuse võidujooksule ülemineku tõttu, suurenedes seoses sellega 1951. aastal võrreldes 1929. aastaga kahekordseks. Inglismaa tööstustoodang kasvas 1929.—1951. a. kõigest 60 protsenti. Reas teistes Lääne-Euroopa kapitalistlikes maades aga tammub tööstus ikka veel umbkaudselt 1929. aasta tasemel.

Nii jääb kapitalistlike maade, sealhulgas ka Ameerika Ühendriikide tööstuslik tootmine oma tempolt tunduvalt maha NSV Liidu ja rahvademokraatia maade tööstuse arenemise tempost. Kapitalistlike maade tööstuslik tootmine suurenes mõnevõrra ainult seoses sõja ettevalmistamisega. Pärast seda, kui kapitalistlikud riigid asusid relvastuse võidujooksu teele, vähendavad nad tsiviiltootmist. Ameerika Ühendriikide riigieelarve on viimaste aastate jooksul muutunud tüüpiliseks sõja-eelarveks. Nii moodustasid otsesed sõjalised kulutused kogu 1952/53. a. eelarves 74 protsenti, mis ületab rohkem kui kolmekordselt sõjalisi kulutusi enne sõja algust Koreas. Relvastuse võidujooksu tulemuseks on miljonäride ja miljardäride ennekuulmatu rikastumine. Seitsme sõjajärgse aasta jooksul moodustasid Ameerika Ühendriikide monopolistide kasumid ligemale 220 miljardit dollarit. Elanikkonnalt võetavad maksud suurenevad samal ajal ennekuulmatult. Töötajate olukord halveneb iga päe-

vaga. Ainuüksi Ameerika Ühendriikides, Jaapanis, Inglismaal, Itaalias, Belgias ja Lääne-Saksamaal ulatub täiesti või osaliselt töötute arv 32 miljoni inimeseni. Aastast aastasse tõuseb tööliste ja töötavate talupoegade streikide ning poliitiliste väljaastumiste laine.

Niisugused on kaks tulemust, majandusliku arengu kaks joont, mis peegeldavad neid kõige suuremaid eeliseid, mis on sotsialistlikul majandussüsteemil kapitalistliku majandussüsteemiga võrreldes.

Nõukogude Liidus, kus rahvamajandus pidevalt areneb rahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tõstmise huvides, ehitatakse edukalt üles kommunistlikku ühiskonda.

Partei põhikirjas, mille kinnitas partei XIX kongress, on öeldud:

«Nüüd seisavad Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei peaülesanded selles, et ehitada üles kommunistlik ühiskond sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku teel, pidevalt tõsta ühiskonna materiaalset ja kultuurilist taset, kasvatada ühiskonna liikmeid internatsionalismi vaimus ja kõigi maade töörahvaga vennalike sidemete loomise vaimus, igati tugevdada Nõukogude kodumaa aktiivset kaitset tema vaenlaste agressiivse tegevuse vastu.»[1]

Meie maa asub kommunismi poole liikumise uuel etapil, mida valmistas ette sotsialistliku ülesehitustöö kogu eelnev käik.

Meie maal kommunismi ülesehitamise hiiglasliku programmi tähtsamaks koostisosaks on ülesande lahendamine, mis näeb ette põllumajandussaaduste külluse loomist kolhoosi- ja sovhoositootmise pideva kasvu ja igakülgse arendamise alusel. Tänapäeva tingimustes on see ülesanne tõusnud meie ette kui eluliselt tähtis üldrahvalik ülesanne, mille edukas lahendamine tugevdab veelgi töölisklassi ja talurahva liitu ning tunduvalt tõstab nõukogude rahva materiaalset heaolu.

NSV Liidu majanduslikuks aluseks on tootmisriistade ja -vahendite ühiskondlik omandus ning sotsialistlik majandussüsteem, mis koosneb võimsast tööstusest ja sotsialistlikust suurpõllumajandusest.

Sotsialistlik tööstus ja eriti rasketööstus moodustab NSV Liidu kogu rahvamajanduse süsteemi põhialuse. Suur Lenin juhtis tähelepanu sellele, et «sotsialismi ainsaks mate-

[1] Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei põhikiri, Tallinn, 1952, lk. 3.

riaalseks aluseks võib olla masinaile rajatud suurtööstus, mis suudab reorganiseerida ka põllumajanduse.»[1]

NSV Liidu rasketööstus on saavutanud hiiglasuurt edu seetõttu, et meie maal on järjekindlalt teostatud kommunistliku partei poolt väljatöötatud industrialiseerimise poliitikat, mis lähtub sotsialismi objektiivsete majandusseaduste nõuetest.

Nüüd on meie maal loodud igakülgselt arenenud rasketööstus, mis on sotsialistliku majanduse võimsaks alusmüüriks. Kahekümne kaheksa aasta jooksul, mis on möödunud partei XIV kongressist, kes kuulutas välja kursi meie maa industrialiseerimisele, on tööstustoodangu väljalase suurenenud 29-kordseks. Praegu toodetakse rohkem kui 1924/25. aastal: terast 21 korda, sütt 19 korda, elektrienergiat 45 korda. Veel kiiremas tempos on kasvanud keemiatööstus ja masinaehitus, millest enamik harusid on loodud esmakordselt. Võimas rasketööstus on loodud meie maa kõigis majandusrajoonides.

Rasketööstuses töötab praegu ligi 70 protsenti kõigist tööstustöölistest. Kui 1924/25. aastal tootmisvahendite erikaal kogu NSV Liidu tööstustoodangus oli 34 protsenti, siis oli ta teise viisaastaku lõpuks, 1937. aastal, juba 58 protsenti, 1953. aastal aga umbes 70 protsenti.

Rööbiti rasketööstuse arendamisega kasvas ja areneb meie maal raudtee- ja veetransport; on loodud auto- ja õhutransport.

Pikemat aega suunas Nõukogude riik kapitaalmahutusi peamiselt rasketööstuse ja transpordi arendamisele. Viisaastakute jooksul, s. o. 1929.—1952. aastal on kapitaalehituseks ja sisseseadete hankimiseks kulutatud riiklikke summasid tänapäeva hindadesse ümberarvestatuna: rasketööstuses — 638 miljardit rubla, transpordis — 193 miljardit rubla, kergetööstuses — 72 miljardit rubla ja põllumajanduses — 94 miljardit rubla.

Partei ja valitsuse poliitika on suunatud sellele, et ka edaspidi kõigiti arendada rasketööstust — sotsialistliku majanduse aluste alust. Rasketööstus on võtmeks, mis avab tee kerge- ja toiduainetetööstuse edasisele kasvule, põllumajanduse tõusule ja riigi kaitsevõime tugevdamisele.

Viiendal viisaastakul seisavad sotsialistliku tööstuse ees hiiglasuured ülesanded. Tööstusliku tootmise taset tuleb

[1] V. I. Lenin, Teosed, 32. kd., lk. 434 (v. k.).

1955. aastal võrreldes 1950. aastaga tõsta umbes 70 protsenti. Kiires tempos areneb rasketööstus. Malmisulatamine peab viie aasta jooksul suurenema umbes 76 protsenti, terasesulatamine — 62 protsenti, valtsmetalli tootmine — 64 protsenti, söe tootmine — 43 protsenti, nafta tootmine — 85 protsenti, elektrienergia tootmine — 80 protsenti, tsemendi tootmine — 2,2-kordseks, tarbepuidu väljavedu — 56 protsenti. Masinaehitustööstuse ja metallitöötlemistööstuse toodang suureneb viie aasta jooksul umbes kahekordseks.

Rasketööstuse arendamisel saavutatud edu alusel on meil nüüd reaalne võimalus organiseerida kerge- ja toiduainetetööstuse kõigis harudes järsku tõusu, on võimalik tunduvalt laiendada rahvatarbekaupade tootmist, sest sotsialistliku tootmise tähtsamaks eesmärgiks ja peamiseks ülesandeks on kogu ühiskonna järjest kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalne rahuldamine.

«Pakiline ülesanne,» ütles oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul G. M. Malenkov, «seisab selles, et kahe-kolme aasta jooksul järsult suurendada elanikkonna varustamist toidu- ja tööstuskaupadega — liha ja lihasaaduste, kala ja kalasaaduste, või, suhkru, kondiitrisaaduste, riide, valmisriiete, jalatsite, majapidamisnõude, mööbli ning teiste kultuuri ja elutarbeliste ning koduse majapidamise esemetega, tunduvalt suurendada elanikkonna varustamist kõigi rahva tarbekaupadega.»[1]

Selle ülesande lahendamiseks pidasid partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus vajalikuks tunduvalt suurendada viiendas viie aasta plaanis ettenähtud summasid kerge- ja toiduainetetööstuse, eriti kalatööstuse arendamiseks, samuti ka põllumajanduse arendamiseks; tunduvalt suurendada ülesandeid rahva tarbeesemete tootmise alal ja laiemalt kaasa tõmmata tarbeesemete tootmisele masinaehitusettevõtteid ja teisi rasketööstuse ettevõtteid.

Nõukogude rahva heaolu edasiseks kiireks parandamiseks määrasid partei Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu kindlaks konkreetsed ülesanded nõukogude kaubanduse kõrvalekaldumatu arendamise alal, tööstus- ja toidukaupade tootmise tunduva laiendamise ja nende kvaliteedi ning sortimendi parandamise alal.

---

[1] G. M. Malenkov, NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul peetud kõne, Tallinn, 1953, lk. 8.

Laiatarbe- ja toidukaupasid tootev tööstus täidab viie aasta plaanis 1955. aastaks kindlaksmääratud ülesande juba 1954. aastal ja kindlustab sellega hiiglasuured võimalused rahvatarbekaupade tootmise suurendamiseks järgmisel viisaastakul.

1955. aastal moodustab toidukaupade tootmise kasv 1950. aastaga võrreldes 84,7 protsenti viiendas viie aasta plaanis ettenähtud 71,4 protsendi asemel. Laiatarbe-tööstuskaupade tootmine suureneb lähema kolme aasta jooksul peaaegu 50 protsenti.

Rahvatarbeesemete tootmise alal järsu tõusu organiseerimiseks on vaja kiires tempos edendada põllumajanduse arendamist.

Tööstus on sotsialistliku tootmise juhtiv ja määrav jõud, kuid ta ei saa eksisteerida ja areneda ilma põllumajanduseta. Nende kahe tähtsama rahvamajandusharu vahel on olemas lahutamatu side.

Tööstus annab põllumajandusele tootmisriistu ja -vahendeid: traktoreid, kombaine, põllutöömasinaid, autosid, põllumajanduslikku inventari, bensiini, petrooleumi, määrdeaineid, väetisi, ehitusmaterjale jne. Peale selle toodab tööstus sotsialistliku põllumajanduse töötajate jaoks kangaskaupu, valmisriideid, jalatseid, majapidamis- ja kultuuriesemeid ning teisi isiklikke tarbekaupu.

Põllumajandus varustab tööstust põllumajandusliku tooraainega, linnaelanikkonda aga toiduainetega.

Kindlatest proportsioonidest kinnipidamine tööstuse ja põllumajanduse vahel on laiendatud sotsialistliku taastootmise üks tähtsamaid tingimusi.

Tööstuse arengu kiire tempo peab olema kooskõlas sotsialistliku põllumajanduse kõigi harude kiire kasvutempoga. Ainult sellise kooskõla alusel on võimalik tagada nõukogude ühiskonnas kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamine ja luua meie maal tarbeesemete küllus.

Esimese viisaastaku ajal teostas kommunistlik partei, lähtudes objektiivsete majandusseaduste nõuetest, väga põhjaliku revolutsioonilise pöörde külas. See pööre väljendus selles, et 25 miljoni väikese eraomandusliku talumajapidamise asemele loodi maailma suurim sotsialistlik põllumajandus ja seati see kindlale alusele. Vanad, kapitalistlikud tootmissuhted külas asendati uute, sotsialistlike tootmissuhetega. Põllumajandus hakkas arenema laiendatud

taastootmise põhimõttel, tööstusega üht ja sama tüüpi alusel — tootmisvahendite ühiskondliku omanduse alusel. Kolhoosikord kujundas põhjalikult ümber põllumajandusliku tootmise ja kümnete miljonite talupoegade eluviisi, viies need sotsialistlikele alustele. Ta avas tee nõukogude küla kõikide töötajate jõukale ja kultuursele elule. Töölisklassi ja kolhoositalurahva liit muutus murdmatuks jõuks.

Kolhoosikorral, mis on loodud ja kindlustatud kommunistliku partei juhtimisel, on ülisuured paremused võrreldes nii väikekaubatootliku talumajandusega kui ka kapitalistliku suurpõllumajandusliku tootmisega.

Põllumajanduse sotsialistlikku süsteemi NSV Liidus kuulub nüüd 94 000 kolhoosi, 8950 masina-traktorijaama ja üle 4700 sovhoosi. NSV Liidu kolhoosid on kõige suuremad ja mitmekülgsemad põllumajanduslikud majandid maailmas. Keskmiselt tuleb nüüd ühe kolhoosi kohta 1693 hektarit künnimaad. Niisugust suurpõllumajandust, mis on varustatud eesrindliku tehnikaga, ei tunne ükski kapitalistlik maa.

Uued, sotsialistlikud tootmissuhted kindlustasid külas tootlike jõudude tormilise arengu. Ilma selle pöördeta tootmises oleksid meie põllumajanduse tootlikud jõud kiratsenud niisamuti, nagu nad kiratsevad praegu kapitalistlikes maades.

Põllumajanduse pidev langus ja degradatsioon ning töötavate talupoegade paljumiljoniliste hulkade maata jäämine ning laostumine iseloomustavad selle ülitähtsa tootmisharu olukorda kapitalistlikes maades.

Välismaise kodanliku statistika andmeil vähenes nisu külvipind kapitalistlikes maades 112,5 miljonilt hektarilt 1938. aastal 95,1 miljoni hektarini 1951. aastal.

Ameerika Ühendriikides oli põllumajandusliku tootmise indeks 1951. aastal viimase kolme aasta kohta kõige madalam. Inglismaal, Prantsusmaal, Itaalias ja Belgias vähenesid 1951. aastal külvipinnad märksa, teraviljakultuuride kogusaak aga vähenes umbes 5—10% võrra. Selletõttu, et Lääne-Euroopa kapitalistlikes maades vähenes põllumajandussaaduste tootmine, suurenes seal järsult toiduainete puudujääk. Ainuüksi nisu sissevedu neisse riikidesse suurenes 1951. aastal võrreldes 1950. aastaga 48 protsenti. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni aruandes maailma majandusliku olukorra kohta öeldakse, et toiduainete mitteküllaldase tootmise tõttu on kapitalistlikes maades tarbimine ühe

elaniku kohta «käesoleval ajal väiksem kui viisteist aastat tagasi».

Ameerika Ühendriikide farmerite üldine võlgnevus pankadele ja muudele krediidiasutustele on viimase kuue aasta jooksul kasvanud peaaegu kahekordseks ja moodustab kolossaalse summa — 13 miljardit 600 miljonit dollarit.

Ameerika Ühendriikides laostuvad sajad tuhanded farmerid ja täiendavad paigast paika rändavate põllutööliste ridu, kellel ei ole oma eluaset. Ainuüksi 1945.—1950. aastani laostus ja «kadus» Ameerika Ühendriikides 713 000 farmeri majapidamist. Toome ühe rohkearvulistest näidetest. Kuuekümneaastane Elizabeth Stevens töötas kogu oma eluaeg väikeses farmis Michigani osariigis. Ta andis kogu oma jõu ja tervise selleks, et pidada farmi pärast oma mehe surma, kasvatada üles oma poegi ja tütreid ning aidata nad jalule. Tema nimel oli väike võlg kindlustusseltsis, kuid raha võla tasumiseks ei olnud. Tema farm läks haamri alla ja müüdi naeruväärse summa — 500 dollari — eest, olgugi et ainuüksi maja väärtust hinnati 6000 dollarile. Tema majja tungisid politseinikud ja käskisid missis Stevensil ennast koristada. Neli politseinikku, kes enne seda peksid Elizabeth Stevensit, võtsid ta sõna otseses mõttes käest-jalust kinni ja viskasid tänavale. Samasugune lugu juhtus ka tema naabriga — farmer Zeigenhardtiga.

Iowa osariigi (Ameerika Ühendriigid) «farmerite liidu» kongress kirjutab oma resolutsioonis: «Sõna otseses mõttes sajad tuhanded farmerid seisavad praegu katastroofi lävel. Piisab kas või väikesest ikaldusest, põllumajandussaaduste hindade langusest või isegi sellest, kui perekonnas peaks keegi haigestuma, ja farmeri majapidamist ähvardab täieliku laostumise oht.» Sõda Koreas, farmerite poegade kutsumine sõjaväeteenistusse, hindade tõus ja maksude suurenemine kiirendasid farmerite majapidamiste laostumist. Ainuüksi 1951. a. 1. aprillist kuni 1952. a. 1. aprillini lahkus Ameerika Ühendriikide põllumajandusest rohkem kui miljon inimest.

Türgis on 5 miljonit talupoega hoopis ilma maata, nad hulguvad mööda maad ringi, otsivad tööd ja nälgivad, maad omavate taluperede hulgast aga tuleb iga 150 pere kohta üks ader. Selle eest aga on Türgi mõisnike ja kapitalistide käes kaks kolmandikku kogu maast, millest väga suur osa on üles harimata ja sööti jäetud.

Talumatud on talupoegade elutingimused asumaades ja sõltuvates riikides, mis on muudetud emamaade agraarripatsiteks ja kohtadeks, kust ammutatakse poolmuidu tooraineid. Miljonid vaesunud talupojad Indias, Indoneesias, Pakistanis, Malaias, Filipiinidel, Kesk- ja Lähis-Ida maades, Aafrikas ja Ladina-Ameerika maades nälgivad süstemaatiliselt, kannatavad uskumatut puudust ja vaevlevad välismaiste imperialistide ja oma maa ekspluataatorite ikke all.

Hoopis teist pilti näeme võitnud sotsialismimaal, kus põllumajandus areneb laiendatud taastootmise ja kõigi tootmisharude pideva tõusu ning täiustamise teed, uue tehnika järjekindla kasvu alusel, eesmärgiga maksimaalselt rahuldada nõukogude rahva järjest suurenevaid materiaalseid ja kultuurilisi vajadusi.

Laiendatud taastootmise protsess NSV Liidu põllumajanduses väljendub sotsialistliku tootmisviisi edasises tugevnemises, materiaalse ja tehnilise baasi laienemises, põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise taseme tõstmises, külvipinna suurenemises ja viljakuse tõusus, taime- ja loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangu pidevas ja kiires suurenemises, põllumajanduse kvalifitseerituse ja kultuuri tõusus, kolhooside jagamatute fondide suurenemises ja nende ühismajapidamise laienemises, uue kaadri massilises ettevalmistamises põllumajanduse kõigi harude jaoks, kolhoositalurahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme pidevas tõusus.

Kolhoosi- ja sovhoositootmine areneb kiires tempos. Kui enne kollektiviseerimist, väiketalumajapidamiste ülekaalu tingimustes, moodustas põllumajandussaaduste juurdekasv keskmiselt 0,9% aastas, siis kolhoosi- ja sovhoosikorra baasil teise viisaastaku ajal moodustas see juba 9 protsenti aastas, s. o. suurenes 10-kordseks.

Ajavahemikul 1933.—1940. a. suurenes NSV Liidu põllumajanduse toodang 77 protsenti, samal ajal kui Ameerika Ühendriikide põllumajanduse toodang suurenes samal ajavahemikul kõigest 7%.

Suure Isamaasõja aastail tekitasid saksa fašistlikud okupandid NSV Liidu põllumajandusele määratu suurt kahju. Ainuüksi kolhoosidele tekitatud kahju moodustas 1941. a. riiklikes hindades 181 miljardit rubla.

Pärast sõja lõppu väitsid paljud kodanlikud «teadlased», et Nõukogude Liit ei suuda iialgi taastada sõjas purustatud põllumajandust, kui tal aga õnnestub seda taastada, siis

ainult välisabiga ja mitte kuidagi varem, kui 50—100 aasta pärast. Nii näiteks kirjutas Inglise kodanlik ajakiri «Economist» 1946. a. märtsis: «Põllumajanduse kogu materiaalne baas vabastatud rajoonides on sõja tagajärjel kokku varisenud... Niisugune olukord tekitab tõsiseid sotsiaalseid, poliitilisi ja samuti majanduslikke probleeme. Vabastatud rajoonide kollektiivne põllumajandus, millel praegu puudub tehniline alus, võib sattuda täieliku laostumise ohtu.» Kuid need kapitalismi kaitsjate lootused ei õigustanud ennast ja luhtusid täielikult.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus lõid kõik tingimused selleks, et sotsialistlik põllumajandus saaks edukalt areneda sõjajärgsel perioodil.

Vaatamata tohututele kaotustele põllumajanduses Suure Isamaasõja ajal ja 1946. aasta suurele põuale, taastati neljandal viisaastakul ajalooliselt kõige lühema aja jooksul põllumajandussaaduste tootmise sõjaeelne tase. Kiires tempos taastati külvipind, tunduvalt tõsteti viljakust, suurenes loomade arv, kasvas põllumajanduse kogu- ja kaubatoodang. Kõigi põllumajanduskultuuride külvipind ületas 1952. aastal sõjaeelse taseme 5,3 miljoni hektari võrra. Ainuüksi 1952. a. saagi all olev külvipind suurenes 1951. aastaga võrreldes 2 765 000 hektari võrra. Sealjuures on kõige väärtuslikuma teraviljakultuuri — nisu — külvipinda 1951. aastaga võrreldes laiendatud 3 320 000 hektari võrra. 1952. aastal suurenesid ka puuvilla, suhkrupeedi, päevalille ja teiste tehniliste kultuuride külvid. Tunduvalt on laiendatud söödajuurvilja, silokultuuride ja mitmeaastaste heintaimede külve. 1953. aasta saagi all olev külvipind on 1952. aastaga võrreldes suurenenud.

Sõjajärgseil aastail on põllumajanduse materiaalne ja tehniline baas laienenud ning kolhooside ühismajapidamine kasvanud ja veelgi tugevnenud.

Ainuüksi masina-traktorijaamades oli 1953. aastal 969 000 traktorit (ümberarvestatult 15-ne hobujõulisteks) ehk 74% rohkem kui enne sõda ja 255 000 teraviljakombaini ehk 66% rohkem kui 1940. aastal. See võimaldas lahendada tähtsamate põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise probleemi. Põllumajanduslike tööde mehhaniseerimine tagas määratu suure kokkuhoiu töökulu osas ja kergendas mõõtmatult kolhoositalurahva tööd. Ta võimaldas seada meie maa põllumajanduse tänapäeva teaduslikele agronoomilistele alustele.

Sotsialistliku põllumajanduse — sovhoosi- ja kolhoositootmise — tähtsaks iseärasuseks on tema suur kaubalisus. Just selle kolhooside ja sovhooside iseärasuse tõttu õnnestus meie maal lahendada teraviljaprobleem: kuidas varustada küllaldasel määral meie hiiglasuurt maad müügiteraviljaga. Nii andis põllumajandus juba 1938. aastal 2 300 000 000 puuda müügivilja, s. o. 1 miljard puuda rohkem kui enne esimest maailmasõda.

Sõjaeelsete viisaastakute jooksul suurenesid kolhoosides ja sovhoosides pidevalt nii põllunduse kui ka loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodang. Selle tulemusena parandati tunduvalt linnade ja tööstuskeskuste varustamist toiduainetega. Kolhoosi- ja sovhoositootmise suur kaubalisus võimaldas Suure Isamaasõja aastail häireteta varustada rinnet ja tagalat toiduainetega. Kolhoosid ja sovhoosid pidasid auga vastu kõigile sõjaraskustele. Kolhooside ja sovhooside toodangu üha suureneva kaubalisuse alusel rahuldati neljandal viisaastakul elanikkonna põhilised vajadused toiduainete järele, kerge- ja toiduainetetööstus aga sai vajalikul hulgal põllumajanduslikku toorainet.

Sotsialistliku põllumajanduse produktiivsuse ja kaubalisuse kasvust kõnelevad järgmised andmed. Alates 1926/27. aastast kuni 1952/53. aastani kasvas põllumajanduse kaubatoodang: teravilja alal — 10,3 miljonilt tonnilt 40,4 miljoni tonnini, kartuli alal — 3 miljonilt tonnilt 12,5 miljoni tonnini, liha alal (eluskaalus) — 2,4 miljonilt tonnilt 5 miljoni tonnini, piima alal 4,3 miljonilt tonnilt 13,2 miljoni tonnini. Suurt edu on saavutatud puuvilla, suhkrupeedi ja teiste tehniliste kultuuride tootmisel. 1952. aastal varuti toorpuuvilla 3 770 000 tonni ehk 1,7 korda rohkem kui 1940. aastal, suhkrupeeti 22 miljonit tonni ehk peaaegu 30 protsenti rohkem kui 1940. aastal. Peale riikliku varumise realiseerib meie põllumajandus suurel hulgal toiduaineid veel kooperatiiv- ja kolhoosikaubanduse kaudu.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus, lähtudes sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetest, on sõjajärgsel perioodil teinud hiiglaslikku tööd selleks, et tõsta põllumajanduse alal töötajate ja kogu nõukogude rahva materiaalset heaolu ja kultuuritaset. Võrreldes 1940. aastaga kasvas 1950. aastal tööliste ja teenistujate sissetulekute ning talupoegade sissetulekute üldsumma võrreldavais hindades 62%. Võrreldes 1951. aastaga suurenesid 1952. aas-

tal talupoegade sissetulekud ühe põllumajandusliku töötaja kohta veel 8 protsenti.

Maal on toimunud väga põhjalik kultuurirevolutsioon. Õpilaste üldarv kõigis maa õppeasutustes ulatus 1951/52. aastal 29 miljoni inimeseni; revolutsioonieelsel ajal aga õppis koolides kõigest 6,1 miljonit inimest. 1. jaanuariks 1952 oli maal 350 000 kultuurhariduslikku asutust: kultuuripaleed, klubi, lugemistare, raamatukogu jne. Nõukogude külas on ellu viidud üldine kohustuslik algharidus ja nüüd lahendatakse seal edukalt 7-klassilise koolikohustuse ellurakendamise ülesannet. Agro-zootehnilistel kursustel õppis 1952/53. aastal üle 2,5 miljoni kolhoosniku ja sovhoositöölise.

Viljakuse ja loomade arvu suurenemise ning nende produktiivsuse kasvu alusel suureneb viiendal viisaastakul veelgi põllumajanduse kogu- ja kaubatoodang, paraneb kolhoositalurahva ja kogu nõukogude rahva materiaalne olukord.

Kuid põllumajandussaaduste tootmise tase ei rahulda täiel määral elanikkonna kasvavaid vajadusi toiduainete järele ning kerge- ja toiduainetetööstuse vajadusi tooraine järele ega vasta põllumajanduse tehnilisele varustatusele ja kolhoosikorras peituvatele võimalustele.

Seoses sellega pidas kommunistliku partei Keskkomitee vajalikuks võtta viivitamatult tarvitusele rida suuri abinõusid, mis tagaksid põllumajanduse kiire tõusu ja igakülgse arengu.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee pleenum, mis toimus 1953. a. septembris, võttis vastu otsuse «NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest», mis kujutab endast laialdast programmi võitluses põllumajandussaaduste kõigi liikide tootmise edasise suurendamise eest. Selles otsuses on tehtud kokkuvõtteid neist suurtest võitudest, mida on saavutanud kolhoosikord, on sügavalt analüüsitud põllumajanduse seisukorda, on avastatud suuri puudusi, mida leidub selles rahvamajanduse eluliselt tähtsas harus, ja on kindlaks määratud tähtsamad ülesanded seoses põllunduse ja loomakasvatuse kõigi harude edasise võimsa tõusuga.

«Praegu,» öeldakse NLKP Keskkomitee pleenumi otsuses, «mil meie maal on loodud võimas, tehniliselt täiuslik rasketööstus ning kolhoosid on tunduvalt tugevnenud, on

olemas kõik tingimused selleks, et kindlustada sellel baasil kõigi põllumajandusharude järsk tõus ja kahe-kolme aasta jooksul järsult tõsta meie maa kogu elanikkonna varustatust toidukaupadega, kindlustades ühtlasi kogu kolhoositalurahvale kõrgem materiaalse heaolu tase.»

Kolhoosi- ja sovhoositootmise edasise tõusu eesmärgiks on rahva heaolu tõstmine. Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on püstitanud ülesande saavutada toiduainete tarbimise niisugune tase, mis lähtub teaduslikult põhjendatud toitumisnormidest, mis on vajalikud terve inimese igakülgseks ning harmooniliseks arenemiseks. Selleks aga on vaja parandada tarbimise struktuuri peamiselt loomakasvatussaaduste ja köögivilja tootmise suurendamise arvel. Samuti on vaja tunduvalt suurendada suhkru, arbuuside, melonite, puuvilja, marjade ja teiste saaduste tootmist.

Pleenumi otsuses ilmneb üks tugevamaid külgi Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei tegevuses, kes kunagi ei jää peatuma saavutatud edul, nii suur kui see ka on, ei puhka loorberitel, vaid leiab üha uusi reserve ja võimalusi rahvamajanduse edasiarendamiseks. Ta paljastab otsekoheselt ja teravalt puudusi ning määrab rangelt teaduslikult seisukohalt kindlaks need teed, mis viivad uutele edusammudele kommunistlikus ülesehitustöös.

NLKP Keskkomitee septembripleenum märkis, et paljudes kolhoosides ja rajoonides on teravilja- ja tehniliste kultuuride viljakus veel väike. Eriti halb on lugu põllumajanduse tähtsas harus — loomakasvatuses. Loomade arv suureneb ikka veel aeglaselt, lehmade — piimakarja taastootmise allika — arv ei ole kuni käesoleva ajani jõudnud sõjaeelse tasemeni. Loomade produktiivsus on väike. Suur on mahajäämus kartuli ja köögivilja tootmise alal, mis omakorda ei lase vajalikul määral parandada linnade ja tööstuskeskuste elanikkonna varustamist nende toiduainetega ja pidurdab ka loomakasvatuse arendamist.

Taoline olukord on viinud selleni, et on välja kujunenud ilmne mittevastavus ühelt poolt sotsialistliku suurtööstuse, linnaelanikkonna ja töörahva hulkade materiaalse heaolu kasvutempo ja teiselt poolt põllumajandusliku tootmise praeguse taseme vahel. Tarvitseb vaid öelda, et alates 1940. aastast kuni 1952. aastani kasvas NSV Liidu tööstustoodang 2,3-kordseks, põllumajanduse kogutoodang aga kasvas võrreldavais hindades kõigest 10 protsenti.

Millised on siis kogu põllumajandusliku tootmise ebarahuldava taseme ja rea tähtsate põllumajandusharude mahajäämuse põhjused? NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on igakülgselt analüüsitud neid põhjusi.

Kommunistlik partei pööras peatähelepanu rasketööstuse igakülgsele arendamisele, sest see oli rahvamajanduse kõigi harude eduka arendamise vajalikuks tingimuseks. Siia suunati põhilised jõud ja vahendid. Siiani ei olnud võimalik kindlustada nii rasketööstuse, põllumajanduse kui ka kergetööstuse üheaegset kiiretempolist arendamist. Nüüd on meie maal olemas võimas tööstuslik baas, tugevnenud kolhoosid ja ettevalmistatud kaader majandusliku ülesehitustöö kõigil aladel.

Kuid on ka rea tähtsate põllumajandusharude mahajäämise teisi põhjusi. Need on puudused, mis on tekkinud partei-, nõukogude ja majandusorganite süü läbi.

Põllumajanduses rikuti sotsialistliku majandamise ühte põhilist printsiipi — tootmise arendamisest, tema tulukuse suurendamisest töötajate materiaalse huvitatuse printsiipi.

Teatavasti kehtestas valitsus omal ajal majanduslike abinõude süsteemi, mis stimuleerib põllumajanduse üksikute harude ja üksikute põllumajanduskultuuride — puuvilla, suhkrupeedi, tee, tsitrusviljade — tootmise arendamist. Nende abinõude hulka kuulub kaubastamise süsteem, lisapreemiate süsteem riigile üle plaani müüdud põllumajandussaaduste eest jne. Taoliste stiimulite rakendamine kindlustas suure tõusu ja arenemise puuvilla, suhkrupeedi ja teiste tehniliste kultuuride tootmises, sest nende kasvatamisest on materiaalselt huvitatud nii kolhoosid kui ka kolhoosnikud. Samal ajal ergutati täiesti ebarahuldavalt niisuguste äärmiselt vajalike kultuuride, nagu kartuli ja köögivilja tootmist ning eriti loomakasvatuse arendamist.

Loomakasvatusest, köögiviljakasvatusest ja kartulikasvatusest said paljud kolhoosid kuni viimase ajani vähem tulu kui teistest majandusharudest (puuvillakasvatus, peedikasvatus jt.). See on seletatav sellega, et loomakasvatuses, samuti ka köögivilja- ja kartulikasvatuses laialdaselt rakendatakse käsitsi töötamist, kokkuostu- ja varumishinnad aga, mis kehtestati mitu aastat tagasi, ei stimuleerinud küllaldasel määral kolhoosnikute ja kolhooside materiaalset huvi nende majandusharude arendamise vastu. Seda kinnitavad kujukalt järgmised andmed. Riigile puuvilla müümisest said kolhoosid selle kultuuri jaoks kulutatud ühe normipäeva

kohta raha Kesk-Aasia vabariikides 17—36 rubla, suhkrupeedi alal Ukraina NSV-s 12 rubla, tehniliste kultuuride realiseerimisest NSV Liidus tervikuna — umbes 18 rubla. Kõrge mehhaniseerimistasemega rajoonides, nagu näiteks Põhja-Kaukaasias, saavad kolhoosid ühe teraviljakultuuride jaoks kulutatud normipäeva kohta 8—14 rubla. Samal ajal saadakse loomakasvatuse jaoks kulutatud ühe normipäeva kohta toodangu müügist keskmiselt NSV Liidus ainult 5 rubla ja Ukraina NSV-s veidi üle 4 rubla. Seega, nagu märkis N. S. Hruštšov NLKP Keskkomitee septembripleenumil, on loomakasvatus teiste põllumajandusharudega võrreldes sattunud ebasoodsasse majanduslikku olukorda. Sedasama võib öelda ka köögivilja ja kartuli kohta.

Juba 1940. aastal kehtestasid partei ja valitsus printsiibi — arvestada põllundus- ja loomakasvatussaaduste müügikohustusi igalt maapinna hektarilt. See printsiip on end täiel määral õigustanud ja tekitas kolhoosides materiaalse huvi kõigi ühismajapidamise harude arendamise vastu. Kuid praktikas moonutatakse seda printsiipi. Eesrindlikud, hästi töötavad kolhoosid täitsid suuremaid riiklikke müügikohustusi kui mahajäävad ja halvasti töötavad kolhoosid. See ei stimuleerinud võitlust viljakuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise eest.

Kolhoosimajanduse tähtsaim printsiip on ühiskondlike ja kolhoosnikute isiklike huvide õige kooskõlastamine, kusjuures isiklikud huvid on allutatud ühiskondlikele. Just see printsiip on põllumajandusliku artelli põhikirja aluseks. Selle printsiibi olemus seisab selles, et rööbiti ühismajapidamisega, mis on kolhoosi peamiseks jõuks ja kolhoosnikute materiaalse heaolu kasvu aluseks, on igal kolhoosnikul vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale isiklik abimajapidamine (aiamaa, tootlik kari jne.), mis on vajalik kolhoosipere mõningate isiklike tarbimisvajaduste rahuldamiseks, niikaua kui neid ei saa veel täielikult rahuldada ühismajapidamise arvel.

Paljudes kolhoosides on seda ühismajapidamise tähtsamat printsiipi rikutud. Isiklikult abimajapidamiselt võetavate kohustuslike müüginormide suurendamise ja kolhoosnikute isikliku majapidamise maksustamises esinenud puuduste tagajärjel vähenes kolhoosnikute isiklikus omanduses olevate lehmade, sigade ja lammaste arv.

Võimsa masinatehnika ebarahuldav kasutamine, rea tööde mehhaniseerimise madal tase põllunduses ja looma-

kasvatuses, kolhooside masina-traktorijaamade ja sovhooside ebarahuldav juhtimine paljude partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite poolt, nõrk töödistsipliin paljudes kolhoosides, töö ebaõige organiseerimine, hooletu suhtumine ühiskondlikku varasse, — kõik see on samuti põhjustanud põllumajanduse rea tähtsate harude mahajäämust.

Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus tunnistasid vajalikuks ja pakiliseks ülesandeks rakendada rida ulatuslikke abinõusid, mille eesmärgiks on tõsta mahajäävad põllumajandusharud, kolhoosid, sovhoosid ja rajoonid eesrindlaste tasemele, et sellega kindlustada kogu sotsialistliku põllumajanduse võimsat tõusu põllumajandussaaduste tootmise alal, mida on vaja nõukogude ühiskonna üha kasvavate vajaduste rahuldamiseks.

Selleks et suurendada materiaalset huvi loomakasvatuse, köögiviljakasvatuse ja kartulikasvatuse vastu, tõstsid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus loomakasvatussaaduste, kartuli ja köögivilja kehtivaid varumis- ja kokkuostuhindu. Kohustusliku müügi korras riigile antavate loomade ja lindude varumishindu on tõstetud rohkem kui 5,5-kordseks, piima ja või varumishindu 2-kordseks, kartuli varumishindu 2,5-kordseks ja köögivilja varumishindu keskmiselt 25—40 protsenti. Kokkuostuhindu on tõstetud liha osas keskmiselt 30 protsenti ja piima osas 1,5-kordseks.

Partei ja valitsus tunnistasid samuti otstarbekohaseks alandada kolhoosnikute poolt riigile müüdavate loomakasvatussaaduste kohustuslikke norme, samuti ka kolhooside poolt müüdava kartuli ja köögivilja norme. Tunduvalt on alandatud tööliste ja teenistujate majandite poolt riigile müüdavate loomakasvatussaaduste kohustuslikke norme. NSV Liidu Ülemnõukogu viies istungjärk kinnitas uue põllumajandusmaksu seaduse, mis stimuleerib kolhoosiperede isikliku majapidamise arendamist põllumajandusliku artelli põhikirja normide piirides.

Nõukogude riik annab suuri summasid kapitaalehituseks põllumajanduses ja teisteks üritusteks, mis on seotud pakiliste ülesannete lahendamisega põllumajanduse edasise tõstmise alal. Ainuüksi täiendavad kulutused selleks otstarbeks moodustavad 1953. aastal üle 15 miljardi rubla ja 1954. aastal üle 35 miljardi rubla.

Varumis- ja kokkuostuhindade tõstmisel ja riiklike müügikohustuste vähendamisel on suur tähtsus sellepärast, et need suurendavad kolhooside ja kolhoosnikute materiaalset

huvi põllumajanduse edasiarendamise vastu. Nende abinõude tähtsus ja vajalikkus on praegu silmanähtav, kuid mitte need ei määra kolhoositootmise arendamise peamise tee.

Nõukogude majanduse iseloomustavaks iseärasuseks on rahvatarbekaupade jaehindade järjekindel alandamine, mis toimub tootmise täiustamise, tööviljakuse kasvu ja toodangu väljalaske suurendamise alusel. Põllumajandussaaduste varumishindade tõstmise alal on partei ja valitsus teinud kõik, mis võimalik. Varumishindade edasine tõstmine ei ole võimalik, sest kui minna edasi seda teed mööda, toob nende saadustega kauplemine ainult kahju. Siis peaks jaehindade alandamise asemel, mida partei ja valitsus pidevalt teevad, jaehindasid tõstma, mis ei ole rahva huvides. Endastmõistetavalt ei saa partei ja valitsus sellega nõustuda ja nad ei tee seda.

Loomakasvatuse, samuti ka kartuli ja köögivilja tootmise alal valitseva mahajäämuse likvideerimise ning kõigi sotsialistliku põllumajanduse harude edasise võimsa tõusu peamine tee seisab kolhoositootmise taseme tõstmises, tootmisprotsesside edasises mehhaniseerimises, kogu- ja kaubatoodangu suurendamises, kulutuste vähendamises toodetava saaduseühiku kohta. Ainult sel tingimusel toovad kolhoositootmise kõik harud suurt tulu varumis- ja kokkuostuhindade käesoleva taseme juures.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on antud laialdane programm põllumajanduse kõigi harude arendamiseks ja näidatakse kätte konkreetsed teed nende harude tõstmiseks.

Põllumajandussaaduste külluse saavutamiseks on vaja täiel määral ära kasutada põllu-, heina- ja karjamaad. Sm. Hruštšov kõneles NLKP Keskkomitee septembripleenumil sellest, et elanikkonna tarviduste rahuldamiseks piima ja piimasaaduste järele on vaja saada kõigi meie maal olemasolevate põllumaade, heina- ja karjamaade igalt sajalt hektarilt 260 tsentnerit piima. Selleks aga, et saada 260 tsentnerit piima, peab olema põllumaade, heina- ja karjamaade iga saja hektari kohta vähemalt 10 lehma, kusjuures keskmine piimatoodang lehma kohta peab olema 2500—2600 kilogrammi aastas. Selleks, et rahuldada elanikkonna vajadus liha ja lihasaaduste järele, on vaja saada kõigi põllumaade, heina- ja karjamaade iga 100 hektari kohta 27 tsentnerit liha. Sealjuures tuleb intensiivselt arendada seakasva-

tust ja saada põllumaa iga saja hektari kohta vähemalt 30 tsentnerit sealiha.

Põllumaa iga saja hektari kohta peab olema 340 kana, munatoodanguga vähemalt 110 muna aastas.

Eesrindlikud kolhoosid näitavad oma eeskujuga, et on täiesti võimalik ületada neid põllumaa, heina- ja karjamaa ärakasutamise norme. Moskva oblasti Ramenski rajooni Molotovi-nimelisel kolhoosil on kõrgeltarenenud ja suuri tulusid andev majapidamine. Keskmine piimatoodang ühe lehma kohta tõusis viimase kolme aasta jooksul 2500 kilogrammilt 4208 kilogrammile. Kartulisaak suurenes 162 tsentnerini ja köögiviljasaak 294 tsentnerini hektarilt. Rahalised tulud ulatusid 3 miljoni rublani aastas. Ainuüksi loomakasvatushoonete ehitamiseks kulutas kolhoos 1952. aastal 612 000 rubla. Kolhoosnikutele anti normipäeva eest rahas arvestatult 25 rubla 80 kopikat.

Kui võrrelda ülaltoodud norme, mis on vajalikud elanikkonna tarviduste rahuldamiseks loomakasvatussaadustega, nende näitajatega, mis tegelikult saavutati Molotovi-nimelises kolhoosis, siis kujuneb järgmine pilt:

	Elanikkonna tarbimise rahuldamiseks teaduslikult põhjendatud normide järgi peab olema meie maal	Oli olemas Molotovi-nimelises kolhoosis 1952. aastal
Põllu-, heina- ja karjamaa 100 hektari kohta		
Veiseid	20	35
sealhulgas lehmi	10	19
Liha (tapakaalus — tsentnerites) .	27	31
Piimatoodangut — tsentnerites . .	260	710
Keskmist piimatoodangut ühe lehma kohta — kilogrammides	2500—2600	4208

Molotovi-nimelise kolhoosi näitajad on kättesaadavad igale kolhoosile, kui majapidamine on õigesti organiseeritud.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on ette nähtud abinõud masina-traktorijaamade ja sovhooside tehnilise varustatuse edasiseks tõstmiseks, traktoristide, ekskavaatorijuhtide ja teiste erialade tööliste alalise kaadri loomiseks masina-traktorijaamades, traktorijaama osatähtsuse suurendamiseks võitluses loomakasvatuse, köögivilja-

ja kartulikasvatuse edasiarendamise eest, samuti on otsuses ette nähtud otsustavalt parandada tehnika ärakasutamist, tõsta põllutööde kvaliteeti, parandada masinate remondi ja hoidmise organiseerimist. Kõik need abinõud tähistavad uut etappi masina-traktorijaamade arengus.

Pleenumi otsustes on kindlaks määratud laialdane programm sovhooside edasiarendamiseks sellise arvestusega, et need lähemate aastate jooksul muuta suure kaubatoodanguga, tasuvateks, eeskujulikeks majapidamisteks.

NLKP Keskkomitee pleenum nõudis, et vastavad ministeeriumid, kohalikud partei-, nõukogude ja põllumajandusorganid peavad põhjalikult parandama kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside juhtimist. Sellel eesmärgil pleenum otsustas: ümber korraldada riiklike ja parteiorganite töömeetodid, tugevdada kolhoose, sovhoose ja masina-traktorijaamu kvalifitseeritud kaadriga, tõsta parteiorganisatsioonide osatähtsust võitluses põllumajanduse edasise tõusu eest, tõsta kogu parteiorganisatsioonilise ja parteipoliitilise töö taset.

NLKP Keskkomitee septembripleenum määras kindlaks abinõud kolhooside agrotehnilise ja zootehnilise teenindamise parandamise alal.

Oleks andestamatu viga arvata, et põllumajanduse edasine tõus toimub isevooluteed. Parteiorganisatsioonid peavad asuma kolhoosnikute, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajate laiade hulkade etteotsa ja viima neid võitlusse kogu põllumajanduse võimsa tõusu eest.

Parteiorganisatsioonid peavad vastavalt NLKP Keskkomitee pleenumi otsusele likvideerima isikliku vastutamatuse kolhooside juhtimises, korraldama ümber partei rajoonikomiteede aparaadi töö, lähendama parteiorganeid kolhooside ja sovhooside tootmistegevusele. Seoses sellega määratakse igas rajoonikomitees iga masina-traktorijaama jaoks grupp töötajaid eesotsas partei rajoonikomitee sekretäriga, kes peab tegema parteipoliitilist tööd masina-traktorijaamas ja tema poolt teenindatavates kolhoosides.

Selline on kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse abinõude süsteem, mille ellurakendamine aitab edukalt lahendada kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside ees seisvat peamist ülesannet — igati tõsta kõigi põllumajanduskultuuride viljakust, suurendada loomade arvu ja tõsta ühtlasi nende produktiivsust, suurendada põllunduse ja loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangut.

Kommunistliku partei, Nõukogude valitsuse ja kogu nõukogude rahva suurt hoolitsust põllumajanduse tõstmise eest illustreerivad kujukalt andmed põllumajanduse finantseerimise kohta. 1953. aastal kulutab riik nii riigieelarve järgi kui ka teiste riiklike summade arvel põllumajanduse arendamisele umbes 52 miljardit rubla. Ainuüksi täiendavad kulud masina-traktorijaamade tugevdamiseks ja arendamiseks moodustavad 2 365 000 000 rubla.

1953. aastal saavad kolhoosid riigilt 3,5 miljardit rubla pikaajalist laenu ühismajapidamise arendamiseks. Kolhoosid ise teostavad 1953. aastal oma vahendite arvel kapitaalmahutusi vähemalt 17 miljardi rubla ulatuses.

Kolhooside ja kolhoosnikute majandusliku ergutamise abinõude ja samuti maksupoliitika alal tarvituselevõetud abinõude elluviimisega suurenevad kolhooside ja kolhoosnikute tulud juba 1953. aastal rohkem kui 13 miljardi rubla võrra, kogu aasta peale ümberarvestatult aga rohkem kui 20 miljardi rubla võrra. Sellest summast moodustavad ainuüksi lisakulutused seoses loomakasvatussaaduste varumis- ja kokkuostuhindade tõstmisega ja teiste abinõudega loomakasvatuse alal 6 460 000 000 rubla suuruse summa.

Millist kasu saab kolhoositalurahvas neist virgutavaist abinõudest, nähtub järgmistest näidetest. Eesti NSV Kose rajooni Ždanovi-nimeline kolhoos saab oma toodangu müügist riigile uute hindade järgi ainuüksi 1953. aastal täiendavalt 75 000 rubla. Moskva oblasti Dmitrovo rajooni kolhoosis «Pobeda» maksis kolhoosnik S. F. Gratšov põllumajandusmaksu 2500 rubla aastas, nüüd aga hakkab ta maksma umbes 500 rubla, A. P. Šepetkov maksis 1800 rubla, nüüd aga — mitte üle 400 rubla, G. V. Makarov maksis varem 1100 rubla põllumajandusmaksu, nüüd aga hakkab ta maksma mitte üle 280 rubla. Nii suuresti parandab uus põllumajandusmaksu seadus kolhoosielu.

Varumis- ja kokkuostuhindade tõstmise ja riiklike müügikohustuste vähendamise tulemusena saavad Stavropoli krai kolhoosid ja kolhoosnikud ainuüksi 1953. aastal toodangu müügi eest täiendavalt üle 96 miljoni rubla ja neile jäävad üsna suured toodangu ülejäägid, mida nad võivad müüa kolhoositurul. Novgorodi oblasti Okulovo rajooni Malenkovi-nimeline kolhoos saab 1953. aastal toodangu müügist uute hindadega täiendavalt 96 000 rubla. See võimaldab suurendada normipäeva eest makstavat rahalist tasu umbes 3—4 rubla võrra.

Kogu nõukogude rahvas võttis Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee septembripleenumi otsuse vastu üksmeelse heakskiiduga.

Töölisklass, kolhoositalurahvas ja intelligents vastasid NLKP Keskkomitee pleenumi otsusele uue poliitilise ja tööalase tõusuga, nad arendavad üha laialdasemalt sotsialistlikku võistlust NSV Liidu sotsialistliku põllumajanduse edasiarendamiseks. See tagab kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poolt ülesseatud pakiliste ülesannete edukat lahendamist.

Teine peatükk

*

MAAVILJELUSE KASV JA TÄIUSTAMINE

1. Teraviljamajandus on kogu põllumajandusliku tootmise alus

Sotsialistliku põllumajanduse üks silmapaistvamaid saavutusi on teraviljaprobleemi lõplik lahendamine meie maal. See on tähelepanuväärv võit, millel on määratu suur rahvamajanduslik ja poliitiline tähtsus.

Teraviljaprobleemi lahendamine lubab rahuldada kogu elanikkonna kasvavaid vajadusi tähtsamate toiduainete järele ja luua küllaldasi riiklikke reserve. Teraviljamajandusele kuulub juhtiv osa sotsialistliku põllumajanduse kõigi harude arendamises. Ainult teravilja tootmise pideva suurendamise alusel on võimalik tõsta tehniliste kultuuride ja kõigi loomakasvatusharude toodangut.

Paljude sotsialistliku ülesehitustöö aastate jooksul oli teraviljaprobleem teravaks ja tõsiseks probleemiks. Ta tekkis teatavasti meie maa industrialiseerimise ajajärgul, kui nõudmine kaubavilja järele üha kasvavais linnades ja tööstuskeskustes järsult suurenes. Kuigi põllumajandus 1927. aastal tervikuna juba ületas 1913. aasta taseme, moodustas tema tähtsama haru — teraviljamajanduse — kogutoodang kõigest 91 protsenti sõjaeelsest, teraviljatoodangu kaubaline osa aga, mida müüdi linnade varustamiseks, moodustas vaevalt 37 protsenti 1913. aasta tasemest, kusjuures kõik andmed rääkisid sellest, et on olemas teravilja kaubatoodangu edasise langemise oht. See seletus sellega, et meie maal olid ülekaalus väike- ja pisitalundid, mis muutusid poolnaturaalseteks ja suutsid anda vaid minimaalsel hulgal kaubavilja. See oli teraviljamajanduse kriis, millele pidi järgnema loomakasvatuse kriis.

Teraviljaprobleem lahendati edukalt sel teel, et põllumajanduses loodi sotsialistlik suurtootmine, mis oli võime-

line kasutama traktoreid ja teisi moodsaid masinaid, samuti ka teaduse saavutusi teraviljamajanduse ja tema kaubalisuse kiireks tõstmiseks.

Esimesel viisaastakul kindlustasid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus põhiliselt teraviljaprobleemi lahenduse. Loodi võimas teraviljamajandus sovhoosides ja kolhoosides, mis olid varustatud moodsate traktorite ja põllutöömasinatega. 1935. aastal ületas teravilja kogusaak 5,5 miljardit puuda. See oli sotsialistliku põllumajanduse suur võit. Kuid tase, mis oli saavutatud teravilja tootmises, rahuldas vaid meie maa jooksvaid vajadusi, kuid ei kindlustanud tema homset päeva. Sellepärast kerkis päevakorda ülesanne: 3—4 aasta jooksul saavutada vähemalt 7—8 miljardi puuda suurune teraviljatoodang aastas. Kolhoosid ja sovhoosid lahendasid selle ülesande edukalt: 1937. aastal kasvatasid kolhoosid ja sovhoosid üle 7 miljardi puuda teravilja.

1940. aastal moodustas teravilja kogutoodang 7,3 miljardit puuda, teravilja kaubatoodang aga ületas 1913. aasta taseme peaaegu kahekordselt. Nii lahendati juba sõjaeelsel perioodil kolhoosikorra võidu ja riiklike põllumajanduslike ettevõtete — sovhooside — tugevdamise alusel meie maal teraviljaprobleem.

Edusammud, mida meie maal tehti teravilja tootmises, lõid vajalikud riiklikud reservid ja võimaldasid Suure Isamaasõja aastail häireteta varustada sõjaväge ja kogu meie maad leivaga.

Määratu suure kahju tagajärjel, mida sõda oli tekitanud ajutiselt vaenlase poolt okupeeritud rajoonide teraviljamajandusele, samuti seoses suure põuaga, mis tabas meie maa tähtsamaid teraviljarajoone 1946. aastal, kerkis teraviljaprobleem sõjajärgsel ajal jälle üles. Teraviljaprobleemi lahendamine oli väga tähtis kogu rahvamajanduse tõstmise seisukohalt. Ainult teravilja tootmise tunduva suurendamise alusel saab hästi varustada tööstust põllumajandusliku tooraine ga ja elanikkonda tarbeesemetega. Selleks et tõsta tehniliste kultuuride tootmist ja loomakasvatust, pidi riik suurendama paljude puuvillakasvatus-, linakasvatus-, subtroopiliste ja loomakasvatusrajoonide elanikkonna varustamist leivaga. Ei ole võimalik otsustavalt tõsta loomakasvatust, kui ei ole loodud vajalikud jõusöötade varud. Sellepärast cligi teravilja tootmise arendamine peamiseks lüliks kogu põllumajanduse tõstmises neljandal viisaastakul. Selle tähtsama ülesande lahendamisele olid suunatud sotsialist-

likus põllumajanduses töötajate ja kogu nõukogude rahva kõik jõupingutused.

Teravilja tootmise sõjaeelne tase saavutati kolmandal aastal pärast sõja lõppemist. Järgnevail aastail suurenes teravilja tootmine süstemaatiliselt, kusjuures üheaegselt jõudsalt kasvas ka kaubavilja hulk. Kui tsaari-Venemaal esimese maailmasõja eelõhtul teravilja kogusaak oli 4—5 miljardit puuda, siis 1952. aastal moodustas see juba 8 miljardit puuda. Tähtsaima toiduvilja — nisu — kogusaak suurenes 1952. aastal 1940. aastaga võrreldes 48 protsenti. 1953. aastal oli nisu külvipind 8,1 miljonit hektarit suurem kui enne sõda.

Teraviljasaagi suurenemise nii kiiret tempot ei tundnud ükski kapitalistlik riik. On teada, et pärast esimest maailmasõda saavutas Saksamaa teraviljasaagi sõjaeelse taseme alles 16 aasta, Prantsusmaa aga alles 11 aasta pärast.

Teravilja tootmise pidevast kasvust NSV Liidus kõnelevad kujukalt järgmised andmed:

Teraviljakultuuride kogusaak NSV Liidus

Aastad	Aasta keskmine teraviljatoodang (miljardites puudades)	Protsentides 1910.—1914. aasta keskmisest toodangust
1910—1914	4,1	100,0
1928—1932	4,5	109,8
1933—1937	5,8	141,5
1940	7,3	178,0
1952	8,0	195,1

Eriti suurt edu on NSV Liit, vastandina kapitalistlikele riikidele, saavutanud nisu tootmise alal. Seda kinnitavad järgmised andmed:

Nisu tootmise dünaamika NSV Liidus ja kapitalistlikes riikides
(1929. a. = 100)

Riigid	Aastad		
	1933	1940	1950
NSV Liit	146,7	215,2	247,8
Ameerika Ühendriigid . . .	67,0	98,8	122,6
Prantsusmaa	107,4	—	79,9
Itaalia	114,8	100,0	106,8

Seega on NSV Liidus teraviljaprobleem, mida varem peeti kõige teravamaks ja tõsisemaks probleemiks, lahendatud edukalt ja lõplikult. Nõukogude Liit on endale kindlustanud esimese koha maailmas nisu — selle väärtusliku toiduteravilja — tootmise alal ja on jätnud seljataha niisugused suured nisutootjad, nagu Ameerika Ühendriigid, Argentiina ja Kanada.

Samal ajal kui NSV Liidus pidevalt suureneb ja täiustub teravilja tootmine, märgitakse kapitalistlikes riikides selle vähenemist. Kogu kapitalistlikus maailmas vähenes teravilja tootmine nelja peamise kultuuri (nisu, rukis, mais, riis) alal 1949.—1951. aastal võrreldes 1934.—1938. aastaga külvipinna osas keskmiselt 22,8 protsenti, saagi osas aga 18,1 protsenti. Ameerika Ühendriikides vähenes nisutoodang 1947.—1950. aastal 26 protsenti. Leiva tarbimine vähenes Ameerika Ühendriikides 1950. aastal ühe isiku kohta sõjaeelse ajaga võrreldes 19 protsenti.

NSV Liidu saavutused teravilja tootmise alal on suured. Kuid suur osa kolhoose ja sovhoose saab ikka veel väikesi teravilja- ja kaunviljakultuuride saake. Selles suhtes jäävad maha mittemustmullavööndi, kesk-mustmullapiirkonna, Volgamaa ja Siberi rajoonid. Ukraina NSV kolhoosides on viimaste aastate jooksul vähenenud maisi külvipind ja alanenud selle viljakus.

Mahajäämust esineb söödateravilja tootmises, mille viljakus on ikka veel madal. Tangukultuuride (tatra ja hirsi) külvipind ei ole küllaldane ja nende viljakus on väike.

Nii teravilja kui ka teiste põllumajanduskultuuride väikeste saakide peapõhjuseks on masina-traktorijaamade, kolhooside ja sovhooside poolt tehtava töö halb kvaliteet, hoolimatu suhtumine agrotehnika küsimustesse paljude nõukogude ja põllumajandusorganite, masina-traktorijaamade ja sovhooside direktorite ning kolhooside esimeeste poolt. Just sellepärast külvatakse suur osa suvivilja kevadel küntud põllule. Kevadkülv venib lubamatult pikale, kesa küntakse hilja ja haritakse halvasti, talivilja ei külvata õigeaegselt. Ei ole lõplikult kadunud halb praktika, et külvatakse mittesordilist, halvakvaliteedilist seemet ja vähendatakse külvinorme. Niisuguseid eesrindlikke agrotehnilisi võtteid nagu teraviljakultuuride kitsarealine ja ristikülv, maisi külvamine ruutpesiti ja teisi, ei kasutata laialdaselt, kuigi nad on end praktikas täielikult õigustanud. Parimaid, kõige suuremaid saake andvaid sorte juurutatakse nõrgalt tootmisse.

Üheks teravilja- ja teiste kultuuride vähese viljakuse peapõhjuseks reas meie maa rajoonides on see, et pinnas ei saa küllaldasel hulgal orgaanilisi ja mineraalväetisi, eriti sõnnikut, turvast, turbakomposti.

Teraviljakultuuride tootmisel ei rakendata paljudes kolhoosides tegelikult lisatasu maksmist üleplaanilise saagi eest. Sealjuures ei ole õige viljakuse planeerimise niisugune praktika, mille juures eesrindlikele kolhoosidele ja nende põllundusbrigaadidele antakse viljakuse alal ülemäära suured plaaniülesanded, mis võtab kolhoosnikutelt ja masina-traktorijaamade traktoribrigaadide töötajatelt võimaluse saada lisatasu tootlikuma töö eest. See on seletatav sellega, et viljakuse näitajad, mille eest tuleb lisatasu maksta, on kõrgendatud ja paljudes kolhoosides kolhoosnikud seda ei saa. On tekkinud vajadus revideerida lisatasu maksmise korda.

NLKP Keskkomitee septembripleenum, võttes arvesse, et teraviljamajandus on kogu põllumajandusliku tootmise aluseks, tunnistas vajalikuks igati arendada teraviljamajandust ning eriti kõige väärtuslikuma toidukultuuri — tali- ja suvinisu tootmist viljakuse edasise tõstmise teel nii nisu tootmise peamistes rajoonides kui ka kesk-mustmullavööndi ja Volga parempoolse kalda rajoonides. Kagurajoonides, Kasahstani ja Lääne-Siberi rajoonides tuleb suurendada kõva nisu tootmist.

NLKP Keskkomitee pleenum määras kindlaks konkreetsed abinõud tatra, hirsi, rukki, kaunviljade (herne, türgioa jt.), söödateravilja (maisi, odra ja kaera) tootmise suurendamiseks. Söödateravilja tootmist tuleb lähema 2—3 aasta jooksul arendada sel määral, et kõik ühisloomad kolhoosides ja sovhoosides oleksid varustatud küllaldase hulga söödateraviljaga.

Maisikülve tuleb tunduvalt laiendada lõuna-, kagu- ja keskrajoonides, mustmullarajoonides ja mittemustmullarajoonides. Maisi tootmise suurendamiseks tuleb laialdaselt rakendada ruutpesiti külvimeetodit, mis võimaldab töökulu tunduvalt vähendada, vaheltharimist mehhaniseerida ja koos sellega viljakust tõsta. Samuti tuleb otsustavalt üle minna hübriidseemnete kasutamisele maisi külvamisel.

NLKP Keskkomitee pleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, kohalikke nõukogude ja põllumajandusorganeid tarvitusele võtma abinõusid

mahajäämuse likvideerimiseks tangukultuuride, eriti tatra ja hirsi tootmises.

Selleks et tõsta kolhooside ja kolhoosnikute majanduslikku huvi tatra ja hirsi kasvatamise vastu, lubati kolhoosidel anda tatart riikliku müügikohustuse ja masina-traktorijaamade töö eest makstava naturaaltasu korras teiste toidukultuuride asemel, lähtudes vahetuse ekvivalendist: 100 kilogrammi tatart 200 kilogrammi rukki või 150 kilogrammi nisu asemel. Kolhoosidel soovitati maksta kolhoosnikutele ja masina-traktorijaamade traktoribrigaadide töötajatele lisatasu natuuras kuni 50 protsendi ulatuses tatrasaagist, mis on kogutud üle kolhoosile ettenähtud saagiplaani. Lisatasu antakse sõltumata kolhoosi üldisest teraviljasaagist ja riikliku viljamüügikohustuse täitmisest.

Kolhoosidel lubati samuti anda riigile hirssi müügikohustuste ja masina-traktorijaama töö eest makstava naturaaltasu korras teiste toidukultuuride asemel, arvestades 100 kilogrammi hirssi 105 kilogrammi nisu või 125 kilogrammi rukki eest. Kolhoosidel soovitati anda kolhoosnikutele ja masina-traktorijaama traktoribrigaadide töötajatele lisatasu natuuras kuni 50 protsendi ulatuses hirsisaagist, mis on tegelikult kogutud üle kolhoosile kindlaksmääratud saagiplaani, sõltumata teravilja kogusaagist kolhoosis ja riikliku viljamüügikohustuse täitmisest.

NLKP Keskkomitee pleenum tegi NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumile ülesandeks läbi viia instituutides ja katsejaamades tšumiisa laialdane uurimine, teha kindlaks kõige saagirikkamad, kohalikele tingimustele sobivad sordid, töötada välja tšumiisa kasvatamise agrotehnika, et hakata seda saagirikast kultuuri külvama kolhoosides ja sovhoosides.

Viiendal viisaastakul on ette nähtud tunduvalt suurendada teravilja tootmist. Teravilja kogusaak suureneb 1955. aastal 40—50 protsenti võrreldes 1950. aastaga ja see viiakse koguseni, mis ületab enam kui kahekordselt saaki, mida saadi tsaari-Venemaal kõige viljarikkamatel aastatel.

Partei XIX kongressi direktiivides on kindlaks määratud konkreetsed ülesanded teraviljasaagi suurendamiseks igas meie maa põhilises majandusrajoonis. Nende diferentseeritud ülesannete kindlaksmääramisel on arvestatud nende rajoonide looduslikke ja majanduslikke tingimusi põllumajanduse arendamiseks ja eesrindlike kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijaamade kogemusi. Eesrindlikud

majandid ja sotsialistliku põllumajanduse eesrindlased koguvad juba saake, mis on suuremad kui need, mis on kongressi direktiivides ette nähtud keskmistena vastava tsooni jaoks.

Lõuna-Ukraina ja Põhja-Kaukaasia rajoonides on viienda viisaastaku lõpuks ette nähtud suurendada teraviljasaaki 20—22 tsentnerini ühelt hektarilt. Eesrindlike kolhooside kogemused kõnelevad sellest, et see ülesanne on täiesti lahendatav. Nii sai Nikolajevi oblasti Snigirjovka rajoonis suurem osa kolhoose 1952. aastal 24,8 tsentnerit talinisu hektarilt, 10 500 hektari suuruselt pindalalt aga saadi 34 tsentnerit hektarilt; Nikolajevi oblasti Baštanka rajooni kolhoosides saadi teraviljakultuuride 38 000 hektari suuruselt külvipinnalt keskmiselt 27,5 tsentneri suurune saak hektarilt; Harkovi oblasti Lozovaja rajooni Ordžonikidzenimeline kolhoos kogus 1952. aastal 1200 hektari suuruselt pindalalt 33,1 tsentnerit talinisu hektarilt.

Ukraina kolhooside käsutuses on suured reservid talinisu, rukki ja samuti maisi, tatra ja hirsi viljakuse tõstmiseks. Nõukogude Ukraina on üks põhilisi maisitootmise rajoone. Selle kultuuri viljakuse tõstmine võimaldab suurel määral teravilja kogusaake suurendada, samuti ka loomakasvatuse produktiivsust tõsta.

Paljud kolhoosid, brigaadid ja lülid, kes rakendavad eesrindlikku agrotehnikat, koguvad 40—60 tsentnerit maisi hektarilt. Dnepropetrovski oblasti Novo-Moskovski rajooni Tškalovi-nimeline kolhoos saab viimase 5 aasta jooksul keskmiselt 50,3 tsentnerit maisi hektarilt.

Dnepropetrovski oblasti Lihhovka rajooni kolhoosis «Krasnõi Partisan» kogub Mark Jevstafjevitš Ozjornõi aastast aastasse suuri maisisaake, 1949. aastal aga sai ta rekordilise saagi — 224 tsentnerit maisi hektarilt.

Stalino oblasti Marinka rajooni kolhoosid kogusid kogu külvipinnalt 32,3 tsentnerit maisi hektarilt; Odessa oblasti Ananjevi rajooni kolhoosid — 33,5 tsentnerit hektarilt.

Eesrindlikud põllumajanduslikud artellid koguvad iga aasta suuri tatra- ja hirsisaake. Kiievi oblasti Špola rajooni Lenini-nimelises kolhoosis koguti 50 hektarilt 20 tsentnerit tatart hektarilt. Dnepropetrovski oblasti Novo-Pokrovka rajooni Mitšurini-nimelises kolhoosis saadi 20 hektarilt 42 tsentnerit hirssi hektarilt.

Krasnodari krais moodustas 1952. aastal keskmine teraviljasaak hektarilt 22 tsentnerit; paljud kolhoosid ning bri-

gaadid said aga keskmiselt 25—30 tsentnerit hektarilt. Nii näiteks kogus kolhoosis «Zavetõ Lenina» Vassili Višnevetski põllundusbrigaad 1952. aastal 860 hektari suuruselt pindalalt 23,7 tsentnerit talinisu hektarilt, 119 hektarilt aga 30 tsentnerit hektarilt; 27 hektari suuruselt seemnepõllult saadi ühelt hektarilt 45 tsentnerit talinisu sort «Novoukrainka 83». Moldaavia NSV Jedintsõ rajooni Kalinini-nimelises kolhoosis saadi 1952. aastal 370 hektari suuruselt pindalalt 300 puuda talinisu igalt hektarilt.

Volgamaa rajoonides tuleb teraviljasaaki ühelt hektarilt tõsta 14—15 tsentnerini. Stalingradi oblasti Novo-Annenski rajoonis saavad paljud kolhoosid iga aasta 100 ja enam puuda talinisu ühelt hektarilt, eesrindlikes Kaganovitši- ja Stalini-nimelistes põllumajanduslikes artellides aga kasvatavad suurte saakide meistrid — brigadiirid sm-d Gubanov, Vassiljev, Denissov ja Sedov 22 tsentnerit talinisu igalt hektarilt.

Keskmustmulla piirkondades tuleb teraviljasaaki tõsta 16—18 tsentnerini hektarilt. Eesrindlased taotlevad veel suuremaidki saake. Voroneži oblasti Ostrogožski rajooni kolhoosis «Krasnõi Geroi» ületas teraviljakultuuride keskmine saak 1936.—1940. aastal 16 tsentnerit hektarilt, neljanda viisaastaku nelja aasta jooksul aga moodustas ta peaaegu 19,5 tsentnerit hektarilt.

Mittemustmullavööndi rajoonides tuleb teraviljasaake suurendada 17—19 tsentnerini hektarilt. Paljud Moskva oblasti kolhoosid koguvad juba praegu suuremaid saake suurtelt pindaladelt. Nii näiteks kogus Možaiski rajooni kolhoos «Borodino» 96 hektari suuruselt pindalalt 27,3 tsentnerit talinisu hektarilt, seemnepõllult aga — 40 tsentnerit hektarilt; Serebrjanõje-Prudõ rajooni kolhoos «Iskra» kogus 170 hektarilt 23 tsentneri suuruse hektarisaagi, 29 hektarilt aga — 30 tsentnerit hektarilt. Ozjorõ rajooni Dimitrovi-nimelises kolhoosis saadi 16 tsentneri suurune tatrasaak ühelt hektarilt. Mogiljovi oblasti Mstislavli rajooni kolhoos «Putj Lenina» tõstis 1952. aastal talinisu saaki 25 tsentnerini hektarilt.

Moskva oblasti Možaiski rajooni Hruštšovi-nimelises kolhoosis saadi 1952. aastal suur nisu-orasheina hübriidi nr. 1 saak — 50,8 tsentnerit hektarilt, Balašihha rajooni Lenini-nimelises kolhoosis aga 42 tsentnerit hektarilt.

Tähelepanu väärivad kogemused, mis on saadud suurte teraviljasaakide kasvatamisel Kaluuga oblasti Ugodski

Zavodi rajooni Kirovi-nimelises kolhoosis. Mehhaniseerimise ja maaviljeluskultuuri tõstmise alusel suurenes selles kolhoosis ühtedel ja samadel pindadel teravilja tootmine lühikese ajaga — 1946. aastast kuni 1952. aastani — peaaegu 3-kordseks. Sellest kõnelevad järgmised andmed:

Teravilja kogusaagid Kirovi-nimelises kolhoosis

Aastad	Tsentnerid	Aastad	Tsentnerid
1946	1485	1950	3480
1947	2625	1951	4151
1948	2711	1952	4120
1949	2794		

Kirovi-nimelise artelli kolhoosnikud saavad juba nüüd teraviljakultuuride saake, mis kongressi direktiivides on ette nähtud mittemustmullavööndi jaoks viienda viisaastaku lõpuks, rea kultuuride osas aga on need ülesanded märksa ületatud. Nii näiteks moodustas talinisu saak 1952. aastal 30,5 tsentnerit, suvinisu saak — 23,2, kaerasaak — 23,2 tsentnerit hektarilt; tatrasaak moodustas 10,5 tsentnerit hektarilt; 23 hektari suuruselt nisu-orasheina hübriidi nr. 599 külvipinnalt saadi 41 tsentneri suurune hektarisaak, sealhulgas brigadiir A. P. Tšernõšova 6 hektari suuruselt põllult 44 tsentneri suurune hektarisaak. Võtteid, mille abil kasvatati niisuguseid saake, illustreerivad näited põllult, millelt kolhoosnikud said 41—46 tsentnerit talinisu hektarilt. Seal äestati sügisel küntud põld kevadel õigeaegselt kahel korral; suve jooksul kultiveeriti kesa kolm korda; kesa korduskünnil anti igale hektarile 25 tonni väetisi kompostide näol, arvestusega 3—4 tsentnerit fosforijahu 30 tonni sõnniku kohta. Seemneid puhiti külvi eel ja nende idanevus oli 95 protsenti. Peamiselt külvati reaskülvi meetodil, kusjuures külvinorm oli 265—280 kilogrammi hektari kohta; tunduv osa aga külvati ristikülvi ja kitsarealise külvi meetodil; kahel korral teostati nisu pealtväetamist mineraalväetistega.

Kolhoosis on rakendatud kaks üheksaväljalist külvikorda, kusjuures kummaski on kaks heinavälja. Ristiku all oli 1952. aastal 135 hektarit ja heinaseemnepõldude all 30 hektarit, mis moodustab 35 protsenti kõigist külvidest. Põllutööd on kolhoosis 90 protsendi ulatuses mehhaniseeritud.

Maaviljeluse kultuuri tõusust Kirovi-nimelises kolhoosis kõnelevad niisugused andmed:

Töö liigid	1946.—1947. a.	1952. a.
Sügiskünd	20%	100%
Seemnete ja granuleeritud väetiste segu külv	5 ha	150 ha
Teravilja ristikülv	11 „	150 „
Künd eelkoorijaga varustatud atradega	50%	100%
Musta kesa künd	25%	100%
Rukki ja tatra täiendav kunstlik tolmutamine	20 ha	148 ha (kogu pindalal)

Kirovi-nimelise kolhoosi kogemused on kättesaadavad kõigile mittemustmullavööndi artellidele ja nad juhatavad kätte tee partei poolt seatud ülesannete täitmisele.

Uraali, Siberi ja Kirde-Kasahstani rajoonides tuleb teraviljasaaki tõsta 15—16 tsentnerini hektarilt. Baškiiri ANSV Tšišmõ rajooni Lenini-nimelises kolhoosis saadi 1952. aastal Assadullini brigaadis 19 tsentneri suurune suvinisusaak igalt hektarilt 300 hektari ulatuses; Omski oblasti Krutinka rajooni Stalini-nimelises kolhoosis saadi 1950. aastal igalt külvipinna hektarilt keskmiselt 21,4 tsentnerit.

Riisi saaki üleujutatavatel maadel tuleb viisaastaku lõpuks tõsta 40—50 tsentnerini hektarilt. Eesrindlased koguvad juba praegu suuri riisisaake. Nii näiteks koguti Krasnodari krai Ivanovo rajooni Lenini-nimelises kolhoosis 20 hektari suuruselt külvipinnalt 40,8 tsentnerit riisi igalt hektarilt.

NLKP Keskkomitee septembripleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, kohalikke partei-, nõukogude ja põllumajandusorganeid lõunapoolsetes, Taga-Kaukaasia, Kesk-Aasia ja Kaug-Ida oblastites ning vabariikides tarvitusele võtma abinõusid riisisaagi tunduvaks tõstmiseks ja külvipindade laiendamiseks, kindlustama niisutusvõrgu õigeaegne ettevalmistamine, riisi kasvatamise agrotehnika taseme tõstmine ja riisisaagi õigeaegne koristamine.

Teraviljakultuuride viljakuse tõstmine ja kogusaakide suurenemine viiendal viisaastakul toimuvad teraviljamajanduse edasise mehhaniseerimise ja masinate kasutamise parandamise, maaviljeluse heinaväljasüsteemi kasutusele-

võtmise ja agrotehnika taseme tõstmise, teaduse viimaste saavutuste ja eesrindlike kogemuste praktikasse rakendamise alusel ja samuti töö organiseerimise ning tasumaksmise igakülgse parandamise teel kolhoosides ja mahajäänud kolhooside tõstmisega eesrindlike tasemele.

Juhtiv osa teraviljamajanduse edasisel tõstmisel kuulub parteiorganisatsioonidele. Peatume positiivsetel kogemustel selles suhtes.

Üks eesrindlikke kolhoose Kostroma oblastis on Kostroma rajooni põllumajanduslik artell «Leninski Putj». Selles kolhoosis saadakse suuri põllumajanduskultuuride saake, seal on arenenud loomakasvatus; riiklikke müügikohustusi täidetakse täpselt ja ennetähtaegselt. Nende saavutuste alal on suured teened kolhoosi parteiorganisatsioonil.

Parteiorganisatsioon võttis 1952. aastal oma töö aluseks kolhoosi sotsialistliku kohustuse — saada igalt hektarilt vähemalt 20 tsentnerit teravilja ja veelgi tõsta loomakasvatuse produktiivsust. Kolhoosnikute seas tehakse laialdast massilist poliitilist tööd, mille keskuseks on põllundusbrigaadid. Kolhoosis on moodustatud neli parteigruppi. Seitsmendas põllundusbrigaadis korraldas neljast inimesest koosnev parteigrupp aasta jooksul 22 «brigaadipäeva»; ainuüksi koristustööde perioodil anti välja 9 «võitluslehte»; parteigrupp tuli 1952. aastal kokku poliitiliste ja tootmisalaste küsimuste arutamiseks 19 korda; agitaatorid korraldavad ajalehtede ühislugemisi, selgitavad poliitilisi küsimusi, annavad eeskuju töös. Hästikorraldatud tootmisalane ja massiline poliitiline töö brigaadis avaldas mõju ka tootmisalastele tulemustele: suvinisu saak ulatus brigaadis 21 tsentnerini, üksikutel põldudel aga 26 tsentnerini hektarilt. Umbes niisamasuguseid tulemusi saavutasid ka teised brigaadid.

Kolhoosi kommunistid ja kommunistlikud noored on kõigile kolhoosnikutele eeskujuks töös, nad täidavad ja ületavad süstemaatiliselt töönorme. Kolhoosis ei olnud ühtegi kommunisti, kes ei oleks välja töötanud 300 normipäeva.

Artelli «Leninski Putj» kolhoosnikud võitlevad parteiorganisatsiooni juhtimisel põllumajanduse ees seisva peaülesande eduka täitmise eest. Kui teravilja kogusaak 1951. aastal moodustas 1800 tonni, siis on viisaastaku lõpuks ette nähtud koguda 2526 tonni, s. o. viia viljakus 25 tsentnerini hektarilt. Kui praegu on kolhoosis 2686 iga liiki karilooma, siis on viisaastaku lõpuks ette nähtud 4130 looma. On ole-

mas kõik eeldused, et need kohustused täidetakse ja ka ületatakse. Seda tagab kõigi kolhoosnikute enneolematu tootmisalane aktiivsus, nende tihe koondumine parteiorganisatsiooni ümber, masina-traktorijaama juhtiv osa kolhoositootmises ja suurte saakide kasvatamisel omandatud kogemused.

2. Kindlustada köögivilja ja kartuli tootmise järsk tõus

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus omistavad suurt tähtsust köögivilja- ja kartulikasvatuse — põllumajanduse tähtsate harude — arendamisele, sest neil tootmisharudel on määratu suur tähtsus meie maa elanikkonna toitlustamise parandamisel, tööstuse toorainebaasi kindlustamisel ja loomakasvatuse tõstmisel.

Meie maal on piiramatud võimalused kartuli ja köögivilja tootmiseks. Kolhoosid ja sovhoosid, kes kasutavad neid võimalusi ja rakendavad agrotehnika eesrindlikke võtteid, saavad suuri kartuli- ja köögiviljasaake.

Ivanovo oblasti Šuja rajooni Stalini-nimeline kolhoos saab köögivilja keskmiselt 300 tsentnerit ja kapsast 450 tsentnerit hektarilt. Selle kolhoosi eesrindlikes brigaadides moodustas kapsa- ja porgandisaak 500 tsentnerit ja kurgisaak 320 tsentnerit hektarilt. Kiievi oblasti Tšernobõli rajooni Stalini-nimeline kolhoos kogus 607 tsentnerit kartuleid hektarilt. Moskva oblasti Gorki-nimelises sovhoosis saadakse üksikutelt põldudelt 800—1000 tsentnerit kapsast ja 400—600 tsentnerit porgandit hektarilt. Silmapaistvaid rekordeid saavutavad sajad ja tuhanded eesrindlased. Nii näiteks sai Žitomiri oblasti Radomõšli rajooni kolhoosi «Pervoje Maja» lülivanem Marta Hudoli 800 tsentnerit kartulit hektarilt, Moskva oblasti naiskolhoosnikud sm-d Dianova ja Kožuhhantseva aga — üle 500 tsentneri. Moskva oblasti Stalinogorski rajooni kolhoosi «Kombain» lülivanem Stalini preemia laureaat J. N. Lebedeva sai maailma kõige suurema kapsasaagi — 2051 tsentnerit hektarilt, lülivanem sm. Terehhova Moskva lähedasest Gorki-nimelisest köögiviljakasvatussovhoosist kogus 550 tsentnerit sibulat hektarilt.

Kolhoosid ja sovhoosid, kes pööravad tõsist tähelepanu kartuli, köögivilja ja köögiviljakultuuride seemnete saagikuse arendamisele ja tõstmisele, saavad suurt rahalist tulu. Nii näiteks sai Rjasani oblasti Rõbnoje rajooni Stalini-

nimeline kolhoos 1951. aastal köögiviljakasvatusest 1 285 000 rubla tulu, 1952. aastal aga — 1 500 000 rubla, Spassaki rajooni kolhoos «Borba» sai köögiviljakasvatusest 765 000 rubla tulu, sellesama rajooni kolhoos «Krasnaja Kultura» — 376 000 rubla, Mervino rajooni Stalini-nimeline kolhoos — 307 000 rubla. Jerahturi rajooni kolhoos «Novaja Žizn», kes alles 1952. aastal hakkas esmakordselt kasvatama köögivilja, sai ainuüksi sellel aastal köögiviljakasvatusest 450 000 rubla tulu.

Kui köögiviljakasvatus on õigesti organiseeritud ja rakendatakse kõrget agrotehnikat, annavad köögiviljakultuurid eesrindlikes kolhoosides ja sovhoosides igal aastal ühelt külvihektarilt 10 000—20 000 rubla ja rohkem tulu. Varase köögivilja kasvatamisel suureneb köögiviljakasvatuse tulukus märksa. Näiteks kasvatab Moskva oblasti Mõtištši rajooni Stalini-nimeline kolhoos suurel hulgal varajast köögivilja avamaal. Kolhoosi rahaline tulu moodustas 1950. aastal ühelt hektarilt 15 700 rubla, 1951. aastal — 19 700 rubla, 1952. aastal — 20 200 rubla. 1952. aastal moodustas köögiviljakasvatusest saadud tulu 61 protsenti kolhoosi kogu rahalisest tulust, kusjuures 13 protsenti kogu külvipinnast oli köögiviljakultuuride all.

Kuid kaugeltki mitte kõik kolhoosid ja sovhoosid ei kasuta veel olemasolevaid võimalusi kartuli ja köögivilja tootmise suurendamiseks, halvasti juurutatakse tootmisse suurte saakide saamise kogemusi, mida on omandanud sotsialistliku põllumajanduse eesrindlased.

NLKP Keskkomitee septembripleenum tunnistas, et praegune köögivilja ja kartuli tootmise tase jääb tublisti maha elanikkonna, töötleva tööstuse ja eriti loomakasvatuse kasvanud vajadustest nende järele. Viimaste aastate jooksul ei ole köögivilja ja kartuli saagid ja kogutoodang suurenenud, vaid on isegi vähenenud. Köögiviljakultuuride külvipind on 1940. aastaga võrreldes vähenenud 250 000 hektari võrra. Kartuli külvipind tervikuna on meie maal suurenenud, kuid üksikutes piirkondades ei ole see veel kaugeltki jõudnud sõjaeelse tasemeni. Novgorodi oblastis moodustab kartuli külvipind kolhoosides sõjaeelse tasemega võrreldes 38 protsenti, Velikije Luki oblastis 59 protsenti ja Smolenski oblastis 61 protsenti. Paljud kolhoosid ei täida kartuli ja köögivilja riiklikke müügikohustusi, saavad väikest rahalist tulu ja kolhoosnikutele normipäevade eest makstav rahaline ja naturaaltasu on väike.

Selle olukorra üks põhjusi on see, et kolhoosid ja kolhoosnikud ei olnud materiaalselt küllalt huvitatud kartuli- ja köögiviljakasvatuse arendamisest, mille tõttu nende kultuuride harimise agrotehnika on madalal tasemel.

Tihtipeale pannakse kartulid maha kevadel küntud põldudele ja suure hilinemisega, kusjuures maa jäetakse väetamata, kasutatakse mittesordilist seemnekartulit, külvinormid on madalad. Kartuli vaheltharimine on organiseeritud halvasti ja mitteõigeaegselt. Ebarahuldav on olukord seemnekartuli kasvatamise organiseerimisel üksikutes oblastites, kraides ja vabariikides. Paljudes oblastites ja vabariikides on lava- ja kasvuhoonemajandus laokil. Kapsa- ja tomatiistikuid ei kasvatata vajalikul hulgal, mille tagajärjel nende kultuuride istutamise plaani aastast aastasse ei täideta. Mitteõigeaegselt ja puudulikult hooldatakse köögivilja.

Vaatamata suurele töömahukusele jääb kartuli ja köögivilja kasvatamise mehhaniseerimine tublisti maha põllumajandusliku tootmise teiste harude mehhaniseerimisest. 1952. aastal olid kartulipaneku tööd kolhoosides mehhaniseeritud kõigest 14 protsendi ja koristustööd vähem kui 6 protsendi ulatuses.

Paljud traktorijaamad ei täida kolhoosidega sõlmitud lepingutes ettenähtud kohustusi kartuli mahapanemise, köögivilja külvamise, külvide hooldamise ja saagi koristamise alal. Kartuli mahapaneku ja köögivilja külvamise progressiivset ruutpesiti meetodit, mida laialdaselt rakendavad eesrindlikud kolhoosid, juurutatakse aeglaselt. Ometi võimaldab see meetod peaaegu täielikult mehhaniseerida külvide hooldamist, tublisti vähendada käsitsi töötamist nende harimisel, kiiremini tõsta nende kultuuride viljakust ja muuta kartuli- ja köögiviljakasvatus kolhooside ühismajapidamise tulutoovaks haruks.

Tähtsamaks ülesandeks kartuli ja köögivilja tootmise alal on nende kultuuride viljakuse tunduv tõstmine mehhaniseerimise laialdase juurutamise ja eesrindlike agrotehniliste võtete rakendamise alusel. «Ülesanne seisab selles,» öeldakse NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses, «et lähema 2—3 aasta jooksul viia kartuli ja köögivilja tootmine niisuguse ulatuseni, mis rahuldaks täielikult mitte üksnes linnade ja tööstuskeskuste elanikkonna ja töötleva tööstuse vajadused, vaid ka loomakasvatuse vajadused kartuli järele.»

Partei XIX kongressi direktiivide kohaselt tuleb suurendada viie aasta jooksul kartuli kogusaaki 40—45 protsenti. Kartulisaak peab viie aasta jooksul tõusma mittemustmullavööndi rajoonides 155—175 tsentnerini hektarilt, keskmustmullamaa rajoonides 140—160 tsentnerini, lõunarajoonides ja Põhja-Kaukaasia rajoonides 135—155 tsentnerini ja Uraali ning Siberi rajoonides 125—145 tsentnerini hektarilt.

Viiendal viisaastakul laiendatakse köögivilja all olevat külvipinda põhjarajoonides, kus see peab suurenema kahekordseks, Volgamaa, Uraali, Lääne- ja Ida-Siberi rajoonides, samuti ka Kesk-Aasia vabariikides ning Kasahstanis. Tunduvalt tuleb laiendada köögivilja ja kartuli külvipinda niisutatavatel maadel.

Partei XIX kongressi direktiivid näevad ette suurendada köögivilja, kartuli ja loomakasvatussaaduste tootmist Moskva, Leningradi, Uraali, Donbassi ja Kuzbassi linnade ning teiste tööstuskeskuste ja suurte linnade lähedastes tsoonides, samuti on direktiivides ette nähtud luua kartuli-, köögivilja- ja loomakasvatusbaasid uutes tööstusrajoonides. On ette nähtud suurendada viisaastaku jooksul kartuli tootmist piirituse-, tärklise- ja siirupitehaste tsoonides umbes 50 protsenti ja köögivilja tootmist konservi- ja köögiviljakuivatustehaste tsoonides kahekordseks.

Rahvamajanduse seisukohalt on väga tähtis luua linnalähedastes tsoonides kõrge intensiivsusega kolhoosi- ja sovhoositootmine, mille põhilised põllutöö- ja loomakasvatusharud on kõrge kaubalisusega, sest see võimaldab likvideerida hooajalisust linnade töötajate varustamisel värske köögiviljaga ja ühtlasi vabastab raudteetranspordi ebaratsionaalsetest ning kulukatest vedudest ja võimaldab likvideerida nende saaduste riknemisest ja transportimisel saadavatest mehhaanilistest vigastustest tingitud kadusid.

Vastavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusele võtsid NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja partei Keskkomitee vastu määruse «Kartulite ja köögivilja tootmise ning varumise suurendamise abinõudest kolhoosides ja sovhoosides 1953. —1955. aastal».

Selles määruses partei ja valitsus määrasid kindlaks ülesanded kartuli ja köögivilja külvi ning saagi alal 1954. aastaks. Ülesanded nende kultuuride külvi alal on 1954. aastal järgmised: kolhoosides — panna maha kartulit 4 128 500 hektarit ja külvata köögivilja 1 003 400 hektarit; NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides — panna

maha kartulit 218 000 hektarit ja külvata köögivilja 72 500 hektarit; NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi sovhoosides — kartulit 44 000 hektarit ja köögivilja 20 000 hektarit.

Ülesanded kartuli- ja köögiviljasaagi alal on kindlaks määratud järgmiselt: kolhoosides — vähemalt 140 tsentnerit kartulit, 175 tsentnerit kapsast, 110 tsentnerit kurke, 135 tsentnerit tomateid, 85 tsentnerit sibulat, 120 tsentnerit porgandit ja 130 tsentnerit söögipeeti hektarilt; sovhoosides — vähemalt 140 tsentnerit kartulit, 210 tsentnerit kapsast, 115 tsentnerit kurke, 165 tsentnerit tomateid, 100 tsentnerit sibulat, 135 tsentnerit porgandit ja 155 tsentnerit söögipeeti hektarilt.

Nende ülesannete täitmiseks rakendavad partei ja valitsus abinõude süsteemi, mis võimaldab tõsta kolhooside ja kolhoosnikute materiaalset huvi kartuli ja köögivilja tootmise vastu, laialdaselt arendada mehhaniseerimist ja juurutada eesrindlikke agrovõtteid.

Selleks et tõsta kolhooside ja sovhooside huvi köögivilja ja kartuli tootmise vastu, tunnistasid partei ja valitsus vajalikuks vähendada nende kultuuride riiklikke müügikohustusi ja suurendada riiklikku kokkuostu kõrgendatud hindadega.

Alates 1953. aastast on tõstetud riigile müüdava kartuli ja köögivilja varumishindu. On soovitatud kolhoosidele seal, kus see on otstarbekohane, anda kolhoosnikutele üldkoosolekute otsusel avansina kuni 25 protsenti rahast, mis laekub kartuli ja köögivilja realiseerimisest. Alates 1953. aasta saagist alandati kolhoosidele kartuli, kapsa, sibula, kurgi, porgandi, söögipeedi ja tomati kehtivaid kohustuslikke müügi normе, samuti ka kolhoosiperede ning tööliste ja teenistujate majapidamiste jaoks kartuli kohustuslikke müüginorme. Partei ja valitsus juhtisid tähelepanu vajadusele rangelt kinni pidada kehtestatud printsiibist, mis näeb ette kartuli ja köögivilja müügikohustuste arvestamist maa hektarite alusel ja mitte lubada moonutusi sel alal.

Partei ja valitsus kustutasid kolhoosidele kogu nende arvel olevia võlgnevuse, seisuga 1953. a. 1. jaanuaril, kartuli ja köögivilja eelmiste aastate riiklike müügikohustuste alal ning kartulikasvatamisel tehtud masina-traktorijaamade tööde eest naturaaltasu maksmise alal, samuti kustutati kolhoosnikute, tööliste, teenistujate ja teiste kodanike majapidamistelt kogu eelmiste aastate võlgnevus kartuli riiklike müügikohustuste alal.

Alates 1953. aasta saagist vähendatakse linnalähedaste rajoonide ning piirituse-, tärklise- ja siirupi-, köögivilja-kuivatus- ja konservimistööstuse tsoonide kolhoosidele teravilja müügikohustusi 25 protsendi võrra, kui kolhoosis kartuli ja köögivilja külvipind moodustab kokku üle 10 protsendi kuni 15 protsenti üldisest külvipinnast, ning 50 protsendi võrra — kui kolhoosis on kartuli ja köögivilja külvipinda kokku 15—20 protsenti üldisest külvipinnast. Kolhoosid, kellel on kartuli ja köögivilja all kokku üle 20 protsendi üldisest külvipinnast, vabastatakse täielikult vilja riiklikust müügikohustusest.

Mainitud soodustused viljamüügikohustuse alal antakse kolhoosidele tingimusel, kui nad on jooksval aastal täies ulatuses täitnud kartuli ja köögivilja riiklikud müügikohustused, kartuli ja köögivilja andmise kohustused naturaaltasuna masina-traktorijaamade tööde eest ning tagastanud laenuks saadud kartulid. Kui kolhoosid on täitnud jooksva aasta viljamüügikohustused, antakse soodustused järgmise aasta viljamüügikohustuste määramisel.

Hakatakse teostama vilja müüki riiklikest ladudest vööndite ühtsete jaemüügihindade alusel, hinnaalandusega 40 protsendi ulatuses kindlaksmääratud hindadest, Moskva ja Leningradi linna ning Donetsi basseini linnade lähedaste rajoonide kolhoosidele, samuti teiste rajoonide kolhoosidele, kes on spetsialiseerunud kartuli ja köögivilja tootmisele, arvestades 1 tsentner vilja iga 10 tsentneri kartuli ja köögivilja eest, mis on müüdud müügikohustuse arvel või antud naturaaltasuna masina-traktorijaamade tööde eest, Kesk-Aasia, Põhja-Kaukaasia, Taga-Kaukaasia, Habarovski krai ja Krimmi oblasti rajoonides aga arvestades 1 tsentner vilja iga 5 tsentneri kartuli ja köögivilja eest.

Kolhoosil müügikohustuste arvel müüdud kartuli ja köögivilja eest saada olev vili võidakse kolhoosi soovil kanda teravilja riikliku müügikohustuse arvele ning masina-traktorijaama tööde eest makstava naturaaltasu arvele käesoleva aasta või järgmise aasta eest, kui käesoleva aasta viljamüügikohustused on täidetud ja naturaaltasu tasutud.

Linnalähedaste rajoonide ning piirituse-, tärklise- ja siirupi-, köögivilja kuivatamise ja konservimise vabrikute tooraainetsoonide kolhoosidele, kes müüvad varumisorganisatsioonidele kartuleid ja köögivilja piirkokkuostuhindadega, pärast kartuli ja köögivilja riiklike müügikohustuste täitmist ning masina-traktorijaamade tööde eest makstava

naturaaltasu tasumist müüakse veoautosid, arvestades üks veoauto iga müüdud 75 tonni kartuli või 30 tonni sibula või 50 tonni teiste köögiviljade eest.

Viiakse ellu abinõude süsteem kolhoosikaubanduse laialdaseks arendamiseks kartuli ja köögivilja osas.

Selleks et täita kommunistliku partei poolt kindlaksmääratud ülesanded köögivilja- ja kartulikasvatuse viljakuse tõstmise alal, on vaja laiendada tööde mehhaniseerimist ja juurutada tootmisse köögivilja agrotehnika eesrindlikke võtteid, nagu näiteks köögiviljakultuuride istikute kasvatamine toitekuubikutes, külv ruutpesiti meetodil, kurgiseemnete jaroviseerimine ja soojendamine, tomati- ja kurgiseemnete idandamine madala temperatuuri juures, kuliss-külvide ja granuleeritud väetiste kasutamine, üleminek täielikule külvile rajoonitud sortide sordiseemnega. Kõik need abinõud koos töö õige organiseerimisega kindlustavad köögiviljakultuuride kogusaagi tunduva suurenemise.

Otsustavaks abinõuks kartuli ja köögivilja tootmise suurendamiseks on nende harimise mehhaniseerimine. Partei ja valitsuse määruses on kindlaks määratud laialdane programm kartuli- ja köögiviljamajanduse mehhaniseerimiseks. On ette nähtud masinate süsteemi väljalaskmine, sealhulgas kartulipanemismasinate, kartulivõtmiskombainide, külvimasinate ja kultivaatorite väljalaskmine. Aastail 1954—1955 lastakse välja 45 000 kartuli ruutpesitipanemismasinat, 40 000 kartulivõtmiskombaini, 16 500 istikute istutamise masinat ja teisi moodsaid kõrge tootlikkusega masinaid. Põllumajandus saab ajavahemikul 1954.—1957. a. 1. maini 250 000 füüsilist vahelthariimistraktorit.

Uusimate põllutöömasinate väljalaskmine lubab viia kartuli ja köögivilja harimise ja koristamise põhitööde mehhaniseerimise taseme kolhoosides ja sovhoosides järgmise ulatuseni (protsentides võrreldes tööde üldmahuga):

	1954. a.		1955. a.	
	kolhoosides	sovhoosides	kolhoosides	sovhoosides
Kartuli alal				
Istutamine	45	80	80—90	95
Vahelthariimine	65	90	80—90	95
Koristamine	40	80	80—90	95
Köögivilja alal				
Külv	50	80	80—90	95
Istikute istutamine	35	80	70—80	95
Vahelthariimine	70	85	80—90	95

Otsustav osatähtsus köögivilja ja kartuli tootmise suurendamisel on masina-traktorijaamadel.

Moskva oblasti Mõtištši masina-traktorijaama kogemused väärivad laialdast levitamist. Alates 1951. aastast tõstab Mõtištši masina-traktorijaam pidevalt köögivilja ja kartuli kasvatamise ja koristamisega seotud põhitööde mehhaniseerimise taset, juurutades samaaegselt kolhoosides eesrindlikke agrotehnilisi tootmisvõtteid.

Tööde mehhaniseerimise taseme tõusust kolhoosides, mida teenindab Mõtištši masina-traktorijaam, kõnelevad järgmised andmed:

Kartuliharimisega seotud põhitööde mehhaniseerimine Mõtištši masina-traktorijaamas

(protsentides võrreldes kogu pindalaga, mis on kartuli all)

Tööliigid	1951. a.	1952. a.	1953. a.
Künd ja äestamine	100	100	100
Mahapanek	51	66	97,8
Sealhulgas ruutpesiti mahapanek	2	29	54
Mahapandud kartuli harimine	43	63	85
Koristamine	43	66	80

Köögivilja istutamine ja vaheltharimine olid 1953. aastal mehhaniseeritud 95,4 protsendi ulatuses; ruutpesiti ja ruutasetuses istutati 45 protsenti köögiviljakultuuridest.

1952. aastal hariti Mõtištši rajooni Stalini-nimelises kolhoosis 128 hektari suurusel pindalal kartulit hobusega ja käsitsi. Tulemuseks oli see, et kartuli mahapanekule, kasvatamisele ja koristamisele kulutati 3358 inimpäeva. Keskmiselt saadi ühelt hektarilt 76 tsentnerit kartulimugulaid. Toodangu hulk ühe inimpäeva kohta oli 289 kilogrammi. Sootuks teistsugused olid tulemused 72 hektaril, mida hariti kolhoosis masina-traktorijaama jõududega ja kuhu kartul pandi maha ruutpesiti. Põlde hariti ainult masinatega. Kõigele sellele kulutati 1375 inimpäeva. Ühelt hektarilt saadi keskmiselt 146 tsentnerit kartuleid, ühe inimpäeva kohta aga tuli 764 kilogrammi kartuleid. 1953. aastal läks Stalini-nimeline kolhoos täielikult üle mehhaniseeritud harimisele.

Keskmine kartulisaak kolhoosides, mida teenindab Mõtištši masina-traktorijaam, moodustab 1953. aastal 150

tsentnerit, kapsasaak — üle 250 tsentneri, porgandisaak — üle 200 tsentneri, tomatisaak — 200 tsentnerit, kurgisaak — 120 tsentnerit hektarilt.

Kartuli ja köögivilja tootmise eduka arendamise üks tähtsamaid tingimusi on teaduse saavutuste ja eesrindlike kogemuste juurutamine tootmisse.

Partei ja valitsus näevad ette kartuli ja köögivilja kasvatamise eesrindlike meetodite ja võtete juurutamist, eelkõige nende kultuuride ruutpesiti ja ruutasetuses mahapanekut ja istutamist.

1954. aastal peavad kolhoosid ja sovhoosid üldreeglina panema maha kartuleid ruutpesiti ja istutama tomateid ja kapsast ruutasetuses. Arvesse võttes, et 1954. aastal ei ole veel küllaldasel hulgal kartulipanemismasinaid kartulite mehhaniseeritud mahapanekuks kogu pindalal, on vaja kartulite ruutpesiti mahapanekuks laialdaselt rakendada atru, kultivaatoreid ja teisi põllutööriistu.

Kartuli mahapanek ruutpesiti meetodil ja köögiviljakultuuride istutamine ruutasetuses võimaldab teostada mehhaniseeritud vaheltharimist traktorijõul kahes suunas — piki ja ristisuunas. Sellega luuakse tingimused kahe- ja kolmekordseks vaheltharimiseks ja kartulite muldamiseks piki- ja ristisuunas, mulla sügavaks kobestamiseks ja väetiste õigeks kasutamiseks pesadesse paneku teel. Ruutpesiti meetodi juurutamine vähendab järsult käsitsitööd külvide hooldamisel ja loob parimad tingimused taimede arenemiseks, järelikult ka suurte saakide saamiseks. Näiteks Moskva oblasti Lenini rajooni kolhoosis «Serp i Molot» vähenes kartulite ruutpesiti mahapaneku ja mehhaniseeritud vaheltharimise tõttu kahes suunas 1952. aastal töökulu iga tsentneri üleskasvatatud kartulite kohta kaks korda võrreldes 1951. aastaga, kui kartulid pandi maha tavalisel viisil, viljakus aga kasvas 75 protsenti.

Moskva oblasti Ramenskoje rajooni kolhoosis «Vperjod k Kommunizmu» oli 1952. aastal töökulu 1 hektari kohta vagudesse paneku puhul 52 inimpäeva, saak aga oli 80 tsentnerit hektarilt. Põldudel, kus rakendati ruutpesiti mahapaneku meetodit, mida teostas kartuli ruutpesiti panemismasin «СКГ-4», oli töökulu 7,31 inimpäeva ühe hektari kohta, saaki aga koguti 167 tsentnerit hektarilt, s. o. viljakus tõusis rohkem kui kahekordseks.

1953. aastal pandi kolhoosis «Vperjod k Kommunizmu» kartulit maha ruutpesiti meetodil peaaegu kogu külvipinnal.

Töökulu kolhoosis 1 hektarile neljarealise kartulipanemismasinaga ruutpesiti meetodil mahapanekul oli 1 inimpäev ja traktoriga kolmekordseks vaheltharimiseks kahes suunas ainult 0,6 inimpäeva 1 hektari kohta. Seega kulutati ruutpesiti meetodil kartuli mahapanekuks ja harimiseks ainult 1,6 inimpäeva ühe hektari kohta, samal ajal kui vagudesse panekul nendeks töödeks kulutatakse üle 30 inimpäeva. Ühe inimpäeva kohta, mis kulutati kartuli kasvatamisele ruutpesiti meetodil, sai kolhoos 23 tsentnerit kartulit, tavalisel viisil aga ainult poolteist tsentnerit.

Köögiviljakultuuride istikute kasvatamine toitekuubikutes on üks tähtsamaid abinõusid köögivilja tootmise suurendamiseks, kuna see meetod suurendab tunduvalt saaki ja kindlustab köögivilja varajasemat valmimist. Kolhoosid, kes seda meetodit kasutavad, saavutavad häid tulemusi. Näiteks sai Moskva oblasti Mõtištši rajooni kolhoos «Pamjat Iljitša», kes istutas toitekuubikutes kasvatatud istikuid, 13 aasta jooksul iga aasta varase kapsa saagiks keskmiselt 447 tsentnerit hektarilt. Tänu toitekuubikute kasutamisele suurendasid kolhoosnikud kapsasaaki igalt hektarilt 100 tsentneri võrra.

Partei ja valitsuse määruses on ette nähtud juurutada laialdaselt tootmises köögiviljakultuuride istikute kasvatamist toitekuubikutes ja kindlustada alates 1954. aastast igas kolhoosis ja sovhoosis toitekuubikute valmistamine ja köögiviljataimede kasvatamine neis.

Ministrite Nõukogu ja partei Keskkomitee on kavandanud abinõud köögiviljakultuuride külvide kontsentreerimiseks luhamaadele. Köögiviljakultuuride külvide kontsentreerimine lubab laialdaselt kasutada masinaid köögiviljakasvatuses, vähendada käsitsi töötamist, õigeaegselt hooldada külve ja tunduvalt tõsta saaki. Samal ajal on kavandatud laialdane ürituste süsteem, mille järgi tuleb maksimaalselt suurendada sõnniku ja teiste kohalike väetiste kogumist ning toota väetamiseks turvast, et kartulid saaksid maha pandud ja köögiviljakultuurid istutatud hästiväetatud maadele.

On ette nähtud laiendada lava- ja kasvuhoonemajandust, ehitada kolhoosides ja sovhoosides laialdaselt lavasid ja kasvuhooneid, mida soojendatakse auru, vee ja elektri abil, laialdaselt kasutada lavade, kasvuhoonete ja maa soojendamiseks tööstusettevõtete soojusjääke. Organiseeritakse vajalike materjalide ja detailide tootmist lavade ja kasvuhoo-

nete ehitamiseks, nende materjalide müüki kolhoosidele ja sovhoosidele, nende varustamist kütteainega.

Märkides ära tõsiseid puudusi seemnekartuli kasvatuse alal ja mõistes hukka külvinormide vähendamise kahjuliku praktika, määrasid partei ja valitsus kindlaks korra, mille järgi alates 1953. aastast tuleb seemnekartuli fond moodustada valitud sordiseemne kartulitest, eelkõige seemnepõldude saagist, lähtudes mahapaneku agrotehnilistest normidest. Seemnekartuli salvestamine järgmise aasta kartulipanekuplaani täitmiseks toimub igas kolhoosis ja sovhoosis kartuli massilise koristamise alguses ja seda peab lõpule viima hiljemalt ühe kuu jooksul. Alates 1957. aastast peavad kõik kolhoosid ja sovhoosid täielikult üle minema sordikartuli mahapanekule.

Kartuli viljakuse tõstmise tähtsaks tingimuseks on kolhoositootmisse uute agrotehniliste võtete, nagu jaroviseerimise, värskeltkoristatud mugulate suvise mahapaneku meetodi jne. juurutamine.

Suur tähtsus on stepi- ja metsastepirajoonides suvisel kartulite mahapanekul akadeemik T. D. Lõssenko meetodil. Stavropoli krai Stepnoje rajooni kolhoosid kogusid 1950. aasta suvel mahapandud kartulit 133 hektarilt keskmiselt 102 tsentnerit hektarilt. «Putj k Sotsialismu» kolhoos kogus 15 hektarilt 151 tsentnerit kartulit hektarilt, Lenini-nimeline kolhoos aga 8 hektarilt 176 tsentneri suuruse hektarisaagi. Suvisest mahapanekust saadud kartulimugulad, kui need kevadel maha panna, annavad suuremat saaki kui kevadisest mahapanekust saadud seemnemugulad. Nii näiteks koguti Stalini-nimelises kolhoosis (Stavropol) kevadel mahapandud suvisest seemnematerjalist ja kevadisest seemnematerjalist võrdsete tingimuste juures järgmine kartulisaak (tsentnerites):

Aastad	Suvisest seemnematerjalist	Kevadisest seemnematerjalist
1947	143,6	81,5
1948	125,6	82,3
1949	107,4	83,2
1950	178,4	128,3
1951	145,8	91,6

Partei ja valitsuse ürituste edukas teostamine kartuli- ja köögiviljakasvatuse mehhaniseerimise ja eesrindliku agro-

tehnika juurutamise alal kindlustab nende ülesannete täitmist, mis on seatud nende tähtsate põllumajandusharude ette.

Kolhoosid ja sovhoosid, kes rakendavad eesrindlikke agrovõtteid, saavad suuri köögiviljasaake. Nii näiteks külvab ja paneb maha Moskva oblasti M. Gorki nimeline sovhoos katsepõllule iga aasta üle 400 hektari mitmesuguseid köögiviljakultuure ja kartuleid. Lava- ja kasvuhoonemajanduses on 19 000 ruutmeetrit kasvuhooneid ja 51 500 lavaakent. Sovhoos saadab iga aasta pealinna töötajatele üle 9000—10 000 tonni värsket köögivilja, kuni 4000 tsentnerit piima, üle 1000 tsentneri sealiha. 1951. aasta põuasel suvel said M. Gorki nimelise sovhoosi sm-te Gribova ja Tšeberjaki brigaadid ilma kastmiseta 10 hektarilt Moskva jõe luhtades «Moskva hilise» sordi kapsast 808 tsentnerit hektarilt. Turbamuldadel saab sovhoos selle kultuuri 800—1100 tsentneri suuruse hektarisaagi, porgandisaak on 400—600 tsentnerit, peedisaak kuni 800 tsentnerit hektarilt. M. Gorki nimelises sovhoosis on juurutatud köögiviljakasvatuse praktikasse ruutpesiti külvimeetod, rakendatakse toitekuubikutes istikute kasvatamise uut meetodit, on loodud tingimused põldude viljakuse tõstmiseks ja köögiviljasaagi kogumiseks kahe kuni kolme nädala võrra varem tavalisest.

Köögiviljakasvatuse eesrindlased näitavad, millised suured reservid on olemas viljakuse tõstmiseks. Tatari ANSV Nurlatõ rajooni Vahhitovi-nimelises kolhoosis kogus sm. Hassanova brigaad 1952. aastal 490 tsentnerit kurke ja 515 tsentnerit kapsast hektarilt. Köögiviljakasvatusest sai kolhoos 208 000 rubla rahalist tulu. Kuidas siis saadi suur kurgisaak? Kurke külvati sõnnikuga väetatud külvikorrapõllule, kus eelviljana oli kasvanud kapsas ja tomat. Juba 1951. aasta sügisel teostati põllu koorimine ja 20 päeva hiljem teostati eelkoorijaga varustatud atradega sügiskündi 24 sentimeetri sügavuselt. Samal ajal anti põllule hästi kõdunenud sõnnikut, arvestusega 40 tonni hektarile. Varakevadel äestati sügisel küntud põld üks kord, siis aga kultiveeriti ja äestati üheaegselt. 7 päeva enne külvi korrati sügisel küntud põld 16 sentimeetri sügavuselt ja samal ajal äestati teda kaks korda. Sel ajal anti põllule peale orgaaniliste väetiste ka mineraalväetisi. Külvati esmaklassilisi seemneid, mille idanevus oli 98 protsenti. Enne külvamist soojendati seemneid 45° temperatuuri juures kuue tunni jooksul ja töödeldi formaliiniga. Külvi teostati reaskülvajaga 26. mail ja

5. juunil. Pärast külvi multšeeriti vagusid ja reavahesid kõdusõnnikuga. Kurgipõlde kaitsesid kolhoosnikud külmade tuulte eest kulissi (söödakapsa) külvamisega. Kogu suve jooksul hoiti põldu kobestatuna ja puhtana umbrohust. Kurgitaimede harvendamist teostati kaks korda. Kurke väetati pealt linnusõnnikuga ja mineraalväetisega. Kurke koristati sedamööda, kuidas nad valmisid, iga päeva või kahe tagant mitmel korral. Kõik need võtted suurte kurgisaakide kasvatamiseks on teostatavad igas kolhoosis.

Suurt oskust näitasid Vahhitovi-nimelise artelli kolhoosnikud üles kapsa kasvatamisel. Sügisel küntud pinnast, millel eelnevalt teostati koorimist, hariti kevadel vedrukultivaatoritega ja samal ajal äestati teda. Enne istikute istutamist kündsid kolhoosnikud sügisel küntud põllu ümber 17 sentimeetri sügavuselt, pärast seda põld äestati ja anti talle mineraalväetist. Enne seemnete külvamist lavadesse puhiti neid granosaaniga, põldu aga lubjati kustutatud lubjaga. Kaks korda teostati lavades pealtväetamist mineraalväetisega. Istutamiseks määratud põllule tõmbas brigaad juba varem vaod kahes suunas ja vagude ristumiskohtadele tehti pesad. Viimaseid kasteti ohtralt veega ja seejärel istutati istikud. Siis kasteti põldu veel kord veega ja multšeeriti kõdusõnnikuga, et ei tekiks koorikut. Kolhoosnikud hooldasid kapsataimi korralikult, kobestasid, rohisid ja muldasid neid. Külvide pealtväetamist viidi läbi kahel korral. Sellise agrotehnika kasutamine võimaldas saada hea kapsasaagi. Niisuguseid tulemusi võivad saavutada kõik kolhoosid.

3. Tehniliste ja õlikultuuride tootmise suurendamine

Rahvamajandusele on väga tähtis, et pidevalt suureneks tehniliste ja õlikultuuride tootmine, mis annavad toiduainete- ja kergetööstusele vajalikku toorainet ning elanikkonnale toiduaineid.

Neljandal viisaastakul on meie maa saavutanud teraviljaprobleemi eduka lahendamise baasil häid tulemusi tehniliste kultuuride tootmise alal. See võimaldas luua kindla toorainebaasi kerge- ja toiduainetetööstuse edasiarendamiseks ja tunduvalt parandada nõukogude inimeste heaolu.

Partei ja valitsus näevad ette sotsialistliku ühiskonna pidevalt kasvavate aineliste ja kultuuriliste vajaduste rahul-

damise eesmärgil ka edaspidi suurendada ja täiustada tehniliste kultuuride — puuvilla, lina, suhkrupeedi, päevalille jne. — tootmist.

Puuvill. Nõukogude puuvillakasvatus on meie sotsialistliku põllumajanduse üks tähtsamaid harusid. Puuvilla kasvatamine NSV Liidus on koondatud Kesk-Aasiasse, Taga-Kaukaasiasse ja Kasahstani. Selle tsooni looduslikud tingimused, viljakas maa ning laialt hargnenud ja tehnilisest küljest hästi varustatud niisutusvõrk aitab kaasa puuvillakasvatuse edukale arendamisele nendes rajoonides.

Juba sõjaeelsel ajal muutus puuvillakasvatus NSV Liidus sotsialistliku põllumajanduse eesrindlikuks haruks.

Suur töö puuvillakasvatuse arendamise alal tehti ära neljanda viisaastaku jooksul: puuvilla külvipind suurenes 91 protsenti, puuvilla kogusaak aga suurenes viie aasta jooksul 2,9-kordseks. Toorpuuvilla kogutoodang ületas 1951. a. sõjaeelse taseme 46 protsendi võrra.

Usbeki NSV-s suurenes kolme aasta jooksul, alates 1948. aastast kuni 1951. aastani, toorpuuvilla tootmine 1,5-kordseks. Tadžikistani põllumajanduse juhtiva haru — puuvillakasvatuse — osas suurenes ainuüksi viimase 7 aasta jooksul kogusaak 5-kordseks. Tadžikistan on kindlalt asunud meie maal teisele kohale toorpuuvilla kogusaagi alal ja esimesele kohale tema viljakuse alal. Suurt edu on saavutanud Turkmeeni NSV puuvillakasvatajad, kus ainuüksi 2 aastaga — alates 1949. aastast kuni 1951. aastani — puuvilla külvipind suurenes 31 protsenti, viljakus aga tõusis 28 protsenti. Samal ajavahemikul kasvasid kolhooside tulud 80 protsendi võrra.

Suurt edu on saavutatud puuvillakasvatuse arendamisel ka viimastel aastatel. Puuvilla külvipinnad NSV Liidus niisutatavatel maadel ületavad 1953. aastal 1940. aasta külvipinna 317 000 hektari võrra. Toorpuuvilla hektarisaak niisutatavates rajoonides oli 1952. aastal 6 tsentneri võrra suurem sõjaeelsest.

NSV Liidus moodustas puuvilla tootmine 1950. aastal 1929. aastaga võrreldes 436 protsenti; samal ajal moodustas Ameerika Ühendriikides 1950. aastal puuvilla tootmise tase 1929. aastaga võrreldes 69 protsenti.

Nõukogude vabariikide puuvillakasvatajate edusammudes väljendub targa leninlik-stalinliku rahvuspoliitika võit, nõukogude rahvaste vennalik sõprus ja vastastikune

abi. Need edusammud said võimalikuks seetõttu, et suur vene rahvas annab idapoolsete nõukogude vabariikide rahvastele suurt abi. Nõukogude puuvillakasvatuse alal tehtud edusammud on kolhoosnikute, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajate, samuti spetsialistide ning teadlaste ennastsalgava töö tulemus, kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside organisatsioonilise ja majandusliku tugevdamise tulemus.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on loonud kõik vajalikud tingimused puuvillakasvatajate viljakaks tööks. See väljendub uue puuvillakasvatajate kaadri ettevalmistamises, peamiste puuvilla harimisega seoses olevate tööde mehhaniseerimises, massilises mineraalväetiste kasutamises, nõukogude sordiaretajate poolt maailma parimate puuvillasortide aretamises, puuvillakasvatuse eesrindliku mitšuurinliku agrotehnika väljatöötamises, puuvilla all oleva niisutatava pindala suurendamises. 1939. aastal oli Usbekistanis niisutatav külvipind 1 900 000 hektarit, tunduv osa seilest aga oli veel halvasti varustatud veega, oli soine ja andis väikseid saake. 1952. aastal suurenes niisutatav külvipind 2 100 000 hektarini. Veepuudus on peaaegu likvideeritud. Sõr-Darja, Zeravšani ja Amu-Darja orgudes on tehtud ära suur töö sooldunud maade magedaks muutmiseks ja soomaade kuivendamiseks. Need maad on hakanud andma suuri puuvilla- ja teiste kultuuride saake.

Puuvillakasvatus annab puuvilla külvavatele kolhoosidele suurt tulu. Näiteks kasvasid Usbekistanis kolhooside tulud kolme aastaga (1950—1952) rohkem kui kolmekordseks ja moodustasid 1951. aastal 7,5 miljardit rubla. Vabariigis on 1886 miljonär-kolhoosi. Iga-aastased eraldamised jagamatusse fondi ulatuvad üle 1,2 miljardi rubla. Tunduvalt on suurenenud kolhoosnikutele normipäeva eest makstav tasu.

Erakordselt suur tähtsus puuvillakasvatuskolhooside majanduse tugevdamisel ja kolhoosnikute ainelise heaolu tõstmisel on lisapreemiate maksmise süsteemil toorpuuvilla üleplaanilise müügi eest riigile ja tööstus- ning toidukaupade «kaubastamisel» toorpuuvilla eest.

Võtame näiteks Usbeki NSV Andižani oblasti Stalini-nimelise kolhoosi. Tema rahaline tulu 1951. aastal oli 21,2 miljonit rubla. Peale rahalise tasu annab riiklik varumispunkt vastavalt kontraheerimislepingule ordereid, mille järgi see kolhoos saab maakooperatiivi kauplusest toidu-

TARTU ÜLIKOOLI

ja tööstuskaupasid. Saadud kaupasid jagab kolhoos normipäevade eest kolhoosnikutele. 1951. aastal sai kolhoos järgmisi toiduaineid ja tooteid: nisu — 15 870 tsentnerit, taimeõli — 16 989 kilogrammi, teed — 2937 kilogrammi, vatti — 21 232 kilogrammi, õlikooke — 849 tsentnerit, puuvillast riiet — 97 658 meetrit. Kolhoosnikud elavad jõukalt. Nii sai Ahmedovite pere, kus on kaks töötavat perekonnaliiget, 1948. aastal 2021 kilogrammi nisu, 16 meetrit riiet, 5,5 kilogrammi taimeõli, arvestamata riisi ja mett ning 8000 rubla raha. 1951. aastal sai see pere 4537 kilogrammi nisu, 55 meetrit riiet, umbes 4 kilogrammi teed, 138 kilogrammi viinamarju, 20 kilogrammi riisi ning mett ja 21 389 rubla raha. Niisamasugune sissetulek on ka teistel artelli liikmetel.

Partei XIX kongressi direktiivid näevad ette suurendada viie aasta jooksul toorpuuvilla kogusaaki 55—65 protsenti ja tõsta puuvilla hektarisaaki Kesk-Aasia ja Lõuna-Kasahstani rajoonides 26—27 tsentnerini, Taga-Kaukaasia rajoonides aga 25—27 tsentnerini.

Et täita partei XIX kongressi direktiivides ettenähtud ülesanded puuvillakasvatuse edasiarendamise alal, on tarvis ära kasutada kõik olemasolevad reservid.

Puuvillakasvatusega tegelevates vabariikides on määratu suured kasutamata reservid. Kasahstanis on siiani puuvilla saak väike — keskmiselt 11—12 tsentnerit hektarilt. Aeglaselt suureneb puuvilla tootmine Kirgiisi NSV-s, Turkmeeni NSV Tašauzi oblastis ja Kara-Kalpaki ANSV-s. Kasutamist ei leia avarad võimalused puuvilla tootmise suurendamiseks Usbeki NSV Horezmi ja Samarkandi oblastis. 1952. aastal kogus üks kolmandik puuvillakasvatuskolhoose vähem kui 15 tsentnerit toorpuuvilla hektarilt. Kui tõsta saaki neis kolhoosides kas või ainult 20—25 tsentnerini hektarilt, siis annaks see määratu suure lisa puuvillatoodangule. Puuduseks puuvillakasvatuse alal on samuti see, et töö, mida tehakse kasutamata niisutatavate maade taastamiseks ja ülesharimiseks, on nõrk. Ebarahuldavalt tehakse maaparandustöid.

NLKP Keskkomitee septembripleenum määras kindlaks teed puuvilla tootmise edasiseks suurendamiseks. Selleks on vaja tunduvalt tõsta puuvilla saaki kolhoosides ja sovhoosides ning laiendada külvipinda kasutamata maade taastamise ja uute niisutatavate maade ülesharimise arvel, samuti maaparanduse arvel.

Otsustavaks tingimuseks puuvillakasvatuse arendamises on mehhaniseerimine. Nüüd on mehhaniseeritud peaaegu kõik puuvillataimede harimisega seosesolevad tööd. Puuvillakoristusmasinate väljalaskmisega lahendatakse põhiliselt puuvilla koristamise probleem, mis on kõige töömahukam protsess puuvillakasvatuses. 1955. aastal viiakse puuvillakoristusmasinatega toorpuuvilla koristamise mehhaniseerimise tase 60—70 protsendini. Ülesanne seisab nüüd selles, et kõige tootlikumalt ära kasutada seda võimsat masinatehnikat, mida Nõukogudemaa on andnud puuvillarajoonide käsutusse.

NLKP Keskkomitee pleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, kohalikke nõukogude ja põllumajandusorganeid tarvitusele võtma abinõusid olemasolevate puuvillakoristusmasinate kasutamise tunduvaks parandamiseks ning Masinaehitustööstuse Ministeeriumi — uute, täiuslikumate puuvillakoristusmasinate ja kuprakoristusmasinate loomiseks 1954. ja 1955. aasta jooksul. Paljud eesrindlikud mehhanisaatorid viisid 1952. aastal koristustööde ajal iga puuvillakoristusmasina «CXM-48» hooaja toodangu 70—90 tonnini ja rohkem, kusjuures keskmine hooaja toodang ühe puuvillakoristusmasina kohta on 40—60 tonni. Neid eesrindlaste töökogemusi tuleb igati levitada.

Tähtsaks ülesandeks puuvillakasvatuse edasiarendamise alal on tööviljakuse suurendamine ja tööjõureservide kõige täielikum ja ratsionaalsem kasutamine puuvillakasvatuskolhoosides ja -sovhoosides.

Niisutatavates rajoonides tuleb praegu ühe töövõimelise kolhoosniku kohta keskmiselt umbes 1 hektar puuvilla külvipinda, nagu see oli ka mõned aastad tagasi. Paljudes kolhoosides aga tuleb iga töövõimelise kolhoosniku kohta ainult 0,6—0,7 hektarit puuvilla külvipinda. Niisugune külvipinna määr ühe kolhoosniku kohta on puuvillakasvatuses olemasoleva mehhaniseerimise astme juures ilmselt mitteküllaldane. On vaja igati vähendada töökulu tootmise õige organiseerimise ja puuvillakasvatusmajanduses komplekssе mehhaniseerimise juurutamise alusel.

Praktika näitab, et komplekssе mehhaniseerimise juurutamise puhul väheneb töökulu puuvillataimede harimisel vähemalt kaks korda. Nii näiteks ei kulutata Usbeki NSV Viisaastaku-nimelises sovhoosis, kus igale alalisele töölisele on kinnistatud 2—3 hektarit puuvilla külvipinda, puuvilla

harimiseks käsitsi töötamisel üle 65—75 tööpäeva, kuna aga tavaliselt kulutatakse sellele 150—180 tööpäeva. Sealjuures on kindlustatud 30—32 tsentneri suurune puuvillasaak hektarilt. Toorpuuvilla saadakse selles sovhoosis iga töölise kohta 5—6 tonni, kuna enamikus kolhoosides ja reas sovhoosides tuleb ühe töövõimelise inimese kohta kõigest 2—2,5 tonni toorpuuvilla.

Iga aastaga suureneb niisutatavate maade pindala. Kuid rööbiti nende maade pindala laiendamisega on vaja ka pidevalt parandada nende kasutamist. Puuvillakasvatusrajoonides on tehtud ära palju tööd selleks, et üle minna uuele niisutussüsteemile, mis on loonud avarad võimalused võimsate traktorite ja põllutöömasinate laialdaseks kasutamiseks. Lähemal ajal tuleb lõpule viia kõik tööd üleminekuks uuele niisutussüsteemile.

Puuvilla viljakuse tõstmiseks on vaja mehhaniseerimise alusel juurutada eesrindlikku maaviljeluskultuuri: kindlustada kõigis puuvillakasvatuskolhoosides ja -sovhoosides heinavälja-külvikordade kõige kiiremat sisseviimist ja kasutuselevõtmist, tõsta põllutööde kvaliteeti ja lühendada nende tähtaegasid, parandada seemnekasvatust, igal pool juurutada õiget maaharimissüsteemi, õigesti ja täielikult ära kasutada mineraal- ja kohalikke väetisi.

Nõukogude sordiaretajad on loonud maailma parimad puuvillasordid. Viiendal viisaastakul juurutatakse laialdaselt tootmisesse produktiivsemaid ja varavalmivaid puuvillasorte. Sordiaretajate ja praktikute ülesanne on tõhustada sordiaretustööd, et luua uusi, saagirikkaid, varavalmivaid, keskmise kiupikkusega ja pikakiulisi puuvillasorte, mis on kohandatud teatud mullastiku ja kliima tingimustele ning on kõlblikud töötlemiseks masinatega.

Puuvillasaagi tõstmise suur reserv peitub puuvilla kitsamate reavahedega külvis, mida rakendatakse Tadžiki NSV-s. Puuvillakülv 60-sentimeetriliste ja 45-sentimeetriliste reavahedega (70 sentimeetri asemel) suurendab taimede hulka ühel hektaril 13—15 protsenti. Niisugune külvimeetod lubab paremini jaotada toitepinda, loob avaramaid võimalusi kultiveerimiseks käsitsi töötamise vähendamise arvel, tal on veel rida teisigi eeliseid. Teaduslike organisatsioonide andmeil annab kitsamate reavahedega tehtud külv 3—5-tsentnerilise enamsaagi hektarilt.

Tähelepanu väärivad Usbeki NSV Dzeržinski-nimelise kolhoosi kogemused. Sellel kolhoosil on paljuharuline maja-

pidamine, seal on aedasid, viinamarjaistandusi, 300 hektarit on köögivilja all, kolhoosil on umbes 10 000-pealine kari, kuid kolhoosi peamine rikkus on puuvill. Ainuüksi viimase kahe aasta jooksul on puuvilla külvipinda laiendatud ligi 400 hektari võrra. Saak on tõusnud 5 tsentneri võrra hektarilt. Riikliku puuvillavarumisplaani täitis kolhoos 1952. aastal 1. novembriks, andes riigile 1679 hektari suuruse pindala igalt hektarilt 28,4 tsentnerit valik- ja esimese sordi puuvilla. Alabergenovi, Tohtamatovi, Radžabovi ja Ganijevi eesrindlikud brigaadid kasvatasid 40—52 tsentnerit puuvilla igal hektaril. Kolhoosi tulud ületasid 1952. aastal 18 miljonit rubla. Jagamatusse fondi on eraldatud umbes 3 miljonit rubla. Kolhoosnikud saavad palju toiduaineid ja raha normipäevade eest ja elavad jõukalt.

Kuidas siis saavutati niisugust edu selles kolhoosis? Varem peeti maid, kus praegu kasvatatakse puuvilla, viljatuteks, kuid kolhoos muutis need maad masina-traktorijaama abiga lühikese aja jooksul viljakateks. Ekskavaatori abil tehakse iga aasta kvaliteetseid maaparandustöid, ehitatakse kollektoreid, mis juhivad ära pinnaseveed. Nüüd kulgevad nad 31 kilomeetri pikkuselt läbi kolhoosi territooriumi. Ümber on ehitatud niisutussüsteem. Üleujutatavaid põldusid on ühendatud; nüüd on iga niisuguse põllu suurus 30 hektarit. Alalised niisutajad on asendatud ajutistega, ja 1952. aastal mindi 1740 hektari suurusel pindalal üle uuele niisutussüsteemile.

Kolhoos viib sisse ja võtab kasutusele heinavälja-külvikordi. Viimase 5 aasta jooksul on lutserni all olev pindala suurenenud neljakordseks ja 1952. aastal külvati seda 600 hektarile. Kolhoos võttis kasutusele üle 1000 hektari uut maad.

Puuvillasaagi tõstmisele avaldasid suurt mõju: sügav sügiskünd eelkoorijatega varustatud atradega, küllaldasel hulgal väetiste andmine, seemnete soojendamine, nende töötlemine ammooniumsulfaadiga, kinnipidamine õigetest külvitähtaegadest, hea hooldamine külvide eest ja puuvilla kadudeta koristamine. Masina-traktorijaama abiga teostatakse hoolikalt vaheltharimist. Nii teostati põllul, kust saadi 30 tsentnerit toorpuuvilla hektarilt, viis kõplamist ja kaks korda pealtväetamist. Põldu niisutati mööda sügavaid vagusid, jooksva peene veenirega.

Agrotehnikat rakendatakse diferentseeritult, sõltuvalt maa seisukorrast ja teistest tingimustest. Nii näiteks määra-

takse harvendamise puhul kindlaks mitmesugune taimede tihedus: viljakatel maadel jäetakse ühele hektarile kasvama 75 000—80 000 taime, keskmistel maadel 90 000 ja vähe-viljakatel maadel 100 000 taime.

Niisugune on Dzeržinski-nimelises kolhoosis puuvilla kasvatamise süsteem.

Puuvilla tootmise suurendamise eest peetava võitluse avangardis on kommunistid ja kommunistlikud noored. Uzbeki NSV Namangani oblasti Tjurja-Kurgani rajooni Ordžonikidze-nimelise puuvillakasvatuskolhoosi partei-organisatsioonis on põllundusbrigaadides moodustatud ja töötavad edukalt parteigrupid, on parandatud massilist poliitilist tööd. Nii näiteks on neljandas põllundusbrigaadis parteigrupp, eesotsas parteiorganisaatori Abdurahman Bazarbajeviga, oskuslikult ühendanud massilise poliitilise töö tootmisülesannete täitmise eest peetava võitlusega ning saavutanud märkimisväärset edu.

Kommunistid on sotsialistliku võistluse juhid. Nende eeskujule järgnevad ülejäänud kolhoosnikud. Nii näiteks võtsid kõik brigaadi kuuluvad puuvillakogujad, kes omavahel võistlesid, 1952. aastal endale kõrgendatud kohustusi. Parteigrupp arutab regulaarselt sotsialistlike kohustuste täitmist ja teatab kõigile kolhoosnikutele, kuidas neid täidetakse. Parimate töötajate kogemusi üldistatakse ja levitatakse agitaatorite poolt brigaadi seinalehe ja «võitlusleh»e kaudu. Brigaad täitis esimesena kolhoosis puuvilla kontraheerimise plaani, andes 1952. aasta novembriks riigile 34 tsentnerit puuvilla igalt hektarilt. Suured teened selles on kommunistidel.

Parteigrupp algatas puuvilla kogumist tunnigraafiku alusel. Puuvillakogujate paremiku eesotsas seisis parteigrupi organisaator sm. Bazarbajev, kes kogus päevas 200 kilogrammi puuvilla ja oli novembri alguseks kogunud 9700 kilogrammi puuvilla. Taotledes puuvilla kogumise tempo tõstmist, vestles Bazarbajev puhketundidel puuvillakogujatega teemal «Mida on vaja selleks, et kiiremini koguda puuvilla». Naiskolhoosnik Issametdinova ei kogunud päevas üle 50—60 kilogrammi puuvilla. Sm. Bazarbajev asus teda välja õpetama. Pärast väljaõpet hakkas see puuvillakoguja koguma ja üle andma päevas 150—160 kilogrammi puuvilla. Brigaadi agitaatorid sm-d Taštemirova ja Abitajeva korraldasid iga päev kolhoosnikute seas vestlusi poliitilistel ja majanduslikel teemadel ja lõunavaheajal organiseeri-

sid pidevalt ajalehtede ühislugemisi. Ükskord juhtus, et mõnede brigaadi liikmete töölõikudes avastati puuvilla kadusid. Parteiorganisaatori initsiatiivil organiseeriti loeng teemal «Mis on puuvilla kadude ja riknemise tagajärg». Õpetaja sm. Abitajeva jutustas kolhoosnikutele, kui tähtis on puuvill riigile, mida saadakse ühest kilogrammist toorpuuvillast, kuidas peab hoolikalt ümber käima iga kupraga. Pärast seda vähenesid puuvilla kaod järsult. Brigaadi põllulaager on kaunilt kujundatud ja on muudetud poliitilise agitatsiooni tõeliseks keskuseks. Kõik agitaatorid brigaadis viivad läbi ühislugemisi ja vestlusi, selgitades partei ja valitsuse määrusi.

Suhkrupeet.

Peedikasvatuse arendamise ja suhkrutootmise alal on Nõukogude Liit esikohal maailmas.

Suurte peedisaakide kogumine kindlustab ühiskarjale mahlakaid söötasid — pealseid ja töötlemisjäätmeid —, tugevdab kolhoosimajandust, suurendab kolhooside rahalist tulu ja aitab tõsta kolhoosnikute ainelist heaolu.

Suure Isamaasõja ajal tekitati suurt kahju peedikasvatuse tähtsamatele rajoonidele (Ukraina, Kurski oblast jne.), mis põhjustas suhkrupeedi tootmise taseme tunduva alanemise.

Sõjajärgsel perioodil on tänu põllumajanduse alal töötajate ennastsalgavale tööle ja kommunistliku partei ning Nõukogude valitsuse hoolitsusele tehtud ära hiiglaslik töö peedikasvatuse taastamiseks ja edasiarendamiseks. Suhkrupeedi külvipinnad suurenesid neljanda viisaastaku jooksul 57 protsenti, kogusaak aga kasvas 2,7-kordseks. Suhkrupeedi kogutoodang ületas 1951. aastal sõjaeelse taseme 31 protsenti.

Suhkrupeedi külvipind suurenes NSV Liidu ulatuses 1953. aastal, võrreldes 1940. aastaga, rohkem kui 28 protsenti. On tõusnud ka suhkrupeedi viljakus. Suhkru tootmine ületas juba 1950. aastal sõjaeelse taseme ja alates sellest ajast suureneb pidevalt. 1952. aastal toodeti NSV Liidus peedisuhkrut rohkem, kui seda toodeti 1951. aastal Ameerika Ühendriikides, Prantsusmaal ja Inglismaal kokku.

Suhkrupeedi tootmises on saavutatud suurt edu. Kuid elanikkonna suhkrutarvitus on tootmisest suurem. Ülesanne seisab selles, et suurendada suhkrupeedi tootmist 65—70 protsenti ja viia suhkrupeedi kogusaak viisaastaku lõpuks umbes 350 miljoni tsentnerini aastas 220 miljoni tsentneri

asemel 1952. aastal. See ülesanne lahendatakse külvipinna laiendamise teel suhkrupeedikasvatuse peamistes rajoonides, suhkrupeedi edasiviimisega uutesse rajoonidesse, peamiselt aga tema viljakuse ja kogusaagi tõstmise teel.

Partei XIX kongressi direktiivid näevad ette suurendada suhkrupeedi keskmist saaki Ukraina NSV-s, Moldaavia NSV-s ja Põhja-Kaukaasias 255—265 tsentnerini, keskmustmullavööndi rajoonides 200—210 tsentnerini, Kesk-Aasias ja Kasahstanis 400—425 tsentnerini hektarilt.

Rööbiti viljakuse tõstmisega laiendatakse viiendal viisaastakul suhkrupeedi külvipinda. Tunduvalt laiendatakse külvipinda Volgamaal. Suhkrupeedi külvipind suureneb keskmustmullavööndis, Kirgiisias, Suure Tšu kanali rajoonis. Suhkrupeedikasvatust arendatakse edasi Valgevene, Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude vabariigis. Samuti areneb tööstuslik peedikasvatus Tatari, Mordva ja Baškiiri autonoomses vabariigis, Gorki, Kirovi, Molotovi ja teistes mittemustmullavööndi oblastites, kus juba praegu paljud kolhoosid koguvad häid suhkrupeedisaake. Nii sai Mordva ANSV Romodanovo rajooni «Zavetõ Iljitša» kolhoosi lülivanem M. M. Korjakina 1952. aastal 12 hektarilt 300 tsentneri suuruse hektarisaagi.

Viiendal viisaastakul suureneb suhkruvabrikute arv ja tõuseb nende võimsus. See võimaldab suurendada suhkru müüki elanikkonnale ja kindlustab kondiitrisaaduste, puuvilja-, köögivilja- ja piimakonservide, karastavate jookide ja teiste väärtuslike toiduainete tootmise veelgi kiiremat tõusu.

Suhkrupeedi viljakuse tõstmise määratu suurtest reservidest kõnelevad veenvat keelt andmed, mis on toodud N. S. Hruštšovi ettekandes NLKP Keskkomitee septembripleenumil kahe oblasti — Kurski ja Harkovi oblasti kohta. Neil oblastitel, mis asuvad teineteise naabruses, on ühesugused tingimused põllumajanduse arendamiseks. Kuivõrd erinevad on nende tegevuse tulemused, näitavad järgmised arvud.

Riigile on müüdud suhkrupeeti tsentnerites ühelt hektarilt:

	1940. a.	1950. a.	1951. a.	1952. a.
Kurski oblast	92	94	139	96
Harkovi oblast	183	190	213	185

1952. aastal külvati Kurski oblasti kolhoosides suhkrupeeti 131 000 hektarit, Harkovi oblasti kolhoosides aga kaks korda vähem — 62 000 hektarit. Suhkruvabrikutele aga andsid nad peaaegu võrdsel hulgal suhkrupeeti: Kurski oblast — 12,6 miljonit tsentnerit, Harkovi oblast aga 11,5 miljonit tsentnerit. See on esmajoones seletatav agrotehnika erineva tasemega. Toome andmed, mis näitavad põhiliste põllutööde kestvust 1952. aastal:

	Kurski oblast	Harkovi oblast
Peedi külvamine	20 päeva	10 päeva
Muldamine	45 „	30 „
Harvendamine	55 „	30 „
Koristamine	70 „	55 „

Samuti hooldati Harkovi oblastis suhkrupeedikülve tunduvalt paremini kui Kurski oblastis. Need andmed kõnelevad sellest, et Kurski oblastis juhitakse põllumajandust ebarahuldavalt.

Vastavalt kongressi direktiividele peavad Kirgiisia suhkrupeedikasvatajad tõstma suhkrupeedi saaki 400—425 tsentnerini igalt hektarilt, kusjuures samal ajal peavad suurenema ka külvipinnad. Nende ülesannete täitmiseks on Kirgiisias olemas kõik võimalused. Seda kinnitavad niisuguste eesrindlike kolhooside, nagu Kanti rajooni «Trud» kolhoosi, Kalinini-nimelise, Lenini-nimelise ja «Zarja» kolhoosi, Kõzõl-Askeri rajooni Logvinenko-nimelise, «Kirgiisia» ning «Krasnaja Zarja» kolhoosi ja teiste kolhooside kogemused, kes saavad aastast aastasse 400—450 tsentnerit suhkrupeeti hektarilt.

Kõik ülaltoodud näited kõnelevad neist suurtest reservidest, mis on olemas kolhoosidel ja sovhoosidel suhkrupeedi saagi tõstmiseks, kuid mida ei kasutata veel kaugeltki täielikult.

NLKP Keskkomitee septembripleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi, kohalikke nõukogude ja põllumajandusorganeid tarvitusele võtma abinõusid suhkrupeedi tootmise edasiseks suurendamiseks suhkrupeedi kasvatamise agrotehnika taseme tõstmisega, koristustööde mehhaniseerimisega, väetamisega ning selle kultuuri

haiguste ja kahjurite tõrjeks vajalike abinõude teostamisega.

Eesrindlike suhkrupeedikasvatajate kogemused juhatavad kätte tee suhkrupeedikasvatuse võimsale edasiarendamisele, peamise ülesande — viljakuse tõstmise — lahendamisele. Selle ülesande lahendamiseks aga on vaja tõsta mahajäävad sovhoosid ja kolhoosid eesrindlaste tasemele. Selleks on vaja igati mehhaniseerida töid, tõsta maaviljeluse kultuuri, võtta kõigis kolhoosides ja sovhoosides kasutusele õiged heinavälja-külvikorrad, kõikjal juurutada suhkrupeedikasvatuse eesrindlikku agrotehnikat.

Suureks reserviks suhkrupeedi viljakuse tõstmisel on kohalike ja mineraalväetiste laialdasem kasutamine. Neljanda viisaastaku jooksul suurenes mineraalväetiste kasutamine suhkrupeedikasvatuskolhoosides ja -sovhoosides rohkem kui kolmekordseks. Eesrindlikud kolhoosid annavad igale hektarile 10—12 tsentnerit ja rohkemgi mineraalväetisi. Džambuli oblasti Džambuli rajooni «Krasnaja Zvezda» kolhoos, kes saab umbes 600 tsentnerit suhkrupeeti hektari kohta kogu külvipinnalt, annab ühele hektarile keskmiselt 20 tonni sõnnikut ja teisi orgaanilisi väetisi ja kuni 20 tsentnerit mineraalväetisi.

Uute, viljakamate ja suurema suhkrusisaldusega sortide juurutamine tootmisse lubab tunduvalt tõsta suhkrupeedi saaki. On tõestatud, et ainuüksi saagirikkamate sortide kasvatamise arvel on võimalik keskmist saaki suurendada vähemalt 20 tsentneri võrra hektarilt. Kui tõsta suhkrusisaldust peedis kõigest 1 protsendi võrra, võimaldab see saada igalt hektarilt täiendavalt vähemalt 15 puuda suhkrut. Suhkrupeedi suhkrusisalduse tõstmine ainult 0,1 protsendi võrra võib kogu meie maa ulatuses anda täiendavalt üle miljoni puuda suhkrut.

Uute suhkrupeedisortide aretamisel töötavad praegu Üleliiduline Suhkrupeedi Teadusliku Uurimise Instituut ja 10 katsejaama. Suurt edu on sellel alal saavutanud Ramoni sordiaretusjaam Voroneži oblastis. Viimase 5 aasta jooksul külvatakse sordiaretusjaama seemnetega iga aasta 25—30 protsenti Nõukogude Liidu suhkrupeedipõldudest. Riiklik Tehniliste Kultuuride Sordikatsekomisjon rajoneeris 1952. aastal külvideks Ramonis aretatud seemned 19 oblastis ja 217 rajoonis pindalal, mis ületab 400 000 hektarit. Ramoni uued peedisordid paistavad silma suure viljakuse, kõrgendatud suhkrusisalduse ja varajase valmimise poolest. Peale

selle on nad põuakindlad ja suhteliselt vastupidavad haigustele. Niisuguste sortide nagu «R-406» ja «R-632» seemnetega, mille suhkrusisaldus peedis on tõstetud 20,4 protsendini, külvati juba 1951. aastal täis 166 000 hektarit. On välja arvestatud, et täiendav suhkrukogus, mis on saadud sellest peedist, moodustab vähemalt 2,5 miljonit puuda. 1952. aastal aretas Ramoni sordiaretusjaam sordi «R-023», mis on eriti määratud Volgamaa niisutusmaaviljeluse rajoonide jaoks. Selle suhkrupeedisordi suhkrusisaldust on tõstetud endiste sortidega võrreldes 0,6—0,8 protsendi võrra.

Külvamine uute sortidega, kusjuures peetakse kinni eesrindliku agrotehnika kogu kompleksist, annab suuri saake. Kasahhi NSV Taldõ-Kurgani rajooni Esimese Mai nimelises kolhoosis teostati külv Sotsialistliku Töö Kangelase Olga Kalistratovna Gonaženko põllul Ramonis aretatud sordi «R-1537» parandatud seemnetega. Tulemuseks oli, et saadi 1515 tsentneri suurune suhkrupeedi hektarisaak kõigilt 3 hektarilt.

Tööstus laseb välja rea masinaid, mis on vajalikud suhkrupeedi tootmise kõige töömahukamate protsesside mehhaniseerimiseks. Edukalt lahendatakse suhkrupeedi koristamise mehhaniseerimise ülesannet. Tööstuse poolt väljalastav suhkrupeedikombain «CKEM-3» vähendab 2—3 korda töökulu suhkrupeedi koristamisel. 1955. aastal viiakse suhkrupeedi koristamise mehhaniseerimise tase 90—95 protsendini. Kuid nõrgalt on veel mehhaniseeritud maa põhiline väetamine, ei ole veel mehhaniseeritud harvendamine ühele taimele, samuti suhkrupeedi peale- ja mahalaadimine.

Suhkrupeedi koristamise, peale- ja mahalaadimise mehhaniseerimise intensiivistamiseks kohustas NLKP Keskkomitee septembripleenum NSV Liidu Masinaehitustööstuse Ministeeriumi ja NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi tunduvalt suurendama peedikombainide tootmist ning välja töötama aastail 1953—1954 peale- ja mahalaadimismehhanismide konstruktsioonid, et organiseerida juba 1954. aastal nende mehhanismide tootmist ja nende rakendamist suhkrupeeti kasvatavates kolhoosides ja sovhoosides. Nende masinate loomine kindlustab komplekssе mehhaniseerimise suhkrupeedi tootmises.

Kuid juba olemasolev masinate süsteem võimaldab järkjärgult üle minna suhkrupeedi kasvatamise komplekssele mehhaniseerimisele, alates mulla ettevalmistamisest ja lõpe-

tades saagi koristamisega, ning saavutada töökulu kiiret vähenemist.

Õpetlikud on selles suhtes Kiievi oblasti Žaškovi rajooni Lenini-nimelise ja Molotovi-nimelise kolhoosi kogemused, kus on juurutatud kompleksne mehhaniseerimine suhkrupeedi kasvatamisel. Lenini-nimelises põllumajanduslikus artellis vähendas kompleksse mehhaniseerimise loomine töökulu ühe hektari suhkrupeedi kohta 80 inimpäevalt 49 inimpäevani ja tõstis viljakust 210 tsentnerilt 275 tsentnerini. Molotovi-nimelises kolhoosis tõusis viljakus 31 tsentneri võrra hektarilt, töökulu aga vähenes 33 inimpäeva võrra.

Suur osatähtsus võitluses suhkrupeedikasvatuse kõrge kultuuri eest on masina-traktorijaamadel, kes mehhaniseerivad tööd ja juhivad kolhoose agrotehniliselt. Toome ühe arvukatest näidetest. Harkovi oblasti Krasnokutski masina-traktorijaama piirkonna kolhoosides suurenes viimastel aastatel keskmine suhkrupeedi saak ühelt hektarilt 229 tsentnerilt 250 tsentnerini. Masina-traktorijaam mehhaniseeris kõige töömahukamad tootmisprotsessid ja aitas kolhoosidel tõsta maaviljeluse kultuuri. 1951. aastal veeti 47 000 tonni sõnnikut kesale, üle 10 tonni hektari kohta, 1952. aastal aga peaaegu 55 000 tonni. Suhkrupeeti külvatakse talinisu järel. Pärast taliviljade koristamist teostavad mehhanisaatorid kõrrekoorimist kogu pindalal, millel hiljem teostatakse sügavkünd. Tähtsaks agronoomiliseks uuenduseks kolhoosides oli suhkrupeedi pesiti külv, mis lühendab harvendamise kestvust ja loob paremad tingimused taimede arenemiseks. Kõik need abinõud võimaldavad kolhoosidel masina-traktorijaama abiga saada suuri suhkrupeedisaake. Eesrindlike masina-traktorijaamade kogemusi peavad ära kasutama kõik masina-traktorijaamad.

Tähtsat osa suhkrupeedi saagi tõstmisel etendab võitlus selle kultuuri kahjurite ja haiguste vastu. Tööstus laseb selleks viiendal viisaastakul välja piisavas koguses mürkkemikaale — DDT-d, heksakloraani, granosaani jt.

Lina ja kanep. Lina- ja kanepikasvatusel on meie maal suur rahvamajanduslik tähtsus.

Kuid partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite puuduliku tähelepanu tõttu on olukord lina ja kanepi tootmise alal ikka veel äärmiselt ebarahuldav. Nende kultuuride külvipinnad ei ole saavutanud sõjaeelset taset, vähe sellest —

nad on viimase kolme aasta jooksul, 1950. aastaga võrreldes, tublisti vähenenud. Nende kultuuride viljakus ja kaubalisus on endiselt väike. Vähe hoolitsetakse kolhooside varustamise eest oma kiulinaseemnega. Eriti halb on olukord linakasvatuse taastamise ja arendamise alal Smolenski, Ivanovo, Kostroma, Kirovi, Velikije Luki, Brjanski ja Tjumeni oblastis, Altai ja Krasnojarski krais ning kanepikasvatuse arendamise alal Baškiiri ANSV-s, Mordva ANSV-s, Orjoli, Tambovi ja Gorki oblastis ning Valgevene NSV-s.

Partei XIX kongressi direktiivid määrasid kindlaks, et kiulina tootmine peab viiendal viisaastakul suurenema 40—50 protsenti. Peamiseks ülesandeks lina- ja kanepikasvatuses on saagi tõstmine. 1955. aastal tuleb kiulina saak viia mittemustmullavööndi rajoonides 4,5—5,5 tsentnerini ning Uraali ja Siberi rajoonides 4—5 tsentnerini hektarilt.

Nende ülesannete täitmiseks määras NLKP Keskkomitee septembripleenum kindlaks abinõude süsteemi lina ja kanepi tootmise suurendamiseks nende kultuuride külvipinna laiendamise ja saagi ning kaubalisuse tunduva tõstmise teel. On vaja parandada lina ja kanepi kasvatamise agrotehnikat, külvates neid kultuure parimate eelviljade järel, on vaja parandada otsustavalt olukorda seemnekasvatuse alal, vähendada igati kadusid koristustööde ja esialgse töötlemise õigeaegse ning kvaliteetse läbiviimisega, samuti lina ja kanepi kasvatamise ja koristamise tähtsamate tööde mehhaniseerimise taseme tõstmisega.

Üheks peapõhjuseks, mis pidurdab linakasvatuse ja kanepikasvatuse arendamist, on töö nõrk mehhaniseerimine nende kultuuride harimisel ja koristamisel, eriti aga nende esialgsel töötlemisel. Igas kolhoosis tehakse palju tööd lina kasteleotamisel, vesileotamisel ja leotatud linavarte kokkupanekul. Tööjõu puuduse ja nõrga mehhaniseerimise tagajärjel ei tee kolhoosid neid töid õigel ajal ja kaotavad suurel hulgal lina ja kanepit.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus hoolitsevad kõigiti lina- ja kanepikasvatuse arendamise eest. Masinatraktorijaamad, kes lina- ja kanepikasvatuses etendavad otsustavat osa, saavad iga aastaga üha rohkem uusimaid suure tootlikkusega traktoreid, külvimasinaid, linakombaine, linakitkumismasinaid, linapeksumasinaid, linatöötlemis- ja teisi masinaid. 1955. aastal viiakse kiulina külvamise ja

koristamise mehhaniseerimise tase 80—90 protsendini. Linakasvatuskolhoosid saavad riigilt suurtes kogustes mineraalväetisi.

Linakasvatuskolhoosidele on kehtestatud suured soodustused lina müümisel riigile ja naturaaltasu maksmisel masina-traktorijaamade poolt tehtud tööde eest. On kehtestatud suurte lisapreemiate süsteem linatoodangu kontraheerimisplaani ületamise eest. Kõrgekvaliteedilise kiulina ja linavarte plaanilise ja üleplaanilise müügi eest riigile on kehtestatud kolhoosidele nisu, taimeõli, suhkru ja õlikookide vastumüügi süsteem. See «kaubastamise» süsteem toob suurt kasu linakasvatuskolhoosidele, kindlustab nende majandust ja suurendab kolhoosnikute materiaalset heaolu. Nii näiteks kogusid Arhangelski oblasti Velski rajooni Budjonnõi-nimelise kolhoosi liikmed 1951. aastal 136 tsentnerit linaseemneid, 724 tsentnerit linavarsi ja 74 tsentnerit kiulina. Kogu selle toodangu realiseerimisest sai kolhoos üle 600 000 rubla puhast tulu. Peale selle sai kolhoos riigile müüdud linasaaduste eest 600 tsentnerit nisu ja 13 tsentnerit suhkrut. Budjonnõi-nimelise põllumajandusliku artelli kolhoosnikud elavad jõukalt. 1951. aastal said kolhoosnikud normipäevade eest 1500 kuni 2000 rubla, mõned aga veelgi rohkem. Nii näiteks sai S. I. Kašin 2660 rubla. Peale selle anti lina töötlemisega tegelevatele kolhoosnikutele lisatasu maksmise korras 28 000 rubla ja eraldati paremate brigadiiride ja lülivanemate premeerimiseks umbes 2000 rubla. Normipäevade järgi jagati veel välja toiduaineid, mida riik oli müüdud lina eest andnud. Kolhoosnikud said igaüks 15—20 kilogrammi suhkrut ja 2—2,5 tsentnerit nisu. Kokku anti kolhoosnikutele ühe pere kohta keskmiselt 15—20 tsentnerit vilja. Kolhoosnik sm. Šamanin sai 18,5 tsentnerit vilja, sm. Kašin — 22 tsentnerit.

Ivanovo oblasti Putšeži rajooni Lenini-nimelise põllumajandusliku artelli kolhoosnikud on saavutanud lina kõrge viljakuse. 1952. aastal täideti kontraheerimisplaan detsembri lõpuks seemne osas 208-protsendiliselt ja linavarte osas 201,6-protsendiliselt. Lina andis kolhoosile suurt tulu. Seemnete eest sai kolhoos 485 000 rubla, sealhulgas 211 000 rubla lisapreemiate näol, linavarte müügi eest saadi 1 419 000 rubla, sealhulgas 921 000 rubla lisapreemiate näol. Kogu tulu, mis saadi linast, ulatus 1 904 000 rublani. Ülejäänud linavarte eest sai kolhoos veel umbes 130 000 rubla. Nii moodustas kogu rahaline tulu, mida saadi lina

müügist, 2 034 000 rubla, rahaline tulu ühelt hektarilt aga moodustab üle 9000 rubla. Riigile müüdud linasaaduste eest anti kolhoosile vastumüügi korras üle 200 tonni nisu, 95 tsentnerit taimeõli ja 258 tsentnerit õlikooke. Linakasvatajad said normipäevade eest ainuüksi lisapreemiaid 530 000 rubla ja 85 tonni nisu. Linasaaduste riikliku müügikohustuse täitmise eest saadakse Lenini-nimelises põllumajanduslikus artellis suuri preemiaid: kolhoosi esimees — 1 protsent kogu summast, mida kolhoos sai riigile müüdud lina eest, põllundusbrigaadide brigadiirid 3000—9000 rubla ja lülivanemad 2000—5000 rubla.

Linakasvatuse edasiarendamiseks, lina saagikuse, kaubalisuse ja kvaliteedi tõstmiseks, kolhooside ühismajapidamise tugevdamiseks ja kolhoosnikute ainelise heaolu parandamiseks tõsteti 1952. aastal linakiu, leotatud ja leotamata linavarte, koonaltakkude ja takkude varumishindasid keskmiselt 80 protsenti. Alates 1952. aastast on kehtestatud uus kord linavarte arvestamisel linakiu asemel. Linavarred, mille kvaliteet on nr. 1 ja kõrgem, arvestatakse linakiu asemel vahekorras: 4 tsentnerit linavarsi 1 tsentneri linakiu eest, linavarred nr. 0,5 ja nr. 0,75 — 4,5 tsentnerit linavarsi 1 tsentneri linakiu eest. Linakiu nr. 16 kuni nr. 20 (kaasa arvatud) arvestatakse kontraheerimissüsteemi järgi riikliku müügikohustuse täitmisel poolteisekordselt, linakiu, mis on nr. 20-st kõrgem — kahekordselt koguse ja kilonumbrite järgi. Linavarred nr. 2,5 ja kõrgemad numbrid arvestatakse plaani täitmisel poolteisekordselt. Kolhoosidele soovitatakse jaotada kolhoosnikute vahel põllumajandusliku artelli liikmete üldkoosoleku otsuse kohaselt kuni 40 protsenti lisapreemiatest ja kuni 40 protsenti nisust, mida kolhoosid saavad vastumüügi korras kiulinasaaduste riigile müümise eest normipäevade peale, mis on välja töötatud linakasvatuses. Samuti soovitatakse anda preemiaid kolhooside esimeestele, brigadiiridele ja linakasvatuslülide lülivanematele, kui nad on kogunud suuri linasaake.

Linasaagi tõstmiseks on vaja mittemustmullavööndi rajoonides (kus on koondunud peamised linamassiivid) eesrindlike kolhooside kogemuste põhjal kiiremini juurutada heinavälja põllu- ja sööda-külvikordi, iga aasta juurde külvata mitmeaastasi heintaimi ja linakülve täielikult kindlustada parima eelviljaga — kõrreliste ja liblikõieliste heintaimede seguga; järk-järgult süvendada künnikihti ja viia see 20—22 sentimeetrini, kusjuures on tingimata vajalik

anda orgaanilisi väetisi; teostada happeliste muldade lupjamist; väetada linapõldusid kohalike ja mineraalväetistega; juurutada õiget maaviljelussüsteemi. Linatoodangu suurendamisel etendab tähtsat osa võitlus nende kultuuride kadude vastu koristamise ja teiste tootmisprotsesside ajal.

Eesrindlikud kolhoosid juhatavad kätte tee linakasvatuse edasiseks tõstmiseks.

Tähelepanu väärivad kogemused, mis on saadud linakasvatuse arendamisel Kalinini oblasti Bežetski rajoonis. Rajoonis kasvatati hea linasaak ja see koristati õigeaegselt. Sotsialistliku võistluse käigus täitsid kolhoosid linasaaduste riikliku müügikohustuse ümberarvestatult linakiuks juba 28. novembril 1952. Linakiud võeti vastu keskmiselt nr. 13,3 all, linavarred — nr. 1,15 all. Üle 800 tsentneri linakiudu müüdi riigile kõrgete numbrite — nr. 16 ja kõrgemate — all. Müügikohustuse arvel äraantud linasaaduste eest said kolhoosid riigilt üle 34 miljoni rubla. See on 10 miljonit rohkem kui 1951. aastal. 16 kolhoosi said miljonilist tulu. Kolhoos «Novaja Žizn» müüs riigile üle 7 tsentneri linakiudu füüsilises kaalus linapõllu iga hektari kohta ja ületas tunduvalt linaseemnete müügikohustuse. Kolhoosi tulu, mis on saadud ainuüksi linasaaduste müügist riigile, moodustab üle 2,5 miljoni rubla. Selle kolhoosi eesrindlik brigaad, keda juhib kommunist I. A. Aleksandrov, müüs riigile 40 hektarilt 8 tsentnerit linakiudu füüsilises kaalus iga hektari kohta. Brigaadi poolt kasvatatud lina väärtus on hinnatud 1 200 000 rublale. Iga hektar selles brigaadis annab 30 000 rubla tulu. Kommunistliku noore Niina Smorodina lüli sai ja müüs riigile arvestuskaalu järgi 13 tsentnerit linakiudu ja 5,5 tsentnerit linaseemneid igalt hektarilt. P. Boldina lüli müüs riigile 16,2 hektari suuruse külvipindala igalt hektarilt 7,8 tsentnerit linakiudu.

Kolhoos «Leninski Putj» müüs 1952. aasta 28. novembriks riigile 6,2 tsentnerit linakiudu füüsilises kaalus igalt hektarilt. Selle kolhoosi tulu moodustab ligikaudu 3,5 miljonit rubla. Brigaad, keda juhib N. I. Smirnov, sai ja müüs riigile igalt hektarilt 8 tsentnerit linakiudu füüsilises kaalus ja 6 tsentnerit seemneid. M. J. Jegorova ja Z. P. Ivanova lülid said tonn linakiudu igalt hektarilt.

Tunduvalt ületasid riikliku müügikohustuse ja jätkasid üleplaanilist linamüüki kolhoos «Parižskaja Kommuna» ja Iljitši-nimeline kolhoos. Esimene neist müüs riigile 6 tsentnerit linakiudu igalt hektarilt, teine aga 5 tsentnerit

hektarilt. Suurepäraseid tulemusi linakasvatuses saavutasid lülid, keda juhivad Sotsialistliku Töö Kangelased J. I. Nilova, A. T. Koroljova, A. J. Skripatšova, A. A. Gavrilova jt. Nad said 9—10 tsentnerit linakiudu hektarilt.

Sellist edu saavutati seetõttu, et partei- ja nõukogude organisatsioonid, samuti ka kolhooside juhid hakkasid tõsiselt tegelema linakasvatusega.

Bežetski rajoonis külvati lina 1952. aastal 96,5 protsendi ulatuses mitmeaastaste heintaimede järel, mis künti sügisel üles eelkoorijatega varustatud atradega. Külv teostati lühikese ajaga ja parimatel agrotehnilistel tähtaegadel, I ja II klassi seemnetega, põhiliselt reas- ja ristikülvina. Linakasvatajad hooldasid külve hästi, nad teostasid peaaegu kõikjal nende pealtväetamist mineraal- ja kohalike väetistega, lina kitkuti, peksti ja laotati õigeaegselt, samuti pandi õigeaegselt kokku linavarred.

Suure töö tegid Bežetski rajoonis linakasvatuse tõstmise alal ära partei-algorganisatsioonid. Linakasvatuse arendamisega seotud küsimusi arutati järjekindlalt parteikoosolekutel. Kõikjal rajoonis käis sotsialistlik võistlus kolhooside, brigaadide ja lülide vahel suurte linasaakide saamiseks ja linatoodangu ennetähtaegseks müümiseks riigile. Võistluse tulemused tehti teatavaks töönäitajate tahvlite, seinalehtede, brigaadide tootmisnõupidamiste ja kohalike raadiosaadete kaudu. Rajooni ajalehe igas numbris avaldati andmeid linasaaduste varumise käigust. Suurt tähtsust omistati näitlikule agitatsioonile. Kolhoosides, külanõukogudes, teistes maa-asutustes ja linnas pandi üles loosungid, plakatid ja transparendid, mis kutsusid kolhoosnikuid üles edukalt koristama lina ja täitma riiklikud müügikohustused linasaaduste osas.

Suurt abi andsid kolhoosidele masina-traktorijaamad. Nad valmistasid põllud õigeaegselt ette külviks. Reaskülvi meetodil külvati lina ligi 40 protsenti rohkem kui 1951. aastal. Paljud mehhanisaatorid ületasid hooaja-ülesande linakitkumise alal. Bežetski esimese masina-traktorijaama masinist A. Smirnov tootis Sergejevi masinal 150 tsentnerit linakiudu, N. Rõssev Bežetski teisest masina-traktorijaamast tootis Kondrašuki masinal 212 tsentnerit, N. Issajev samast masina-traktorijaamast tootis 160 tsentnerit.

Hästi oli korraldatud massiline poliitiline töö linavarumise ajal Budjonnõi-nimelises kolhoosis. Kommunistid tegid järjekindlat poliitilist tööd kolhoosnikute hulgas, nad selgi-

tasid neile põhjalikult partei ja valitsuse määrusi linakasvatuse arendamisest ja partei XIX kongressi otsuseid. Brigaadide vahel organiseeriti sotsialistlik võistlus. Selle süstemaatilise töö tulemusena täitis kolhoos ennetähtaegselt riikliku kohustuse linakiu, linavarte ja linaseemnete osas. Keskmiselt müüdi riigile 200 hektari suuruselt linakülvipinnalt 4,3 tsentnerit linasaadusi ühe hektari kohta.

Iseloomulik on sealjuures see, et Bežetski rajoonis tõusis 1952. aastal rida kolhoose, keda varem peeti mahajäänuiks, eesrindlaste tasemele. Nii näiteks müüsid kolhoosid «Putj k Sotsializmu», «Krasnõi Lnovod», «Družba» ja «Znamja Kommunõ», kes eelmistel aastatel olid saanud väikseid saake, 1952. aastal 4—4,5 tsentnerit linakiudu igalt külvihektarilt, s. o. nad lähenesid viljakuse tasemeni, mille määras kindlaks partei XIX kongress. Suured linasaagid kindlustavad kolhoosnikutele jõuka ja kultuurse elu. Põllumajanduslikus artellis «Leninski Putj» said kolhoosnikute I. Baranovi, V. Zaitsevi, K. Družinini ja P. Kisseljova perekonnad, kes töötasid välja igaüks 1000—1200 normipäeva, 7500—9000 rubla pere kohta.

Kolhoosides «Parižskaja Kommuna», «Novaja Žizn», Iljitši-nimelises kolhoosis ja teistes, kes said hektarilt 8—9 tsentnerit linakiudu arvestuskaalus, antakse normipäeva kohta 12—15 rubla raha, arvestamata nisu, taimeõli ja suhkrut, mida kolhoosnikud saavad riigilt «kaubastamise» korras kontraheerimislepingu alusel.

Silmapaistvat edu suurte linakiu- ja linaseemnesaakide kogumisel saavutas Žitomiri oblasti Jemiltšino rajooni Stalini-nimelise kolhoosi lülivanem Jefrossinja Sauhh. 1945. aastal kogus tema lüli kogu põllult 19,5 tsentnerit linakiudu ja 15 tsentnerit seemneid igalt hektarilt. 1949. aastal saadi igalt põlluhektarilt 23,86 tsentnerit linakiudu ja 10,04 tsentnerit seemneid. 1952. aastal koguti 6 hektarilt 25,9 tsentnerit linakiudu ja 8,4 tsentnerit seemneid iga hektari kohta.

Tähelepanu väärivad katsed, mida on korraldatud lina töötlemise alal Novosibirski oblastis. 1952. aastal andsid selle oblasti Masljanino ja Bolotnoje rajooni 10 kolhoosi katse korras lina linavabrikutesse otse põllult. Vabrikutes organiseeriti lina peksmine ja töötlemine. Selle tulemusena suurenes nendes kolhoosides kaubalise kiu hulk 3—3,5-kordseks ja seemnete hulk 2—4-kordseks. Sellepärast otsustaski NLKP Keskkomitee septembripleenum, et tuleb aren-

dada lina- ja kanepivabrikute juures lina- ja kanepivarte tööstusliku leotamise ja kuivatamise tsehhide ning linapeksmise tsehhide ehitamist, et kindlustada 1955. aastal 85—90 protsendi kogu leotatud ja leotamata linavarte koguse töötlemine linatööstustes.

NLKP Keskkomitee septembripleenum pani ette laiendada õlilina külvipinda Kasahstani, Siberi ja Uraali rajoonides ja kindlustada kõrget agrotehnikat selle tähtsa kultuuri kasvatamisel.

Päevalill. Viiendal viisaastakul on ette nähtud suurendada päevalille tootmist 50—60 protsenti.

Päevalille külvipinnad asuvad peamiselt Ukraina NSV, Põhja-Kaukaasia, keskmustmullavööndi ja Volgamaa rajoonides; hästi kasvab päevalill Moldaavia NSV-s; sellel kultuuril on suured perspektiivid ka meie maa idarajoonides. Partei XIX kongressi direktiivides on seatud ülesanne tõsta päevalillesaaki ühelt hektarilt Ukraina NSV, Moldaavia NSV ja Põhja-Kaukaasia rajoonides 17—20 tsentnerini, keskmustmullavööndi rajoonides 14,5—16,5 tsentnerini ja Volgamaa rajoonides 10—12 tsentnerini.

Eesrindlaste kogemused näitavad, et neid ülesandeid võib tunduvalt ületada. Nii näiteks kogus Moldaavias Tšadõr-Lunga rajooni Lenini-nimeline kolhoos juba 1952. aastal 467 hektarilt 21,3-tsentnerilise päevalille-hektarisaagi.

Harkovi oblasti Bliznetsõ rajooni kolhoosis «Komsomolets» saadi 1952. aastal 205 hektarilt peaaegu 16 tsentneri suurune päevalille-hektarisaak, brigaadis aga, keda juhib I. Vetrik, oli päevalille keskmine saak 20 tsentnerit hektarilt. Kuidas saadi niisugune saak? Päevalille eelviljaks oli talirukis, mida külvati mustale kesale. Igale hektarile anti 16 tonni sõnnikut. Pärast rukki koristamist teostati kõrrekoorimine ja siis sügiskünd, mille sügavus oli 25 sentimeetrit. Talvel tehti tööd selleks, et lumi kevadel kauem säiliks. Niiskuse alalhoidmiseks äestati ja libistati põlde varakevadel. Kevadel veeti enne kultiveerimist igale hektarile 4 tsentnerit tuhka. Päevalille külvati üheaegselt varajaste teraviljakultuuridega laiarealiselt 70-sentimeetriliste reavahedega. Igale hektarile külvati 23 kilogrammi «Ždanovi-8281» sordi seemneid, mille idanevus oli 98 protsenti. Kogu suve jooksul oli põld umbrohust puhas ja kobestatud. Vaheltharimist teostati traktorikultivaatoriga. Enne päevalille

õisikute loomist teostati taimede pealtväetamist superfosfaadiga 1,2 tsentnerit hektari kohta. Teostati taimede täiendavat tolmutamist mesilaste abil, milleks õitsemise ajal veeti põllule 78 tarust koosnev mesila. Saak koristati kombainiga kahe päeva jooksul kadudeta. Kogu see agronoomiline kompleks on kättesaadav igale päevalille kasvatavale kolhoosile.

Päevalille ja teiste õlikultuuride viljakuse tõstmiseks on vaja veelgi rohkem mehhaniseerida töid, võtta kasutamisele heinavälja-külvikorrad, juurutada eesrindlikku agrotehnikat ja parimaid sorte, laiemalt levitada eesrindlaste kogemusi. XIX kongressi direktiivides on ette nähtud koristada päevalille kombainidega 1955. aastal 80—90 protsendi ulatuses, mis tõstab tööviljakust ja loob täiendavaid reserve õliseemnete kogusaagi suurendamiseks.

NLKP Keskkomitee septembripleenum soovitas laialdaselt rakendada päevalille ja riitsinuse külvi ruutpesiti meetodil, samuti mehhaniseerida nende kultuuride külvide harimist ja koristamist ning kindlustada uute suure õlisisaldusega, kiiresti valmivate ja haiguskindlate õlikultuurisortide aretamist ja tootmisse juurutamist.

Päevalille, riitsinuse ja teiste vaheltharitavate kultuuride külv ruutpesiti meetodil säästab tunduvalt tööd ja tõstab viljakust. Nii näiteks kulutas Krasnodari krai Medvedjevo staniitsas enne kollektiviseerimist üksiktalu ühe hektari päevalille harimiseks 46,1 inimpäeva, sealhulgas kitkumisele 26 inimpäeva. 1950. aastal kulutati sellesama Medvedjevo staniitsa kolhoosis «Putj k Kommunizmu» ja Molotovi-nimelises kolhoosis ilma ruutpesiti külvita ja kahesuunalise kultiveerimiseta (laiarealise traktorikülvi puhul) ühele hektarile 21,4 inimpäeva, sealhulgas kitkumistöödele — kuni 14 inimpäeva. Kui siin hakati rakendama ruutpesiti külvi ja ristikultiveerimist, vähenes töökulu ühe hektari päevalille harimiseks 6,44 inimpäevani, sealhulgas kitkumistöödele 4,5 inimpäevani.

1953. aastal vähenes töökulu ruutpesiti külvatud vaheltharitavate kultuuride kitkumisele ja harvendamisele veelgi. Sealjuures said kolhoosid suuri vaheltharitavate kultuuride saake. Näiteks kogusid kolhoosid, keda teenindab Medvedjevo masina-traktorijaam, 1952. aastal keskmiselt 20 tsentnerit päevalilleseemneid hektarilt.

Kolm kolhoosi — «Putj k Kommunizmu», Molotovi-nimeline ja Vorošilovi-nimeline, keda teenindab Medvedjevo

masina-traktorijaam, külvanud 1953. aastal 1850 hektarit päevalille, hoidsid selle kultuuri kitkumistöödel kokku üle 20 000 inimpäeva, 2000 hektari riitsinuse kohta — 22 000 inimpäeva ja 1700 hektari maisi kohta — 15 300 inimpäeva.

Maaviljeluskultuuri tõstmine, ruutpesiti külvimeetodi rakendamine ja komplekssе mehhaniseerimise juurutamine koristustöödel võimaldasid tunduvalt vähendada üldist töökulu vahelthаritavate kultuuride kasvatamisel. Nii kulutati 1950. aastal ühe hektari päevalille harimiseks 20—22 inimpäeva, 1952. aastal — 5—6,5 inimpäeva, riitsinuse harimisele kulutati vastavalt 21 ja 7—8 inimpäeva. 1953. aastal vähenes töökulu veelgi. Eriti palju vähenes töökulu kogutud toodangu ühe tsentneri kohta. Nii kulutasid eesrindlikud kolhoosid 1950. aastal ühe tsentneri päevalilleseemnete tootmiseks 1,89 inimpäeva, 1952. aastal — 0,3 inimpäeva ja 1953. aastal — 0,17 inimpäeva.

Tööviljakuse tõstmine vahelthаritavate kultuuride kasvatamisel võimaldab kokku hoida palju normipäevi. Kolhoosid, keda teenindab Medvedjevo masina-traktorijaam, hoidsid 1953. aastal võrreldes 1950. aastaga ainuüksi kitkumistöödel kokku nendelt kolmelt kultuurilt umbes 86 000 normipäeva.

Viimastel aastatel on Üleliiduline Õlikultuuride Teadusliku Uurimise Instituut aretanud ja juurutab laialdaselt tootmisse soomukakindlaid ja suure õlisisaldusega päevalillesorte, mille absoluutselt kuivade seemnete õlisisaldus on kuni 44 protsenti 33 protsendi vastu senistes sortides. Nende suure õlisisaldusega sortide tootmisesse juurutamisega suurenes ainuüksi 1952. aastal õli väljatulek õli- ja rasvatööstuse tehastes 4 protsenti. Rahvamajandus sai täiendavalt suurel hulgal toiduõli. Instituut soovitas alates 1953. aasta kevadest seemendada iga aasta kõiki kolhooside ja sovhooside seemnepõlde eliitseemnetega, mis näiteks ainuüksi Krasnodari krais kindlustab õlitoodangu suurenemise iga aasta 2000—2500 tonni võrra.

Aiandus ja viinamarjakasvatus. Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus pühendavad suurt tähelepanu aianduse ja viinamarjakasvatuse arendamisele. Koos nõukogude rahva materiaalse heaolu kasvuga suureneb nõudmine puuvilja järele, selle tootmine aga ei rahulda kaugeltki veel kasvavaid vajadusi.

Viiendal viisaastakul on ette nähtud tunduvalt suurendada aiandus- ja viinamarjakasvatussaaduste tootmist. Viie aasta jooksul peab viinamarja kogusaak suurenema 55—60 protsenti. Puuvilja ja marjade saak suureneb 1955. aastal umbes kahekordseks 1950. aastaga võrreldes.

Nende ülesannete lahendamiseks näevad partei XIX kongressi direktiivid ette suurendada viie aasta jooksul puuvilja- ja marjaaedade pindala kolhoosides umbes 70 protsenti. Samal ajal tuleb tunduvalt tõsta aedade ja viinamarjaistanduste viljakust.

Aastail 1951—1955 suurenevad keskoblastites, Põhja-Kaukaasias, Krimmis, Kesk-Aasias ja Kasahstanis puuvilja- ja marjaaedade pindalad 1,5—2-kordseks, lääneoblastites aga rohkem kui kahekordseks. Suurenevad puuvilja- ja marjakultuuride pindalad põhja- ja idarajoonides, linnade ja tööstuskeskuste ümber. Viljapuud ja marjapõõsad asuvad väärikale kohale maanteede, samuti ka kolhooside, kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate majade ümbruse haljastamisel.

Eesrindliku agrotehnika juurutamine, uute viljapuude ja marjapõõsaste sortide aretamine ja tootmisse juurutamine, istikute tootmise laiendamine puukoolides, tööde mehhaniseerimine aianduses — see kõik kindlustab viljakuse tõstmist ja nõukogude inimeste varustamist puuvilja ja marjadega vajalikus koguses.

Teostatavate abinõude tulemused aianduse arendamisel ei anna ennast veel niipea tunda. Sellepärast on väga tähtis suurendada arbuuside ja melonite tootmist, mis teatud määral kompenseerib ajutist puuvilja puudust.

Paljude kolhooside ja sovhooside majanduses on aianduse ja viinamarjakasvatusel väga tähtis koht. Tambovi oblasti Uvarovo rajooni Mitšurini-nimeline kolhoos sai 1951. aastal 18 hektari suurusest aiast kogutud puuvilja müügist 152 000 rubla tulu, mis moodustas 73 protsenti kolhoosi üldisest rahalisest tulust. Üle 1 miljoni rubla tulu sai 234 hektari suurusest aiast 1951. aastal Stalingradi oblasti Srednjaja Ahtuba rajooni kolhoos «Krasnõi Sad».

Eesrindlikud kolhoosid ja sovhoosid koguvad suuri puuviljasaake. Eeskuju annavad selles suhtes paljud Moldaavia eesrindlased. Suure puuviljasaagi kogus sm. Nazarenko lüli Kamenka rajooni Mikojani-nimelises sovhoosis. 1952. aastal koguti siin 4 hektarilt igaühelt 480,5 tsentnerit,

10 hektarilt aga igaühelt — 350 tsentnerit puuvilja. Tiraspoli rajooni Budjonnõi-nimelises kolhoosis, kus esimeheks on sm. Tokarev, moodustas keskmine õunasaak 201,7 tsentnerit 55,4 hektari suuruselt pindalalt ühe hektari kohta.

Viinamarjakasvatus on NSV Liidus saanud tähtsaks sotsialistliku põllumajanduse haruks. Neljandal viisaastakul teostati suuri üritusi viinamarjakasvatuse laastamiseks ja edasiarendamiseks. Viinamarjakasvatusrajoonide masina-traktorijaamad saavad üha rohkem moodsaid masinaid ja tööriistu. Kasvanduste sõjaeelne pindala on ületatud. Viinamarjaistikute kasvatamisega tegeleb üle 1500 kolhoosi ja 50 riiklikku kasvandust. Aretatakse uusi kõrgeväärtuslikke viinamarjasorte. Laialdaselt kasutatakse viinamarjaistandustes väetisi. Suurte viinamarjasaakide kogumise eest on 304 eesrindlikule kolhoosnikule antud Sotsialistliku Töö Kangelase nimetus; 3914 eesrindlast on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

1952. aastal kogusid paljud Moldaavia kolhoosid suuri viinamarjasaake. 62 tsentneri suuruse viinamarja-hektarisaagi sai Kišinjovi rajooni Mitšurini-nimeline kolhoos 333 hektarilt. Samasuguse saagi kasvatas sama rajooni kolhoos «Biruintsa» 352 hektari suurusel pindalal. Sm. Polovejevi brigaad Tiraspoli rajooni Dimitrovi-nimelises kolhoosis kogus 120-tsentnerilise viinamarja-hektarisaagi 10 hektarilt, Sotsialistliku Töö Kangelase sm. Sparivaki lüli Slobodzeja rajooni Budjonnõi-nimelisest kolhoosist kogus 7 hektarilt 165-tsentnerilise hektarisaagi. Veel suurema viinamarjasaagi — 210 tsentnerit hektari kohta 11,5 hektarilt — kogus sm. Prodiuse brigaad Slobodzeja rajooni kolhoosis «Krasnõi Partisan».

Krasnodari krai Mitšurini-nimelises kolhoosis saadi 146 hektarilt keskmiselt 79-tsentneriline viinamarja-hektarisaak; Rostovi oblasti Stalini-nimelises kolhoosis saadi 34 hektarilt 105-tsentneriline hektarisaak, Dagestani ANSV Ždanovi-nimelises kolhoosis ulatus keskmine saak 101 hektaril 158 tsentnerini hektarilt; Kasahhi NSV Urdžari rajooni kolhoosis «Mirovoi Oktjabr» koguti 16 hektarilt 91-tsentneriline viinamarja-hektarisaak.

Aianduse ja viinamarjakasvatuse arendamise alal saadud kogemused kõnelevad sellest, et partei XIX kongressi ülesanne viinamarja kogusaagi suurendamise alal täidetakse edukalt.

Tsitruskultuurid, tee ja tubakas.

Nõukogude võimu aastail on NSV Liidus loodud suur tsitrusmajandus sidrunite, apelsinide ja mandariinide kasvatamiseks. Gruusia NSV-s tegeleb nende kultuuride kasvatamisega 43 suurt spetsialiseeritud sovhoosi ja umbes 800 kolhoosi. Sõjaeelseil aastail ja isegi Suure Isamaasõja perioodil andis Gruusia meie maale iga aasta üle 400 miljoni tsitrusvilja, s. o. peaaegu 4 korda rohkem kui revolutsioonieelne Venemaa vedas sisse välismaalt, kuna tookord ei olnud kodumaist tsitrusviljade tootmist peaaegu üldse olemas.

Neljanda viisaastaku lõpul suurenes tsitrusistanduste pindala 1940. aastaga võrreldes 112 protsenti, viljade kogusaak aga oli peaaegu 2 korda suurem kui 1940. aastal. Partei XIX kongressi direktiivides on ette nähtud viisaastaku jooksul suurendada tsitruskultuuride pindala meie maa kolhoosides 4,5-kordseks.

Umbes 20 instituuti ja katsejaama töötavad tsitrusistikute arendamise küsimuste lahendamisel. Riiklike ja kolhooside puukoolide võrk annab iga aasta üle 5 miljoni tsitrusistiku. Gruusia eesrindlikud majandid saavad ühelt täisealiselt puult keskmiselt ligi 800, üksikutelt puudelt aga 2500 ja rohkem tsitrusvilja.

Spetsialiseeritud rajoonid, kus kasvatatakse tsitruskultuure, on varustatud eesrindliku masinatehnikaga ja vajaliku hulga spetsialistidega.

Kõik need üritused kindlustavad viienda viisaastaku lõpuks tsitrusviljade kogusaagi tunduva suurenemise. Lähemas tulevikus, kui viie aasta plaanis ettenähtud uued tsitrusistandused hakkavad vilja kandma, saavad meie kodumaa töötajad vähemalt 2,5 miljardit tsitrusvilja aastas.

Teatavasti tekitas 1949/50. a. külm talv suurt kahju Gruusia subtroopilisele majandusele, sealhulgas ka tsitrusistandustele, mille tagajärjel neist enamik hukkus. NSV Liidu valitsus võttis vastu määruse tsitrusistanduste taastamise ja edasiarendamise kohta Gruusia NSV-s. Gruusia töötajad asusid energiliselt täitma seda määrust ja juba 1952. aasta sügiseks rajati uusi tsitrusistandusi 11 012 hektari suurusel pindalal, sealhulgas sidrunipuid — 4984 hektaril, apelsinipuid — 3418 hektaril ja mandariinipuid — 2610 hektaril.

Tsitrusistanduste taastamine toimub parimate sidruni- ja apelsinisortide arvel. Sidrunite tootmise suurendamisele

pööratakse erilist tähelepanu, sest sidrun on kõige väärtuslikum tsitruskultuur.

Viienda viisaastaku plaan näeb ette tunduvalt suurendada tsitrusistandusi. 1955. aasta lõpuks ulatub tsitrusistanduste pindala ainuüksi Gruusias 30 000 hektarini. Gruusia töötajad võtsid endale kohustuse müüa riigile tsitrusvilju järgnevates kogustes: 1953. a. — 400 miljonit, 1954. a. — 500 miljonit, 1955. a. — 700 miljonit tsitrusvilja, neist sidruneid 40 miljonit ja apelsine — 25 miljonit, 1957. a. aga — kuni 1 miljard tsitrusvilja, sealhulgas sidruneid — 100 miljonit ja apelsine — 40 miljonit.

Viiendal viisaastakul on ette nähtud tee viljakuse edasine tõstmine ja selle väärtusliku kultuuri külvipinna suurendamine. Partei XIX kongressi direktiivid näevad ette viie aasta jooksul suurendada roheliste sorditeelehtede tootmist umbes 75 protsenti ja teeistanduste külvipindala — 60 protsenti.

Gruusias rajatakse kümnetel tuhandetel hektaritel uusi teeistandusi ja 1955. aasta lõpuks moodustab teeistanduste pindala 71 591 hektarit. 2—3 aasta pärast on Gruusias ette nähtud koguda täit saaki andva teeistanduse igalt hektarilt vähemalt 3000—3500 kilogrammi rohelisi teelehti.

Meie maa teekasvatajate ees seisab ülesanne — täielikult rahuldada Nõukogude Liidu vajadust tee järele kodumaise toodanguga.

Juba nüüd saavad paljud Gruusia sovhoosid ja kolhoosid suuri saake. Teeistanduste saagikus on 1951. aastal võrreldes 1940. aastaga peaaegu kahekordistunud ja moodustas keskmiselt vabariigi kohta 2322 kilogrammi hektarilt. Tänu kolhoositalurahva ja sovhooside tööliste ennastsalgavale tööle ja eesrindliku agrotehnika juurutamisele ulatub teeistanduste saagikus üksikutes rajoonides juba nüüd rohkem kui 3000 kilogrammini, mõnedes kolhoosides ja sovhoosides aga isegi 5000 kilogrammini ja rohkemgi.

Partei XIX kongressi direktiivides viienda viie aasta plaani kohta nähakse ette suurendada tubaka tootmist 65—70 protsenti. Seda ülesannet täidetakse edukalt. Eesrindlased näitavad teed partei ülesannete täitmiseks. Nii näiteks suurenes aastail 1951—1952 tubaka all olev pindala Moldaavias 1950. aastaga võrreldes rohkem kui kahekordseks. Paljud põllumajanduslikud artellid, kes kasvatavad tubakat ja peavad rangelt kinni tubakaharimise agrotehnikast, saavad iga aasta suuri ja püsivaid saake ning suurt tulu. Ataki, Dro-

kija, Britšanõ ja rea teiste rajoonide kolhoosides moodustab tulukus ühelt tubaka all olevalt hektarilt 10 000—11 000 rubla. Ataki rajooni Vatutini-nimelises põllumajanduslikus artellis, kus 1951. aastal istutati 67 hektarit tubakat ja kasvatati suur saak, ületas sellest kultuurist saadav tulu 1 miljoni rubla, mis moodustab 70 protsenti kolhoosi kõigist tuludest. Peale selle said kolhoosnikud 17 tsentnerit suhkrut, 233 tsentnerit vilja ja suurel hulgal seepi ning kangaskaupu.

4. Maaviljeluse kultuuri tõus

Partei XIX kongressi direktiivides on kindlaks määratud NSV Liidu põllumajanduse arendamise peajoon.

«Põllumajanduse alal jääb ka edaspidi peaülesandeks kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmine, ühisloomade arvu edasine suurendamine, tõstes ühtlasi märksa nende produktiivsust, maaviljeluse ja loomakasvatuse koguja kaubatoodangu suurendamine kolhooside ühismajapidamise edasise kindlustamise ja arendamise ning põllumajanduses eesrindliku tehnika ja agrokultuuri juurutamise alusel sovhooside ja masina-traktorijaamade töö parandamise teel.

Maaviljelus peab saama veel produktiivsemaks ja kvalifitseeritumaks, arenenud põlluheinakasvatusega ja õigete külvikordadega, tehniliste kultuuride, sööda- ja köögiviljakultuuride ning kartuli külvipinna suurema erikaaluga.»[1]

Sotsialistliku põllumajanduse areng maaviljeluse ja loomakasvatuse igati intensiivsemaks muutmise suunas kindlustab kolhoosi- ja sovhoositootmise edasist õitsengut.

Juba partei XV kongress, põhjendades põllumajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise poliitikat, juhtis 1927. aastal tähelepanu vajadusele luua suurmajandeid ühise, ühistegeliku, kollektiivse maaharimise alusel, kus kasutatakse põllutöömasinaid ja traktoreid, kus kasutatakse maaviljeluse intensiivsuse tõstmiseks teaduslikke meetodeid.

Partei XVI kongress seadis ülesande: rööbiti teravilja- ja tehniliste kultuuride kiirema arendamisega kindlustada kolhoosi- ja sovhoosikorra alusel loomakasvatuse tõusu ja forsseeritud arengut.

Ainult sotsialismi tingimustes saab harmooniliselt ühendada ja igakülgselt arendada põllumajanduse kahte põhilist

[1] «Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951—1955», Tallinn, 1952, lk. 13.

haru — maaviljelust ja loomakasvatust. See ei ole võimalik kapitalismi tingimustes, kus toimub ebaloomulik, ühekülgne spetsialiseerumine põllumajanduses, kuni spetsialiseerumiseni monokultuurile, nagu seda võib tähele panna praegu näiteks Ameerika Ühendriikides. Niisugune olukord kapitalistlikus põllumajanduses seletub sellega, et kapitalistid, kes taotlevad maksimaalsete kasumite saamist, kasutavad röövellikult loodusvarasid.

Keskkomitee aruandekõnes partei XVII kongressile juhiti tähelepanu meie maa põllumajanduse olukorra analüüsimisel põllumajanduse kahele põhilisele arengujoonele.

Üks joon taotles külvipinna üldist laiendamist põllumajanduse reorganiseerimise perioodil, millal kolhoose loodi kümnete tuhandete kaupa, millal nad kihutasid kulakud minema nende maadelt, asusid vabanenud maadele ja võtsid need enda kätte. Teatavasti laiendati ainuüksi esimese viisaastaku nelja aasta jooksul külvipinda 21,4 miljoni hektari võrra.

Teine joon seisis külvipinna huupi laiendamisest loobumises, üleminekus maaharimise parandamisele, õigete külvikordade sisseseadmisele ja viljakuse tõstmisele.

Teine joon, kui ainuõige joon põllumajanduses, kuulutati välja 1932. aastal, millal reorganiseerimisajajärk põllumajanduses oli lõpule jõudmas ja viljakuse tõstmise küsimus muutus üheks põllumajanduse tõusu põhiküsimuseks.

Põllumajanduse teadusliku juhtimise aluseks tema intensiivsemaks muutmise teel oli sotsialistliku tootmisviisi loomine külas ja tema varustamine uusima masinatehnikaga.

Partei XVII kongress määras kindlaks tee, mis pidi viima sotsialistliku põllumajanduse veelgi intensiivsemaks muutmisele: põllumajanduse mehhaniseerimise arendamine, töö parandamine mehhaniseeritud suurtootmise tehnika kätteõppimise alal, õigete külvikordade sisseseadmine, seemnekasvatuse parandamine maaviljeluse kõikides harudes, karja tõulisuse parandamine, väetiste ratsionaalne kasutamine.

Vana, revolutsioonieelse Venemaa põllumajandust iseloomustasid külvipindade äärmiselt ühekülgne struktuur ja primitiivne loomakasvatus. 1913. aastal moodustasid üldisest külvipinnast teraviljakultuurid 90,1 protsenti, tehnilised kultuurid — 4,3 protsenti, köögivilja- ja kõrvitsalised kultuurid ning kartul — 3,6 protsenti ja söödakultuurid kõigest 2 protsenti. Revolutsioonieelsele Venemaale oli iseloomus-

tavaks primitiivne, kolmeväljaline maaviljelussüsteem, kus külvati traditsioonilist toiduteravilja. Loomakasvatus oli maha jäänud, kultuurheinamaad ja täiustatud põllutööriistad puudusid. Niisugune majandus sõltus täiel määral stiihilistest loodusjõududest ja kannatas süstemaatiliselt põua all.

Juba sõjaeelsetel viisaastakutel muutus meie maa põllumajandus igakülgselt arenenud, kõrge intensiivsusega, kvalifitseeritud ja kõrge produktiivsusega rahvamajandusharuks.

Arenedes ainuõiges suunas, viljakuse tõstmise suunas, saavutasid NSV Liidu kolhoosid ja sovhoosid juba sõjaeelsel ajal suurt edu põllusaaduste toodangu ja tema kaubalisuse suurendamisel. Suured muudatused toimusid sõjaeelsete viisaastakute jooksul külvipindade struktuuris.

Sõjajärgsel perioodil on meie maaviljelus muutunud veelgi kvalifitseeritumaks, produktiivsemaks ja annab üha rohkem kaubatoodangut.

Nüüd, kus teraviljaprobleem on lahendatud, ei saa enam hinnata maaviljeluse tulemusi esiisade kombel ainult toodetud teravilja koguse järgi. Lisaks edusammudele teravilja tootmise alal on meie maal saavutatud suurt edu ka puuvilla, suhkrupeedi, õli-, sööda- ja teiste põllumajanduskultuuride tootmise arendamisel.

Keskkomitee aruandekõnes partei XIX kongressile märgitakse, et meie tänapäeva maaviljelus on kvalitatiivselt muutunud teistsuguseks, ta erineb põhjalikult vanast, vähese produktiivsusega ekstensiivsest põllumajandusest. Kui kõigi põllumajanduslike kultuuride külvipind NSV Liidus 1952. aastal 1913. aastaga võrreldes suurenes 1,4-kordseks ning teravilja külvipind kasvas sealjuures 5 protsendi võrra, siis tehniliste kultuuride, köögivilja ja kõrvitsaliste all olev pindala suurenes enam kui 2,4-kordseks ning sööda-kultuuride all olev pindala enam kui 11-kordseks. Põllunduse kaubatoodangu üldväärtusest langeb praegu enam kui 40 protsenti tehniliste kultuuride arvele. Järelikult oleks jäme viga hinnata maaviljeluse edusamme ainult teravilja tootmise taseme järgi.

Sõjajärgsel perioodil on kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse juhtimisel võetud tarvitusele tähtsaid abinõusid maaviljeluse kultuuri edasiseks tõstmiseks. Neljandal viisaastakul teostati ulatuslikke töid õigete heinavälja põllu- ja söödakülvikordade sisseseadmise ja kasutuselevõt-

mise alal kolhoosides ja sovhoosides, põllukaitsemetsade istutamise alal; üle 90 protsendi kogu kesa- ja sügiskünnist tehti 1950. aastal kolhoosides traktoritega; eelkoorijaga varustatud atradega künti 87 protsenti kogu traktoritega üleskünt ud pindalast 13 protsendi vastu 1940. aastal; suviviljakultuuride külvid sügisel küntud põllule ja mustale kesale moodustasid kolhoosides 1950. aastal 63 protsenti kogu külvipinnast 54 protsendi vastu 1940. aastal; teraviljakultuuride külvid sordiseemnega suurenesid viie aasta jooksul 64 protsenti, nisu osas — 2-kordseks; kolhoosides koristati 1950. aastal pool ja 1951. aastal üle 60 protsendi teraviljakultuuride all olevast pindalast kombainidega. Sõjajärgsel perioodil on põllumajandus saanud ja kasutanud suures koguses mineraalväetisi. Lämmastikväetiste tootmise sõjaeelne tase ületati 1950. aastal 2,2-kordselt, kaaliumväetiste tootmise tase 1,4-kordselt, s. o. rohkem kui see oli ette nähtud viie aasta plaanis. Fosforväetiste tootmine suurenes 1950. aastal 1940. aastaga võrreldes 1,9 korda.

Viljakuse tõstmise, loomade arvu ja nende produktiivsuse edasise suurendamise küsimusi lahendatakse taimekasvatuse ja loomakasvatuse harude õige ühendamise alusel.

Taimekasvatuse ja loomakasvatuse harude kooskõlastatud arendamine on tööviljakuse suurenemise ja kolhooside ühiskondlike maade kõige täielikuma ärakasutamise tähtsaks abinõuks. Akadeemik V. R. Viljams kirjutas: «Loomakasvatus kujutab endast sisuliselt põllumajanduslikku tehnilist tootmist, mis on niivõrd lahutamatult seotud põhilise tootmise — taimekasvatusega, et viimase ratsionaalne organiseerimine ei ole ilma loomakasvatuse osavõtuta teostatav ei tehnilisest ega majanduslikust ja seda enam plaanilisest rahvamajanduslikust küljest.»[1]

Eesrindlikes kolhoosides seletub ühismajapidamise kõrge arengutase tunduval määral taimekasvatuse ja loomakasvatuse harude õige ühendamisega, majapidamises paljude harude arendamisega, maa, tootmisvahendite ja mitmekesiste looduslike tingimuste kõige tootlikuma kasutamisega, majapidamises eesrindliku teaduse ja tehnika saavutuste ning eesrindlaste kogemuste rakendamisega. Nii näiteks suurenes Ukraina NSV Stalino oblasti Selidovka rajooni Stalini-nimelises kolhoosis teraviljakultuuride saak ühelt

[1] V. R. Viljams, Mullateadus, Selhozgiz, M. 1949, lk. 18 (v. k.).

hektarilt ajavahemikul 1949—1951 keskmiselt 13,6 tsentnerilt 19,7 tsentnerini, ühiskari suurenes (ümberarvestatult täiskasvanud loomadele) samal ajavahemikul 25 protsenti, aastane piimatoodang ühe aastalehma kohta suurenes 41 protsenti ja ulatus 3070 kilogrammini. Samal ajavahemikul suurenes kolhoosi tulu 46 protsenti, kasvasid jagamatutesse fondidesse eraldatavad summad, mida suunatakse ühismajapidamise laiendamisele, tunduvalt suurenes töötasu. Stalini-nimeline kolhoos alustas laialdast tootmishoonete ehitamist.

Ainult sotsialismi tingimustes, kolhoosi- ja sovhoositootmise baasil, kusjuures majapidamised ja rajoonid spetsialiseeruvad juhtivatele harudele ja kultuuridele, on võimalik arendada majapidamist paljuharuliseks ja mitmekülgseks, kusjuures maad ja tootmisvahendeid kasutatakse kõige täielikumalt, organiseeritakse tööd ratsionaalsemalt ja kasutatakse loodusliikke tingimusi kõige efektiivsemalt. Kõik see tõstab tööviljakust ning suurendab kolhooside ja kolhoosnikute tulu.

Kolhoosi- ja sovhoositootmise põhiliste ja täiendavate harude õige ühendamise tulemusena muutub põllumajandus kvalifitseeritumaks, produktiivsemaks ja tema kaubalisus tõuseb. Spetsialiseerumine NSV Liidu põllumajanduses ühendatakse oskuslikult põllumajandusliku tootmise kõigi harude mitmekülgse arendamisega.

Viiendal viisaastakul kindlustab põllunduse (teraviljamajanduse, tehniliste, köögivilja- ja kõrvitsaliste ning söödakultuuride) areng soodsad tingimused ühisloomakasvatuse söödabaasi laiendamiseks ja tugevdamiseks. Teraviljamajanduse jäägid (mida saadakse madalasordilise teravilja puhastamisel ja sorteerimisel, samuti aganad ja õled) on kõrge toiteväärtusega söödaks ja pärast eelnevat ettevalmistust (purustamine, jahvatamine, hekseldamine, hautamine jt.) võib neid edukalt sööta loomadele. Kõrreliste ja liblikõieliste seemnete segu külvamine õiges külvikorras loob mitte ainult tingimused mulla viljakuse tõstmiseks, vaid tugevdab ka loomakasvatuse söödabaasi. Tehniliste kultuuride arendamine õigete heinavälja-külvikordade kasutuselevõtmise alusel aitab samuti kaasa loomakasvatuse edukaks arendamiseks vajaliku söödabaasi tugevdamisele.

Sotsialistliku põllumajanduse ees viiendal viisaastakul seisva peamise ülesande lahendamine — teravilja ja tehniliste kultuuride tootmise pidev suurendamine, loomakasva-

tuse, köögivilja- ja kartulikasvatuse mahajäämuse likvideerimine — sõltub suurel määral maaviljeluse kultuuri tõusust. Maaviljeluse kultuuri tõus NSV Liidus toimub V. V. Dokutšajevi, P. A. Kostõtševi ja V. R. Viljamsi poolt väljatöötatud maaviljeluse heinaväljasüsteemi ja terve rea teiste agrotehniliste abinõude juurutamise ja kasutuselevõtmise alusel, kusjuures arvestatakse kohalikke majanduslikke ja looduslikke tingimusi, tuginedes põllumajanduse edasisele varustamisele uusima masinatehnikaga ja masina-traktorijaamade, kolhooside ning sovhooside töö parandamisele.

Saagikuse suurendamise ülesande edukaks lahendamiseks, öeldi Keskkomitee aruandes partei XIX kongressile, on vaja tõsta põllutööde kvaliteeti ja lühendada nende läbiviimise tähtaegu, paremini kasutada traktoreid ja põllutöömasinaid, viia lõpule põhiliste tööde mehhaniseerimine põlluunduses, kindlustada mitmeaastase põlluheina kasvatamise sisseviimine kolhooside ja sovhooside külvikordadesse, parandada seemnekasvatust, rakendada kõikjal õiget maaharimise süsteemi, suurendada väetamist ja niisutatavate maade hulka. On vaja suurendada masina-traktorijaamade organiseerivat osa kolhoosides, tõsta masina-traktorijaamade vastutust põllumajanduskultuuride viljakuse ja kogusaakide plaanide täitmise ning loomakasvatuse arendamise eest.

Põllumajandusteaduse saavutuste rakendamisel tootmisesse on vaja loobuda dogmatismist ja šabloonist. Igas kolhoosis ja sovhoosis on vaja sõltuvalt kohalikest looduslikest ja majanduslikest tingimustest välja töötada ja ellu rakendada agrotehniliste ürituste süsteem, mis kindlustab põllumajanduskultuuride saagi tõstmist. Suurt osa viljakuse edasisel tõstmisel etendavad külvipinna struktuuri parandamine, sügavkünni ja kitsarealise ning ruutpesiti külvi meetodi juurutamine, külvide õige ja õigeaegne hooldamine, üleminek taliviljakultuuride külvamisel varajaselt puhaskesalt mustale kesale ja kõigi suviviljakultuuride külvamine sügisel küntud põldudele. Saagikuse tõstmise tähtsaks reserviks on põllutööde õigeaegne teostamine, kusjuures kvaliteedinäitajad peavad olema kõrged. Külvi- ja teiste põllutööde tähtaegadest mittekinnipidamise tõttu kaotab meie maa iga aasta sadu miljoneid puudasid leivavilja ja teisi põllumajandussaadusi. Põllumajanduse edasine varustamine eesrindliku masinatehnikaga, traktorite, kombainide ja teiste põllutöömasinate kasutamise parandamine võimal-

davad lühendada põllutööde teostamise tähtaega ja tõsta nende kvaliteeti.

Põllumajandusliku tootmise uue võimsa tõusu suhtes etendab tähtsat osa põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmisega seoses olevate ürituste kompleksi juurutamine: territooriumi õige organiseerimine koos heinavälja põllu- ja söödakülvikordade sisseseadmisega ja kõlvikute ratsionaalse kasutamisega; põllukaitsemetsavööndite istutamine; õige maaharimise süsteem ja külvide hooldamine; orgaaniliste ja mineraalväetiste kasutamise õige süsteem; külv valitud sordiseemnega; niisutamise arendamine, eriti kohaliku äravooluga vete kasutamise baasil tiikide ja veekogude ehitamise teel. Nende ürituste ellurakendamine peab toimuma loovalt, arvestades kohalikke looduslikke ja majanduslikke tingimusi.

Maaviljeluse kultuuri tõstmisel ja kolhoositootmisse suuri saake kindlustavate agrotehniliste ürituste kompleksi juurutamisel etendavad otsustavat osa masina-traktorijaamad. 1951. aastal teostasid traktorijaamad sügiskündi 5,4 miljoni hektari võrra rohkem kui 1950. aastal. Sügavkündi — 25—30 sentimeetrit — teostati mustmulla- ja kastanmullarajoonides ja künnikihi süvendamist mittemustmullavööndi rajoonides teostati 1950. aastal 2,5 miljoni hektari suurusel pindalal, 1951. aastal — 16,4 miljoni hektari suurusel pindalal, 1952. aastal — 19 miljoni hektari suurusel pindalal (30. novembriks), 1953. aasta riikliku plaani kohaselt aga rohkem kui 26 miljoni hektari suurusel pindalal. Toiduteraviljade risti- ja kitsarealist külvi teostati 1950. aastal 2,2 miljoni hektari suurusel pindalal, 1951. aastal — 5,6 miljonil hektaril, 1952. aastal — 11,3 miljonil hektaril, 1953. aasta plaani kohaselt aga 17,6 miljoni hektari suurusel pindalal. Taliviljakultuuride pealtväetamist kohalike ja mineraalväetistega teostati 1950. aastal 8,1 miljoni hektari suurusel pindalal, 1952. aastal 10,1 miljoni hektari suurusel pindalal. Viimastel aastatel juurutavad masina-traktorijaamad kolhoosipõldudel vaheltharitavate kultuuride progressiivset ruutpesiti istutamise meetodit, mis annab suurt majanduslikku efekti.

Meie maa põldude viljakuse suurendamise üheks peamiseks vahendiks on heinavälja põllu- ja söödakülvikordade sisseseadmine.

Õigete heinavälja-külvikordade kiire kasutuselevõtmine koos mitmeaastaste heintaimede külviga kolhoosides ja sov-

hoosides võimaldab tunduvalt suurendada kõigi põllumajanduskultuuride viljakust, tugevdada loomakasvatuse söödabaasi ja luua tingimused mullaviljakuse pidevaks taastamiseks ja tõstmiseks. Sõjajärgseil aastail on ära tehtud suur töö õigete põllu- ja söödakülvikordade sisseseadmisel kolhoosides ja sovhoosides.

Seoses kolhooside ühendamisega revideeriti varem sisseseatud külvikordi ja muudeti neid tunduvalt.

Kuid külvikordade sisseseadmisel ja kasutuselevõtmisel, nagu seda märgiti partei XIX kongressil ja NLKP Keskkomitee septembripleenumil, esineb kolhoosides ja sovhoosides veel tõsiseid puudusi. Põllumajandusorganid peavad parandama oma tööd heinavälja-külvikordade kasutuselevõtmise alal ja kindlustama, et kõikjal rakendataks õiget maaharimise süsteemi.

Partei ja valitsus seavad ülesandeks heinakasvatust edasi arendada ja laiendada töid, mis on seotud õigete heinavälja-külvikordade kasutuselevõtmisega. Külvikordade kasutuselevõtmine peab teostuma selliselt, et oleks kindlustatud teravilja, puuvilla, suhkrupeedi, linakiu ja teiste kultuuride ning loomasöötade tootmise iga-aastane suurendamine.

Kuivõrd efektiivne on heinavälja-külvikordade mõju, näitab heinavälja-külvikordade sisseseadmine Volgamaal, kus peamine kultuur — suvinisu — külvatakse põldheina kamara järel. NSV Liidu Kagu Maaviljeluse Instituudi heinavälja-külvikorras oli keskmine nisusaak kümne aasta jooksul (1941.—1950. a.) kamara ümberkünni järel 16,1 tsentnerit hektarilt, teisel aastal pärast kamara ümberkündi aga — 13,1 tsentnerit. Põldudel, kus mitmeaastasi heintaimi üldse ei külvatud, moodustas hektarisaak 10,1 tsentnerit. Saraatovi oblasti Nanseni-nimelises sovhoosis olid heinavälja-külvikordade sisseseadmise aastad (1949.—1951. a.) põuased, kuid vaatamata sellele suurenesid nisusaagid järsult: 1948. aastal saadi 3,6 tsentnerit igalt hektarilt, 1949. aastal — 6,4 tsentnerit, 1950. aastal — 13 tsentnerit, 1951. aastal — 12,2 tsentnerit ja 1952. aastal — 12,2 tsentnerit hektarilt. 1950. aastal koguti sovhoosis 70 hektari suuruselt põllult 20 tsentneri suurune suvinisu hektarisaak, 23 hektarilt aga — 26,1 tsentnerit hektarilt. Koos põllumajanduskultuuride viljakuse suurenemisega tugevnes Nanseni-nimelises sovhoosis loomakasvatuse söödabaas ja suurenes kore- ja mahlakate söötade hulk: 1949. aastal va-

ruti siin 11 000 tsentnerit koresööta, 1952. aastal aga peaaegu kaks ja pool korda rohkem; heina saadi vastavalt umbes 4000 ja 16 000 tsentnerit, mahlakaid söötasid — 8400 tsentnerit ja 24 680 tsentnerit. Söötade tootmise suurendamine majandis toimus peamiselt selle arvel, et õigesti kasutati ära looduslikke karja- ja heinamaid, mis olid võetud külvikordade hulka, ja samuti kõigi söödakultuuride saakide suurendamise arvel. Nanseni-nimeline sovhoos näitab kujukalt, missuguseid tohutuid reserve peitub heina-välja-külvikordade kasutamises koos maaviljeluse heina-väljasüsteemi teiste lülidega (põllukaitsemetsad, väetised, parimad seemnesordid jne.) viljakuse tõstmisel ja produktiivsele loomakasvatusele püsiva söödabaasi loomisel.

Külvikordade sisseseadmiseks ja kasutamiseks tuleb teha lõpp mitme- ja üheaastase põldheina seemnekasvatuse laokilolekule. Iga kolhoos peab ennast ise varustama mitme- ja üheaastase põldheina seemnega. NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuse kohaselt organiseeritakse nende kultuuride alal müügiseemnete kasvatust, eeskätt nendes rajoonides, kus ammust ajast saadakse suuri põldheina seemnesaake.

Viljakuse tõstmisel omavad suurt tähtsust kolhoosides ja sovhoosides loodavad kaitsemetsavööndid.

Sotsialistliku põllunduse töötajad on praktikas veendunud maa uuendamise ja tema viljakuse suurendamisega seotud tööde suurepärastes tulemustes. Tškalovi oblasti Viljamsi-nimelise masina-traktorijaama tööpiirkonnas asuvate kolhooside põldudel on 1500 hektarit kaitsemetsi; kaitsemetsavööndid piiravad ligemale 20 000 hektari künnimaad; iga-aastane enamsaak neil põldudel on juba 200 000—250 000 puuda vilja. Suuri saake koguvad kaitsemetsavööndi-tega piiratud põldudelt Rostovi, Stalingradi, Odessa, Voroneži oblasti ja Krasnodari krai kolhoosnikud. Voroneži oblasti Talovo rajooni V. V. Dokutšajevi nimelises kolhoosis on rajatud 88 hektari suurusel pindalal 42 kaitsemetsavööndit, mis avaldavad märgatavat mõju saakide suurenemisele; põlde nr. 9 ja 10, mille üldpind on 192 hektarit, piiravad igast küljest kaitsemetsavööndid; 1952. aastal oli siin odrasaak 24 tsentnerit hektarilt, põldudelt aga, mis ei ole metsaga kaitstud, koguti 18 tsentnerit hektarilt; põldu nr. 3 piirab samuti igast küljest mets; talinisu saak oli siin 25 tsentnerit hektarilt, mis on 5—6 tsentnerit rohkem

kui teistel põldudel. Suhkrupeet, mis oli külvatud metsaribade vahele, andis igalt hektarilt kuni 80 tsentnerit enamsaaki.

Krasnodari krai Timaševo rajooni kolhoosi «Putj k Kommunizmu» põldudel on rajatud 264 hektarit kaitsemetsavööndeid, mis koosnevad tammest, vahtrast, saarest, valgest ning kollasest akaatsiast ja teistest puu- ja põõsaliikidest. Need metsavööndid kaitsevad külve kuumade põuaste tuulte eest. 1952. aastal koguti 5071 hektari suuruselt pindalalt 144 puuda talinisu igalt hektarilt. Üksikud põllud, mis asuvad lähemal metsavööndite, andsid 180—200 puuda teravilja hektarilt.

Aastail 1949—1953 tegid stepi- ja metsastepi rajoonide kolhoosid, sovhoosid ja metsamajandid ära suure töö põllukaitsemetsade külvamise ja istutamise alal ning ületasid tunduvalt plaani, mis oli neiks aastaiks kindlaks määratud NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määrusega 20. oktoobrist 1948. Lähemail aastail seisab ees suur töö kaitsemetsa istutamise alal. 1955. aastal peavad olema lõpetatud tööd, mis on seotud täiendava metsaistutamise ja -külviga riiklikes kaitsemetsavööndites Belgorod — Doni jõgi ja Kamõšin — Stalingrad, 1958. aastal aga tööd, mis on seotud metsa külvamise ja istutamisega riiklikes kaitsemetsavööndites Voronež — Rostov Doni ääres ja Pensa — Jekaterinovka — Vešenskaja — Kamensk.

Viljakuse edasise tõstmise huvides meie maa stepi- ja metsastepirajoonides on vaja koondada jõupingutused olemasolevate kaitsemetsade kasvatamisele ja nende hooldamisele selleks, et nad juba lähemail aastail võiksid kaitsta põllumajanduskultuure põua ja kuivade tuulte eest. Üheaegselt sellega on vaja külvata ja istutada uusi kaitsemetsaribasid, kindlustada ja metsastada liivaalasid ja jäärakuid, kus see on vajalik soodsamate tingimuste loomiseks põllunduse arendamise eesmärgil ja kus see end majanduslikult tasub.

Kaitsemetsade istutamise ja hooldamise alal valitseva olukorra parandamisele peavad tõsiselt kaasa aitama käesoleval ajal üksikutes rajoonides olemasolevate metsamajandite ja põllukaitsemetsajaamade baasil organiseeritavad mehhaniseeritud metsamajandid, kes hakkavad teostama töid riiklikes kaitsemetsavööndites, maa-aladel, mis on töötusliku tähtsusega tammemetsade ja teiste riiklike kaitsemetsade all.

Saagi tõstmisel omavad suurt tähtsust õigel ajal ülesküntud ja hästi haritud kesa- ja kõrrepõllud ning parimad külviajad. Suviviljade külv tuleb 1954. aastal teostada sügisel küntud põldudele. 1954. aastal on vaja teostada kesakündi aprillis ja mais 1955. a. taliviljasaagi jaoks ja peaasjalikult mustkesa kündi 1956. a. taliviljasaagi jaoks, samuti ka kesakündi juunis ja juulis suvinisu külvamiseks 1955. aastal Siberi ja Lõuna-Uraali rajoonides.

NLKP Keskkomitee septembripleenum andis juhendi, mille kohaselt küllaldase niiskusega rajoonides, eriti mustmulla- ja mittemustmullavööndis ning Ukraina metsastepirajoonides, kus on võimalik saada suuri taliviljasaake kultuuridega kesalt, tuleb lähemail aastail järk-järgult asendada puhaskesa kultuuridega kesaga, külvates nendele kultuure, mis vara koristatakse.

Põllumajanduskultuuride saagi tõstmise ja kogusaakide suurendamise ammendamatuks allikaks on mineraal- ja orgaaniliste väetiste kasutamine. Mineraal- ja kohalike väetiste õige ja täielik kasutamine kompleksis teiste agrotehniliste võtete rakendamisega võimaldab saada ainuüksi selle ürituse arvel täiendavalt sadu miljoneid puudasid vilja ja tunduval hulgal teiste põllumajanduslike kultuuride saadusi.

Kolhooside käsutuses on määratu suurel hulgal kohalikke väetisi. Suuremas osas rajoonidest on olemas turbavarud, mis kujutavad endast suurepärast väetist. Valgevene kolhoosid vedasid 1952. a. põldudele 12 miljonit tonni turvast. See on 2—3 korda rohkem kui eelmistel aastatel, kuid see ei ole kaugeltki veel küllaldane. On vaja täielikult ära kasutada neid kohalikke väetisi. Suur tähtsus on turba kasutamisel alusturbana lautades, kusjuures seda hiljem tuleb vedada põldudele. Tuleb laialdaselt valmistada komposte turbast, sõnnikust ja mitmesugustest orgaanilistest jäätmetest, samuti on vaja laiendada bakterväetiste kasutamist.

On vaja laiaulatuslikult organiseerida orgaanilis-mineraalse väetissegu valmistamist, et lähema 2—3 aasta jooksul suurendada kolhoosides orgaaniliste väetiste kasutamist 1,5—2-kordseks 1952. aastaga võrreldes.

On vaja muuta suhtumist väärtuslikku väetise liiki — sõnnikusse. Viisaastaku lõpuks võib saada ligi 400 miljonit tonni laudasõnnikut aastas, mis võrdub umbes 20 miljoni tonni mineraalväetisega ehk 3,5 korda rohkem kui tööstus praegu annab. Tõsist tähelepanu tuleb pöörata sõnniku

õigele hoidmisele ja muldaviimisele. Igas kolhoosis ja sovhoosis tuleb ehitada loomakasvatusfarmide juurde sõnnikuhoidlad ning kindlustada, et kogu sõnnik veetaks õigel ajal põllule ja seal sisse küntaks. Suurt osa peab selles etendama niisuguste palju jõukulu nõudvate tööde, nagu laudasõnniku peale- ja mahalaadimise ning laotamise mehhaniseerimine, sõnnikulaotamismasinate ja sõnnikulaadimismasinate valmistamine ning niisuguste masinate kasutuselevõtmine kolhoosi- ja sovhoositootmises.

Keemiatööstus suurendab aastail 1954—1963 mineraalväetiste tootmist (arvestatult tingühikutes) umbes 16,5—17,5 miljoni tonnini 1959. aastal ja 28—30 miljoni tonnini 1964. aastal. Granuleeritud superfosfaadi väljalase viiakse 1955. aastal 45 protsendini ja 1958. aastal 60 protsendini superfosfaadi üldisest toodangust. Alates 1956. aastast antakse põllumajandusele ammooniumsalpeetrit ainult granuleeritud kujul. On vaja tarvitusele võtta abinõud mineraalväetiste kadude likvideerimiseks, nende hoidmise ja kasutamise parandamiseks.

Juba 1953. aastal saavad kolhoosid ja sovhoosid tööstuselt 6 miljonit tonni mineraalväetisi, mis on peaaegu kaks korda rohkem põllumajandusele 1940. aastal antud väetiste hulgast.

Viljakuse tõstmisel omab suurt tähtsust happeliste muldade lupjamine, solontšakmuldade rajoonides aga nende kipsimine. Tuleb kasvatada rohkem lupiini, mis on väärtuslikuks haljasväetiseks liivastele muldadele.

Viljakuse tõstmise tähtsaks reserviks on seemnekasvatuse parandamine, saagirikkamate sortide kiire juurutamine põllumajanduslikku tootmisse. Nõukogude põllumajandusteaduse alal töötajad koos töötajate-praktikutega, juhindudes eesrindlikust teooriast, on saavutanud määratu suurt edu põllumajandustaimede uute sortide aretamisel: ainuüksi sõjajärgsel perioodil on meie maal aretatud ja tootmisesse üle antud 290 uut saagirikast sorti, sealhulgas 57 nisusorti ja 24 õlikultuurisorti. Riikliku sordikatsetuse andmeil annavad teraviljakultuuride rajoonitud sordid hektarilt kuni 3-tsentnerilise enamsaagi, võrreldes mittesordilise seemnega teostatud külvidega. Riikliku sordiaretusvõrgu eriteadlased on välja arvestanud, et kui kolhoosid ja sovhoosid täielikult juurutavad tootmisse uued soovitatavad teraviljakultuuride sordid, siis annab see meie maale igal aastal täiendavalt ligi 500 miljonit puuda teravilja.

Tänu kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse hoolitsusele on NSV Liidus loodud maailma parim sordiaretus- ja seemnekasvatussüsteem. Üle 180 sordiaretus- ja katseasutuse tegeleb põllumajanduskultuuride uute sortide aretamisega; 1260 riiklikku sordikatsepunkti proovivad kolhooside ja sovhooside põldudel hulgaliselt sorte, eesmärgiga välja valida kõige saagirikkamad; üle 3700 rajooni- ja eliitseemnekasvatusmajandi kasvatavad parimate rajoonitud sortide seemneid kolhooside ja sovhooside seemnepõldude jaoks.

Sõjajärgsel perioodil on saavutatud suurt edu põllumajanduslike kultuuride külvamise alal saagirikaste sortide seemnetega: 1951. aastal moodustas 22 stepi- ja metsastepirajooni oblastis, krais ja vabariigis taliviljakultuuride sordikülvide erikaal 94 protsenti, 16 neist aga — üle 97 protsendi. See on eriti tähtis, sest selles tsoonis asub ligi 80 protsenti kogu Nõukogude Liidu talinisu-külvipinnast. Saagirikaste nisusortide juurutamine aitas kahtlemata kaasa selle väärtusliku toidukultuuri kogusaakide tunduvale suurenemisele.

Viimastel aastatel kasutatakse sordiaretus- ja seemnekasvatustöös sortidevahelisi ja sordisiseseid ristamisi selleks, et vältida parimate sortide halvenemist ja mandumist. Üsna häid tulemusi on saavutatud maisi hübriidide aretamisel ja tootmisse juurutamisel; maisihübriidide külvipind suurenes 1951. aastal, võrreldes 1948. aastaga, rohkem kui 10-kordseks. 1951. aastal rajooniti reas oblastites Üleliidulise Taimekasvatuse Instituudi maisi liikidevahelisi kahekordseid hübriide («VIR 42», «VIR 25», «VIR 37»), mis annavad rohkem kui 7—10-tsentnerilise enamsaagi igalt hektarilt, võrreldes vanade rajoonitud sortide ja hübriididega; nad on lamandumiskindlamad ja vastupidavamad seenhaigustele.

1952. aastal oli NSV Liidu kõikides tsoonides teraviljakultuuride osas rajoonitud 797 sorti, sealhulgas 147 talinisu sorti, 129 suvinisu sorti, 47 talirukki sorti, 80 odra sorti, 29 riisi sorti, 61 maisi sorti, 29 herne sorti jt. Igaüks neist sortidest on tema rajoonimise tsoonis kõige parem, kõige saagirikkam ja kõige vastupidavam keskkonna ebasoodsate tingimuste suhtes. Peale selle on need sordid kõige kohasemad jahuks ümbertöötamiseks ja leivaküpsetamiseks ja neid on hõlpus mehhaaniliselt koristada. Vananenud sortide kiire asendamine uute, rajoonitud sortidega on üks tähtsaid

abinõusid põllumajanduskultuuride saagi tõstmisel ja kogusaakide suurendamisel. Ukraina lõuna- ja kaguosas ning Rostovi oblastis näiteks on rajoonitud uus talinisusort «Odessa 3», mille on aretanud Üleliiduline T. D. Lõssenko nimeline Sordiaretuse ja Geneetika Instituut. Vanad sordid — «Hostianum 237» ja «Ukrainka» jäävad saagikuselt «Odessa 3-st» maha 2—4 tsentnerit hektarilt. Niisutatavatel põldudel ulatus «Odessa 3» saak 59,7 tsentnerini hektarilt. See sort võimaldab Riikliku Sordikatsekomisjoni andmeil selle tsooni kolhoosidel ja sovhoosidel suurendada külvipinnalt kogutavaid nisu kogusaake vähemalt 30—35 miljoni puuda võrra. Sordil «Odessa 3» on ka teisi eeliseid: ta on talvekindlam kui «Ukrainka» ja tagab sellepärast püsivamaid saake; tal on head küpsetusomadused, ületades selles suhtes tublisti sorti «Hostianum 237». Sordi «Odessa 3» külvipindasid laiendatakse tunduvalt Stavropoli ja Krasnodari krai ning Stalingradi oblasti põuastes rajoonides.

Suurt tähtsust omab vanade päevalillesortide asendamine uute, suurema õlisisaldusega sortidega. Uute õlirikaste sortide juurutamine annab meie maale iga aasta täiendavalt ligi 15 miljonit puuda taimeõli.

On vaja kindlustada aastail 1954—1955 üleminek kõigi kultuuride sordikülvile. 1953. aastal kehtestas NSV Liidu valitsus uue korra seemnete salvestamiseks kolhooside ja sovhooside seemnefondidesse. Seemnefondide salvestamine peab toimuma parimal ajal valiksordiseemnest enneköike seemnepõldudelt saadud saagist, lähtudes agrotehnilistest külvinormidest. Kui seemnepõldudelt saadud valikseemnest ei jätku, tuleb salvestada parimad seemned üldpõldude kõige viljakamatelt osadelt, enne riikliku viljavarumisplaani täitmist. Seega on nüüd loodud kõik tingimused selleks, et kolhoosid ja sovhoosid saaksid end täielikult varustada parima kõrgesordilise valikseemnega. Tuleb likvideerida külvinormide vähendamine, mis viib põllumajanduskultuuride saagikuse langemisele.

Viiendal viisaastakul kindlustatakse uute, saagirikkamate teraviljakultuuride sortide, produktiivsemate ja varemvalmivate puuvillasortide, kõrgema suhkrusisaldusega suhkrupeedisortide, suure õlisisaldusega päevalillesortide juurutamine tootmisse. On ette nähtud luua uusi põllumajanduskultuuride sorte nende kasvatamiseks niisutatavatel maadel ja lamandumiskindlaid saagirikkaid teraviljakul-

tuuride sorte. Palju tööd tuleb sellel alal teha teaduslikel uurimisasutustel, katsejaamadel ja põllumajandusorganitel.

Suurt tähtsust sotsialistliku põllumajanduse tootlike jõudude arendamisel omavad niisutatava põllunduse arendamine ja hiiglaslikud kuivendustööd liigniiskuse all kannatavail maadel. Põuaste maade üldpind moodustab NSV Liidus üle 270 miljoni hektari, soode ja soiste maade pindala — ligemale 160 miljonit hektarit.

Kapitalismi tingimustes, maa ja teiste tootmisvahendite eraomanduse juures, on maaparandustööd piiratud iseloomuga. Sootuks teine on olukord sotsialistliku majanduse tingimustes, kus ainult ongi võimalik teostada maaparandustöid. Viimase 30 aasta jooksul on parandatud (niisutatud ja kuivendatud) maade pindala NSV Liidus suurenenud kahekordseks, samal ajal kui kapitalistlikes maades (Ameerika Ühendriikides, Inglismaal jm.) ei ole neil aastail parandatud maade pindala suurenenud, vaid on mõnedes rajoonides isegi vähenenud.

Maaparanduse edusammudest NSV Liidus kõnelevad järgmised andmed:

Niisutatavate ja kuivendatud maade pindala kasv NSV Liidus
(tuhandetes hektarites)

	Aastad			
	1917	1929	1937	1940
Niisutatud maad	4080	4470	5620	6150
Kuivendatud maad	1200	2050	3450	5710
Kokku parandatud maid .	5280	6520	9070	11 860

Sõjajärgseil aastail on niisutussüsteemide ehitus võtnud veel suurema ulatuse. Suuri niisutussüsteeme rajatakse Taga-Kaukaasia vabariikides, kus tegelikult niisutatavate maade pindala nende tööde tulemusena lähemail aastail suureneb rohkem kui poolteisekordseks.

Alates 1948. aastast käivad kolhoosides ja sovhoosides suured ehitustööd, mille eesmärgiks on rajada NSV Liidu Euroopa-osa stepi- ja metsastepirajoonides tiike ja veekogusid. On rajatud üle 12 000 tiigi ja veekogu. Viimase 3 aasta jooksul on Ukrainas ehitatud niisutussüsteeme kuni 30 000

hektari suurusel pindalal, rohkem kui 23 000 hektari suurusel pindalal on rakendatud uus niisutussüsteem, on rajatud üle 7000 tiigi ja veekogu.

Liigniiskuse all kannatavais rajoonides, eeskätt Valgevenemaal, Balti vabariikides ja Ukrainas, tehakse suuri töid soode ja soostunud maade kuivendamiseks. Juba praegu on Ukrainas 750 000 hektarit kuivendatud maid, mille õige kasutamine suurendab tunduvalt põllumajanduslike kultuuride kogusaake.

Rööbiti niisutussüsteemide ehitamisega minnakse kõigil niisutatavatel maadel edukalt üle uuele niisutussüsteemile, millega tunduvalt suureneb niisutatav põllupind väikeste niisutuskraavide võrgu parema paigutamise teel, põldudel alaliste niisutuskanalite arvu vähendamise teel ning nende asendamisega ajutiste kanalitega, mis võimaldab täielikumalt kasutada niisutatavaid maid ja niisutusvett ning loob paremad tingimused niisutuspõllunduse mehhaniseerimiseks.

Kahe aasta jooksul, mis on uuele niisutussüsteemile ülemineku kohta käiva valitsuse määruse avaldamisest mööda läinud, on niisutusvõrku rekonstrueeritud ja üle mindud uuele niisutussüsteemile umbes 1,5 miljoni hektari suurusel pindalal, kusjuures teostatud mullatööde maht ulatub üle 100 miljoni kuupmeetri. Kasuliku niisutatava pindala juurdekasv moodustas 2 aasta jooksul Usbeki NSV niisutatavatel maadel umbes 14 000 hektarit, traktorite ee pikkus tõusis kahekordseks ja rohkemgi, mille tulemusel traktoripargi tööviljakus tõusis mitmekordseks, pinnakaod külvatud kultuuride muljumise tõttu pööretel on vähenenud, põllutööde mehhaniseerimise aste on tõusnud. Kõige selle tulemusel on tõusnud tööviljakus niisutatavatel maadel.

Usbeki NSV Namangani oblastis näiteks oli enne niisutatavate põldude liitmist 11 517 niisutatavat põldu, neist kuni 1 hektari suuruse pindalaga 5663 ja 1—5 hektari suuruse pindalaga 4122. Nüüd on siin kokku ainult 1680 niisutatavat põldu, mille pindala on 20—30—40 hektarit. Namangani oblastis on likvideeritud 895 kilomeetrit alalisi kanaleid, mis iga aasta vähendab mullatööde mahtu kanalite puhastamisel 177 500 kuupmeetri võrra, vähendab veekadusid filtratsiooni arvel. Seoses üleminekuga uuele niisutussüsteemile vähenes Usbeki NSV Andižani rajooni Stalini-nimelises kolhoosis niisutatava maa kulu 10 prot-

senti. Taškendi oblasti Jang-Juli rajooni «Pahta» kolhoosis oli 960 hektaril 220 niisutatavat põldu, mille suurus oli keskmiselt 4,4 hektarit. Pärast liitmist jäi järele 37 põldu. Iga põllu keskmiseks suuruseks on 26 hektarit. Kolhoosi kasulik külvipind suurenes 213 hektari võrra, sealhulgas niisutatavate põldude liitmise arvel 19 hektari võrra ja söötade kasutuselevõtmise arvel 194 hektari võrra. Varem ei ületanud kolmandikul pindalast traktori ee pikkus 80—100 meetrit. Nüüd aga ulatub enamikul massiividest traktori ee pikkus 600 meetrini. Taškendi oblasti Jang-Juli rajooni kolhoosis «Kommunist» suurenes uuele niisutussüsteemile ülemineku tulemusel niisutatavate põldude pindala 2—3 hektarilt 15—30 hektarini, puuvillasaak aga suurenes 18 tsentnerilt (1937. a.) 45 tsentnerini (1951. a.) hektarilt.

Viiendal viisaastakul tuleb partei XIX kongressi direktiivide kohaselt kindlustada kõigi niisutatavate ja kuivendatud maade produktiivseim kasutamine. Nähakse ette, et kõikjal tuleb üle minna uuele niisutussüsteemile ajutiste niisutuskanalitega alaliste asemel.

Jätkuvad tööd niisutussüsteemide ehitamiseks Kura-Araksi madalikus, Sõr-Darja, Zeravšani ja Kaška-Darja jõe basseinides, Kesk-Fergana, Kubani-Jegorlõki süsteemi, Orto-Tokoi veehoidla ja Suure Tšu kanali rajoonides. Kolhoosides ja sovhoosides on kavandatud viisaastaku jooksul ehitada 30 000—35 000 tiiki ja veekogu ning kindlustada nende igakülgne majanduslik kasutamine.

Kõigi nende tööde läbiviimise kindlustab võimas tehniline baas. Põllumajanduse käsutuses on nüüd suur mullakaevamismehhanismide park. Ekskavaatorite park põllumajanduses suurenes 1951. aastal võrreldes 1940. aastaga mitmekordseks. Veemajandusalasteks ehitustöödeks on olemas suurel hulgal skreepereid, buldoosereid, greidereid ja teisi mehhanisme.

Suur rahvamajanduslik tähtsus on niisutussüsteemi ehitamisel uute niisutatavate maade kasutuselevõtmiseks Usbeki NSV-s, mida teostatakse Andižani, Fergana, Namangani ja Surhan-Darja oblasti kolhooside ühiskondlike vahendite arvel. Selle süsteemi ehitamise tulemusel saavad Usbekistani kolhoosid 8—10 aasta pärast üle 150 000 hektari uusi niisutatavaid maid Fergana oblastis ja üle 100 000 hektari Surhan-Darja oblastis. Esimeses järjekorras niisutatakse lähema 4—5 aasta jooksul 65 000 hekta-

rit maid Kesk-Ferganas ja 10 000 hektarit Surhan-Darja oblastis.

Mingetšauri hüdrosõlme ehituse lõpuleviimine ja Kura-Araksi madaliku maade kasutuselevõtmise jätkamine, mida näevad ette partei XIX kongressi direktiivid viienda viie aasta plaani kohta, kindlustavad Aserbaidžani kogu majanduse järsu tõusu ja põllumajanduse põhjaliku reorganiseerimise. Mingetšauri hüdrosõlm annab mitte ainult odavat elektrienergiat rahvamajandusele, vaid võimaldab koos Kura-Araksi niisutussüsteemiga võtta puuvilla ja teiste tehniliste kultuuride alla sadu tuhandeid hektareid senikasutamata maid ja luua ühisloomakasvatusele püsiv söödabaas. Sellega on seotud ka abinõud puuvilla tootmise suurendamiseks Aserbaidžani kolhoosides ja sovhoosides.

Sotsialistliku põllumajanduse edasiarendamiseks rakendatavate abinõude hulgas on erilisel kohal sookuivendus. Ulatuslikult teostatakse töid sookuivenduse alal Valgevene NSV-s, Ukraina NSV-s (esimeses järjekorras Polesje madaliku rajoonides), Leedu NSV-s, Läti NSV-s, Eesti NSV-s, Karjala-Soome NSV-s, Vene NFSV loode- ja keskrajoonides, Baraba madalikus ja teistes rajoonides. Aastail 1951—1955 kavatsetakse suurendada kuivendatud maade pindala 40—45 protsendi võrra.

Suur rahvamajanduslik tähtsus on Polesje probleemi lahendamisel. Polesje madalik võtab enda alla määratu suure territooriumi — üle 42 000 ruutkilomeetri. Kui kuivendada sood neil aladel, siis saab võtta kasutusele miljoneid hektareid kõige viljakandvamaid turbamaid. Valgevenemaal ja Polesje madaliku rajoonides tuleb kasutusele võtta üle 3,5 miljoni hektari soid ja soostunud maid. Väga tähtis on võtta kasutusele turbamassiivid, mis asuvad Valgevene territooriumil ja meie maa kogu mittemustmullavööndis. Turbamuldadel kasvatatakse paljude kultuuride suuri saake. Kogemused näitavad, et 20—25 tsentneri suurune teravilja hektarisaak on tagatud. Meie maa saab täiendavalt kümneid miljoneid puudasid teravilja. 1952. aastal oli Valgevenemaal juba kuivendatud ligi 100 000 hektarit maad.

Suur tähtsus on käesoleval ajal viljakuse suurendamise ja kogu põllumajanduse arendamise ülesandel NSV Liidu Euroopa-osa keskrajoonides — Kurski, Voroneži, Orjoli, Tambovi, Smolenski, Kalinini, Rjasani, Moskva, Kaluuga, Jaroslavi, Vladimiri, Kostroma ja teistes oblastites. Neis

ammu ja tihedalt asustatud oblastites on olemas kõik tingimused selleks, et saada 25—30 ja enamgi tsentnerit teravilja hektarilt, saada suuri köögivilja-, kartuli- ja kiulinasaake, saavutada kõrgeid näitajaid loomakasvatuse arendamise alal.

Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus annavad praegu keskoblastite kolhoosidele suurt abi võitluses suurte saakide, ühismajapidamise kõigi harude võimsa tõusu ja kolhooside ning kolhoosnikute tulude suurendamise eest.

Mittemustmullavööndi rajoone nimetati varem tarbivaks vööndiks. Sõjaeelsete viisaastakute jooksul likvideeriti kolhoosi- ja sovhoosikorra alusel oblastite jaotus tootvaiks ja tarbivaiks. Käesoleval ajal on mittemustmullatsooni rajoonidesse koondatud kuni 26 protsenti kolhooside teraviljakülvidest, üle 80 protsendi kiulinakülvidest ja 60 protsenti kartulikülvidest. Viiendal viisaastakul seisavad mittemustmullavööndi kolhooside ja sovhooside ees uued suured ülesanded: tõsta teraviljakultuuride viljakust 17—19 tsentnerini hektarilt ja kartuli viljakust 155—175 tsentnerini hektarilt. Põllumajanduskultuuride suurte ja püsivate saakide saamiseks on olemas head võimalused — neis rajoonides on küllaldaselt soojust ja niiskust, kuid neid võimalusi kasutatakse äärmiselt puudulikult.

Põllumajanduskultuuride suurte ja püsivate saakide saamiseks on siin vaja eelkõige suures mastaabis organiseerida happeliste muldade lupjamist ja samal ajal anda põldudele küllaldasel hulgal orgaanilisi ja mineraalväetisi, igati arendada heintaimede külvi ning parandada maa harimist.

Happeliste muldade lupjamiseks on mittemustmullavööndi rajoonide käsutuses suured kohalikud ressursid. Piisab sellest, kui öelda, et ainuüksi Valgevenemaal on avastatud üle 40 miljoni kuupmeetri lubjakivimite lademeid tuffide, dolomiitide, kriidi ja lubjakivi näol, mis asuvad vabariigi enam kui 130 rajoonis.

Mittemustmullavööndi eesrindlikud kolhoosid, kes õigesti rakendavad agrotehniliste abinõude kompleksi, on praktikas tõestanud, et selles tsoonis on võimalik saada 150—200 puudaseid teraviljasaake igalt hektarilt. Mittemustmullavööndi põllumajanduse arendamise suurtest reservidest kõneleb näide Tšuvaši ANSV Vurnarõ rajooni Stalini-nimelisest kolhoosist, kus kolhoosi esimeheks on

Sotsialistliku Töö Kangelane S. Korotkov. Viimase viie aasta jooksul koguti selles kolhoosis talirukist keskmiselt 23,6 tsentnerit igalt hektarilt, suvinisu saak aga oli 32,2 tsentnerit hektarilt. On iseloomulik, et suuri saake saadakse kolhoosis iga aasta, mistahes ilmastikutingimustes.

Niisugused edusammud on eelkõige seletatavad sellega, et kolhoosis on õigesti paigutatud põllumajanduskultuurid külvikorra põldudele, maad haritakse hoolega, teostatakse kõrrekoorimist, sügiskünd ja kesakünd toimub sügavalt, põldudele antakse ohtrasti kohalikke ja mineraalväetisi ning külvatakse ainult kõrgekvaliteedilist sordiseemet. 6 sõjajärgse aasta jooksul on kolhoosnikud vedanud põldudele iga hektari kohta keskmiselt 43,6 tonni sõnnikut ja 6,6 tsentnerit mineraalväetisi. Stalini-nimelise põllumajandusliku artelli kolhoosnikud on võtnud endale ülesande — viia lähemail aastail rukki ja suvinisu saak 50 tsentnerini hektarilt.

Kolhoositalurahvas täidab Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei äraproovitud juhtimisel auga ülesande, mis partei ja valitsus on seadnud sotsialistliku põllumajanduse võimsa tõusu alal, ja kindlustab meie maal põllumajandussaaduste külluse.

Kolmas peatükk

*

LOOMAKASVATUSE ARENDAMINE ON PÕLLUMAJANDUSE KÕIGE PAKILISEM ÜLESANNE

Loomakasvatus on sotsialistliku põllumajanduse ülitähtis haru. Ta annab toiduaineid elanikkonnale ning varustab kerge- ja toiduainetetööstust paljude tooraineliikidega (liha, piim, nahk, vill jne.). Ilma põllunduse ja loomakasvatuse õige ühendamiseta ei ole mõeldav kolhooside ja sovhooside teaduslik, paljude tootmisharudega ja suure tulukusega majapidamine. Ilma loomakasvatuseta ei ole võimalik edukalt lahendada mullaviljakuse taastamise ja tõstmise ning suurte saakide kogumise ülesannet.

Osa Nõukogude Liidu territooriumi ajutine okupeerimine saksa fašistide poolt tekitas loomakasvatusele tohutut kahju.

Neljandal viisaastakul võtsid kommunistlik partei ja Nõukogude riik tarvitusele rea abinõusid loomakasvatuse, eriti ühisloomakasvatuse kiireks taastamiseks ja edasiarendamiseks.

Täites ettenähtud ülesandeid loomakasvatuse arendamise alal, said meie maa kolhoosid ja sovhoosid, nagu märgib oma otsuses NLKP Keskkomitee septembripleenum, lühikese ajaga üle loomakasvatusele sõja aastatel tekitatud raskest kaotusest ning on saavutanud loomade arvu tunduva juurdekasvu. Ajavahemikul 1945. aasta juulist 1953. aasta juulini suurenes veiste arv NSV Liidus 11,3 miljoni võrra, lammaste ja kitsede arv — 53,9 miljoni võrra, sigade arv — 25,1 miljoni ja hobuste arv 6,2 miljoni võrra.

Loomakasvatuse arendamises saavutatud edu võimaldas suurendada loomakasvatussaaduste riikliku varumise mahtu: liha varuti 1952. aastal 3 miljonit tonni, mis on poolteist korda rohkem kui 1940. aastal, piima varuti 10 miljonit tonni ehk peaaegu 1,6 korda rohkem kui 1940. aastal, villa varuti 182 000 tonni ehk 1,5 korda rohkem kui 1940. aastal.

Ühisloomakasvatuse, s. o. kolhoosi- ja sovhoosiloomakasvatuse arendamine on otsustavaks tingimuseks loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisel meie maal ja nõukogude rahva kindlustamisel vajaliku hulga liha, või, villa ja teiste saadustega. Sellepärast pühendas ja pühendab kommunistlik partei ühisloomakasvatuse arendamisele erilist tähelepanu.

Kolhooside ühisloomakasvatus on sõjajärgseil aastail tunduvalt tugevnenud. 1953. aasta alguseks suurenes veiste arv kolhoosides võrreldes 1940. aastaga 10,2 miljoni võrra, sealhulgas lehmade arv 2,8 miljoni võrra, lammaste ja kitsede arv 35,3 miljoni võrra, sigade arv 7,9 miljoni võrra ja täiskasvanud kodulindude arv 58 miljoni võrra.

Seoses kolhooside ühendamisega meie maal suurenes 1952. aastal loomade arv ühe kolhoosi kohta 3—4-kordseks. Peaaegu kõigis kolhoosides on loodud produktiivse karja 4 loomakasvatusfarmi. Farmide keskmine suurus on kasvanud. Loomade keskmine arv meie maal ühe kolhoosi kohta ületas 1951. aastal veiste osas 300 looma ja lammaste osas 670 looma. 3 aastaga (1949—1951) ehitasid NSV Liidu kolhoosid üle 540 000 loomakasvatushoone.

Elanikkonna lakkamatult kasvavad nõudmised loomakasvatussaaduste järele ja kergetööstuse nõudmised tooraine järele dikteerivad vajaduse edaspidi veelgi rohkem arendada loomakasvatust. Kuid selle ülesande edukat lahendamist takistavad suured puudused, mis esinevad selles tähtsas põllumajandusharus.

Teatavasti oli loomakasvatus ka sõjaeelseil aastail puudulikult arenenud. Olgugi et pärast sõda on tehtud suurt tööd loomade arvu taastamiseks ja suurendamiseks, ei ole ikkagi veel üle saadud mahajäämusest loomakasvatuse arendamisel. Loomade arvu suurendamise tempo ei ole küllaldane, loomade produktiivsus aga on endiselt väike. Paljudes kolhoosides ei ole ühisloomakasvatus seni muutunud kõrge produktiivsusega ja suurt tulu toovaks majapidamisharuks. Kõik see avaldab negatiivset mõju kolhooside majanduslikule seisukorrale ja tekitab kahju rahvamajandusele.

NLKP Keskkomitee septembripleenum märkis, et ühisloomade arvus saavutatud juurdekasv ja loomade produktiivsuse tase ei ole kaugeltki küllaldased. Sel ajal, kui põllumajandus tervikuna, arenedes laiendatud taastootmise printsiibil, jõudis kaugele edasi, arenes loomakasvatus äär-

miselt aeglaselt. Seda kinnitavad andmed loomade arvu kohta NSV Liidus.

	Veised	Seahulgas lehmad	Sead	Lambad ja kitsed	Hobused
	(Miljonites loomades aasta alguseks võrreldava territooriumi kohta)				
1916. a. .	58,4	28,8	23,0	96,3	38,2
1928. a. . .	66,8	33,2	27,7	114,6	36,1
1941. a. . .	54,5	27,8	27,5	91,6	21,0
1953. a. . .	5 ,6	24,3	28,5	109,9	15,3

Nagu nähtub sellest tabelist, oli lehmade arv meie maal 1953. aasta alguseks väiksem sõjaeelsest 3,5 miljoni võrra, 1928. aastaga võrreldes aga oli ta vähenenud 8,9 miljoni võrra. Ainuüksi 1952. aasta jooksul vähenes veiste üldarv meie maal tervikuna 2,2 miljoni võrra, lehmade arv aga 550 000 võrra. Loomade arvu suurendamise riiklikke plaane ei täideta aastast aastasse.

Loomade halva hooldamise tõttu püsib loomakasvatuse produktiivsus äärmiselt madalal tasemel. Juba üle kümne aasta ei saada kolhoosides üle 1000—1070 kilogrammi piima ühelt lehmalt. Kirovi oblasti kolhoosides saadi 1952. aastal ühe lehma kohta 727 kilogrammi piima, Novgorodi oblasti kolhoosides 777, Vologda oblasti kolhoosides 819, Kostroma oblasti kolhoosides 906, Aserbaidžani NSV kolhoosides 373, Gruusia NSV kolhoosides 457, Kirgiisi NSV kolhoosides 537, Armeenia NSV kolhoosides 814, Valgevene NSV kolhoosides 829 kilogrammi.

Samal ajal taotlevad eesrindlikud kolhoosid loomade kõrget produktiivsust. Nii näiteks said Kostroma oblasti Kostroma rajooni kolhoos «Dvenadtsatõi Oktjabr», Moskva oblasti Luhhovitsõ rajooni Stalini-nimeline ja Ramenski rajooni Molotovi-nimeline kolhoos, Arhangelski oblasti Holmogorõ rajooni kolhoos «Novaja Žizn» ja paljud teised 1951. ja 1952. aastal igalt lehmalt keskmiselt 4000—5000 kilogrammi ja rohkemgi piima.

Ühisloomakasvatuse arendamine toob kolhoosidele suurt tulu. Moskva oblasti Luhhovitsõ rajooni Stalini-nimelises kolhoosis on viis loomakasvatusfarmi. Veiste tõufarmis on 712 veist, sealhulgas 360 lüpsilehma. 1952. aastal saadi keskmiselt iga lehma kohta 4509 liitrit piima ja viidi piima

kogutoodang 1 406 000 liitrini. Iga hektari maa kohta, mis on kinnistatud kolhoosile, saadi kuni 917 liitrit müügipiima. 4 571 000 rubla suurusest tulust, mis saadi 1952. aastal, andis loomakasvatus 3,7 miljonit rubla ehk 80 protsenti üldsummast. Kolhoos täidab ennetähtaegselt loomakasvatussaaduste kõigi liikide riiklikku varumisplaani.

Kuidas on saavutatud sellist edu? Eelkõige on kindlustatud kaadri püsivus. Üldreeglina töötavad loomakasvatuse alal töötajad farmides 10—15 aastat. Kolhoosis ei leidu 40 lüpsja hulgas ühtegi, kes lüpsaks aasta jooksul alla 4000 liitri piima igalt lehmalt. Kolhoos varub ja kulutab keskmiselt iga lehma kohta 20 tsentnerit koresööta ja 90—100 tsentnerit mahlakaid söötasid aastas. 1952. aasta jooksul kolhoos varus ja kulutas söödana 1500 tonni söödajuurvilja, 100 tonni söödakõrvitsaid, 130 tonni kartuleid ja 1700 tonni silo. Piimakarjale ja sigadele organiseeritakse iga aasta «haljaskonveier». Suvel antakse loomadele iga päev värsket ja mahlakat sööta.

Kõik laudad on varustatud automaatjootjatega, ripputeedega söötade kohaletoimetamiseks ja sõnniku äraveoks, virtsakaevude ja virtsakogujatega, mehhaniseeritud karjakööki dega, laialdaselt rakendatakse elektrilüpsi.

Kahjuks levitatakse eesrindlaste kogemusi nõrgalt.

Suured on iga aasta kaod loomade lõpmisest kolhoosides ja neil jääb saamata suurel hulgal noorloomi emaloomade ahtruse tõttu. 1952. aastal said kolhoosid saja emaloomа kohta 11 vasikat vähem kui 1940. aastal, tallesid 27 ja põrsaid 163 võrra vähem. Viimase kahe aasta jooksul kaotasid Novgorodi, Kostroma ja Kurgaani oblasti ning Altai krai kolhoosid loomade lõpmise tagajärjel iga kolmanda vasika, Vologda ja Ivanovo oblasti kolhoosid 1952. aastal iga teise talle, Voroneži, Tambovi ja Rostovi oblasti kolhoosid iga viienda ja Valgevene NSV kolhoosid iga neljanda põrsa.

Ebarahuldav olukord loomakasvatuse arendamise alal on seletatav ennekõike söötade tootmise ja varumise mahajäämisega, nii söötade varumise kui ka loomakasvatuses esinevate töömahukate protsesside vähese mehhaniseerimisega ja loomakasvatushoonete ehitamise plaanide mittetäitmisega. Üheks loomakasvatuse mahajäämise tõsiseks põhjuseks on kolhooside ja kolhoosnikute mitteküllaldane materiaalne huvi loomakasvatuse arendamise vastu. Kehtivad liha, piima, või ja munade varumishinnad ei tekita kolhoosides ja kolhoosnikutes vajalikku huvi ühisloomakasvatuse

arendamise vastu. Teaduse saavutusi ja eesrindlike loomakasvatajate kogemusi ei juurutata küllaldaselt tootmisse. Paljud kohalikud partei-, nõukogude ja põllumajandusorganid hoolitsesid vähe selle eest, et iga kolhoosipere muretseks loomi põllumajandusliku artelli põhikirjas ettenähtud normide piirides. Paljud kolhooside, kohalike nõukogude ja põllumajandusorganite juhid, selle asemel et organiseerida tööd farmides ühiskarja taastootmiseks, jätkasid kuni viimase ajani loomade massilist kokkuostmist kolhoosnikutelt. Negatiivselt mõjus loomakasvatuse arendamisele ka fakt, et 52 500-st meie maal leiduvast zootehnikust töötas otseselt kolhoosides kõigest 3500 inimest.

Vastavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusele kohustasid NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja partei Keskkomitee oma määruses «Meie maal loomakasvatuse edasiarendamise ning kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate majapidamistele määratavate loomakasvatussaaduste kohustuslike müüginormide alandamise abinõudest» partei-, nõukogude ja põllumajandusorganeid likvideerima lubamatu mahajäämus loomakasvatuse arendamisel, looma kindel söödabaas, kindlustama loomad ja linnud ruumidega, saavutama otsustavat produktiivsuse tõusu, noorloomade säilimist, loomade arvu kiirematempolist kasvu, loomade tõulisuse paranemist, mehhaniseerima söötade varumist ja palju töökulu nõudvaid töid farmides ja lähema 2—3 aasta jooksul tagama loomakasvatussaaduste tootmise alal suurt tõusu.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses rõhutatakse, et «loomakasvatuse ja eeskätt ühisloomakasvatuse kiireimal arendamisel on eluline tähtsus meie maale ja see on praegu partei ja riigi kõige pakilisem ülesanne põllumajanduses».

Loomakasvatussaaduste tootmise suurendamine, mida on kindlaks määranud partei ja valitsus, võimaldab toota 1955. aastal ainuüksi riiklikus tööstuses üle 2,5 miljoni tonni liha, 850 000 tonni vorstisaadusi, 560 000 tonni koorevõid, 1956. aastal aga 3 miljonit tonni liha, 1 miljon tonni vorstisaadusi ja 650 000 tonni koorevõid.

Nende ülesannete edukaks täitmiseks on vaja tunduvalt suurendada loomade arvu ja tõsta loomakasvatuse produktiivsust. Viiendal viisaastakul on ette nähtud suurendada veiste arvu kogu põllumajanduses 18—20 protsenti, sealhulgas kolhoosides veiste arvu 36—38 protsenti ja lehmade

arvu umbes kaks korda; lammaste arvu kogu põllumajanduses 60—62 protsenti, sealhulgas kolhoosides 75—80 protsenti; sigade arvu kogu põllumajanduses 45—50 protsenti, sealhulgas kolhoosides 85—90 protsenti; lindude arvu kolhoosides 3—3,5 korda; hobuste arvu kogu põllumajanduses 10—12 protsenti, sealhulgas kolhoosides 14—16 protsenti.

Partei XIX kongressi direktiivides määrati kindlaks diferentseeritud ülesanded piimatoodangu ja villatoodangu alal üksikute majandusrajoonide järgi, sõltuvalt looduslikest ja majanduslikest tingimustest ning loomakasvatuse eesrindlaste saavutustest.

Piimatoodang ühe lehma kohta peab tõusma mittemustmullavööndi rajoonide kolhoosides 1800—2000 kilogrammini, keskmustmullamaa piirkonna kolhoosides 1700—2000 kilogrammini, lõunarajoonides ja Volgamaa rajoonides 1600—1900 kilogrammini, Siberi, Uraali ja Kirde-Kasahstani rajoonides 1500—1700 kilogrammini, Kesk-Aasia rajoonides 700—900 kilogrammini, Taga-Kaukaasia rajoonides 900—1100 kilogrammini.

Villatoodang peab tõusma lõunarajoonide ja Põhja-Kaukaasia rajoonide kolhoosides ühe peenvillalamba kohta 5,2—5,8 kilogrammini, ühe poolpeenvillalamba kohta 4,2—4,8 kilogrammini, keskmustmullamaa piirkonnas ühe peenvillalamba kohta 4,2—5,0 kilogrammini ja ühe poolpeenvillalamba kohta 4—4,2 kilogrammini, Volgamaa rajoonides ühe peenvillalamba kohta 4,6—5,4 kilogrammini ja ühe poolpeenvillalamba kohta 3,9—4,5 kilogrammini, Siberi rajoonides ühe peenvillalamba kohta 4,3—4,9 kilogrammini ja ühe poolpeenvillalamba kohta 3,8—4,2 kilogrammini.

Suur töö seisab loomakasvatuse arendamise alal Balti nõukogude vabariikide kolhooside ja sovhooside ees. Partei XIX kongressi direktiivides on olemas erijuhend suure produktiivsusega loomakasvatuse, eriti piimakarja ja sigade kasvatamise edasiarendamise kohta Leedu NSV-s, Läti NSV-s ja Eesti NSV-s. Selle ülesande lahendamiseks on Balti nõukogude vabariikides olemas kõik tingimused.

Ühislinnukasvatuse arendamise alal on viimastel aastatel saavutatud mõningat edu. Täites partei ja valitsuse ülesandeid produktiivse loomakasvatuse arendamise alal suurendasid meie maa kolhoosid aastail 1949—1951 lindude arvu 5-kordseks ja ületasid rohkem kui kolmekordselt selle põllumajandusharu sõjaeelse arengutaseme. Ainuüksi viimase kolme aasta jooksul on ehitatud 1100 linnukasvatuse-

haudejaama, mis varustavad kolhoosifarme tibudega. Käesoleval ajal võivad haudejaamad iga aasta müüa üle 300 miljoni tibu, mis peaaegu täielikult vabastab kolhoosid vajadusest organiseerida tibude väljahaudumist oma farmides. Vaatamata sellele areneb linnukasvatus ebarahuldavalt.

Otsustav murrang loomakasvatuse arendamises peab saabuma juba 1954. aastal.

Loomade arv kogu põllumajanduses tuleb viia 1954. aasta 1. oktoobriks järgmise ulatuseni: lehmade osas 29,2 miljonini, kõigi veiste osas 65,9 miljonini, lammaste ja kitsede osas 144,4 miljonini, sigade osas 34,5 miljonini.

Piima kogutoodangu suurendamiseks ja veiste arvu kasvu kindlustamiseks oma taastootmise arvel seadsid partei ja valitsus pakiliseks ülesandeks suurendada kiiresti lehmade arvu kolhoosides selleks, et lähematel aastatel lehmade arvu erikaal veisefarmides tõuseks linnalähedaste rajoonide kolhoosides vähemalt 60 protsendini, muude rajoonide kolhoosides vähemalt 50 protsendini ning Kasahstani, Kesk-Aasia, Taga-Kaukaasia, Põhja-Kaukaasia, Astrahani, Tškalovi, Tšitaa oblasti, Burjaatmongoli ANSV ja Tuva autonoomse oblasti stepi-, poolkõrbe- ja kõrgmägirajoonide kolhoosides vähemalt 40 protsendini.

On kindlaks määratud ülesanded loomade produktiivsuse alal kolhoosides (1. oktoobrist 1953 kuni 1. oktoobrini 1954): keskmine piimatoodang ühe lehma kohta vähemalt 1400 kilogrammi, villatoodang ühe peenvillalamba kohta vähemalt 4,7 kilogrammi, poolpeenvillalamba kohta vähemalt 3,6 kilogrammi, poolkarevillalamba kohta vähemalt 3,1 kilogrammi ja karevillalamba kohta vähemalt 2,2 kilogrammi; kindlustada vähemalt 4,8 miljoni veise ning vähemalt 7 miljoni lamba ja kitse nuumkarjatamine ja nuumamine ning vähemalt 7 miljoni sea nuumamine.

Kolhoosides peavad olema linnukasvatusfarmid ning neis 1. oktoobriks 1955. a., olenevalt üksikute tsoonide iseärasusest, vähemalt 100—200 munejat kana iga saja teraviljakülvi hektari kohta.

Stepirajoonide kolhoosidele soovitati igati suurendada kalkunite arvu, neis kolhoosides aga, kus on heina- ja karjamaakõlvikuid ning veekogusid, kasvatada peale kanade ka hanesid ja parte, arvestades neid munejate kanade eespooltoodud normi täiteks üks part kahe kana ning üks kalkun või hani nelja kana kohta.

Samuti tuleb igati arendada kolhoosides ja sovhoosides tiigikalakasvatust.

Partei ja valitsus on välja töötanud suurte abinõude süsteemi, mis stimuleerib loomakasvatuse võimsat tõusu meie maal, kindlustab kolhoosimajanduse tugevnemist ja kolhooside ning kolhoosnikute tulude suurenemist.

Alates 1954. aastast kehtestatakse loomakasvatussaaduste riiklike müügikohustuste alalised normid hektarite järgi; on kindlaks määratud müügikohustuste hektarinormid keskmiselt NSV Liidu kohta. Mõisteti hukka kahjulik praktika, mis seisab kõrgendatud ülesannete määramises loomakasvatuse arendamise poolest eesrindlikele kolhoosidele.

Kustutati kolhooside võlgnevus loomakasvatussaaduste riiklike müügikohustuste alal, mis oli neil tekkinud möödunud aastatel, seisuga 1. jaanuariks 1953. a., ja kehtestati uued, kõrgemad loomakasvatussaaduste varumishinnad. Varemkehtinud loomakasvatussaaduste varumise süsteem üleplaanilise müügi ja piirkokkuostuhindadega kokkuostu korras on asendatud ühtse riikliku kokkuostu süsteemiga kõrgendatud hindade alusel.

Loomakasvatussaaduste riiklikku kokkuostu on tunnistatud vajalikuks teostada kontraheerimissüsteemi järgi ja lepingute alusel, mida kolhoosid sõlmivad aasta alguses varumisorganisatsioonidega. Lepingutes on ette nähtud anda kolhoosidele rahalist avanssi müügiks määratud loomakasvatussaaduste arvel, samuti ka müüa tarbijate kooperatsiooni kaudu jõusöötasid ning tootmises ja majapidamises vajalikke tööstuskaupu: autosid, elektrimootoreid, metsa, katuseplekki jne. Loomakasvatussaaduste üleplaanilise müügi eest makstakse lisatasu kokkuostuhinnale. Kolhoosid võivad olla veendunud, et nad saavad turustada oma saadusi kindlate hindadega, riigile aga on tagatud, et loomakasvatussaadused jõuavad õigeaegselt varumisorganisatsioonide käsutusse.

Selleks et tõsta kolhoosnikute huvi ühisloomakasvatuse edasiarendamise vastu ja suurendada selle kaubalisust, soovitati kolhoosidele kolhoosnikute üldkoosolekute äranägemise järgi kolhoosnikutele välja anda avansina umbes 25 protsenti rahast, mis laekub loomade ja loomakasvatussaaduste realiseerimisest. Nimetatud rahalist avanssi tuleb kolhoosnikutele välja anda igas kvartalis kuni 15 protsendi ulatuses kõigi normipäevade eest, mis on välja töötatud ühismajapidamises möödunud kvartalis, ja peale selle kuni

10 protsenti normipäevade eest, mis on välja töötatud loomakasvatuse alal ja söötade kogumisel. Kolhoosnikute poolt saadav rahaline avanss normipäevade eest, mis on välja töötatud loomakasvatuse alal ja söötade kogumisel, rahaliste tulude lõplikul jaotamisel ei vähene.

Partei ja valitsus määrasid kindlaks, et majandusaasta loomakasvatuses algab 1. oktoobril, kuna selleks ajaks viiakse lõpule söötade varumine ja ruumide ettevalmistamine talveks, loomad aga on muutunud hästi rammusaks, mis võimaldab kolhoosidel täita riiklikku lihavarumisplaani pärast suvist karjamaanuuma rammusate loomadega; oktoobri alguseks lõpetatakse kolhoosides loomade majanduslik liigitamine (suguloomadeks jätmine, väljapraakimine jms.).

Veiste arvu suurendamise plaan loetakse täidetuks ainult tingimusel, kui on täidetud lehmade arvu suurendamise plaan.

NLKP Keskkomitee pleenum mõistis kui ebaõige hukka üksikute juhtivate töötajate suhtumise hobusekasvatusse, kes leiavad, et praegu on hobune, seoses mehhaniseerimise ulatuse suurenemisega, oma tähtsuse põllumajanduses kaotanud, sel ajal kui isegi komplekssе mehhaniseerimise juures on ratsionaalsem teha paljud põllumajanduslikud ja transporditööd, samuti tööd kolhoosnikute isiklike vajaduste teenindamisel, tööloomadega. Peamist tähelepanu tuleb pöörata hobuste kvaliteedi parandamisele.

Peamine loomakasvatuse probleemi lahendamisel on ühisloomakasvatuse arendamine. Samal ajal peavad partei ja valitsus ebaõigeks seda, et paljud kohalikud nõukogude, partei- ja põllumajandusorganid kitsendavad kolhoosnikute huvisid nende isiklikuks omandiks olevate loomade suhtes, ei anna kolhoosnikutele vajalikku abi loomade varustamisel söötade ja karjamaadega.

Kõik see, samuti ka kolhoosnikute isikliku abimajapidamise alal rakendatavas maksupoliitikas esinenud puudused tõid kaasa selle, et reas oblastites, kraides ja vabariikides kolhoosnikutele kuuluvate produktiivsete loomade arv viimaste aastate jooksul vähenes. Võrreldes elanikkonna isiklikuks omandiks olevate lehmade sõjaeelse tasemega on nende arv vähenenud 6,5 miljoni võrra, lehmadeta kolhoosnikute majapidamiste arv aga suurenes 45 protsendini.

NLKP Keskkomitee septembripleenum juhtis tähelepanu sellele, et rööbiti ühisloomakasvatuse igakülgse arendami-

sega peavad kohalikud partei-, nõukogude ja põllumajandusorganid jäädavalt lõpu tegema kahjulikule praktikale, mis seisab selles, et rikutakse kolhoosnikute huve isiklikuks omandiks olevate loomade suhtes, pidades silmas, et teatava hulga produktiivsete loomade olemasolu kolhoosipere isiklikus omandis on tähtis tingimus talurahva materiaalse heaolu tõstmiseks ja meie maal loomakasvatussaaduste varumise ulatuse suurendamiseks ning on järelikult kasulik nii kolhoosnikutele kui ka riigile.

N. S. Hruštšov kõneles NLKP Keskkomitee septembripleenumil sellest, et ainult need inimesed, kes ei mõista partei poliitikat, Nõukogude riigi poliitikat, võivad mõelda, et produktiivloomade pidamine kolhoosnikute isikliku omandina põllumajandusliku artelli põhikirjas ettenähtud normide piirides kujutab endast mingisugust ohtu sotsialistlikule korrale. Samuti tuleb teha lõpp eelarvamusele, nagu oleks töölisel ja teenistujal häbi omada isiklikke loomi. Saabub aeg, mil ühisloomakasvatuse areng saavutab niisuguse taseme, et kolhoosniku isiklikud vajadused loomakasvatussaaduste järele rahuldatakse täielikult ühismajapidamise poolt ning kolhoosnikutel ei ole siis kasulik pidada loomi isiklikus omanduses.

Et kergendada kolhoosnikutele võimalust muretseda loomi isiklikuks omandiks, vabastas valitsus 1953. a. teiseks pooleks lihanormidest ja otsustas mitte määrata liha müügikohustust 1954. aastal neile kolhoosnikute majapidamistele, kes 1953. aasta 15. juuni arvestuse andmetel ei omanud isiklikke loomi. Kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate majapidamiste kogu eelmiste aastate võlgnevus loomakasvatussaaduste riiklike müügikohustuste alal seisuga 1. jaanuariks 1953. a. kustutati.

Partei ja valitsuse poolt loomakasvatuse arendamise alal seatud ülesannete lahendamisel etendab väga tähtsat osa kindla söödabaasi loomine kõigis kolhoosides ja sovhoosides, loomadele heade ruumide ehitamine, loomade söötmise ja pidamise parandamine, loomakasvatusega seoses olevate tööde mehhaniseerimise laialdane arendamine, loomade kvaliteedi parandamisega seotud tööde tõhustamine kolhoosides ja sovhoosides, zooveterinaarse teenindamise kvaliteedi parandamine loomakasvatusfarmides. Loomakasvatuse arendamise suhtes on väga tähtis parandada töö organiseerimist ja tasustamist loomakasvatusfarmides, laialdaselt levitada kogemusi, mida on omandanud eesrindlikud

loomakasvatajad, kes saavutavad kõrgeid näitajaid oma töös.

Neljandal viisaastakul jäi söötade tootmine maha loomade arvu kasvust, mis avaldas mõju loomakasvatuse produktiivsusele ja noorloomade säilitamisele. Viiendal viisaastakul on ette nähtud tunduvalt suurendada söötade tootmist, mis on loomakasvatuse alal peamise ülesande lahendamise põhitingimuseks.

Partei ja valitsuse määruses on välja töötatud laialdane programm söödabaasi arendamiseks ja tugevdamiseks. On kindlaks määratud ülesanded söötade tootmise ja varumise, heina- ja karjamaade parandamise ja kasutamise, looduslike ja külvatud heintaimede viljakuse tunduva tõstmise, söödateravilja-, söödajuurviljakultuuride, söödakõrvitsaliste, söödakartuli, samuti ka maisi ja päevalille tootmise laiendamise alal, mis on kõige väärtuslikumad ja saagirikkamad silokultuurid. On kindlaks määratud heintaimede ja söödajuurvilja järgmine külvipind ja viljakus:

Näitajad	1954. a.	1955. a.
Pindala (miljonites hektarites)		
Mitmeaastaste heintaimede niitepindala	13,6	16,0
Mitmeaastaste heintaimede külvamine	10,0	12,0
Üheaastased heintaimed	5,6	6,2
sellest sudaanihein	1,5	1,7
Söödajuurvili ja söödakõrvitsalised kultuurid	1,4	1,5
Silokultuurid	2,0	2,4
Viljakus (tsentnereid hektarilt)		
Mitmeaastaste heintaimede hein	24	27
Üheaastaste heintaimede hein	22	24
Söödajuurviljad ja söödakõrvitsalised kultuurid	160	180
Silokultuurid	120	135
Looduslikud rohumaad	12	13,5

Söödabaasi loomiseks ja tugevdamiseks tuleb kasutada kõiki olemasolevaid võimalusi. Sel eesmärgil laiendatakse viiendal viisaastakul heintaimede, juur- ja mugulviljade ning silokultuuride külvipinda ning tõstetakse nende viljakust, samuti tõstetakse järsult heina- ja karjamaade vil-

jakust, vähese viljakusega heina- ja karjamaad küntakse üles ja muudetakse kultuurkarjamaadeks. Söödabaasi loomisel kolhoosides etendavad suurt osa söödakogumisbrigaadide organiseerimine ja masina-traktorijaamade osatähtsuse tõstmine söötade varumisel.

Iga kolhoos ja sovhoos peab varuma vähemalt 5—6 tonni silo iga lehma kohta, kasvatades silleerimiseks laialdaselt maisi, päevalille, söödakapsast ja teisi silokultuure.

Suurt tähelepanu pühendatakse looduslike heina- ja karjamaade produktiivsuse tõstmisele ja õigele kasutamisele. Looduslikud heina- ja karjamaad on paljudes rajoonides peamiseks heina ja haljassööda saamise allikaks. Loomakasvatus saab üle 70 protsendi heina ja umbes 90 protsenti karjamaasööta looduslikelt heina- ja karjamaadelt. Abinõud heina- ja karjamaade produktiivsuse tõstmiseks on üsna mitmesugused. Kuiva stepi ja poolkõrbe tingimustes on üheks radikaalseks vahendiks niisutamine limaaniveega, vihma- ja lumevee õige kasutamine, mis võimaldab neis tsoonides koguda 20—25-tsentnerilisi heinasaake hektarilt. Tähtis on ka heinamaade pealtväetamine mineraal- ja kohalike väetistega, mis tõstab heinamaade viljakust 2—3-kordseks. Karjamaade kasutamine kindlas järjekorras loomade karjatamisel tõstab loomade produktiivsust. Kalinini oblasti Bežetski rajooni kolhoosis «Krasnaja Gorka» suurenes pärast seda, kui karjamaid hakati kasutama kindlas järjekorras, piimatoodang suve jooksul 500—600 kilogrammi võrra igalt lehmalt.

Paljudes kolhoosides praktiseeritakse edukalt kultuurkarjamaade ja -heinamaade rajamist sel teel, et väheproduktiivsed kõlvikud küntakse üles. Kiievi oblasti Pereiaslav-Hmelnitski rajooni 1. Mai nimelises kolhoosis künti üles 85 hektarit väheproduktiivseid looduslikke kõlvikuid. Selle ürituse tulemusena hakkas kolhoos saama heinamaa igalt hektarilt 80 tsentnerit heina 5—6 tsentneri asemel, mida saadi enne üleskündmist.

Kesk-Aasia, Kasahstani, Taga-Kaukaasia ja teistes rajoonides, kus loomi karjatatakse kaugkarjamaadel, on kaugkarjamaade õigemaks kasutamiseks ja loomade kauge maa taha ajamise järkjärguliseks vähendamiseks ette nähtud luua heina kindlustusvarud, külvates selleks üheaastasi ja mitmeaastasi heintaimi, ehitades loomakasvatushooneid, samuti elamuid ning kultuurilis-elutarbelisi hooneid.

Juhtivaks jõuks kolhooside ühisloomakasvatuse tugeva söödabaasi loomisel on masina-traktorijaamad. Huvitavad on selles suhtes Brjanski oblasti Novozõbkovi masina-traktorijaama kogemused.

Juba 1952. aasta alguses oli Novozõbkovi masina-traktorijaama tsooni kolhooside loomakasvatusfarmides 2400 veist, 1953. aasta augustiks aga suurenes see arv 3690 veiseni. Lehmade arv suurenes sellel ajavahemikul 680-lt 1180-ni. Farmides suurenes peaaegu poolteisekordselt sigade arv, emiste arv aga kahekordistus. Tunduvalt suurenes lammaste ja kanade arv.

Millega on seletatavad edusammud loomade arvu suurendamisel? Sellega, et masina-traktorijaam annab kolhoosidele suurt abi söödabaasi loomisel. Novozõbkovi masina-traktorijaam teostab praegu kolhoosides töid heina- ja karjamaade parandamiseks, ta külvab ja koristab mitmeaastasi heintaimi, teostab juurviljade vaheltharimist, niidab heina, sileerib söötasid. 1953. aastal oli plaani järgi ette nähtud niita heina 1600 hektaril. Tegelikult koristasid traktori-niidumasinad heina 2270 hektarilt. Keskmine tööhulk ühe niidumasina kohta suurenes 379 hektarini, kusjuures plaanis oli ette nähtud 266 hektarit. Tänu masina-traktorijaamale tulid kolhoosid veel enne viljakoristamise algust toime heinateoga. Kogu hein on niidetud ning kas pandud kuhja või toimetatud loomakasvatusfarmidesse.

Masina-traktorijaam aitas kolhoosidel koristada põhku kombainide järel. Mehhanisaatorid valmistasid kuus trosslohistit ja mehhaniseerisid esmakordselt põhu kokkulohistamise kombainide järel. Traktoristid lohistasid suurtesse kuhjadesse kokku põhu 1246 hektarilt, mille tulemusena suurenesid koresöötade varud ja põllud vabastati õigeaegselt, et saaks teostada kõrrekoorimist ja sügiskündi. Juba augusti keskpaiku oli kõrrekoorimine teostatud rohkem kui 3000 hektaril. Masina-traktorijaama abiga külvasid kolhoosid 1953. aastal 545 hektarit ristikheina, ületades sellega plaani. Ristikhein niideti traktor-niidumasinatega. Kolhoosikari saab talvel vähemalt 3000 tonni ristikheina.

1953. aasta kevadel külvasid põllundusbrigaadid mehhanisaatorite abiga 1950 hektarit seradellat, 20. juuliks oli see niidetud ja kuhja pandud. Ühiskarjale on varutud üle 4000 tonni seradellat. Mehhanisaatorite abiga seati 4 kolhoosis sisse haljaskonveier. Masina-traktorijaamas valmistatud rööbasmättalõikajatega on haritud üle 300 hektari

rohumaid. Kõigis masina-traktorijaama tööpiirkonda kuuluvais kolhoosides on sisse seatud heina-karjamaa külvikorrad, mille põldusid harib masina-traktorijaam.

Suurt abi annab masina-traktorijaam kolhoosidele alkaloidivaba lupiini külvide laiendamisel, et seda kasutada siloks, mis on väga hea sööt. 1953. aastal võtsid lupiinikülvid enda alla 204 hektarit. Juuli keskpaiku saadi igalt hektarilt 15 kuni 30 tonni haljasmassi. Kahe nädalaga varusid kolhoosnikud mehhanisaatorite abiga 3650 tonni lupiinisilo, millega nad tunduvalt ületasid silovalmistamise plaani kolhoosifarmides. Lupiinivarte kõrred pärast seda, kui nad olid välja kasvanud, künti haljasväetisena taliviljakultuuride alla minevatesse põldudesse.

Nii aitab Novozõbkovi masina-traktorijaam kolhoosidel arendada loomakasvatust. Masina-traktorijaama kollektiiv, innustatuna NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusest, võttis endale kohustuse parandada tööd söötade varumise ja suurt töökulu nõudvate protsesside mehhaniseerimise alal farmides ja aidata kolhoosidel tõsta loomade produktiivsust.

Veiste piimatoodangu suurendamisel kolhoosides ja sovhoosides on eriti tähtsaks abinõuks loomakasvatuses intensiivsema süsteemi — loomade laagriviisilise pidamise — edasine rakendamine, kusjuures arvestatakse rajoonide iseärasusi.

Partei ja valitsus soovitavad kolhoosidele ja sovhoosidele lehmade piimatoodangu tõstmise eesmärgil suveperioodil laialdaselt juurutada loomade käestsöötmisega laagriviisilist pidamist, kusjuures karjamaid tuleb kasutada koplviisiliselt ning sööta loomadele rikkalikult mahlakaid haljassöötasid. Selleks on vaja kindlustada kultuurkarjamaade loomine ja mitmeaastaste ning üheaastaste kõrreliste ja liblikõieliste heintaimede külvamine, samuti söödajuurviljade kasvatamine, et loomadele saaks suve- ja sügisperioodil anda täiendavalt haljas- ja mahlakaid söötasid.

Üleminek loomade käestsöötmisega laagriviisilisele pidamisele on eriti vajalik rajoonides, kus on palju ülesküntud maad. Kuid ka teistes rajoonides võimaldab see süsteem tunduvalt tõsta piimakarja produktiivsust. Seda ülesannet lahendatakse sel teel, et laialdaselt juurutatakse heintaimede, söödajuurviljade, silo- ja teiste kultuuride külve, külvikordadesse viiakse väheproduktiivsed heina- ja karjamaad. Kõik see kindlustab loomade täisväärtuslikku, häire-

teta söötmist suveperioodil haljassöötadega ja talveperioodil mahlakate söötadega.

Eesrindlike kolhooside kogemused näitavad, et söötes piimakarja rikkalikult kore-, mahlakate ja haljassöötadega, võib lehmade aastast piimatoodangut kahekordistada kahekolme aasta jooksul, kusjuures jõusööda kulu on üsna väike.

Loomade käestsöötmisega laagriviisilise pidamise intensiivse süsteemi aluseks on haljassöödavälja loomise printsiip, kuna haljassöödaväli on allikaks haljassöödale, mis on vajalik loomade söötmiseks latritesse paigutatud söödakünadest. Haljassööda all olevat pindala on võimalik suurendada sel teel, et seatakse sisse sööda heinavälja-külvikorrad, mille abil luuakse «haljaskonveier», mis kindlustab karjale vajalikul hulgal värsket sööta varakevadest kuni hilissügiseni. See ei tähenda, et laudasüsteemi juures tuleb lehmi aasta ringi pidada latrites. Zooveterinaarteadus õpetab, et loomad peavad eriti suvel saama värsket õhku, päikest ja neid tuleb jalutama lasta. Karjatamisperioodil teostatakse loomade käestsöötmisega laagriviisilist pidamist sel teel, et söödakülvikordade põldude läheduses rajatakse suvelaagrid, mis on varustatud karjakoplitega, söödakünadega, katusealustega ja latritega.

Ukraina kolhoosides algas loomade käestsöötmisega laagriviisilise pidamise juurutamine alates 1949. aastast. Selle progressiivse ürituse initsiaatoriteks olid Kiievi oblasti Žaškovi rajooni kolhooside loomakasvatajad. Haljassööda saamiseks külvasid kolhoosid söödakultuure eri tähtaegadel. Niites heina vajaduse järgi, andsid kolhoosnikud laagrisviibivatele loomadele lisasöödana iga päev haljasmassi. Selle tulemusena tõusis tunduvalt lehmade produktiivsus; 1951. aastal ulatus rajooni kohta keskmine piimatoodang ühelt aastalehmalt 2490 kilogrammini.

Stalino oblasti Selidovka rajooni Mitšurini-nimelises kolhoosis kasvas aastane piimatoodang karja kohta loomade käestsöötmisega laagriviisilise pidamise juurutamise tulemusel kolme aasta jooksul 1200—1700 kilogrammilt 4000—5000 kilogrammini. Iseloomulik on, et 6 kuu jooksul (mai—oktoober), mil rakendati suvist loomade käestsöötmisega laagriviisilist pidamist, ulatus piimatoodang 2500—3300 kilogrammini igalt lehmalt.

Poltaava oblasti Lubnõ rajooni kolhoosis «Zovten», kus praktiseeritakse loomade käestsöötmisega laagriviisilist pidamist, tõusis piimatoodang ühe lehma kohta aastas 1247

kilogrammi võrra. Stalino oblasti OKDVA-nimelise põllumajandusliku artelli loomakasvatajad, kes suvelaagrites andsid lehmadele lisasöödana haljassööta, viisid keskmise aastase piimatoodangu ühe lehma kohta 5000 kilogrammini.

Loomade käestsöötmisega laagriviisilise pidamise õige organiseerimise eeskuju näitab Kiievi oblasti Talnoje rajooni kolhoos «Zdobutok Žovtnja», mida juhib NSV Liidu Ülemnõukogu saadik sm. Dubkovetski. Maa õige kasutamise alusel, kusjuures puuduvad looduslikud heina- ja karjamaad, loodi selles artellis kindel söödabaas ühisloomakasvatusele. Lehmade rikkalik söötmine haljas- ja teiste mahlakate söötadega laudas võimaldas tõsta keskmist piimatoodangut 3000 liitrini lehma kohta. Haljassöödana kasutatakse talinisu ja -rukist, mida antakse lehmadele lisasöödana varakevadel. Suvel saavad loomad väga head sööta mitmeaastaste ja üheaastaste heintaimede külvidest. Laialdaselt kasutatakse haljassöödaks samuti maisi, mida külvatakse kuuel eri tähtajal, mis võimaldab ühisloomi kindlustada haljassöödaga varakevadest kuni hilissügiseni. Suurte juurviljasaakide kasvatamine, õigeaegne silovalmistamine ja suhkruvabrikust saadavate peedijäätmete kasutamine võimaldavad selle kolhoosi loomakasvatajail sööta loomadele ka talveperioodil küllaldasel hulgal mahlakaid söötasid.

Üsna suuri kogemusi piimakarja laudaspidamise alal on omandanud Moskva oblasti kolhoosid. Lenini rajooni V. I. Lenini nimelises kolhoosis ei ole karjamaid. Kuid leiti väljapääs. See seisis piimakarja käestsöötmisega laagriviisilise pidamise süsteemi rakendamises. «Haljaskonveier» on kindlalt juurdunud selle kolhoosi loomakasvatuse praktikasse. 1952. aastal söödeti igale lehmale ööpäevas 35—40 kilogrammi suure toiteväärtusega, vitamiinirikast haljasmassi. Kolhoosis on juurvilja all 30 hektarit ja silokultuuride all 15 hektarit. Haljassöödaks külvatakse 29 hektarit talirukist, 5 hektarit viki-kaerasegatist, 45 hektarit kõrrelisi heintaimi, samuti kasutatakse loomasöödana kõik põllunduse jäätmed.

Loomade käestsöötmisega laagriviisilise pidamise süsteemi juurutamise tulemusena suureneb piimatoodang süstemaatiliselt. 1950. aastal, pärast väikeste kolhooside ühendamist, oli Vladimir Iljitši nimelises kolhoosis 120 lehmast koosneva karja piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta 3152 kilogrammi. 1951. aastal suurenes lehmade arv 159-ni, keskmine piimatoodang aga tõusis 270 kilogrammi võrra,

ulatudes 3422 kilogrammini iga lehma kohta. 1952. aastal suurenes lüpsikari 162 lehmani ja igalt lehmalt saadi 4170 kilogrammi piima. Lehmade ühtlasem söötmine mitmekesisemate söötadega suvel ja talvel aitab kaasa piima kvaliteedi parandamisele. 1952. aastal tõusis piima rasvaprotsent 3,5-lt 3,55-ni. Kui 1950. aastal piimafarmi kaubatoodang oli kokku 2744 tsentnerit ja 1951. aastal 3722 tsentnerit, siis 1952. aastal ületas müügipiima toodang 4000 tsentnerit. Loomakasvatusest saadav rahaline tulu moodustas 1952. aastal 1 300 000 rubla.

Tasu normipäeva eest suureneb. 1952. aastal tuli normipäeva kohta 4 rubla raha, 1 kilogramm teravilja, 8 kilogrammi kartuleid, 4,5 kilogrammi köögivilja ja 0,5 kilogrammi piima.

Täiustades piimakarja pidamise eesrindlikku süsteemi, võtsid Vladimir Iljitši nimelise põllumajandusliku artelli kolhoosnikud endale kohustuse viia piimatoodang 1953. aastal 4500 kilogrammini, 1954. aastal 4800 kilogrammini ja 1955. aastal 5000 kilogrammini keskmiselt iga lehma kohta.

Tähelepanuväärset edu piimakarja käestsöötmisega laagriviisilise pidamise süsteemi rakendamise alal on saavutatud Volgamaa rajoonides. Uljanovski oblasti Novo-Urenski sordiaretusjaama majapidamises suurenes lehmade suvise laagriviisilise pidamise juures nende piimatoodang kahekordseks. 1950. aastal saadi ühelt aastalehmalt 1500 kilogrammi piima, 1951. aastal, kui lehmad viidi osaliselt üle suvisele laagriviisilisele pidamisele, suurenes piimatoodang lehma kohta 970 kilogrammi võrra, 1952. aasta suvel aga, kui mindi täielikumalt üle suvisele laagriviisilisele pidamisele, saadi igalt aastalehmalt 3300 kilogrammi piima plaanis ette nähtud 2400 kilogrammi asemel. Üksikutelt lehmadelt saadi üle 4000 kilogrammi piima.

Baškiiria eesrindlikud kolhoosid on üle läinud suvisele loomade käestsöötmisega laagriviisilisele pidamisele sel teel, et loomadele antakse haljassööta söödakünades, millega on saavutatud tunduv tõus loomakasvatuse produktiivsuses. Kasutades seda süsteemi, suurendas lüpsja-karjatalitaja L. A. Vitol (Arhangelski rajooni M. Gorki nimelisest kolhoosist) 2 aasta jooksul temale kinnistatud lehmade piimatoodangu rohkem kui kahekordseks ja viis selle 1952. aasta jooksul 5001 kilogrammini keskmiselt lehma kohta. Itšlino rajooni kolhoosi «Putj Lenina» lüpsjad-karjatalitajad M. J. Tarassevitš ja N. V. Zaitseva suurendasid viimase

kahe aasta jooksul samuti neile kinnistatud lehmade piimatoodangu peaaegu kahekordseks. Nende töö tulemusena saadi 1952. aastal keskmiselt 4410 kilogrammi piima igalt lehmalt.

Viiendal viisaastakul pühendatakse erilist tähelepanu lambakasvatuse arendamisele. On püstitatud ülesanne — tunduvalt tõsta peenvillalammaste ja poolpeenvillalammaste arvu suurendamise tempot nende kasvatamise tsoonides ning suurendada villatoodangut ühelt lambalt.

Põllumajanduse eesrindlased juhatavad kätte tee selle ülesande lahendamisele.

Stavropoli krai Stepnoi rajooni kolhoosis «Strana Sovetov» on majapidamise tähtsamaks haruks loomakasvatus ja peamiselt peenvillalamba-kasvatus. Kolhoosis on üle 58 000 lamba, kellest ainult 2300 on karevillalised lambad, ülejäänud aga peenvillalambad, peamiselt «nõukogude meriinod».

1953. aastal moodustas üldine villatoodang 247 tonni, sellest 245 tonni peenvilla. Selle tooraine riiklik müügikohustus täideti. I klassi villa puhastoodang ulatub 38—40 protsendini. Keskmiselt saadi igalt lambalt 5,7 kilogrammi villa, üksikutes karjades aga 7—10 kilogrammi villa igalt lambalt. Lambaid pügatakse põllumajanduslikus artellis ainult elekterpügamismasinatega, mida annab Stepnaja loomakasvatuse mehhaniseerimise jaam. 1953. aastal moodustas põllumajandusliku artelli sissetulek üle 6 miljoni rubla, millest 5,5 miljonit rubla saadi riigile müüdud loomakasvatussaaduste, peamiselt villa eest. Iga normipäeva eest saavad kolhoosnikud 10 rubla raha ja 1 kilogramm vilja. Villatoodangu plaani ületamise eest said kolhoosi lambakarjused lisatasu korras üle 100 000 rubla.

Seda edu on kolhoosis saavutatud selletõttu, et on loodud loomakasvatuse meistrite alaline kaader, loomad on kindlustatud söötadega, on organiseeritud loomade zooveterinaarne teenindamine. Kolhoosis töötab 10 kõrgema ja keskharidusega veterinaararala ja zootehnilist töötajat. Loomade karjatamine mustmulla kaugkarjamaadel on hästi korraldatud. Siin on ehitatud head standardsed lambakoplid, arteesia- ja šahtkaevud, tüüpmajakesed lambakarjuste brigaadidele, keskses laagris on ühiselamud tööliste-loomakasvatajate jaoks, klubi, saun, laod loomasööda ja toiduainete jaoks, samuti isolaator haigete loomade jaoks. Ainuüksi viimaste aastate jooksul on ehitatud kuus tiiki ja

50 šahtkaevu. Mitmeaastaste ja üheaastaste heintaimede all on 1200 hektarit. Lähemail aastail on ette nähtud veelgi arendada heintaimede kasvatust. Kohapeal on välja mõõdetud 10 heina- ja karjamaa ning sööda-külvikorda 12 000 hektaril.

Lambakasvatuses saavutatud edu seletub tunduval määral parteiorganisatsiooni suure tähelepanuga, kes on kolhoosnikute hulgas arendanud sotsialistlikku võistlust ja massilist poliitilist tööd.

Sealiha ja pekitootmise suurendamiseks on vaja kõikides kolhoosides organiseerida sigade nuumamist. Suur tähtsus on samuti seakasvatuse kaubafarmides sigade tõugudevahelisel ristamisel ja suure toiteväärtusega söödakultuuride külvide laiendamisel.

Meie maal on üsna palju eesrindlikke seakasvatusfarme, kus on saavutatud kõrget produktiivsust. Näiteks on Vologda oblasti Mežduretšje rajooni kolhoosi «Budjonnovets» seakasvatusfarm A. Ljuskova juhtimisel omandanud rikkalikke kogemusi sigade kasvatamise ja nuumamise alal. Palju aastaid kestnud töö tulemusena on farmis kasvatatud üle kümne tuhande sea; ligi 2000 esmaklassilist tõupõrsast on müüdud Vologda ja teiste oblastite kolhoosidele. 1952. aastal kasvatas farm keskmiselt iga emise kohta 29 põrsast.

Põllumajanduslik artell saab seakasvatusest iga aasta suurt tulu. Iga-aastane keskmine tulu ühelt emiselt moodustab üle 10 000 rubla. Parim emis «Ljunka» toob aastas kuni 35 000 rubla tulu. Kolhoosis «Budjonnovets» on hästi organiseeritud söödabaas sigade nuumamiseks, hästi hoolitsetakse sigade pidamise tingimuste parandamise eest. Juba 1948. aastal ehitas kolhoos tüüpsigala 250 seale. Selles on hästi korraldatud küttesüsteem, söödaköök, «söökla». On olemas eriruumid sigade pesemiseks, kanalisatsioon ja elektrivalgustus. Kaheksa ventilatsioonitoru värskendavad õhku ja kaitsevad ruumi niiskuse eest. Vee pumpamine ja söötade ettevalmistamine on mehhaniseeritud.

Farmi töötajate töö eest tasutakse hästi. Seatalitaja L. Korotkova sai 1952. aastal ainuüksi lisatasu korras 19, seatalitaja A. Anossova aga 18 põrsast. Peale selle on neile sigade nuumamise eest antud suurel hulgal sealiha. A. Ljuskova sai lisatasu korras 25 kahekuist põrsast ja pool tonni sealiha.

Loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise tähtsaks reserviks on loomade tõuomaduste parandamine ja põllumajanduslike loomade väärtuslike tõugude kiire paljundamine.

ÜK(b)P Keskkomitee aruandes partei XIX kongressile juhiti tähelepanu sellele, et on vaja arendada kõrge produktiivsusega, suurt kaubatoodangut ja tulu andvat loomakasvatust. Kolhoosides ja sovhoosides tuleb intensiivistada tööd karja kvaliteedi parandamiseks, kindlustada põllumajanduslike loomade olemasolevate tõugude kiire paljundamine ning uute kõrge produktiivsusega tõugude loomine. Loomakasvatuse efektiivne tõus on võimalik ainult siis, kui loomade arvu suurendamine õigesti ühendatakse karja kvaliteedi massilise parandamise ja produktiivsuse massilise tõstmisega.

1951. aastal suurenes tõuveiste arv kolhoosides võrreldes 1945. aastaga 4-kordseks, tõusigade arv enam kui 5-kordseks, tõulammaste arv enam kui 2-kordseks. Kolhoosifarmides moodustavad üle ühe kolmandiku veiste üldarvust ja üle poole lammaste ja sigade arvust tõuloomad.

Viimastel aastatel on meie maal loodud 26 uut põllumajanduslike loomade kõrge produktiivsusega tõugu, sealhulgas niisugused silmapaistvad tõud, nagu kostromaa ja lebedini tõugu veised, breitovi ja livnõ tõugu sead ning stavropoli ja altai tõugu lambad. Ülesanne seisab selles, et juurutada need loomatõud laialdaselt kolhoosi- ja sovhoositootmisse. Kolhoosid ja sovhoosid, kes edukalt kasvatavad tõuloomi, on saavutanud suurt edu. Nii näiteks saab Bobruiski oblasti Kirovi rajooni kolhoos «Rassvet», kes kasvatab kostromaa tõugu veisekarja, igalt lehmalt aastas keskmiselt 3500—4000 kilogrammi piima.

Üks otsustavaid tingimusi loomakasvatuse edasiseks tõusuks, tema produktiivsuse suurendamiseks, loomakasvatajate tööviljakuse tõstmiseks ning töö kergendamiseks on tööde laialdane mehhaniseerimine selles põllumajandusharus.

Arenenud loomakasvatusega rajoonides (näiteks Kasahstanis jm.) on organiseeritud spetsialiseeritud loomakasvatuse mehhaniseerimise ja maaparandusjaamad, kes koristavad heina, sileerivad söötasid ja varustavad rohumaid veega. Metsaniidutsooni rajoonides organiseeriti aastail 1949—1951 67 maaparandusjaama ja stepitsoonis 95 loomakasvatuse mehhaniseerimise jaama. Need jaamad on varustatud spetsiaalsete masinatega.

Meie maa kõiki masina-traktorijaamu varustatakse masinatega heinakoristuse, söötade sileerimise, söödajuurvilja ja silokultuuride harimise ning heina- ja karjamaade põhjaliku parandamisega seotud tööde organiseerimiseks. Masina-traktorijaamade tüüpvarustuse hulka on arvatud rida masinaid kolhooside loomakasvatusharude teenindamiseks, nagu: heinaseemne külvimasinad, traktoriniidumasinad, iseliikuvad niidumasinad, traktor-loorehad, saotegijad ja heinakogujad, kuhjatõstukid, silokombainid, silolõikamismasinad jne.

Partei ja valitsus määrasid kindlaks abinõud söödakogumise ja suurt jõukulu nõudvate tööde edasiseks mehhaniseerimiseks loomakasvatusfarmides. On kindlaks määratud konkreetsed ülesanded heinaniidu, heina riisumise ja saadupaneku, silokultuuride ja söödajuurvilja külvi, silohoidlate ehitamise ja teiste tööde mehhaniseerimise alal kolhooside ja sovhooside loomakasvatusfarmides.

Tööde mehhaniseerimise tase viiakse kolhoosides heinaniidu, heina riisumise ja saadupaneku osas 1954. aastal kuni 65 protsendini, heina kuhjapaneku osas 50 protsendini, heinaniidu, heina riisumise ja saadupaneku osas 1955. aastal kuni 80 protsendini, kuhjapaneku osas kuni 65 protsendini, sileerimistööde osas vastavalt 65 ja 75 protsendini, silokultuuride ja söödajuurvilja külvi ja vahelth arimise osas 75 ja 95 protsendini, kombainidega koristatud põldudelt põhu kogumise ja kuhjapaneku osas 1954. aastal 50 protsendini ja 1955. aastal 70 protsendini.

On kinnitatud ülesanded kolhooside loomakasvatusfarmide palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimise alal 1954. ja 1955. aastal: veega varustamise alal 1954. aastal 20 000 farmi ja 1955. aastal 30 000 farmi, veiste jootmise alal automaatjootmisseadeldiste kasutamisega vastavalt 10 000 ja 15 000 farmi, lehmade lüpsi alal 5000 ja 10 000 farmi, farmide sisetranspordi alal — 10 000 ja 20 000 farmi, jõusöötade töötlemise alal 10 000 ja 14 000 farmi, koresöötade töötlemise alal 10 000 ja 15 000 farmi, mahlakate söötade töötlemise alal — 15 000 ja 20 000 farmi ning söötade hautamise alal 1954. aastal kuni 40 000 ja 1955. aastal — 45 000 farmi. Sealjuures on ette nähtud kindlustada kõigi palju jõukulu nõudvate tööde peamiselt kompleksne mehhaniseerimine loomakasvatusfarmides, kusjuures kasutatakse uusi, täiuslikumaid ja efektiivsemaid mehhaniseerimismeetodeid.

NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeerium on kohustatud nägema vajalikel juhtudel masina-traktorijaamade ja spetsialiseeritud jaamade traktoritööde plaanides ette sõnnikuveo loomakasvatusfarmidest kaugelasetsevatele kolhoosipõldudele.

Paljud kolhoosid ja sovhoosid mehhaniseerivad ja elektrifitseerivad edukalt tootmisprotsesse loomakasvatusfarmides: seavad üles automaatjootjaid, mehhaniseerivad farmide sisetransporti, seavad üles elekterlüpsiaparaate ja elekterpügamismasinaid, kasutavad põhu- ja silolõikajaid, juurvilja ja mugulate pesemismasinaid, juurviljalõikajaid, söödahautamismasinaid, õlikoogipurustajaid jne.

Üsna suurt edu loomakasvatusfarmide mehhaniseerimise alal on saavutanud Kubanimaa kolhoosid. Ust-Labinskaja rajooni põllumajanduslikus artellis «Kuban» on ainuüksi veega varustamise mehhaniseerimise tulemusena veisefarmis vabanenud 33 inimest ja 35 hobust, kes varem tegelesid veevedamisega. Brjuhhovetski rajooni Budjonnõi-nimelise kolhoosi esimeses piimafarmis suureneb pärast automaatjootmise sisseseadmist pidevalt piimatoodang. Ühelt aastalehmalt saadi 1950. aastal 1900 kilogrammi piima, 1951. aastal — 2503 kilogrammi ja ainuüksi 1952. aasta kümne kuu jooksul — 2480 kilogrammi piima. Leningradi rajooni Kirovi-nimelise kolhoosi viiendas piimafarmis vähendas elektromehaanilise lüpsi rakendamine 200 lehma kohta lüpsjate arvu kahekordselt, mis säästab põllumajanduslikule artellile iga aasta 4000 normipäeva. Lammaste elektromehaanilise pügamise tulemusel saadakse Marjanski rajooni kolhoosis «Pamjat Iljitša» iga aasta täiendavalt 500 kilogrammi villa, Leningradi rajooni Budjonnõi-nimeline kolhoos aga hoidis lammaste elekterpügamise arvel kokku 125 normipäeva ja sai täiendavalt 174 kilogrammi villa.

Suurt abi loomakasvatuse tootmisprotsesside mehhaniseerimisel annavad kolhoosidele masina-traktorijaamad. Sverdlovski oblasti Nižnjaja Salda masina-traktorijaam näiteks teeb suurt tööd loomakasvatusfarmide mehhaniseerimise alal Nižnjaja Salda rajooni kolhoosides. Sama rajooni Kalinini-nimelises kolhoosis seadis masina-traktorijaam üles automaatjootjad lehmalaudas, mehhaniseeris söötade ettevalmistamise ja monteeris kokku elektrilüpsiaparaadid. Kalinini-nimelise artelli kolhoosnikud veendusid praktikas neis eelistes, mis on mehhaniseeritud farmidel. Kui lüpsjal-karjatalitajal varem kulus vähemalt 15—18 minutit ühe

lehma lüpsmiseks, siis tulevad nad nüüd toime 8—10 minutiga. Lehmade produktiivsus on 17 protsenti suurenenud.

Õpetlikud on loomakasvatuse mehhaniseerimise alal saadud kogemused Kostroma oblasti Kostroma rajooni kolhoosis «Za Vtoruju Pjatiletku». Mehhaniseerimise tasemelt on selle kolhoosi farmid esimeste hulgas oblastis. 1949. aastal seadsid kolhoosnikud Šungeno maaparandusjaama mehhanisaatorite abiga üles automaatjootjad ja veetornid. 1950. aastal ehitati ripptee ja seati üles söödahautaja. 1952. aastal hakati lambaid pügama elektri abil. Pärast automaatjootmise sisseseadmist suurenes aastane piimatoodang umbes 20 000 kilogrammi võrra. Sõnniku väljaveoks on kahes farmis üles seatud rippteed, mille üldpikkus on umbes 150 meetrit. Need teed kergendavad loomakasvatusfarmide töötajate tööd ja võimaldavad kiirendada ruumide puhastamist. Kui varem ühes farmis latrite puhastamisel töötas 2 inimest 5—6 tundi päevas, siis teeb nüüd 1 inimene selle töö 1,5—2 tunniga.

Farmide mehhaniseerimine võimaldas kolhoosil «Za Vtoruju Pjatiletku» ennetähtaegselt täita loomakasvatuse arendamise 1952. aasta plaani kõigi näitajate osas — igalt aastalehmalt saadi 675 kilogrammi võrra rohkem piima ja igalt lehmalt on saadud keskmiselt 3466 kilogrammi piima plaanis ettenähtud 3065 kilogrammi asemel. Oma töö eest saavad loomakasvatajad lisatasuna palju piima ja teisi saadusi. Töö eest 1952. aastal on neile täiendavalt välja antud 26 616 kilogrammi piima, 2 vasikat, 94 põrsast, 46 talle, 74 kilogrammi liha ja 1682 kilogrammi teravilja. Nii näiteks sai lüpsja-karjatalitaja Kuklina lisatasu arvel 1600 kilogrammi piima, seatalitaja Bodenina — 13 põrsast, lambakarjus Morozova — 25 talle.

Loomakasvatuse mehhaniseerimine jätab palju vaba aega kolhoosnikutele, kes kasutavad seda aega loomade tähelepanelikumaks talitamiseks, oma kvalifikatsiooni tõstmiseks kolmeaastastel agro-zootehnilistel kursustel, tööks teistes töölõikudes ja kultuurseks puhkuseks. Ainuüksi veega varustamise mehhaniseerimise tulemusena hoidsid Gorki oblasti kolhoosid 1951. aastal kokku 150 000 normipäeva ja 76 000 hobusepäeva.

Suured ülesanded seisavad kolhooside ja sovhooside ees viiendal viisaastakul loomakasvatushoonete ehitamise alal. Partei ja valitsus on kinnitanud loomakasvatushoonete ehitamise plaani kolhoosides ja sovhoosides 1954. aastaks. Kol-

hoosidel soovitati luua ehitusbrigaade, loomakasvatushoonete ehitamisel laialdaselt kasutada ehitusbrigaadide liikmetele töötasu maksmist premiaaltükitöö süsteemi järgi ning anda brigaadidele kolhoosnikute üldkoosoleku otsusel rahalisi ja naturaalseid preemiaid ehitustööde ennetähtaegse lõpuleviimise eest, kui töö kvaliteet on hea. Kolhoosidele ja sovhoosidele on eraldatud suurel hulgal ehitusmaterjale loomakasvatushoonete rajamiseks.

Riiklik tööstus ja tööndusKooperatsioon suurendavad aastast aastasse ehitusmaterjalide tootmist. Ülesanne seisab selles, et õigesti kasutada kohalikke ja tööstuslikke ehitusmaterjale, organiseerida igas kolhoosis ja sovhoosis loomadele heade karjalautade ehitamist. Selle ürituse elluviimine aitab tunduvalt kaasa loomade arvu suurendamisele ja nende produktiivsuse tõstmisele.

Eesrindlikud kolhoosid on omandanud rikkalikke kogemusi ühisloomakasvatuse produktiivsuse suurendamise alal. Laialdast tundmaõppimist ja levitamist väärivad kogemused, mida on omandanud Kostroma oblasti Kostroma rajooni kolhoos «Dvenadtsatõi Oktjabr», kus esimeheks on Sotsialistliku Töö Kangelane P. A. Malinina. Rööbiti loomade arvu tunduva suurenemisega saavutasid kolhoosnikud ka loomade kõrge produktiivsuse. 1952. aastal saadi igalt lehmalt keskmiselt 5233 kilogrammi piima. Veel kõrgemad on näitajad eesrindlastel — Sotsialistliku Töö Kangelastel. Lüpsja-karjatalitaja J. Šiškova sai keskmiselt igalt temale kinnistatud lehmalt 5405 kilogrammi, M. Haritonova — 5164 kilogrammi, M. Korneva — 5730 kilogrammi ja M. Jegorova — 5364 kilogrammi piima. Farmis on rekordlehmi, kellelt naiskolhoosnikud saavad kümneid tuhandeid kilogramme piima. Nii näiteks andis lehm «Volšebnitsa» aastas 11 600 kilogrammi piima, «Plennitsa» — 10 000 kilogrammi piima. 101 lehmalt kasvatati üles 101 vasikat.

Kolhoosi «Dvenadtsatõi Oktjabr» rahaline tulu moodustas 1952. aastal 2 miljonit rubla, sellest saadi 800 000 rubla loomakasvatusest. Kolhoosis on ehitatud hästikorrastatud loomakasvatuslinnake. Farmides on mehhaniseeritud kõik palju jõukulu nõudvad tööd. On sisse seatud lehmade elektrilüps. Põllumajanduslikul artellil on 12 autot. Kolhoosnikud elavad jõukalt ja kultuurselt, küla on elektrifitseeritud ja radiofitseeritud. Iga väljatöötatud normipäeva eest anti peale teravilja veel 7,5 kilogrammi kartuleid ja köögivilja, 500 grammi piima, ligi 3 rubla raha.

1952. aastal, nagu teistelgi aastatel, täitis kolhoos kõik riiklikud müügikohustused ja õiendas kõik maksud ennetähtaegselt ning müüs palju piima ja köögivilja üle plaani. Piimafarm on müünud teistele kolhoosidele palju kostromaa tõugu noorloomi. Ühisloomakasvatuse kõrge produktiivsuse saavutamise eest on 12 kolhoosi liikmele antud Sotsialistliku Töö Kangelase kõrge aunimetus, 180 inimest aga on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Kuidas saavutas kolhoos niisugust silmapaistvat edu loomakasvatuse arendamisel? Peale loomade valiku pööravad kolhoosnikud suurt tähelepanu loomade pidamisele ja söötmisele, lehmade oskuslikule lüpsmisele ning noorloomade kasvatamisele. Kolhoosis on loodud ja õigesti organiseeritud kindel söödabaas. Farmis töötab alaline kaader. Näiteks töötavad lüpsjad-karjatalitajad Sotsialistliku Töö Kangelased M. Korneva, M. Jegorova, M. Haritonova ja Z. Šapošnikova sellel alal pidevalt 15—20 aastat. Kolhoosnikud töötavad järjekindlalt piimakarja täiustamise alal.

Artelli juhatus ja parteiorganisatsioon toetavad igati novaatorlikke võtteid loomakasvatajate töös. Vastusena partei otsustele arenes artelli «Dvenadtsatõi Oktjabr» kolhoosnikute hulgas laialdaselt sotsialistlik võistlus, mille eesmärgiks on saada 1953. aastal igalt lehmalt 5300 kilogrammi piima. Loomakasvatajate võistlust juhivad kommunistid. Kõik kolhoosnikud tõstavad oma teadmisi kaugõppe korras kolmeaastastel agro-zootehnilistel kursustel.

Kommunistid ja kommunistlikud noored on loomakasvatuse võimsa tõusu eest peetava võitluse esirinnas. Õpetlikud on Voroneži oblasti Bobrovi rajooni Karl Marxi nimelise kolhoosi parteiorganisatsiooni kogemused. Kõigepealt hoolitses parteiorganisatsioon selle eest, et kommunistide ja kommunistlike noorte jõud oleksid õigesti paigutatud. Parteiorganisatsiooni nõuandel määras kolhoosi juhatus 27 eesrindlikku tootmistöölist — kommunisti ja kommunistlikku noort — kõige vastutusrikkamatesse töölõikudesse farmides, mis võimaldas tõhustada poliitilist tööd loomakasvatajate hulgas. Piimafarmis ja kolhoosnikute puhketubades korraldavad agitaatorid iga päev vestlusi, ühiseid raadiokuulamisi ja vähemalt kord nädalas — ettekandeid partei ja valitsuse määruste, põllumajandusliku artelli põhikirjast kinnipidamise kohta, NSV Liidu Konstitutsioonist, rahvusvahelisest olukorrast jne. Peale vestluste korraldamise võit-

levad agitaatorid ka selle eest, et kõrvaldada töös esinevad puudused. Tuli ilmsiks, et mõned farmide töötajad ei kuluta söötasid säästlikult. Agitaatoritel läks korda mobiliseerida ühiskondlik arvamus võitlusele selle pahe vastu ja nimetatud puudus kõrvaldati. Üsna suur on ka kolhoosi seinalehe kasvatuslik tähtsus. Seinalehte antakse välja kolm korda nädalas. Seda paljundatakse kuues eksemplaris ja saadetakse laiali igasse loomakasvatusfarmi. Seinalehes valgustatakse eesrindlaste kogemusi ja kritiseeritakse töös esinevaid puudusi. 1952. majandusaastal saavutatud edu eest anti Karl Marxi nimelisele kolhoosile NLKP oblastikomitee ja oblasti täitevkomitee rändpunalipp.

Selleks et likvideerida loomakasvatuse mahajäämine ja pidevalt tõsta seda tähtsat põllumajandusharu, peavad parteiorganisatsioonid suurema tähelepanuga valima, ette valmistama ja paigutama loomakasvatuse kaadrit, tugevdama söödakogumisega tegelevate brigaadide ja farmide töötajate koosseisu kommunistidega ja kommunistlike noortega, organiseerima kolhoosnikute ja masina-traktorijaamade ning sovhooside töötajate hulgas sotsialistlikku võistlust loomade arvu suurendamise ja nende produktiivsuse tõstmise plaanide edukaks täitmiseks, loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangu igakülgseks suurendamiseks.

Suured ja austavad on loomakasvatuse alal töötajate ülesanded. Nõukogude loomakasvatajad täidavad auga partei ja valitsuse ülesandeid meie maal liha, piima, villa ja teiste loomakasvatussaaduste külluse loomise alal.

Neljas peatükk

*

PÕLLUMAJANDUSE MEHHANISEERIMINE JA ELEKTRIFITSEERIMINE

Sotsialistliku põllumajanduse suurte edusammude aluseks, kolhoositootmise kiire kasvutempo kindlustamise peamiseks vahendiks on põllumajanduse varustamine esmaklassilise masinatehnikaga.

Kolhoosides tehakse kõik põhilised põllutööd traktorite, kombainide ja teiste põllutöömasinatega. Need masinad on koondatud riiklikesse masina-traktorijaamadesse, kes annavad suurt abi sotsialistliku põllunduse ja loomakasvatuse tõstmisel.

Masina-traktorijaamad, öeldakse NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses, kujutavad endast kolhoosikorra tööstuslikku, materiaalset ja tehnilist baasi ning on praegu otsustavaks jõuks kolhoositootmise arendamisel, tähtsaimateks tugipunktideks kolhooside juhtimisel sotsialistliku riigi poolt. Masina-traktorijaamad oma kõrge tehnilise varustuse tasemega etendavad organiseerivat osa ja on suured riiklikud ettevõtted, mis teevad ligi kolm neljandikku kõigist põllumajanduslikest töödest kolhoosides. Sellepärast sõltub edasine järsk tõus kõigis kolhooside tootmisharudes ennekõike masina-traktorijaamadest.

Kapitalismi tingimustes on masinate kasutamisel põllumajanduses piiratud iseloom. Kapitalistlike maade põllunduses domineerib kuni käesoleva ajani käsitsi töötamine. See seletub maa ja teiste tootmisvahendite eraomandusega, mis takistab tootlike jõudude arengut põllumajanduses.

Kapitalistlikes maades on tänapäeva tehnika koondatud arvuliselt väikese kapitalistlike farmerite rühma kätte, rõhuva enamuse töötavate talupoegade majapidamistes aga domineerivad käsitsi töötamine ja primitiivne tehnika.

Masinate rakendamisega kapitalistlikus suurpõllumajanduses kaasneb tohutu töö intensiivistumine, pidev tööjõu nõudmise vähenemine, väikeste talumajapidamiste laostumine ja töötute armee suurenemine. Selline olukord tekitab odavat tööjõudu, see aga omakorda raskendab masinate rakendamist.

Rõhuval enamusel farmeritest Ameerika Ühendriikides ei ole masinaid, sest neil ei ole võimalik neid muretseda. Ameerika Ühendriikides kasutatakse traktoreid umbes ühes kolmandikus kõigist farmerite majapidamistest. 23,1 protsendil Ameerika farmeritest ei ole isegi tööloomi. Traktorikündi teostatakse kõigest poolel kogu külvipinnast. 1945. aastal oli peaaegu poole (46,4 protsendi) Ameerika Ühendriikide farmerite majapidamiste käsutuses kõigest 12,7 protsenti põllutöömasinatest, 13,6 protsenti traktoritest ja 2,4 protsenti kombainidest, mis üldse on olemas Ameerika Ühendriikides. Järelikult tegeleb Ameerikas farmerite põhimass põllutööga äärmiselt nõrga tehnilise varustatuse tingimustes ja sealjuures ekspluateerivad ja laostavad teda halastamatult suurkapitalistid ja kapitalistlikud monopolid.

Niisiis soodustab masinate kasutamine kapitalistlikus põllumajanduses töötajate intensiivsemat ekspluateerimist, laostab talupoegi ja alandab süstemaatiliselt nende elatustaset.

NSV Liidus säästab masinate kasutamine ühiskonnale tööd, kutsumata sealjuures esile tööpuudust, ja kergendab ühtlasi töötajate tööd, mille tõttu sotsialistlikus ühiskonnas erinevalt kapitalistlikust ühiskonnast kasutavad töötajad masinaid tööprotsessis heameelega.

Masinate massiline kasutamine sotsialistlikus põllumajanduses kergendab kolhoosnikute tööd, suurendab nende tööviljakust ja aitab kaasa kolhoositalurahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmisele.

Kolhoosisaaduste tootmisel kulutatakse rööbiti kolhoosnikute tööga üha suuremal määral masina-traktorijaamade kvalifitseeritud töötajate tööd. Traktoritööstuse ja põllutöömasinate tehaste, naftatööstuse ja mineraalväetisi valmistavate tehaste töölised toodavad põllumajandusele kõige tähtsamaid tootmisvahendeid. Sedamööda, kuidas masina-traktorijaamad hõlmavad üha ulatuslikumalt kolhoositootmist, suureneb kolhoosisaaduste maksumuses tööliste industriaaltöö osa.

Millist töökulu kokkuhoidu annab põllumajanduse mehhaniseerimine ja mehhaniseeritud suurmajapidamiste loomine, seda näitavad järgmised andmed:

Töökulu ühe külvihektari ja ühe tsentneri teraviljakultuuride toodangu kohta (inimpäevades)

	1 külvihektarile	1 teravilja tsentnerile
Üksiktalud (1922.—1925. a.)	20,8	3,2
Kolhoosid 1937. a.	10,5	1,0
Kolhoosides 1937. a. tehtud kulud protsentides, võrreldes kuludega üksiktaludes	50,5	31,2

Neist andmeist nähtub, et töökulu teraviljakultuuride ühe külvihektari kohta vähenes kolhoosides 1937. aastal kahekordselt, 1 tsentneri toodangu kohta aga rohkem kui kolmekordselt, võrreldes töökuluga üksiktaludes. Ainuüksi 1937. aastal hoidsid kolhoosid traktorite ja kombainide kasutamise tulemusel kokku 7,2 miljoni aastatöölise töö.

Sõjaeelsete viisaastakute jooksul sai põllumajandus suurel hulgal traktoreid, kombaine ja teisi põllutöömasinaid, mis võimaldas mehhaniseerida 1940. aastal üle 55 protsendi teraviljakultuuride külve ja kolm neljandikku kesa- ja sügiskündi. Teravilja koristati 1940. aastal 43 protsendi ulatuses kombainidega. Veelgi suurenes põllumajanduse tehniline varustatus sõjajärgsete aastate jooksul. Ainuüksi 1950. aastal sai NSV Liidu põllumajandus rohkem kui 1940. aastal: traktoreid, ümberarvestatult 15-hobujõulisteks, — 4 korda, kombaine — 3,8 korda, traktoriatru — 4 korda, traktori-külvimasinaid — peaaegu 6 korda, traktori-kultivaatoreid — üle 3 korra. Suures ulatuses juurutatakse põllumajanduse tootmisprotsessidesse elektrit.

Sõjajärgseil aastail pööratakse suurt tähelepanu põllumajanduse varustamisele uue tehnikaga. Ilma selleta ei saaks me lühikese ajaga lahendada põllumajanduse taastamise ja edasiarendamise ülesannet. NSV Liidu põllumajandusel on käesoleval ajal tunduvalt rohkem masinaid kui enne sõda, kusjuures masinate margid ja tüübid on täiuslikumad. Traktoripargi üldvõimsus masina-traktorijaamades ja sovhoosides suurenes 1952. aastal, sõjaeelsega võrreldes, 59 protsenti ja kombainide osas 51 protsenti. Võrreldes

1940. aastaga suurenesid masina-traktorijaamade tootmispõhivahendid 1951. aastal 155 protsenti.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse väsimatu hoolitsuse tulemusena kindlustas sotsialistlik tööstus sõjajärgsel perioodil kolhoosi- ja sovhoositootmise materiaalse ja tehnilise baasi taastamise ning edasiarendamise. Põllutöömasinate tööstuse tehastes on sõjajärgseil aastail organiseeritud masinate massiline, aastast aastasse suurenev väljalase.

Põllutöömasinate väljalaske kasv hinnalises väljenduses neljandal viisaastakul

Aastad	Protsentides
1940	100
1946	45
1947	101
1948	218
1949	370
1950	655

Neljandal viisaastakul andis tööstus põllumajandusele 536 000 traktorit, ümberarvestatult 15-hobujõulisteks, 93 000 teraviljakombaini, sealhulgas 39 000 iseliikuvat kombaini, 341 000 traktoriatra, 254 000 traktori-külvimasinat, 249 000 traktori-kultivaatorit ja suurel hulgal teisi maaharimis-, külvi- ja koristusmasinaid.

1951. ja 1952. aastal jätkus põllumajanduse materiaalse ja tehnilise baasi edasine kasv ja tugevnemine; nende aastate jooksul sai põllumajandus 268 000 traktorit, ümberarvestatult 15-hobujõulisteks, 94 000 teraviljakombaini, sealhulgas 50 000 iseliikuvat kombaini, 116 000 veoautot ja üle 4 miljoni maaharimisriista, külvi-, koristus- ja teisi põllutöömasinaid, samuti masinaid ja sisseseadeid loomakasvatusfarmide jaoks.

Masina-traktorijaamad, kolhoosid ja sovhoosid asusid 1953. aastal koristama saaki veelgi rikkalikuma tehnikaga kui 1952. aastal. Teraviljakombainide hulk suurenes 1. juuliks 1953. a. võrreldes 1952. aasta 1. juuli seisuga 10 protsenti, sealhulgas iseliikuvate kombainide osas 33 protsenti; traktori- ja iseliikuvate niidumasinate hulk suurenes 42 protsenti. Peale selle sai põllumajandus suurel hulgal hobu-

niidumasinaid, viljaniitjaid ja teisi koristusmasinaid. Veoautode park põllumajanduses suurenes samal perioodil 6 protsendi võrra.

Kõneldes uue tehnika tähtsusest põllumajanduses, juhtis J. V. Stalin tähelepanu sellele, et «asi seisab siin mitte ainult tehnikas üldse, vaid selles, et tehnika ei või seista paigal, ta peab kogu aeg täiustuma, et vana tehnika peab rivist välja langema ja asenduma uuega, uus aga — kõige uuemaga. Ilma selleta pole mõeldav meie sotsialistliku põllumajanduse arenemine tõusvas joones, pole mõeldavad ei suured saagid ega põllumajandussaaduste küllus».[1]

Selles suunas toimubki meie põllumajanduse varustamine uue ja uusima tehnikaga: sõjajärgsel perioodil ei toodeta enam vana tüüpi karburaatormootoriga traktoreid «АСХТЗ-НАТИ», iganenud konstruktsiooniga adrad on asendatud täiuslikumatega, ei lasta enam välja aatru ilma eelkoorijateta, on ilmunud põhjakohendajatega varustatud adrad. Viimastel aastatel on masinate ja traktorite park täienenud suure hulga uute, täiuslikumate diisel-linttraktoritega, iseliikuvate kombainidega, peedikombainidega, linakombainidega, puuvillakoristus- ja teiste tootlike masinatega. Diisel-linttraktorite arv on võrreldes 1940. a. suurenenud 14-kordseks. On loodud uued vaheltharimistraktorite tüübid: «Belaruss», «КДП-35», «ХТЗ-7». Tööstus toodab palju uue konstruktsiooniga masinaid, mida pärast proovimist juurutatakse põllumajandusse. 1940. aastal oli tootmises 84 konstruktsiooni, 1946. aastal — 90, 1947. aastal — 119, 1948. aastal — 162, 1949. aastal — 195 ja 1950. aastal — 212 põllutöömasinate konstruktsiooni.

Põllutöömasinate tööstuse tehased lasevad välja mitmesuguseid masinaid söötade kogumise ja suurt jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimiseks loomakasvatusfarmides. 1950. aastal oli heinaniitmine ja söötade sileerimine kolhoosides mehhaniseeritud kolm korda suuremas ulatuses kui sõjaeelsel ajal.

Uue tehnika juurutamisel põllumajandusse on suur rahvamajanduslik tähtsus. Näiteks võimaldab diiseltraktorite kasutamine vähendada nafta kulu põllumajanduses ja alandada traktoritööde maksumust. Diiseltraktorid kulutavad keskmiselt 40 protsenti vähem kütteainet kui petrooleumi-

[1] J. V. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, Tallinn, 1952, lk. 83.

mootoriga traktorid; diiselkütte maksumus on märksa madalam petrooleumkütte maksumusest. Diiseltraktorite kasutamine põllumajanduses vähendab ühe hektari maa harimise maksumust peaaegu kolmekordselt, võimaldab teostada põllutöid kõige lühema ajaga ja tõstab märksa maaviljeluse kultuuri. 1950. aastal suurenes diiseltraktorite erikaal masina-traktorijaamade traktoripargis 25 protsendini 6 protsendi vastu 1940. aastal. Linttraktorite pargi võimsus masina-traktorijaamades kasvas juba 1951. aastal, võrreldes 1940. aastaga, 2,3-kordseks.

On loodud ripp- ja poolripp-traktorimasinate ja -riistade konstruktsioonid, millel on tunduv paremus võrreldes haagitavate masinatega: rippmasinaid juhib traktorijuht hüdrauliliste seadeldiste abil, mis võimaldab töötada haakijateta. Niisuguste masinate kasutamine kergendab tublisti tööd, vähendab teenindava personali arvu ja parandab vaheltharitavate kultuuride külvide vaheltharimise kvaliteeti.

On lahendatud tähtis ülesanne külvi mehhaniseerimise alal, kusjuures seemned paigutatakse mulda ühtlaselt. Sellel eesmärgil on konstrueeritud kitsarealine traktori-külvimasin.

Iga aastaga suureneb kombainide väljalase, kusjuures sõjaeelseil aastail toodetud kombainid «Kommunar» ja «Stalinets-1» on asendatud nüüd tootlikumate kombainidega. On loodud uus kombain suure läbilaskevõimega peksutrumliga — «Stalinets-8». Kombain koristab teraviljakultuure, mis on kõrge viljakusega — kuni 40 tsentnerit hektarilt.

Puuvillakoristusmasin asendab niisutatavatel maadel kasvava puuvilla koristamisel 40—50 kolhoosniku tööd. Kolmerealise peedikoristuskombaini kasutamine vähendab kolmekordselt töökulu, võrreldes peedi koristamisega traktor-peedikoristajaga. Äsjakonstrueeritud kraaviadra «KM-1000» kasutamine turbasoode kuivenduskraavide kaevamisel suurendab tööjõudlust 60—70-kordseks, võrreldes kraavi kaevamisega käsitsi.

Masinate arvu kasv põllumajanduses, vana tehnika asendamine uuega ja uue tehnika asendamine uusimaga on võimalik ainult põllumajandusliku tootmise sotsialistliku süsteemi tingimustes, kus põhilised tootmisvahendid on koondatud riiklike ettevõtete — masina-traktorijaamade — kätte. Ainult sel juhul, kui me tugevdame seda süsteemi, suudame saavutada ja peame saavutama kolhoositootmise edasist võimsat tõusu.

Sõjajärgsel perioodil on masina-traktorijaamade juhtiv osa ja vastutus põllumajanduse edasise tõusu eest tublisti suurenenud. Seoses kõigi tööliikide määratu suure mehhaniseerimisega põllumajanduses, on sõjajärgseil aastail laiendatud masina-traktorijaamade võrku ning organiseeritud suur hulk maaparandusjaamu kuivendustööde ja heinaning karjamaade parandamisega seotud tööde mehhaniseerimiseks, samuti ka loomakasvatuse mehhaniseerimise jaamu palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimiseks loomakasvatuses. Üldse on sõjajärgsel perioodil organiseeritud 1546 uut masina-traktorijaama, maaparandusjaama ja loomakasvatuse mehhaniseerimise jaama. Kokku oli neid jaamu 1953. aastal 8950. Traktorijaamad teostavad käesoleval ajal kolhoosides üle 170 tööliigi 90 vastu 1940. aastal.

Tööde mehhaniseerimise suurenemist kolhoosides iseloomustab eriti traktoritööde mahu suurenemine ühe künnihektari kohta. 1950. aastal näiteks teostasid masina-traktorijaamad kolhoosides keskmiselt iga hektari künnimaa kohta 44 protsendi võrra rohkem traktoritöid kui sõjaeelsel 1940. aastal. Traktorijaamade poolt kolhoosides teostatud traktoritööde üldmaht ületas 1951. aastal sõjaeelse 1940. a. taseme 70 protsenti ja 1952. aastal 88 protsenti.

1952. aastal teostasid masina-traktorijaamad oma traktorite ja masinate pargiga kolm neljandikku põhilistest põllutöödest kolhoosides; tööde mehhaniseerimine kolhoosides moodustas: teravilja külvi alal — 87 protsenti, teraviljade koristamisel kombainidega — 70 protsenti, kesakünni alal — 96 protsenti, sügiskünni alal — 97 protsenti, puuvilla külvi alal — 98 protsenti, suhkrupeedi külvi alal — 95 protsenti. 1952. aastal niideti kolhooside heinamaade üldpinnast masina-traktorijaamade masinatega 42 protsenti 7,7 protsendi vastu 1949. aastal, söötade sileerimise mehhaniseerimise tase meie maa kolhoosides tõusis keskmiselt 1,7 protsendilt 1949. aastal 43 protsendini 1952. aastal. Kuid vaatamata sellele, et masina-traktorijaamade poolt teostatud põllumajanduslike tööde maht kolhoosides kasvas 1952. aastal tunduvalt, ei täitnud masina-traktorijaamad sajaprotsendiliselt kartulivõtmise plaani, samuti ka söötade sileerimise ja sügiskünni plaani.

Partei XIX kongressi direktiivides on ette nähtud viia viiendal viisaastakul lõpule peamiste põllutööde mehhaniseerimine kolhoosides, laialdaselt arendada palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimist loomakasvatuses, kõigi-

viljakasvatuses ja aianduses, põllumajandusliku toodangu transporteerimise ja laadimise tööde, samuti ka niisutamisega, soostunud kõlvikute kuivendamisega ja uute maade kasutuselevõtmisega seoses olevate tööde mehhaniseerimist.

NLKP Keskkomitee septembripleenum nägi põllumajanduse edasiarendamise eesmärgil ette ulatuslikke üritusi põllumajanduse materiaalse ja tehnilise baasi tugevdamiseks.

Ajavahemikul 1954. aastast kuni 1. maini 1957. a. annab tööstus masina-traktorijaamadele ja sovhoosidele vähemalt 500 000 üldiselt kasutatavat traktorit (ümberarvestatult 15-hobujõulisteks) ja 250 000 füüsilist vahelthariimistraktorit. 1954. aastal saab põllumajandus 50 000 veoautot, isetühjendavat autot ja šassiid, 12 000 sõiduautot ГАЗ-69 ja samuti väga palju põllutöömasinaid, tööpinke ja seadmeid masina-traktorijaamade töökodade ja remondiettevõtete varustamiseks. Peale selle eraldatakse Tarbijate Kooperatiivide Keskliidule 1954. aastal kolhoosidele müümiseks 60 000 veoautot.

Aastail 1954—1955 varustatakse masina-traktorijaamad ja sovhoosid vajaliku hulga haake-, ripp- ja iseliikuvate masinate komplektiga selleks, et teostada tööde kompleks teravilja- ja õlikultuuride kasvatamise, põhu ja aganate kogumise ja kuhjapaneku alal, tööde mehhaniseerimise alal rehepeksuplatsidel, teravilja kuivatamise, heinaniidu, heina kokkulohistamise, saadudesse ja kuhjadesse panemise alal, suhkrupeedi, kiulina, kanepi ja puuvilla kasvatamise alal, transpordi ja laadimistööde tegemiseks ning teiste protsesside mehhaniseerimiseks põllumajanduslikus tootmises.

Põllutöömasinate ehitamise ulatusest lähemail aastail kõnelevad järgmised andmed.

Selleks et saavutada loomakasvatuses ja söödakogumises NLKP Keskkomitee pleenumi poolt kindlaksmääratud mehhaniseerimise tase, on Masinatööstuse Ministeerium kohustatud andma selleks otstarbeks vajalikke masinaid 1954. aastal kaks korda ja 1955. aastal kolm korda rohkem võrreldes 1953. aasta plaaniga. Köögivilja ja kartulite harimiseks vajalike masinate osas suureneb tootmise maht 1954. aastal 4,3-kordseks, 1955. aastal aga 7,2-kordseks, võrreldes 1953. aasta plaanilise ülesandega.

Heinakoristustööde mehhaniseerimiseks lastakse aastail 1954—1955 välja 50 000 heinakogujat (4500 asemel, mis oli

varem ette nähtud viie aasta plaanis), 85 000 kuhjatõstukit, 101 000 traktor-lohistit jne. Sama ajavahemiku jooksul peab välja lastama 30 000 traktor-rippkultivaatormuldajat, 17 000 köögivilja istikute istutamise masinat ja 22 000 kultivaatorit-taimetoitjat.

Sellise masinate rühma osas, nagu kuhjatõstukid, istikute istutamise masinad ja köögiviljakülvajad, nähakse aastail 1954—1955 ette suurendada tootmist 7-kordseks, võrreldes sellega, mis oli ette nähtud esialgselt selle kahe aasta jooksul, heinakogujate ja kartulikombainide osas aga planeeritakse suurendada väljalaset kümnekordseks ja rohkemgi.

Aastail 1953—1955 tuleb Masinatööstuse Ministeeriumi liinis välja töötada ja tootmiseks ette valmistada üle 60 uue põllutöömasina konstruktsiooni ja eelkõige niisuguste masinate, mis on vajalikud köögiviljakultuuride ja kartuli harimiseks ja koristamiseks ning samuti tööde mehhaniseerimiseks loomakasvatuses.

Suur tähtsus põllumajanduse edasiarendamisel ja tema tehnilise baasi tugevdamisel on kolhoosi- ja sovhoositootmise elektrifitseerimisel.

Elektrit kasutatakse laialdaselt põllumajanduse mitmesugustes tootmisprotsessides. Elektrit kasutatakse põllunduses: kündmisel, kõrrekoorimisel, äestamisel, külvamisel, koristamisel, viljapeksmisel, terade puhastamisel ja kuivatamisel; loomakasvatuses: söötade ettevalmistamisel, farmide sisetranspordis, lehmade lüpsmisel, lammaste pügamisel, söötade sileerimisel, inkubatsioonil jne.; tootmis- ja abiettevõtetes: põllumajandussaaduste ümbertöötamisel, jahu- ja tanguveskites, võitööstuses jne.

Sõjajärgsel ajal on küla elektrifitseerimise arendamine võtnud suure ulatuse; maa-elektrijaamade võimsus kasvas 1950. aasta lõpuks 1940. aastaga võrreldes 2,8-kordseks; elektrienergiat kasutas ligi 30 000 kolhoosi ja üle 6000 masina-traktorijaama. 1950. aastal töötas põllumajanduses üle 75 000 elektrimootori, mille üldvõimsus oli 400 000 kilovatti; elektrienergia tarbimine põllumajanduses oli 1952. a. peaaegu 4 korda suurem kui sõjaeelsel ajal, kõigi elektriseadmete võimsus aga oli selle ajavahemiku jooksul kasvanud peaaegu 5-kordseks.

Küla elektrifitseerimise kasv sõjajärgsel ajal nähtub maa-elektriseadmete arendamise dünaamikast (andmed aasta alguseks, protsentides):

	Aastad					
	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Kokku maa-elektriseadmeid	100	134,0	179,2	225,8	265,7	307,5
Sealhulgas maa-elektrijaamu	100	132,6	171,8	213,4	245,4	261,8
Neist:						
a) hüdroelektrijaamu . .	100	179,6	254,1	352,2	439,8	453,6
b) soojuselektrijaamu . .	100	122,9	154,9	184,8	205,4	222,3

Ajavahemikul 1946.—1950. a. lastus iga aasta rivisse 3000 kuni 4000 maa-elektriseadet, sealhulgas 1000—2000 ühendamist riiklike võrkudega.

Elektrifitseerimise juurutamine kergendab tööd ja tõstab tööviljakust. Näiteks kulub ühe lamba pügamiseks käsitsi pool tundi, elekterpügamisel aga kõigest 3—5 minutit. Peale selle pügab elektrimasin villa madalamalt kui tavalised käärid; see annab igalt lambalt täiendavalt 150—300 grammi villa. 1951. a. põeti kolhoosides elektrimasinatega 5 miljonit lammast, 1953. aastal oli plaanis pügada 35 miljonit lammast. Elekterpügamise kasutamise tulemusel saab tarbija täiendavalt 11—12 miljonit meetrit villast riiet.

Elektrienergia aitab kaasa automaatika juurutamisele põllumajandusse. Automatiseerimise musternäiteks on algupärane nõukogude inkubaator «Rekord». Tema täielik koormus on 40 000 kanamuna 21 päeva jooksul. Automaadid säilitavad inkubaatoris alalist temperatuuri ja õhu niiskust, pööravad inkubeeritavaid mune; mõõduriistad kontrollivad täpselt kogu tehnoloogilist protsessi. Elektriline «hauduja» kindlustab 100-protsendilise tibude väljahaudumise.

Rjasani oblasti Dankovi rajooni Tšapajevi-nimelises kolhoosis töötas 1952. aastal viljapuhastusel 8 elektrimootorit, mis panid käima 5 sorteerijat, viljapuhastusmasina «ВИМ» ja teised masinad. Kui selles kolhoosis varem selleks tööks eraldati 30—40 inimest, siis teenindas 1952. aastal viljapeksuplatsi kõigest 6—7 inimest. 20 päevaga töödeldi 900 tonni teravilja. Kokku moodustas Dankovi rajoonis seoses elektrienergia kasutuselevõtmisega üldine kokkuhoid ainuüksi viljakoristamise ja varumise perioodil ligi 12 000 normipäeva.

Kuibõševi oblasti Molotovi rajooni Stalini-nimelises kolhoosis töötab 41 elektrimootorit mitmesugustes tootmisharu-

des; kolhoosi territooriumil on üles seatud 1360 valgustuspunkti, sealhulgas 250 valgustuspunkti tootmishoonetes. Kolhoosnikute majades on 96 raadiovastuvõtjat, 50 elektrisoojendusseadet. Ainuüksi 1952. aastal hoidis kolhoos tänu elektrienergia kasutamisele majapidamises kokku 8290 inimpäeva, 4570 inimpäeva ja 800 hobusepäeva hoiti kokku loomakasvatuses, 1100 inimpäeva põllunduses, 525 inimpäeva ja 300 hobusepäeva hoiti kokku köögiviljakasvatuses. Peale selle hoiti kokku 15 tonni naftat ja 1 tonn määrdeaineid. «Kunstliku päeva» sisseseadmine linnufarmis võimaldas kolhoosil saada täiendavalt 15 000 muna ja lammaste elektromehaanilise pügamise teel — 50 kilogrammi villa.

Tähtsaks etapiks põllumajanduse elektrifitseerimise arengus sõjajärgsel perioodil oli elektri-linttraktori ja elektrikombaini kasutuselevõtmine. Need masinad on loodud esmakordselt nõukogude teadlaste ja konstruktorite poolt. Kogemused on näidanud, et elektritraktorid kulutavad ühe künnimaahektari harimiseks keskmiselt 45 kilovatt-tundi elektrienergiat ja hoiavad igalt hektarilt kokku 18 kilogrammi vedelkütust.

Elektritraktorid teostavad kolhoosides iga liiki põllutöid: kündi, kultiveerimist, külvi, kõrrekoorimist, viljapeksu, mulla kaevamistöid; nad künnavad kergelt viiehõlmalise adraga 30—35 sentimeetri sügavuselt, mulla ettevalmistamisel puukooli jaoks isegi kuni 45 sentimeetri sügavuselt. Elektritraktori tööjõudlus viiehõlmalise adraga kündmisel (kusjuures haarde laius on 1,75 meetrit ja ee pikkus 700—900 meetrit) on 0,6 hektarit tunnis ehk 6—7 hektarit vahetuses.

NLKP Keskkomitee septembripleenum juhtis oma otsuses tähelepanu sellele, et põllumajanduse elektrifitseerimise töid tuleb laiendada olemasolevate maa-elektrijaamade elektrienergia parema kasutamise arvel, masina-traktorijaamade, kolhooside ja sovhooside ühendamise teel tööstuslike energiasüsteemidega ning uute maa-elektrijaamade ja tuulejõuseadeldiste ehitamise teel, tõmmates kaasa jaamade ja võrkude ehitamisele ehitus- ja tööstusministeeriume ning keskasutusi. Elektrienergiat tuleb masina-traktorijaamades, kolhoosides ja sovhoosides eelkõige kasutada tootmisotstarveteks.

Elektrienergia kasutuselevõtmisest saadav majanduslik efekt suureneb tunduvalt, kui elektri abil mehhaniseeritakse

mitte ainult üksikuid tootmisprotsesse, vaid teostatakse kompleksne mehhaniseerimine.

Üksikute masinate ja tööriistade lihtne summa ei suuda enam rahuldada kasvavat põllumajanduslikku tootmist. On vaja kompleksset mehhaniseerimist ja hästikorraldatud masinate süsteemi, mille täielik kasutamine põllunduses ja loomakasvatuses kindlustab kogu- ja kaubatoodangu edasist suurenemist, tööviljakuse kasvu ja maatöötajate materiaalse heaolu ning kultuuritaseme tõusu.

Viiendal viisaastakul tehakse hiiglaslikku tööd kompleksse mehhaniseerimise loomiseks, viiakse lõpule masinate süsteemi loomine põllunduse ja loomakasvatuse mitmesuguste harude jaoks, mis võimaldab veelgi täielikumalt mehhaniseerida palju töökulu nõudvaid protsesse.

Käesoleval ajal on kõige mehhaniseeritum põllumajandusharu teraviljatootmine. Kõik palju töökulu nõudvad tööd — alates künnist ja lõpetades teravilja saagi koristamisega — on põhiliselt mehhaniseeritud. Kuid rida tootmisprotsesse ei ole siingi veel mehhaniseeritud, näiteks põhusaadude koristamine põllult kombaini tagant; ei ole veel lahendatud põhu ja aganate eraldi koristamise küsimus; nõrgalt on veel mehhaniseeritud vilja puhastamine ja kuivatamine, mille tõttu töökulu neil töödel on suur. Viiendal viisaastakul juurutatakse tootmisse masinate ja seadeldiste kompleks põhu ja aganate koristamiseks (lohistid, kuhjatõstukid, heinakogujad jt.), kolhoosides areneb mehhaniseeritud viljapeksukohtade ning viljapuhastus- ja -kuivatuspunktide ehitamine. See kõik loob tingimused teravilja koristamise laialdaseks organiseerimiseks voolumeetodil ja vähendab tunduvalt töökulu.

Teraviljakultuuride koristamise voolumeetodit rakendatakse viimastel aastatel Krasnodari ja Stavropoli krai kolhoosides, Ukrainas, Rostovi oblastis ja teistes meie maa rajoonides. Kogemused näitavad, et põhu koristamine ja kuhjapanek kohapeal täiustatud lohistite ja võrkudega vähendab töökulu 6—7-kordselt, võrreldes käsitsi koristamisega ja põhu vedamisega hobustel; tööde mehhaniseerimine viljapeksukohtades vähendab vajadust tööjõu järele 7—9-kordselt.

Nõukogude konstruktorid on loonud rea masinaid, mille väljalase kindlustab palju töökulu nõudvate protsesside edasist mehhaniseerimist tehniliste kultuuride, köögivilja ja kartuli kasvatamisel.

Tööstus laseb välja palju masinaid, mis võimaldavad komplekssel mehhaniseerida lina kasvatamist, tema koristamist ja esialgset töötlemist. Linakombain vähendab tublisti tööjõu kulu; liikuva agregaadi kasutamine lina esialgsel töötlemisel näiteks suurendab tööviljakust 9-kordseks, võrreldes käsitsi töötlemisega, ja 2,5-kordseks, võrreldes lõugutil ja linaropsimismasinal töötlemisega.

Köögiviljakultuuride: peedi, porgandi, söödanaeri ja teiste külviks on loodud rippkülvimasin «СОП-2,8» traktori «ХТЗ-7» juurde; on välja töötatud masina konstruktsioon kapsa koristamiseks. Suur tähtsus köögiviljakasvatuses on vihmutusseadeldistel, mille väljalaset suurendatakse. On loodud ja täiustatakse veelgi masinaid, et mehhaniseerida töid, mis on seotud kartuli mahapaneku, hooldamise ja koristamisega. Kaherealised kartulipanemismasinad asendatakse neljarealistega kartuli ruutpesiti mahapanekuks.

Aiandusse juurutatakse masinaid võitluseks põllumajanduslike kahjurite ja haiguste vastu, augukaevamismasinaid ja teisi.

Väetiste õigeks kasutamiseks on organiseeritud sõnnikulaadijate, sõnnikulaotusmasinate, sõnniku, turba, lubja, komposti ja mineraalväetiste kogumise, laadimise ja õige laotamise masinate massiline tootmine.

On ette nähtud põllumajandussaaduste transpordi ja peale- ning mahalaadimistööde laialdane mehhaniseerimine.

Põllumajandus saab ka sõjajärgsel perioodil hulgaliselt masinaid palju töökulu nõudvate protsesside mehhaniseerimiseks loomakasvatuses. Nende hulka kuuluvad: haagitavad, iseliikuvad ja ripp-niidumasinad, põik- ja külgrehad heina kokkuriisumiseks vaaludesse, vaalutajad niidumasinad kultuurheina koristamiseks, lohistid heina saadupanekuks, heinapressid-kogujad, masinad söötade ettevalmistamiseks, lüpsimasinad, elekterpügamise agregaadid jne. Rööbiti nende masinatega juurutatakse viiendal viisaastakul tootmisse ka palju teisi masinaid: silokombaine, söödapeenestusmasinaid (teravilja, heina, põhu ja õlikookide peenestamiseks), juurvilja pesemise ja lõikamise masinaid, söödahautajaid, masinaid valgu-vitamiinipasta valmistamiseks rohust ja juurviljapealsetest, masinaid loomakasvatushoonete puhastamiseks sõnnikust, šahtkaevude kaevamise masinaid rajoonides, kus loomi karjatatakse kaugkarjamaadel jne. Nende masinate massiline tootmine võimaldab luua komplekssed mehhaniseerimist loomakasvatuses.

Seoses sellega, et meie maal on laialdaselt arenenud spetsiaalsed tehnilised kultuurid (tee, tsitrusviljad jt.), omandab nende kultuuride kasvatamise mehhaniseerimine suure tähtsuse. Tbilisis loodi eriline büroo masinate konstrueerimiseks, mis asendavad käsitsi töötamist tee- ja teistes istandustes. Kolme aasta jooksul loodi uued suure tootlikkusega masinad: universaalne iseliikuv teepõõsaste kärpimise masin, mis töötleb päeva jooksul kuni 3 hektarit ja vähendab töökulu 20-kordselt; universaalne, tasandikel töötamiseks kohandatud iseliikuv masin, mis loodi teepõõsaste harimiseks tasandiku tingimustes (kärpimiseks, kultiveerimiseks, väetiste laotamiseks ja suitsutamiseks — võitluseks kahjurite ja haiguste vastu); ta nõuab teepõõsaste kärpimiseks ühelt hektarilt kõigest $^1/_4$—$^1/_3$ normipäeva, kuna käsitsi kärpimisele kulutatakse 28 normipäeva. Aastane tööjõu kokkuhoid teepõõsaste kärpimisel, kui viimane on täielikult mehhaniseeritud, ületab miljon normipäeva. Kalibreerimismasin sorteerib mandariine, apelsine, sidruneid, greepfruute, õunu ja kartuleid. Istanduse kalibreerimismasina tööjõudlus on 5400 vilja tunnis, tehase kalibreerimismasina tööjõudlus — 32 400 vilja tunnis; esimene vabastab päeva jooksul 15, teine kuni 25 inimest. Mehaaniline teekoguja asendab 30 rohelise teelehe kogujat; generaator võitluseks teekahjurite vastu suitsutab taimi; käsitsi suitsutamisel kulub ühele hektarile 6 inimpäeva; masinaga suitsutamisel aga kindlustab 3 inimest kuni 3 hektari suuruse istanduse töötlemist päevas. Kokkuhoid ühe hektari kohta on 5 inimpäeva.

Partei XIX kongressi direktiivid näevad ette viisaastaku lõpuks tootmise mehhaniseerimise järgmist taset kolhoosides:

Künd ning teravilja, tehniliste ja söödakultuuride külv 90—95 protsendini.

Teraviljakultuuride ja päevalille koristamine kombainidega 80—90 protsendini.

Suhkrupeedi koristamine 90—95 protsendini.

Toorpuuvilla puuvillakoristusmasinatega koristamine 60—70 protsendini.

Kiulina külvamine ja koristamine 80—90 protsendini.

Viiendal viisaastakul laiendatakse masina-traktorijaamade võrku Leedu NSV-s, Läti NSV-s ja Eesti NSV-s ning masina-traktorijaamu varustatakse traktorite ja põllutöömasinatega.

Tähtsaks tingimuseks põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise taseme edasisel tõstmisel kolhoosides on masina-traktorijaamade töö parandamine, nende tegevuse laiendamine palju töökulu nõudvate protsesside mehhaniseerimisel kõigis kolhoositootmise harudes ja masina-traktorijaamade töötajate suurem vastutus põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmise ja loomakasvatuse produktiivsuse suurendamise plaanide täitmise eest.

Traktoreid ja põllutöömasinaid kasutati NSV Liidus juba enne sõda palju tootlikumalt kui Ameerikas ja teistes kapitalistlikes maades; sõjajärgsel perioodil on keskmine väljatöötus ühe traktori ja kombaini kohta, võrreldes sõjaeelsega, tunduvalt suurenenud. Masina-traktorijaamade traktoripargi tootlikkus suureneb iga aastaga: sõjaeelsel 1940. aastal moodustas hooaja keskmine väljatöötus ühe 15-hobujõulise traktori kohta 411 hektarit pehmet kündi, 1950. aastal — 469 ja 1951. aastal — juba 484 hektarit. Kuid ikkagi ei ole veel käiku lastud kõik reservid selleks, et parandada masinate kasutamist masina-traktorijaamades.

Masina-traktorijaamade töös esineb suuri puudusi. Paljud masina-traktorijaamad kasutavad ebarahuldavalt traktoreid ja põllutöömasinaid, ei täida lepingulisi kohustusi kolhoosi vastu, eriti põllutööde tähtaegade ja kvaliteedi osas, ei kindlusta põllumajanduskultuuride viljakuse ja ühisloomakasvatuse produktiivsuse riiklike plaanide täitmist kolhoosides.

Paljude suurt jõukulu nõudvate tööde, eriti kartuli ja köögivilja tootmisega seotud tööde ja samuti loomakasvatusfarmides tehtavate tööde mehhaniseerimise tase on kolhoosides madal, mis on nende põllumajandusharude mahajäämise üks põhjusi.

1952. aastal ei täitnud tööde plaani üle poole masina-traktorijaamadest, rohkem kui 20 protsenti kõigist töödest suvi- ja talivilja külvi alal teostati hilinemisega; halvasti tehakse niisuguseid tähtsaid töid, nagu kesa- ja sügiskünd, heina koristamine, söötade sileerimine; tunduva osa traktorite ja teiste masinate töös esineb seisakuid; vahetuse töönorme täitis 1952. aastal kõigest 34 protsenti traktoristidest.

Paljudes masina-traktorijaamades ja sovhoosides on olukord masina- ja traktoripargi hooldamise alal halb, mille tõttu põllutöömasinad kuluvad enneaegselt, tekib tunduv ülekulu masinate remondiks määratud summade osas; esi-

neb suur kütte- ja määrdeainete ülekulu. See kõik põhjustab traktoritööde omahinna tõusu.

Niisuguse olukorra üheks peamiseks põhjuseks on asjaolu, et masina-traktorijaamad ei ole kindlustatud mehhanisaatorite alalise kaadriga ja samuti kvalifitseeritud juhtivate ning insener-tehniliste töötajatega. Traktoribrigaadidest langeb iga aasta välja 30—35 protsenti traktoriste, haakijate koosseis aga vahetub paljudes traktoribrigaadides aastas mitu korda.

Masina-traktorijaamade ebarahuldava töö põhjusteks on samuti nõrgalt arenenud remondibaas ning masina- ja traktoripargi halvasti korraldatud tehniline teenindamine, masina-traktorijaamade ehitustööde ja materiaalse ning tehnilise varustamise mahajäämine nende suurenenud töömahust ja neist uutest nõudmistest, mida esitab masina-traktorijaamadele mitmekülgse kolhoositootmise arenemine.

Paljud partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite töötajad ei ole seniajani aru saanud, et mehhaniseerimine on selleks otsustavaks jõuks, milleta ei ole võimalik kindlustada ei meie arengutempot ega tootmise suuri mastaape.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee võtsid vastu määruse «Masina-traktorijaamade töö edasise parandamise abinõudest», milles on kavandatud konkreetsed abinõud masina-traktorijaamade töö edasiseks parandamiseks ja nende osatähtsuse suurendamiseks kolhoositootmises.

Masina-traktorijaamade peaülesandeks on kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse igakülgne tõstmine kolhoosides, ühisloomade arvu suurendamise kindlustamine ja nende produktiivsuse samaaegne tõstmine, põllunduse ja loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangu suurendamine. Masina-traktorijaamad peavad lõpule viima tööde mehhaniseerimise põllunduses, laialdaselt arendama palju jõukulu nõudvate protsesside mehhaniseerimist loomakasvatuses, kartulite ja köögivilja tootmises, juurutama kolhooside tootmistegevusse teaduse ja eesrindliku praktika saavutusi, kindlustama kolhooside edasist organisatsioonilist ja majanduslikku tugevdamist ning sellel alusel kolhoosnikute materiaalse heaolu tõstmist. Masina-traktorijaamade tööst sõltub suurel määral see, kuidas lahendatakse ülesanne — luua meie maal elanikkonnale vajalike toiduainete ja kergetööstusele vajaliku tooraine küllus.

Masina-traktorijaamade rikkaliku tehnika kasutamise tähtsaks tingimuseks on alalise mehhanisaatorite kaadri loomine. Partei ja valitsus tunnistasid vajalikuks, et masina-traktorijaamade ja spetsialiseeritud jaamade traktoristid, traktoribrigaadide brigadiirid ja nende abid, ekskavaatorite masinistid ja nende abid ning arvestajad-tankijad oleksid alalised töölised ja et neid arvataks masina-traktorijaamade koosseisu. Mehhanisaatorite kaadri ettevalmistamine toimub edaspidi niisamuti nagu tööstuskoolides ja vabrikukoolides. Ainuüksi 1953. aastal nähti ette organiseerida 250 põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskooli ja vabrikukooli. Traktoristid ja teised mehhanisaatorid kolhoosnikute hulgast muutuvad riiklike ettevõtete — masina-traktorijaamade — töötajateks. Nad saavad masina-traktorijaamast garanteeritud töötasu nii rahas kui ka natuuras.

Alates 1. oktoobrist 1953 on kehtestatud uue kõrgendatud rahalise tasu maksmine traktoribrigaadide töölistele. Tasu maksavad iga kuu masina-traktorijaamad ja spetsialiseeritud jaamad. Masina-traktorijaamad ja spetsialiseeritud jaamad annavad traktoribrigaadide töölistele väljatöötatud normipäevade eest toiduvilja garantiimiinimumi ulatuses, samuti vilja, mis neil on saada saagi koristamise eest kombainide ja teiste masinatega.

Neil juhtudel, kui vilja tegelik väljaandmine normipäevade eest ületab kolhoosis garantiimiinimumi, annab kolhoos traktoribrigaadide alalistele ja hooajalistele töölistele välja vahe normipäevade eest tegelikult saadaoleva vilja ja garantiimiinimumi vahel. Teisi saadusi, mida jaotatakse normipäevadele, annab kolhoos traktoribrigaadide alalistele ja hooajalistele töölistele võrdselt kõigi kolhoosnikutega.

Traktoristidele ja teistele masina-traktorijaamade ning spetsialiseeritud jaamade traktoribrigaadide alalistele töölistele, kellel ei ole aiamaad kolhoosides, samuti nendele, kes on asunud kolhoosidest ümber masina-traktorijaama asupaika, antakse aiamaad kuni 0,25 hektari suuruses, kaasa arvatud hoonete all olev maa-ala. On kavandatud suuri üritusi elamuehituse laiendamise alal masina-traktorijaamades.

Iga masina-traktorijaama tugevdatakse kvalifitseeritud kaadriga. Masina-traktorijaamade direktoriteks tuleb üldreeglina määrata kõrgema haridusega insenere ja agronoome, masina-traktorijaamade peainseneride, peaagronoo-

mide ja peazootehnikute kohtadele iga ainult kõrgema haridusega spetsialiste.

Tuhandeid kõrgema haridusega insener-mehaanikuid on tööstusest ja rahvamajanduse teistest harudest suunatud tööle masina-traktorijaamadesse direktoritena, peainseneridena ja remonditöökodade juhatajatena. Suurt abi annavad selles osas tööstusettevõtted, kes suunavad põllumajandusse parimaid spetsialiste.

Tootmistehnilise baasi tugevdamiseks otsustasid partei ja valitsus luua aastail 1953—1956 iga masina-traktorijaama ja spetsialiseeritud jaama juurde remonditöökojad, garaažid, katusealused ja teised tootmishooned.

Masina-traktorijaamade ja kolhooside vahekordi tootmise alal määravad ka edaspidi kindlaks nende vahel sõlmitud lepingud, millel on seaduse jõud.

Naturaaltasude määrade arvestamisel sõltuvalt saagist maksid seni eesrindlikud kolhoosid masina-traktorijaamade poolt tehtud ühesuguste tööde eest naturaaltasu rohkem kui mahajäävad kolhoosid, mis ei stimuleerinud eesrindlikke kolhoose võitluses suurte saakide eest. Tuli nii välja: mida suuremat saaki saab kolhoos, seda kõrgemad on naturaaltasu määrad. Sealjuures ei sõltu viljakus mitte ainult masina-traktorijaama poolt tehtud töö kvaliteedist, vaid ka kolhooside ja kolhoosnikute töö kvaliteedist. Naturaaltasu määrade fikseerimine sõltuvalt loodetavast saagist nõrgendas masina-traktorijaamade huvi tegelikult suure saagi kogumise vastu kolhoosipõldudelt. Alates 1954. aastast diferentseeritakse naturaaltasu määrasid meie maa tsoonide ja masina-traktorijaamade poolt teostatavate tööde liikide järgi, kusjuures suurte saakide eest makstakse premiaaltasu. See tõstab masina-traktorijaamade ja kolhooside huvi kõigi põllumajanduslike kultuuride kogusaakide suurendamise vastu ja aitab kaasa kolhoosi ühismajapidamise arendamisele.

On kavandatud rida abinõusid, mille eesmärgiks on tunduvalt parandada masina- ja traktoripargi kasutamist ning traktoribrigaadide töö organiseerimist.

Masina-traktorijaama põhiliseks tootmisüksuseks on traktoribrigaad, kelle töö õigest kooskõlastamisest kolhooside põllundusbrigaadidega sõltub põllumajanduse edasise tõstmise ülesande edukas lahendamine. Enne kolhooside ühendamist teenindasid väga paljud traktoribrigaadid mitut kolhoosi, mis raskendas traktoribrigaadide tööd ja põhjustas

masinapargi mittetäielikku kasutamist. Kokku tuli meie maal 100 kolhoosi kohta traktoribrigaade: 1940. aastal 51, 1946. aastal 55. Väikeste kolhooside ühendamine lõi tingimused traktoribrigaadide töö parandamiseks. 1951. aastal tuli juba 100 kolhoosi kohta 106 traktoribrigaadi. Peamistes teraviljarajoonides kinnistatakse praegu masina-traktorijaamade traktoribrigaadid üldreeglina kolhoosi põllundusbrigaadi juurde.

Muutunud on masina-traktorijaamade töötingimused ka mittemustmullavööndi rajoonides. Moskva oblastis tuli enne kolhooside ühendamist ühe masina-traktorijaama kohta keskmiselt 52 kolhoosi, 1951. aastal aga 14 kolhoosi; üks traktoribrigaad teenindas varem 5—7 kolhoosi, 16 masina-traktorijaamas aga isegi 8 kuni 13 kolhoosi; praegu kinnistavad neis rajoonides masina-traktorijaamad üldreeglina kolhoosi juurde ühe traktoribrigaadi, kui aga kolhoos on suur, siis ka mitu traktoribrigaadi.

Seoses kolhooside ühendamisega suurenesid ka traktoribrigaadid 5—7 ja enam traktorini. See kõik kindlustas tingimused masina- ja traktoripargi parimaks kasutamiseks ja uue tehnika rakendamiseks.

Selleks et õigesti kasutada traktoriste ja traktoribrigaadide teisi alalisi töölisi kogu aasta jooksul, pidas NLKP Keskkomitee pleenum vajalikuks laialdaselt juurutada traktoristide, kombainerite, masinistide ja masina-traktorijaamade teiste alaliste tööliste kutsealade ühendamist. Suurepäraseid kogemusi sellel alal on omandanud Stavropoli krai Nadeždino masina-traktorijaam.

Kui töötati välja abinõusid, mis pidid parandama selle masina-traktorijaama tööd 1953. aastal, tehti kindlaks, et olemasolevate masinate töö organiseerimiseks kahes vahetuses läheb vaja umbes viissada mehhanisaatorit, masina-traktorijaamas aga on neid kõigest veidi üle poole sellest arvust. Kommunistlikud noored tegid ettepaneku, et iga noor mehhanisaator omandaks talve jooksul ühe täiendava kutseala. Kommunistlike noorte ettepaneku kiitsid heaks direktsioon, parteiorganisatsioon ja kõik jaama töötajad. Masina-traktorijaama juures organiseeriti neli rühma mehhanisaatoritest, kes olid avaldanud soovi tootmistööd katkestamata omandada veel üks eriala. Selle tulemusena valmistati ette sügis-talvisel perioodil mehhanisaatorite hulgast 33 kombainerit ja 35 traktoristi; 45 inimest omandas täiendavalt elektrpügamismasinal töötaja eriala, 10 inimest

aga viljapuhastusmasinate masinisti eriala. Praegu oskab masina-traktorijaamas ligemale 100 mehhanisaatorit töötada kahel ja enamgi masinal. Mõnel inimesel on aga 4—8 eriala.

Kombainer G. Jefanov, tänu uutele omandatud erialadele, olles kulutanud vilja koristamisele kombainiga 24 tööpäeva, püüdas 15 päeva lambaid, juhtis 11 päeva traktorit, töötas 66 päeva masinate remontimisel jne. Tema teenistus oli keskmiselt 900 rubla kuus. Traktorist M. Demtšenko koristas lisaks traktoril tehtud tööle 18 päeva jooksul kombainiga vilja ja teenis keskmiselt 1110 rubla kuus. Veel suurem on kombainer A. Umrõhhini teenistus, kes peale oma põhikohustuste täitmise töötas ühe dekaadi jooksul elekterpüügamise agregaadi ülemana ja 77 päeva masinate remontimisel.

Kutsealade ühendamine parandas märksa Nadeždino masina-traktorijaama tööd. 1952. aastal töötas masina-traktorijaam sama koosseisuga kui eelmiselgi aastal 61 000 hektari suuruse plaani juures välja ümberarvestatult pehmeks künniks 65 000 hektarit, 1953. aasta 1. oktoobriks aga 66 000 hektarit. Teravilja koristas masina-traktorijaam 1953. aastal 18 tööpäevaga plaanis ette nähtud 20 asemel, sügiskülvi teostas masina-traktorijaam 7200 hektaril nädal enne tähtaega — 13 tööpäeva jooksul, sügiskünni aga lõpetas kuu aega enne tähtaega — 1. septembriks.

Nadeždino masina-traktorijaama kommunistlikud noored ja noortöölised, innustatuna NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsustest, võtsid endale seoses eelseisvate ehitustöödega masina-traktorijaamas kohustuse omandada täiendavalt ehitustöölise eriala — müürsepa, puusepa, katusekatja ja krohvija elukutse. Kommunistlike noorte algatust toetasid direktsioon, parteiorganisatsioon ja kogu kollektiiv. Viiskümmend mehhanisaatorit omandavad edukalt ehitustöölise elukutse.

Suurt osa masina- ja traktoripargi kõrge tootlikkuse saavutamisel etendavad: agregaatide ratsionaalne komplekteerimine haakemasinatega, mis võimaldab traktori võimsust kõige täielikumalt ära kasutada; iga traktori komplekteerimine kahe traktoristi ja alaliste haakijatega traktorite häireteta tööks kahes vahetuses; esialgne põllu ettevalmistamine, kus peavad tööle asuma traktorid või kombainid; masinate seisakute kõrvaldamine töö ajal; mehhanismide hoolikas reguleerimine ja käikude vahetuse abil manööverdamine sõltuvalt põllu reljeefist, koristatava vilja seisundist

jne. Masina-traktorijaama hea töö kohustuslikuks tingimuseks on sotsialistliku võistluse organiseerimine ja pidev kontroll tunniülesannete täitmise üle vahetuse jooksul ja tunnigraafiku rikkumise põhjuste viivitamatu kõrvaldamine, samuti traktoribrigaadi töötajate elutarbelise ja kultuurilise teenindamise hea organiseerimine.

On vaja julgemalt ja laiemalt juurutada eesrindlikke meetodeid masina-traktorijaamade töösse. Masinate remondi sõlmmeetod näiteks suurendab tööviljakust 30—35 protsenti võrreldes brigaadimeetodiga. Uue tehnoloogia juurutamine traktorite kulunud põhidetailide (traktori raami, mootoribloki, käigukasti kere) taastamisel suurendab keskmist vahetuse töönormi traktoritel 30—35 protsenti, vähendades traktorite seisuaega tehniliste rikete tõttu kahekordselt, tagavaraosade kulu põllutööde perioodil väheneb 40—45 protsenti. Selle tehnoloogia progressiivsest tähtsusest kõneleb niisugune fakt: ainuüksi kolme aasta jooksul taastati põhidetailid enam kui 125 000 vanal traktoril.

Aastail 1954—1955 luuakse igas masina-traktorijaamas ja sovhoosis traktorite ja põllutöömasinate agregaatide ning sõlmede vahetusfond traktoribrigaadide tehnilise teenindamise vajadusteks. Nimetatud vahetusfond luuakse ühekordselt üle ettenähtud tagavaraosade kulunormide.

Suurt osa traktoribrigaadide töö operatiivsel juhtimisel etendab dispetšer-raadioside organiseerimine masina-traktorijaama keskuse ja traktoribrigaadide põllulaagrite vahel, mida teostatakse raadiojaamade abil.

Neis traktorijaamades, kus on organiseeritud dispetšeriteenistus, täidetakse üldreeglina tunduvalt paremini vahetusnorme ja lühendatakse masinate seisuaega traktoribrigaadides põllutööde perioodil. 1951. aastal oli dispetšeriraadioside organiseeritud 2400 masina-traktorijaamas.

Aastail 1954—1955 saavad masina-traktorijaamad 45 000 raadiojaama «Urožai», sealhulgas 1954. aastal 20 000 raadiojaama.

Autol liikuvate töökodade organiseerimine parandab tunduvalt masinate kasutamist. 1950. aastal suurenes autorändtöökodade arv masina-traktorijaamades peaaegu kaheksakordseks sõjaeelse 1940. aastaga võrreldes. Aastail 1954—1955 valmistatakse 18 000 auto-rändtöökoda, mis on vajalikud traktoribrigaadide tehniliseks teenindamiseks, sealhulgas 1954. aastal 8000 ja 1955. aastal 10 000 autorändtöökoda.

Kolhoosnikud ja masina-traktorijaamade töötajad ilmutavad suurt initsiatiivi väärtuslike seadeldiste valmistamisel ja täiustuste tegemisel.

Krasnodari krais valmistati ainuüksi 1952. aastal kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside ratsionaliseerijate ettepanekul 1120 teraviljapuhastuse agregaati, rekonstrueeriti ja monteeriti kohale 1500 kolmanda puhastamise seadeldist kombainidele, valmistati 2183 mitmesugust lohistit põhu kokkukogumiseks põldudelt ja heina koristamiseks, valmistati 130 kuhjatõstukit, rekonstrueeriti 81 kombaini riitsinus- ja teiste tehniliste kultuuride üheaegseks koristamiseks ja peksmiseks, rekonstrueeriti 250 kombaini silokultuuride koristamiseks ja ümbertöötlemiseks, samuti rekonstrueeriti palju teisi masinaid ja seadeldisi.

Krasnodari krai Pavlovski rajooni Kalinini-nimelises kolhoosis valmistati teravilja puhastusagregaat, mille tootlikkus on 360 tonni teravilja ööpäevas; Ivanovo rajooni Stalininimelises kolhoosis ehitati liikuv kuhjatõstuk; Plastuni rajooni Tšapajevi-nimelises kolhoosis valmistati iseliikuv transportöör-viljalaadija, mis kolme minutiga laadib 3 tonni vilja; Steingardti rajooni kolhoosis «Pobeda» valmistati agregaat puuvilla üheaegseks kultiveerimiseks ja pintseerimiseks.

Kõik need näited demonstreerivad veenvalt, kuidas tuhanded lihtkolhoosnikud-mehhanisaatorid asuvad ühele tasemele insener-tehniliste töötajatega, täiendavad ja parandavad nende tööd.

Majanduse sisemiste reservide mobiliseerimine sotsialistliku akumulatsiooni edasiseks suurendamiseks, range kinnipidamine riiklikust distsipliinist, ökonoomne vahendite kulutamine, ettevõtete rentaabluse tõstmine — need partei ja valitsuse poolt rahvamajandusele seatud ülesanded puudutavad otseselt masina-traktorijaamade juhte ja kõiki töötajaid.

Masina-traktorijaamade traktoritööde omahinda tuleb viie aasta jooksul alandada umbes 25 protsenti. Selleks peab iga masina-traktorijaam kindlustama, et tema tööpiirkonda kuuluvad kolhoosid koguksid suuri saake, masina- ja traktoriparki kasutataks kõige tootlikumalt, regulaarselt teostataks masinate tehnilist hooldamist, maksimaalselt alandataks masinate remondi- ja kütteainekulu, mis moodustab 70 protsenti kõigist masina-traktorijaamade tootmiskuludest, täidetaks naturaaltasu plaani, kindlustataks riigi

poolt masina-traktorijaamade vajadusteks eraldatud iga rubla säästlikku kulutamist. Sellest, kuivõrd tähtis on see ülesanne, kõneleb järgmine arvestus: puuvillakasvatusrajoonide masina-traktorijaamade traktoritööde omahinna alandamine ainult ühe protsendi võrra hoiab meie maale kokku üle 12 miljoni rubla.

Nagu õpetab partei, peavad masina-traktorijaamade töötajad otsima, leidma ja kasutama tootmises leiduvaid varjatud reserve, süstemaatiliselt parandama tootmismeetodeid, kaasa aitama leiunduse ja ratsionaliseerimise arendamisele masina-traktorijaamade mehaanikute, traktoristide, kombainerite ja teiste töötajate hulgas.

Alates 1949. aastast areneb Rostovi oblasti Aasovi, Millerovo ja Aksaiski masina-traktorijaamade ja teiste eesrindlike jaamade töötajate initsiatiivil liikumine, mille eesmärgiks on isemajandamise elementide juurutamine traktoribrigaadide töösse. Traktoribrigaadi töö organiseerimine isemajandamise elementide silmaspidamisega näeb ette rööbiti traktoritööde mahu, kvaliteedi ja tähtaegade plaaniliste näitajatega ka ülesanded traktoribrigaadidele viljakuse osas traktorijaama poolt teenindatavas kolhoosis, samuti kütteaine kulu, rahaliste kulude, masinate remondiks ja tehniliseks hooldamiseks minevate tagavaraosade ja materjalide kokkuhoiu osas. Naftasaaduste, tagavaraosade ja teiste materjalide arvestust ja kontrolli nende kulutamise üle teostatakse limiitraamatute järgi, mida antakse välja traktoribrigaadide brigadiiridele.

Eesrindlikud traktoribrigaadid annavad eeskuju selles, kuidas tuleb võidelda suurte ja püsivate saakide eest, kõrgete päevanormide eest masinal, kusjuures traktoritööde omahinda tunduvalt alandatakse. Õpetlikud on selles suhtes Kirovogradi oblasti Malo-Pomošnjanski masina-traktorijaama Sotsialistliku Töö Kangelase A. V. Gitalovi traktoribrigaadi kogemused. Selle brigaadi kogemused näitavad kujukalt, et võitlus traktorite tööjõudluse tõstmise eest päevas ja vahetuses, kui tööde kvaliteet on kõrge ja peetakse kinni kõigist agrotehnilistest nõudmistest, on ühtlasi võitlus saagi suurendamise ja traktoritööde omahinna alandamise eest.

Nii tõstis A. V. Gitalovi brigaad 1951. aastal 1946. aastaga võrreldes vahetuse keskmist tööhulka 27 protsenti, alandas traktoritööde omahinda 29 protsenti, kusjuures viljakus tõusis 95 protsenti. 1952. aastal võimaldas A. V. Gita-

A. V. Gitalovi traktoribrigaadi töönäitajad

Näitajad	Aastad					1951. a.	
	1946	1947	1948	1949	1950	absoluutselt	protsentides 1946. a. võrreldes
Vahetuse keskmine tööhulk 15-hobujõulisel traktoril pehmekünni hektarites	4,87	5,13	5,62	5,12	5,9	6,2	127
Hooaja tööhulk 15-hobujõulisel traktoril pehmekünni hektarites . .	1216	1874	1876	1819	1800	1680	138
Kütteainekulu kilogrammides ühe pehmekünni hektari kohta . . .	17,9	18,2	17,3	15,1	15,2	9,3	52
Ühe pehmekünni hektari omahind rublades . .	31,54	32,70	30,34	31,47	28,25	25,68	81
Teravilja tegelik saak tsentnerites ühelt hektarilt	12,1	17,0	18,7	18,9	19,9	23,6	195

lovi brigaad tema tööpiirkonnas asuval Stalini-nimelisel kolhoosil koguda 24 tsentneri suuruse teravilja hektarisaagi. Masinate tehnilise hooldamise eeskirjadest kinnipidamine, masinate seisakute kõrvaldamine, kütteaine kokkuhoid ja kõigi teiste nõudmiste täitmine kindlustas A. V. Gitalovi brigaadile kõrged töönäitajad.

Toome teise näite Krasnodari krai Sovetski masina-traktorijaama kommunist G. S. Pogoži traktoribrigaadi töökogemustest. G. S. Pogoži brigaad teenindab Sovetski rajooni Lenini-nimelise kolhoosi neljandat põllundusbrigaadi. Neljandal brigaadil on kümneväljaline külvikord 2200 hektari suurusel pindalal. 1951. aastal oli traktoribrigaadis viis traktorit «СХТЗ» ja üks traktor «СТЗ-НАТИ».

1950. aastal moodustas tööhulk ühe 15-hobujõulise traktori kohta brigaadis 1169 hektarit, ühe hektari traktoritööde omahind aga alanes 2 rubla ja 2 kopika võrra; sealjuures hoiti kokku 2396 rubla remondiks määratud summast ja 2718 kilogrammi kütteainet. 1951. aastal alandati ühe hektari harimise omahinda 4 rubla ja 6 kopika võrra, kusjuures hoiti kokku 6062 rubla ja 2879 kilogrammi kütteainet.

1952. aasta 1. septembriks moodustas tööhulk 812 hektarit ühe traktori kohta, kütteainet hoiti kokku 2920 kilogrammi, raha hoiti kokku 3129 rubla. Traktori- ja põllundusbrigaadi kooskõlastatud töö kindlustas suured teraviljasaagid põldudelt, mida oli harinud G. S. Pogoži brigaad, ja nimelt: 1947. aastal moodustas saak 18,5 tsentnerit hektarilt, 1948. aastal 19 tsentnerit, 1949. aastal 22 tsentnerit, 1950. ja 1951. aastal 23 tsentnerit, 1952. aastal 23,2 tsentnerit igalt hektarilt.

Kuidas saavutas G. S. Pogoži brigaad nii suurepäraseid tulemusi? Brigadiir organiseeris traktorite töö tunnigraafiku alusel. Traktori- ja põllundusbrigadiirid annavad igale traktoristile marsruutgraafiku 3—5 päevaks. Kevadistel põllutöödel ulatus vahetuse keskmine tööhulk Pogoži brigaadis 7 hektarini normina ettenähtud 4 hektari asemel. Künti ainult eelkoorijatega varustatud atradega. Kõigi põllutööde kvaliteet oli kõrge. Rangelt peeti kinni masinate tehnilise hooldamise eeskirjadest. Põllundusbrigaadid teenindasid hästi traktoribrigaadi: toimetasid õigeaegselt kohale vett, kütteainet ja seemneid, valmistasid ette põllud künniks, rohisid külve, väetasid põlde jne. Saagi koristamisel rakendati voolumeetodit. 1951. aastal pärast koristustööde lõppu, juuli esimesel poolel, teostati sügavkündi eelkoorijatega varustatud atradega põldudel, mis olid ette nähtud taliviljade alla. Talinisu külvati 565 hektaril ristikülvi meetodil, 100 hektaril aga kitsarealiste külvimasinatega. Suviviljade alla künti põllud sügisel, parimatel tähtaegadel, eelkoorijatega varustatud atradega. Vaheltharitavate kultuuride alla minevaid põlde künti 30 sentimeetri sügavuselt. 1952. aasta kevadkülv teostati kõige lühema ajaga. Näiteks lõpetati sügisel küntud põldude äestamine ühe tööpäeva jooksul, kahe päeva jooksul lõpetati suviviljade ristikülv, üheksa tööpäeva jooksul viidi lõpule vaheltharitavate kultuuride külv. Külvide hea hooldamine ja koristustööde kadudeta läbiviimine kõige lühema ajaga võimaldas G. S. Pogoži brigaadil koguda suuri saake.

Eesrindlike masina-traktorijaamade ja traktoribrigaadide kogemused juhatavad kätte tee viienda viisaastaku ülesannete täitmiseks kõigi masina-traktorijaamade poolt põllumajanduse alal.

Eesrindlik osa võitluses masina-traktorijaamade töö parandamise, masina- ja traktoripargi kõige tootlikuma kasutamise ja suurte saakide kogumise eest kolhoosides

kuulub traktori- ja põllundusbrigaadide kommunistidele, kes koos lahendavad ühist ülesannet. Selle eeskujuks on Krasnodari krai Mihhailovo masina-traktorijaama traktoribrigaadi töö. Brigaadi juhib kommunist Ivan Šatski. Traktoribrigaad taotleb põllutööde eeskujuliku kvaliteedi eest toimuva laialdase sotsialistliku võistluse tulemusena koostöös Lenini-nimelise kolhoosi põllundusbrigaadi kolhoosnikutega aastast aastasse kõigi põllumajanduslike kultuuride kõrget viljakust. 1949. aastal koguti kogu teravilja all olevalt pindalalt igalt hektarilt 91,2 puuda teravilja, 1950. aastal koguti igalt hektarilt 111,6 puuda, 1951. aastal 144,6 ja 1952. aastal 155,4 puuda teravilja. Tunduvalt on alandatud iga hektari harimise maksumust ja nimelt: 1950. aastal 3 rubla 52 kopika võrra, 1951. aastal 3 rubla 75 kopika võrra, 1952. aastal aga alandati ainuüksi kevadistel põllutöödel harimise maksumust 5 rubla 65 kopika võrra. Suurt osa nende näitajate saavutamisel etendab parteigrupi hästikorraldatud töö. 12 kommunistist, sealhulgas ka traktoribrigaadis töötavatest kommunistidest koosneva põllundusbrigaadi parteigrupi koosolekul arutati saagi koristamise küsimust. Traktoribrigaadi kommunistid Ivan Šatski ja Fjodor Subbotin tõstsid üles küsimuse põllundusbrigaadi viljapeksuplatsi mehhaniseerimisest. Siis seati nende juhtimisel viljapeksuplatsil üles automaatne maha- ja pealelaadija, 35-kilovatilise võimsusega generaator, 6 elektrimootorit ning autokaalud; viljapeksuplatsi valgustati elektrilampidega. Selle tulemusena kergendati kolhoosnikute tööd, kiirendati vilja ettevalmistamist ja saavutati kokkuhoidu töös. 1951. aastal määrati vilja puhastamisele brigaadis 24 inimest, 1952. aastal aga tuli selle tööga toime 6 inimest; vilja maha- ja pealelaadimisel töötas varem 12 kolhoosnikut, 1952. aastal aga sooritasid neid protsesse mehaanilised seadmed. 30 inimest, kes niiviisi vabanesid põllundusbrigaadis, suunati vaheltharitavate kultuuride ja tehniliste kultuuride rohimisele ning kaitsemetsaribade hooldamisele. Kui ajakirjanduses ilmus teade selle kohta, et Malorossiiskaja masina-traktorijaama brigadiir Sotsialistliku Töö Kangelane Ivan Bunejev on kasutanud vilja koristamisel ja varumisel voolumeetodit, rakendas seda kiiresti ka Ivan Šatski.

Kommunistid teevad traktoristide ja põllundusbrigaadi kolhoosnikute hulgas suurt massilist poliitilist tööd. Brigaadi punanurgas viiakse läbi vestlusi rahvusvahelisest olukor-

rast ja partei ning valitsuse otsustest. Iga päev organiseeritakse ajalehtede ühislugemist, kogemuste vahetamist ja Moskva ning Krasnodari raadiosaadete kollektiivset kuulamist. Punanurgas leidub alati värskeid ajalehti, ajakirju, käsiraamatuid ja ilukirjandust. Brigaadis ilmub seinaleht, on olemas autahvel. Iga päev tehakse kokkuvõtteid sotsialistliku võistluse käigust ja tagajärjed pannakse välja eraldi tahvlil. Traktoristid Ivan Šatski, Dmitri Jerõgin, Fjodor Subbotin, Aleksei Kovaljov ja teised traktoribrigaadi liikmed kannavad auga kommunisti austavat nimetust.

Mehhaniseerimise tähtsus põllumajandusliku tootmise tõstmisel kohustab masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajaid kindlustama kõigi põllutööde kõrget kvaliteeti, parandama masina- ja traktoripargi kasutamist, laialdasemalt mehhaniseerima palju töökulu nõudvaid ja raskeid töid loomakasvatuses ning teistes põllumajanduse harudes, juurutama elektrifitseerimist kolhoosi- ja sovhoositootmisse ning alandama traktoritööde omahinda.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse otsuste järjekindel ja kõrvalekaldumata täitmine, parimate kolhooside ja eesrindlike mehhanisaatorite kogemuste massiline juurutamine, nõukogude agrobioloogiateaduse saavutuste laialdane rakendamine peavad juba lähemal ajal kaasa tooma viljakuse otsustava tõusu, loomade arvu ja loomakasvatuse produktiivsuse suurenemise ja põllumajanduse ees seisva tähtsaima ülesande eduka lahenemise.

Kommunistliku partei kutsel avaldasid paljud traktoristid, kombainerid ja teised mehhanisaatorid, kes olid varem lahkunud masina-traktorijaamadest, soovi pöörduda tagasi tööle masina-traktorijaamadesse. Selles väljenduvad nõukogude inimeste patriootlikud tunded, kes ei säästa jõudu selleks, et viia kolhoosi- ja sovhoositootmine uuele võimsale tõusule.

Küla mehhanisaatorite seas on viiendal viisaastakul laialdaselt arenenud massiline liikumine tehnika parema kasutamise, kõigi mehhaniseeritud tööde kõrge kvaliteedi ja omahinna alandamise eest. Traktoristid ja kombainerid, nagu kõik teisedki põllumajanduse mehhanisaatorid, täidavad auga endale võetud kohustused.

Viies peatükk

*

SOVHOOSITOOTMISE EDASINE TÄIUSTAMINE

Väga tähtsat osa meie maa rahvamajanduse ökonoomikas etendavad sovhoosid — kõrge mehhaniseerimisastmega riiklikud suurettevõtted.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus juhivad sovhoosidele väsimatut tähelepanu ja abistavad neid pidevalt.

Neljanda viisaastaku plaani ülesanne sovhooside ülesehitustöö alal täideti edukalt. Sõjajärgsel perioodil on sovhoosid tunduvalt laiendanud põllumajanduslike kultuuride külvipinda. NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhooside külvipind ületas 1952. aastal sõjaeelse taseme peaaegu 35 protsenti, 1945. aastaga võrreldes aga on külvipind suurenenud enam kui kahekordseks. Teraviljakultuuride külvide sõjaeelne tase on ületatud, sealhulgas ka nisu osas.

Suuri edusamme on sovhoosid teinud ka maaviljeluse kultuuri tõstmisel. Maaviljelus muutub üha produktiivsemaks ja kvalifitseeritumaks. Sellest kõnelevad ilmekalt muutused külvipindade struktuuris. Nii näiteks on tunduvalt suurenenud söödakultuuride ja eriti mitmeaastaste heintaimede erikaal. 1952. aastal oli sovhoosides mitmeaastaste heintaimede all 21,8 protsenti üldisest külvipinnast; enne sõda oli nende all kõigest 3,5 protsenti.

Muutused külvipindade struktuuris kõnelevad sovhoositootmise intensiivsuse kasvust ja nad on tähtsaiks eeldusteks sovhooside kogu- ja kaubatoodangu edasisel tõstmisel majapidamise igakülgse arendamise alusel.

Sovhoosides viidi neljanda viisaastaku viimaseil aastail põhiliselt lõpule põllutööde mehhaniseerimine. 1952. aastal teostati sovhoosides kündi, kultiveerimist, äestamist ja külvi 99 protsendi ulatuses masinatega. Teravilja koristamine kombainidega on viidud 96 protsendini. Heina niitmine on 80 protsendi ulatuses mehhaniseeritud. Traktori-

pargi võimsus NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides suurenes 1952. aastal, võrreldes sõjaeelsega, 30 protsenti, peaaegu niisama palju suurenes ka kombainide arv. Traktoripargi üldbilansis moodustas linttraktorite erikaal 1952. aasta lõpuks 82 protsenti ja diiseltraktorite erikaal umbes 38 protsenti.

Mehhaniseerimise ja maaviljeluse kultuuri tõstmise alusel on tunduvalt tõusnud põllumajanduslike kultuuride viljakus ja on kindlustatud loomakasvatuse edasine tõus. Teraviljakultuuride viljakus ületas 1950. aastal 1940. aasta viljakuse 16 protsenti. Krasnodari Seakasvatus- ja Piimasovhooside Trusti sovhoosid said 1952. aastal teraviljakultuuride kogu külvipinna igalt hektarilt 124,5 puuda tera-vilja. Stavropoli krai Stavropoli teraviljasovhoosis saadi 21 200 hektari suuruselt pindalalt ja Zaporožje oblasti teraviljasovhoosis «Peremožets» 14 200 hektari suuruselt pindalalt keskmiselt 128 puuda teravilja igalt hektarilt.

Sovhooside töötajad kindlustasid sõjajärgsel perioodil loomakasvatuse tunduva tõusu mistahes suunaga majapidamistes.

1950. aasta lõpuks oli NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides veiseid 20 protsenti, lambaid ja kitsi 29 protsenti ja sigu 36 protsenti rohkem kui enne sõda. 1952. aasta jooksul suurenes NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides lehmade arv 5 protsenti, sigade arv 4 protsenti, lammaste arv 8 protsenti ja hobuste arv 9 protsenti.

Loomade arv sovhoosides suurenes 1. juuliks 1953. a. võrreldes loomade arvuga 1. juuliks 1952. a.: lehmad 8 protsenti, sead 6 protsenti, lambad 12 protsenti ja hobused 7 protsenti. Lindude arv kasvas sovhoosides 15 protsenti.

Tunduvalt on tõusnud ka loomakasvatuse produktiivsus, mis kindlustas liha, piima ja teiste saaduste kaubalisuse kasvu. Keskmine piimatoodang ühe lehma kohta 1950. aastal ületas NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides 1940. aasta taseme 28 protsenti. Keskmine piimatoodang ühe lehma kohta oli 1951. aastal 2318 kilogrammi ehk 611 kilogrammi rohkem kui 1940. aastal. 1951. aastal andsid sovhoosid riigile kaks korda rohkem liha ja piima kui 1948. aastal, samuti andsid nad palju rohkem villa ja mune.

Suuresti on paranenud ka loomade tõulisus. 1952. aasta alguseks olid NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides kõik veised, lambad ja sead tõuloomad. Sovhoo-

sid müüvad iga aasta kolhoosidele suurel hulgal isassuguloomi ja parandavad sellega loomade kvaliteeti meie maal. 4 aasta jooksul (1949—1952) müüsid sovhoosid kolhoosidele üle 300 000 tõujäära, umbes 200 000 tõusiga ja 65 000 tõupulli.

Aastast aastasse tõstavad sovhoosid kaubalisust ja annavad riigile üha rohkem põllumajandussaadusi. 1952. aastal ületasid NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi majandid riikliku ülesande leivavilja müügi alal. Leivavili toimetati elevaatoritesse varem kui eelmistel aastatel. Paljud sovhoosid andsid riigile miljon ja rohkemgi puuda vilja. Nii näiteks vedas teraviljasovhoos «Gigant» elevaatorisse 1,7 miljonit puuda teravilja, Stavropoli teraviljasovhoos 2,2 miljonit puuda, Petrovski, Uljanovski, Primalkino, Jeiski, «Šahtjori» ja «Peremožetsi» sovhoos andsid igaüks üle miljoni puuda vilja. 1951. aastal andsid NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi majandid riigile piima 35 protsenti rohkem, mune 3,5 korda rohkem ja kõrgekvaliteedilisi karakullinahku 1,5 korda rohkem kui 1940. aastal. Samuti suurenes liha ja villa tootmine.

Sellest, kuivõrd on tõusnud tööviljakus sovhoosides, kõneleb järgmine näide: Ukrainas toodeti 1940. aastal sovhoosides keskmiselt ühe töölise kohta saadusi 3694 rubla eest, 1950. aastal aga 5126 rubla eest. Esimese 5 sõjajärgse aasta jooksul on tööviljakus sõjaeelsega võrreldes tõusnud 30,8 protsenti.

Silmapaistva edu eest põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmisel ja kõrgete näitajate eest loomakasvatuses on viie aasta jooksul (1948—1952) rohkem kui 600 sovhoositöötajale antud Sotsialistliku Töö Kangelase nimetus. Rohkem kui 19 000 sovhoositootmise eesrindlast on valitsus autasustanud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Kõrvuti saavutatud eduga esineb sovhooside töös veel tõsiseid puudusi.

Nagu märkis NLKP Keskkomitee septembripleenum, ei ole kaugeltki veel kõik sovhoosid muutunud eeskujulikeks ja kõrge rentaablusega majandeiks. Paljudes sovhoosides on põllumajanduslike kultuuride viljakus ja loomakasvatuse produktiivsus madal, ebarahuldavalt kasutatakse tehnikat, tõsiselt jääb maha loomakasvatuse ja sovhoositootmise rea teiste harude mehhaniseerimine. Paljudel sovhoosidel puuduvad head tootmishooned, tihtipeale on loomad

paigutatud halvasti korrastatud ruumidesse, elamuehitust ei teostata küllaldases ulatuses. Paljudes sovhoosides esineb ebaperemehelikkust, suuri mittetootlikke kulutusi ning raha ja materjalide ülekulutamist, teravilja, liha, piima ja teiste saaduste tegelik omahind on kõrge. Halb on olukord sovhooside juhtimise osas. Paljusid sovhoose juhatavad nõrgalt ettevalmistatud töötajad.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on kavandanud sovhoositootmise edasise tõstmise programmi. Ülesanne seisab selles, et iga sovhoos tuleb muuta rentaabliks, kõrge kaubalisusega eeskujulikuks majandiks. Selleks on vaja tugevdada sovhooside juhtivat kaadrit, luua kord mahajäänud sovhoosides, likvideerida ebaperemehelikkus, saavutada ranget kokkuhoidu riiklike vahendite kulutamises ja järsult alandada saaduste omahinda.

Peamiseks ülesandeks sovhoosides on kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmine, loomade arvu edasine suurendamine, kusjuures samal ajal tuleb tunduvalt tõsta loomade produktiivsust ja parandada nende tõulisust, põllunduse- ja loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangu suurendamine sovhooside töö parandamise teel eesrindliku tehnika juurutamise ja maaviljeluse kultuuri tõstmise alusel.

«Sovhooside ülesehitamise alal,» öeldakse partei XIX kongressi direktiivides, «pidada väga tähtsaks ülesandeks kaubatoodangu suurendamist, eeskätt nisu, peen- ja poolpeenvilla ning liha tootmise alal, samuti ka kolhooside loomakasvatuse varustamist tõusuguloomadega.»

Suured ülesanded seisavad sovhooside ees teravilja tootmise suurendamise alal, eriti aga köögivilja- ja kartulikasvatuse mahajäämuse likvideerimise ning nende edasise tõstmise alal. Partei ja valitsuse määruses «Kartulite ja köögivilja tootmise ning varumise suurendamise abinõudest kolhoosides ja sovhoosides aastail 1953—1955» on kindlaks määratud konkreetsed ülesanded nende kultuuride külvipindade laiendamise ja viljakuse tõstmise osas. NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumile on tehtud ülesandeks aastail 1953—1954 täiendavalt üle viia kartulite ja köögivilja tootmisele 154 sovhoosi, NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumile aga on tehtud ülesandeks organiseerida 7 köögivilja- ning puu- ja köögiviljakasvatussovhoosi. Sovhoosidele on samuti antud ülesanded kasvuhoonete ja lavade rajamise ning ehitamise alal.

Viljakuse tõstmiseks peavad sovhoosid õigesti kasutusele võtma põllu ja sööda heinavälja-külvikorrad, laiendama kaitsemetsaistutisi NSV Liidu Euroopa-osa stepi- ja metsastepirajoonide sovhoosides, suurendama niisutatavate maade pindala, laialdasemalt väetama põldusid, rakendama õiget maaharimise süsteemi, kindlustama kõikjal üleminekut täielikule sordikülvile parimate, saagirikaste sortide seemnega. Selles suunas on tehtud ära üsna suur töö. Enamikus sovhoosides on juba sisse viidud õiged külvikorrad, kusjuures külvatakse ka heintaimi. Lähemail aastail viiakse lõpule maakorraldus ja seatakse sisse külvikorrad ka ülejäänud majandites. Nelja aastaga (1949—1952) külvasid ja istutasid Sovhooside Ministeeriumi majandid metsavööndeid pindalal, mille suurus ületab 120 000 hektarit. Paljude sovhooside territoorium on juba praegu tunduvalt muutunud. Keskmiselt on igal stepimetsakasvatuse tsoonis asuval majandil umbes 120 hektarit istutisi.

577-s stepi- ja metsastepi rajoonide sovhoosis on kasutusele võetud põllu heinavälja-külvikorrad, 338-s neist aga ka sööda heinavälja-külvikorrad. Millist mõju avaldavad heinavälja-külvikorrad viljakuse tõusule, näitavad järgmised andmed sovhooside praktikast.

Teraviljakultuuride viljakus sõltuvalt külvikordade kasutuselevõtmisest

(tsentnerites hektarilt)

Sovhooside nimetus	Enne külvikordade kasutuselevõtmist (1945—1947)	Külvikordade kasutuselevõtmise perioodil (1948—1950)	Pärast külvikordade kasutuselevõtmist (1951—1952)
Krasnodari krai sovhoosid			
Kropotkini	10,2	15,1	20,7
Labinski	15,0	19,5	24,8
«Trud»	13,5	15,5	23,2
Stalino oblasti sovhoosid			
Oktoobrirevolutsioonimeline	13,2	14,2	21,8
«Metallist»	11,4	14,2	21,9
Rostovi oblasti sovhoosid			
Tselina	11,7	12,3	16,1
Taganrogi	8,6	11,3	17,0

Õigete külvikordade suurimat efektiivsust saavutatakse siis, kui rakendatakse ka maaviljeluse heinaväljasüsteemi teisi üritusi: kesa- ja sügiskünni teostamine ettenähtud tähtajal, kündmine eelkoorijatega varustatud atradega, sügavkünd, pealtväetamine mineraal- ja kohalike väetistega, sordiseemne külv jne.

1952. aastal vedasid stepi- ja metsastepi tsooni sovhoosid sõnnikut põldudele 23 protsenti rohkem kui 1951. aastal, teostasid rohkem kui 850 000 hektari talivilja ja põldheina seemnepõllu pealtväetamist mineraal- ja kohalike väetistega. 85 protsendile suviviljapõldudele külvasid sovhoosid 1952. aasta kevadel sordiseemet. 4 aastaga on rajatud ja taastatud NSV Liidu Euroopa-osa stepi- ja metsastepirajoonide sovhoosides 883 tiiki ja veekogu, 95 on ehitamisel. Tiikide ja veekogude üldpind on 25 200 hektarit.

Viiendal viisaastakul areneb sovhoosides loomakasvatus veelgi, suurendatakse loomade arvu ja tõstetakse tunduvalt nende produktiivsust.

Veiste arvu tuleb sovhoosides vastavalt partei XIX kongressi direktiividele suurendada viisaastaku jooksul 35—40 protsenti, sealhulgas lehmade arvu 70—75 protsenti, lammaste arvu 75—80 ja sigade arvu 40—45 protsenti.

Piimatoodang ühe lehma kohta tuleb 1955. aastal viia sovhoosides: mittemustmullavööndi rajoonides 3500—3900 kilogrammini, keskmustmullamaa piirkonnas 3000—3400 kilogrammini, lõunarajoonides ja Põhja-Kaukaasias 2800—3200 kilogrammini, Siberis ja Kasahstani põhjaoblastites 2400—2900 kilogrammini, Volgamaa, Kesk-Aasia, Taga-Kaukaasia tõuloomasovhoosides ja Kasahstani lõunaoblastite tõuloomasovhoosides 2100—2600 kilogrammini.

Keskmine villatoodang ühe peenvillalamba kohta tuleb lõunarajoonide, Põhja-Kaukaasia ja Volgamaa rajoonide sovhoosides viia 5,5—6,5 kilogrammini, Siberi, Kasahstani, Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia sovhoosides 4,3—5,0 kilogrammini.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee määruses «Meie maal loomakasvatuse edasiarendamise ning kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate majapidamistele määratavate loomakasvatussaaduste kohustuslike müügimormide alandamise abinõudest» märgitakse suuri puudusi loomakasvatuse arendamisel sovhoosides. Paljudes sovhoosides ei ole loodud kindlat söödabaasi, ei kasutata täielikult ära olemasolevaid suuri karjamaa pindalasid, ei varuta

küllaldasel hulgal heina, vähe valmistatakse mahlakaid söötasid, eriti silo, äärmiselt väikeses ulatuses kasvatatakse ja kasutatakse sovhoosides loomasöödaks kartulit. Söödakultuuride madala viljakuse tõttu kuulub sovhooside söödabilansis tähtis koht ikka veel kohaleveetavatele jõusöötadele. Töö halva organiseerimise tõttu ei täida paljud sovhoosid loomade produktiivsuse tõstmise ülesandeid, suurendavad aeglaselt loomakasvatussaaduste tootmist, ei võitle liha, piima, villa ja teiste loomakasvatussaaduste kõrge omahinna vastu.

Vastavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusele on kindlaks määratud konkreetsed ülesanded loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise ja loomade arvu suurendamise alal sovhoosides.

Produktiivsete loomade ja lindude arvu tuleb sovhoosides 1. oktoobriks 1954 viia vähemalt järgmise ulatuseni:

	NSV Liidu Sovhooside Ministeerium, NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeerium	NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeerium
	(tuhandetes)	
Lehmi	1 180	92
Veiseid	3 490	265
Lambaid ja kitsi	11 900	110
Sigu	3 200	285
Täiskasvanud linde	5 890	650

Piimatoodang ühe lehma kohta peab 1. oktoobrist 1953 kuni 1. oktoobrini 1954 moodustama NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi sovhoosides vähemalt 2730 kilogrammi ja NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi sovhoosides vähemalt 3150 kilogrammi. On kindlaks määratud ülesanded loomade karjamaanuuma ja nuumamise ning söötade varumise alal.

Otsustavaks tingimuseks loomade arvu suurendamisega ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisega seotud ülesannete lahendamisel on kindla söödabaasi loomine ning sovhoosiloomade täielik varustamine kore- ja mahlakate söötadega.

Loomakasvatuse arendamiseks sovhoosides, selle produktiivsuse tõstmiseks, toodangu omahinna alandamiseks ja riigile liha, piima, villa, naha ja teiste saaduste müügi

suurendamiseks määras NLKP Keskkomitee septembripleenum, et sovhoosides on vaja kindlustada küllaldasel hulgal hea heina ja mahlakate söötade tootmine ning tunduval määral suurendada omatoodetud jõusööda tootmist. On kavandatud laialdaselt juurutada sovhoosides piimakarja pidamisel laagriviisilise käestsöötmise süsteemi, kasutada tõugudevahelist ristamist sea- ja lambakasvatuses, õigesti organiseerida veiste karjamaanuuma.

Paljud sovhoosid on sel alal omandanud rikkalikke kogemusi. Võtame näiteks Kuibõševi oblasti sovhoosi «Molodaja Gvardija». 1952. aastal ületati selles sovhoosis loomakasvatuse arendamise riiklik plaan kõigi loomaliikide osas, piimatoodang ühe lehma kohta ulatus 3240 kilogrammini. Piima-, liha-, villa- ja munavarumisplaan täideti ennetähtaegselt. Riigile anti üle 15 000 tsentneri piima, 1409 tsentnerit liha, varumispunktidesse toodi toiduteravilja 3 korda rohkem kui 1951. aastal. Sellise edu põhjus peitub eelkõige selles, et sovhoosis hoolitsetakse korralikult söötade varumise eest. Söödabaasi parandamise aluseks oli maaviljeluse heinaväljasüsteem. Sovhoosis on rakendatud 2 põllu, 4 karjamaa, 4 farmilähedast ja 2 köögiviljasööda heinavälja-külvikorda üldpindalaga 5769 hektarit. Seitse neist on juba kasutusele võetud, ülejäänud võetakse kasutusele 1953. aastal. Mitmeaastaste heintaimede all on 1879 hektarit. Üheaastaste heintaimede all oli 1952. aastal 1640 hektarit, juurvilja, kõrvitsaliste ja silokultuuride all oli 555 hektarit. Kõrge agrotehnika rakendamise tulemusena kogusid sm. Loskutovi brigaad ja sm. Koltsova lüli 1952. aastal 31 hektarilt igaühelt 240 tsentnerit suhkrupeeti. Sovhoosis on organiseeritud «haljaskonveier». Selle jaoks on valitud kõige mitmekesisemad kultuurid (talirukis haljassöödaks, viki-kaera segatis, tšumiisa, mogar, sudaanihein, söödahirss, päevalill, kõrvitsalised jt.). Külvide pindalad ja tähtajad määratakse kindlaks sellise arvestusega, et loomad oleksid maist kuni novembrini varustatud mahlakate haljassöötadega. 1952. aastal sileeriti 16 081 tsentnerit päevalille haljasmassi, 6864 tsentnerit mitmesuguseid üheaastasi heintaimi ja 2195 tsentnerit looduslikku heina. Tänu selle protsessi mehhaniseerimisele valmistatakse ühe päeva jooksul kuni 150 tonni silo. Hein koristatakse õigeaegselt. Põhk koristatakse põldudelt kombainide järel traktorilohistitega. 1952/53. aasta talviseks laudaperioodiks varuti 24 tsentnerit koresööta ja üle 40 tsentneri mahlakaid söötasid

iga lehma kohta. Sovhoosid on parandanud heina- ja karjamaid 2600 hektari suurusel pindalal.

Sovhoosi «Molodaja Gvardija» saavutused on kogu kollektiivi ennastsalgava töö, majapidamise oskusliku juhtimise, parteiorganisatsiooni poolt loomakasvatusfarmides ja põllundusbrigaadides pidevalt tehtava massilise poliitilise töö õige organiseerimise tulemus. Kommunistid-agitaatorid — kolmanda karja brigadiir sm. Savinov, tallimees sm. Šipilov, kombainer sm. Šmeljov, neljanda söödavarumisbrigaadi brigadiir sm. Tumanov ja paljud teised aitavad aktiivselt kaasa sovhoositootmise edasiarendamisele.

Põllumajanduskultuuride viljakuse pideva suurendamise ja loomakasvatuse tõusu aluseks on sovhooside edasine varustamine uusima tehnikaga ja selle efektiivne kasutamine.

Vaatamata suurtele edusammudele, mis on tehtud tootmise mehhaniseerimisel sovhoosides, teostatakse rida töid hobujõul ja käsitsi. Nende hulka kuuluvad näiteks heina ja põhu transportimine ja kuhjapanek, silo valmistamine, maisi ja juurvilja koristamine. Nõrgalt on mehhaniseeritud tootmisprotsessid loomakasvatuses — farmide sisetransport, lehmade lüpsmine jt. Sovhooside töötajate ülesanne seisab selles, et mehhaniseerida lähemal ajal kõik palju töökulu nõudvad protsessid nii põllunduses kui ka loomakasvatuses.

Partei XIX kongressi direktiivides viienda viie aasta plaani kohta on ette nähtud «viia sovhoosides põhiliselt lõpule kõige rohkem jõukulu nõudvate tööde kompleksne mehhaniseerimine maaviljeluses, loomakasvatuses, söötade tootmisel ja söötade ettevalmistamisel».

1955. aasta lõpuks tuleb sovhoosides tööde mehhaniseerimise tase söödajuurvilja, silokultuuride ja kõrvitsaliste söödakultuuride külvamise ja vaheltharimise alal viia 80—95 protsendini, siloks kasvatatava maisi ja päevalille ruutpesiti meetodil külvamise ja vaheltharimise alal Ukraina NSV, Põhja-Kaukaasia ja kesk-mustmullapiirkonna rajoonides 80—95 protsendini ja teistes rajoonides 70—80 protsendini; heina niitmise, riisumise ja kuhjapaneku alal 85—100 protsendini, söötade sileerimise alal 80—100 protsendini, põhu kogumise ja kuhjapaneku alal pärast kombainiga koristamist 90 protsendini.

Palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimise plaan loomakasvatusfarmides aastaiks 1954—1955 on kindlaks määratud järgmises ulatuses:

	NSV Liidu Sovhooside Ministeerium, NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeerium		NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeerium	
	1954. a.	1955. a.	1954. a.	1955. a.
	(tuhandetes loomades)			
Lehmade automaatjootmine	120	140	20	30
Mehhaniseeritud lüpsmine .	140	150	23	25
Farmide sisetransport . . .	150	170	40	60
Söödatsehhid veiste söötmiseks ja söödaköögid sigade söötmiseks	140	150	25	30
Lammaste mehhaaniline pügamine	9 000	10 000	—	—

Partei ja valitsus kinnitasid sovhooside jaoks heakorrastatud hoonete ehitamise ja farmide veega varustamise plaani, silohoidlate ja söötade mehhaniseeritud ettevalmistamise ruumide ehitamise plaani.

Mõnedes sovhoosides on juba praegu edukalt mehhaniseeritud kogu koristustööde kompleks — vilja lõikamine, ettevalmistamine ja kuivatamine viljapeksukohas, laadimine autodele ning elevaatoritesse saatmine. Kõiki neid töid teostatakse katkestamata, voolumeetodil.

Näiteks olid koristustööd Krasnodari krai Tihhoretski sovhoosis 1951. aastal mehhaniseeritud järgmiselt. Kõigi agregaatide juures oli elektrivalgustus, nad töötasid nii päeval kui öösel. Õisel ajal koristati teravilja 1300 hektarilt, mis lühendas kahe päeva võrra viljalõikuse tähtaega. Kogu toiduteraviljade all oleva pindala (8771 hektarit) niitis sovhoos 14 päevaga. Kombainide poolt pekstud vili toimetati otsekohe veomasinatega neljale elektrifitseeritud viljapeksupaigale. Sorteerijad ja teraviljapuldid puhastasid ööpäevas ligemale 1000 tonni müügivilja, mehhaniseeritud pealelaadijad täitsid 5 minutiga veomasina kasti. Vilja saatmine elevaatoritesse käis öösel ja päeval. Nii täideti teisel päeval pärast vilja koristamist riiklik teraviljamüügi plaan.

Tihhoretski sovhoosis haagiti kombainide külge kõrrekoorijad ja nii toimus üheaegselt niitmisega ka kõrrekoorimine. See tähtis agrotehniline võte on sovhoosis kindlalt

juurdunud saagikoristamise komplekssе mehhaniseerimise süsteemi.

Koristustööde kompleksne mehhaniseerimine Tihhoretski sovhoosis võimaldas tunduvalt kokku hoida raha ja tööjõudu. Kui 1948. aastal 1 tonni teravilja puhastamine maksis 51 rubla, siis vähenesid need kulud 1951. aastal kahekordselt. Kõrrekoorimine ühes agregaadis kombainiga võimaldas kokku hoida üle 7 rubla igalt hektarilt. Üle kahe korra vähem oli vaja töölisi vilja puhastamisel.

Tähtis probleem, mille sovhoosid peavad lahendama, on edasine tööviljakuse tõstmine, teravilja, liha, piima ja teiste saaduste tootmise omahinna alandamine.

Toodangu omahinna alandamiseks ja sovhooside rentaabluse suurendamiseks on vaja: arendada mitmekülgset majapidamist, tõsta põllumajanduslike kultuuride viljakust, suurendada loomade arvu ja tõsta loomakasvatuse produktiivsust, parandada tootmise organiseerimist, juurutada kompleksset mehhaniseerimist, võidelda kokkuhoiurežiimi ja isemajandamise eest kõigis osakondades ja farmides, mobiliseerida kõik sisemised reservid, mida on küllaltki palju igas majandis.

Meie maa eesrindlikud sovhoosid on juba saavutanud üsna kõrget rentaablust. Selles suhtes väärivad tähelepanu Usbeki NSV puuvillakasvatussovhoosi «Hazarbag» kogemused. 1940. aastal andis sovhoos riigile igalt hektarilt 20,4 tsentnerit toorpuuvilla, 1949. aastal — 27,8 tsentnerit, 1950. aastal — 31,45 tsentnerit, 1951. aastal — 34,17 tsentnerit ja 1952. aastal — 34,5 tsentnerit. Aastast aastasse alaneb 1 tsentneri toorpuuvilla omahind. Kui arvestada 1 tsentneri toorpuuvilla omahinnaks 1949. aastal 100 protsenti, siis alanes see 1950. aastal 86,8 protsendile, 1951. aastal — 78,7 protsendile ja 1952. aastal 75,3 protsendile. Nii alanes kolme aastaga omahind peaaegu 25 protsenti. Sovhoosi üldine tulu moodustas 1952. aastal üle 6 miljoni rubla. Puuvillakasvatusest saadav puhastulu kasvas 4 aastaga peaaegu 4-kordseks, kusjuures puuvilla all olev pindala ei ole muutunud. Kasum on sõjaeelsest üle kümne korra suurem.

Aastast aastasse alaneb sovhoosis töökulu puuvilla kasvatamisel ja suureneb toorpuuvilla väljatulek ühe puuvillakasvataja kohta. 1940. aastal moodustas töökulu ühe tsentneri puuvilla kohta 7,04 inimpäeva, 1949. aastal — 5,8 inimpäeva, 1950. aastal — 4,73 inimpäeva, 1951. aastal — 4,52

inimpäeva ja 1952. aastal — 4,27 inimpäeva, s. o. töökulu vähenes rohkem kui 40 protsenti. 1940. aastal toodeti ühe töölise kohta 25,67 tsentnerit toorpuuvilla, 1949. aastal — 41,1 tsentnerit, 1950. aastal — 45,7 tsentnerit, 1951. aastal 52,2 tsentnerit ja 1952. aastal — 53 tsentnerit.

Seda suurt edu on sovhoos saavutanud töö õige organiseerimisega ja tootmise täiustamisega kõrgema tehnika baasil.

Alates 1951. aastast alustas sovhoos üleminekut uuele niisutussüsteemile. 2 aastaga korraldati niisutussüsteem ümber 3340 hektari suurusel pindalal; mullatööde üldmaht moodustas üle 600 000 kuupmeetri. Alates 1949. aastast on sovhoos üle läinud üheksaväljalisele heinavälja-külvikorrale, kusjuures on kuus puuvillavälja, kaks lutsernipõldu ja üks haljasväetise põld. Puuvill külvatakse sügisel küntud põllule vara ning lühikese ajaga. Alates 1938. aastast külvatakse kogu pindalale oma saagirikkaid seemneid. Põhiliselt toimub külv kitsamate reavahedega, mis suurendab saaki poole tsentneri võrra hektarilt. Pärast külvi teostatakse põldude toiteniisutamist torumeetodil mööda sügavaid vagusid. Taimede tihedus ühel hektaril tõusis 1952. aastal 79 100 taimeni. Sovhoos annab põldudele kõrgendatud normi järgi mineraalväetisi ja rakendab pealtväetamist lehtede kaudu fosforväetisega. Sovhoosi varustatus elektrienergiaga on tõusnud 0,66 hobujõuni puuvilla külvihektari kohta. Tööhulk ühe 15-hobujõulise traktori kohta on sovhoosis tõusnud 148 hektarilt 1943. aastal 289,3 hektarini 1951. aastal; 1952. aasta kolme kvartali jooksul moodustas tööhulk 215 hektarit, kusjuures plaan nägi ette 207 hektarit. Ühe töölise keskmine töökoormus on 1,6 hektarit puuvillakülvi.

Töö õige organiseerimine sovhoosi «Hazarbag» brigaadides, tööviljakuse kasv ja otsese progressiivse tükitöö alusel makstav töötasu tagavad tööliste materiaalse heaolu tõusu. Peale töötasu ja normide ületamise eest tehtud juurdearvutuste on iga tööline kahe aasta jooksul saanud keskmiselt üle 6500 rubla preemiate näol. Töölistele on ainuüksi 1952. aastal ehitatud sovhoosis 25 kahekorterilist maja. Paljud töölised ehitavad individuaalelamuid. Direktsioon abistab neid ehitusmaterjalidega varustamisel. Sovhoosis on kolm lastesõime, viis laste mängumuru, haigla, neli meditsiinilist punkti, kümneklassiline kool, kuus algkooli, klubi ja kino. Asulates on kaheksa kauplust ja leivatööstus. Hoolitsus

materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise eest on kindlustanud kaadri püsivuse: 54 brigadiirist töötab siin 19 üle 10 aasta, 13 brigadiiri — 5 kuni 10 aastat. Viiest osakonnajuhatajast töötab neli 7 kuni 10 aastat, kolm osakonna vanemagronoomi — üle 10 aasta.

Kuivõrd suured on veel kasutamata reservid sovhooside rentaabluse tõstmisel, näitavad kahe sovhoosi majandusliku tegevuse tulemused 1951. aastal. Ukrainas, Starobelštšina steppides asuvad teineteise läheduses kaks seakasvatussovhoosi — nr. 10 ja Svatovo sovhoos. Tootmistingimused on mõlemas sovhoosis ühesugused, isegi nende pindalad on peaaegu võrdsed, kuid tootmistulemused on erinevad. Sovhoosis nr. 10 tõstetakse iga aasta rentaablust, Svatovo sovhoos aga töötab iga aasta kahjumiga. Niisugune olukord on seletatav sellega, et Svatovo sovhoosis ei kasutata suuri tootmises peituvaid reserve. Sovhoosis nr. 10 tuleb 100 hektari künnimaa kohta 16 veist, 75 siga, 38 lindu, Svatovo sovhoosis aga tuleb sama suure pindala kohta 12 veist, 63 siga ja 30 lindu. Iga tsentneri piima kohta söödeti Svatovo sovhoosis 1,5 korda rohkem heina ja 3,5 korda rohkem haljassööta kui sovhoosis nr. 10, piimatoodang ühe lehma kohta on aga 27 protsenti väiksem. Sovhoosis nr. 10 kulutatakse heina säästlikult, rakendatakse «haljaskonveierit», mahlakaid, piimatoodangut suurendavaid söötasid aga antakse lehmadele tunduvalt rohkem kui Svatovo sovhoosis. Kui Svatovo sovhoosi juhtkond kasutaks naabri kogemusi piimakarja söötmise ja hooldamise alal, siis saaks ta ainuüksi sellest tootmisharust 30 000 rubla rohkem tulu.

Svatovo sovhoos nuumas sigu peamiselt jõusöötadega ja kohaleveetava lõssiga, mis oli väga kulukas, sovhoos nr. 10 aga kasutas laialdaselt kartuleid, söödajuurvilja ja silo. See muutis ühe söödapäeva 36 kopika võrra odavamaks kui Svatovo sovhoosis ja aitas sovhoosil nr. 10 kokku hoida aasta jooksul 216 000 rubla, rasvast ja poolrasvast liha aga andis see sovhoos 16 protsenti rohkem kui Svatovo sovhoos.

Svatovo sovhoosis oli ühe tsentneri sealiha kaaluiive maksumus 53 rubla rohkem kui sovhoosis nr. 10, tapasea keskmine kaal aga oli 17 kilogrammi väiksem.

Mõlemas sovhoosis on traktoripargi koosseis ühesugune, põllutööde maksumus aga erinev. Sovhoosis nr. 10 läks üks hektar kündi maksma 5 rubla 50 kopikat, koristustööd kombainiga ühel hektaril 1 rubla 65 kopikat ja heinakoristamine ühel hektaril 13 rubla 50 kopikat vähem kui Svatovo

sovhoosis. Selles sovhoosis on lisakulud väga suured, haldusaparaat on suureks paisutatud.

Sovhoosis nr. 10 kasutatakse paremini veoloomi. See alandas peaaegu 20 protsenti hobupäeva maksumust.

1951. aastal tuli sovhoosis nr. 10 keskmiselt ühe alalise aastatöölise kohta 18 300 rubla eest kaubatoodangut ehk 900 rubla eest rohkem kui Svatovo sovhoosis.

See näide kõneleb sellest, et tööviljakuse tõstmine ja rentaabluse suurendamine sõltuvad majandi juhtimise parandamisest, töö õigest organiseerimisest, rohkearvuliste sisemiste reservide mobiliseerimisest igas sovhoosis. Nende reservide käikulaskmine on kõigi sovhoositöötajate võitlusülesanne.

Sovhooside edukas arendamine, nende majanduslik ja rahanduslik tugevdamine on teostatav ainuüksi sel teel, et luuakse mitmekülgne majapidamine, kusjuures mitmesugused põllumajandusharud on õigesti ühendatud. Sellepärast on vaja rööbiti juhtiva haruga arendada sovhoosides ka teisi majandusharusid, mis lubavad kõige täielikumalt kasutada üksikute sovhooside looduslikke ja majanduslikke tingimusi, likvideerida põllumajandusliku tootmise ülemäära suurt hooajalisust ja tunduvalt tõsta tööviljakust.

NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi majandites on saavutatud esimest edu selles suunas. 1952. aastal oli teraviljasovhoosides veiseid 1,5 korda ja sigu 7 korda rohkem kui 1940. aastal.

Paljude tootmisharudega majapidamise arendamise näitena võib tuua Krasnodari krai sovhoosi «Kuban». Sovhoos toodab teravilja- ja tehniliste kultuuride seemneid, samuti üheaastaste ja mitmeaastaste heintaimede seemneid. Selles majandis on kasutusele võetud õiged põllu- ja söödakülvikorrad ja saadakse suuri ning püsivaid saake. Peale selle on sovhoosil arenenud loomakasvatus. 1950. aastal oli sovhoosil iga 100 hektari künnimaa kohta 10 veist, 16,6 siga, 25,2 lammast ja 4,6 hobust. 1950. aastal saadi keskmiselt ühe aastalehma kohta 3667 kilogrammi piima ja 1951. aastal — 3789 kilogrammi; villatoodang ühe lamba kohta oli 1950. aastal 4,2 kilogrammi, 1951. aastal — 4,8 ja 1952. aastal — 5,17 kilogrammi. Sovhoosis «Kuban» on hästi arendatud ka teised põllumajandusharud: köögiviljakasvatus, kõrvitsaliste kasvatus ja mesindus.

Tootmisharude õige ühendamine võimaldas sovhoosil «Kuban» tunduvalt suurendada taimekasvatus- ja looma-

kasvatussaaduste toodangut ning saavutada kõrget rentaablust. Viimase kahe aasta jooksul (1951 ja 1952) on sovhoos saanud umbes 1,5 miljonit rubla kasumit.

Ülesanne seisab selles, et likvideerida ülemäärast spetsialiseeritust ja majapidamise ühekülgset suunda kõigis sovhoosides.

Sovhoositootmise edasise tõstmise tähtsaks tingimuseks on kaadri ettevalmistamise parandamine. Selles osas tehakse suurt tööd. Neljanda viisaastaku jooksul valmistati näiteks Ukraina sovhooside jaoks ette rohkem kui 15 000 traktoristi, kombainerit, põllundus- ja loomakasvatusbrigaadide brigadiiri ning teiste kutsealade töölist. Kolmeaastastel agro-zootehnilistel kursustel õppis tootmistööd katkestamata 1952/53. õppeaastal 27 600 inimest — peaaegu 40 protsenti kõigist alalistest sovhoositöölistest. Ülesanne seisab selles, et parandada kaadri ettevalmistamise kvaliteeti ning igati tõsta nende kultuurilist ja tehnilist taset.

Aastail 1954—1956 on kavas ehitada sovhooside töölistele ja teenistujatele vajalikul hulgal elumaju, koole, haiglaid, lastesõimi ja teisi kultuurilis-elukondlikke hooneid, et luua vajalikud elamu- ja kultuurilis-elukondlikud tingimused kaadri paigalpüsimiseks sovhoosides. Alates 1954. aasta 1. jaanuarist seati sisse sovhoositööliste täiendav ergutamine loomade üleplaanilise arvu ja loomakasvatussaaduste üleplaanilise saamise eest; sovhoositöölised, kes töötavad loomakasvatuse alal, hakkavad saama tasuta eririietust.

Juhtivat osa sovhooside poolt sõjajärgsel ajal saavutatud edus etendavad sovhooside partei-algorganisatsioonid, kes, vastavalt Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei põhikirjale, kontrollivad administratsiooni tegevust. Kommunistid, asudes sovhoositootmise otsustavates lõikudes, etendavad eesrindlikku osa, nad on sotsialistliku võistluse organiseerijad.

Positiivseks näiteks selle kohta on Moskva oblasti Bronnitsõ rajooni Nikonovskoje tõuloomakasvatussovhoosi parteiorganisatsiooni kommunistide tegevus. Sovhoosi parteiorganisatsioonis on 34 inimest. Nad juhivad otsustavaid, kõige raskemaid ja vastutusrikkamaid töölõike. Neli aastat tagasi kerkis sovhoosi kollektiivi ette loomade tõuomaduste põhjaliku parandamise küsimus. Seda küsimust arutati korduvalt parteikoosolekutel. Pideva ja püsiva töö tulemusena parandati tunduvalt veiste ja sigade tõuomadusi. Nüüd

on sovhoosis üsna palju lehmi, kelle piimatoodang ületab 9000 kilogrammi aastas. Üle 20 aasta töötab sovhoosis kommunist S. A. Sovetov. Alanud oma tööd karjase abilisena, on ta kasvanud spetsialistiks seakasvatuse alal, emiste osakonna brigadiiriks. Tööline Praskovja Vdovina töötab sovhoosis 28 aastat. Ta on tõeline meister noorte tõuloomade kasvatamise alal. Parteiorganisatsioon õppis tundma sm. Vdovina kogemusi ja propageerib neid laialdaselt teiste sovhoosi tööliste hulgas. Kommunistide initsiatiivil töötavad sovhoosi loomakasvatajad piima rasvasisaldavuse tõstmisel.

Selle tulemuseks on eeskujulikud näitajad sovhoosi töös. Sõjajärgsel ajal on sovhoos üles kasvatanud üle 14 000 noore tõulooma. Aastail 1950—1952 saadi iga emise kohta 20 põrsast, kelle keskmine kaal võõrutamise ajal oli 17—19 kilogrammi. Majandi karjas on kulte, kes kaaluvad 400 kilogrammi, ja emiseid, kelle eluskaal on 300 kilogrammi. 1951. aastal saadi Nikonovskoje sovhoosis igalt lehmalt 6200 kilogrammi piima, 1952. aastal aga 6393 kilogrammi.

Sovhoositootmise kõigi harude kogu suur töötajate armee — põlluharijad, loomakasvatajad, mehhanisaatorid ja ehitajad on endale võtnud kõrgendatud kohustusi ja võitlevad üksmeelselt partei ja valitsuse ülesannete täitmise ja ületamise eest, sovhoositootmise uue võimsa kasvu ja täiustamise eest.

Kuues peatükk

*

KOLHOOSIDE ÜHISMAJAPIDAMISE ARENDAMINE JA TUGEVDAMINE

Tootlike jõudude edasine kasv põllumajanduses ja kolhoositalurahva materiaalse heaolu ning kultuuritaseme pidev tõus nõuavad kolhooside ühismajapidamise igakülgset tugevdamist ja arendamist.

ÜK(b)P Keskkomitee aruandes partei XIX kongressile on kindlaks määratud kolhooside ühismajapidamise edasise arendamise ja tugevdamise ülesanded: «Partei-, nõukogude ja põllumajandusorganid on kohustatud ka edaspidi pidevalt hoolitsema selle eest, et tugevdataks ja arendataks kolhooside ühismajapidamist, mis on kolhooside peamiseks jõuks, ning kindlustama sel alusel kolhoositootmise kaubalisuse suurenemise ning kolhoosnikute ainelise ja kogu elutarbelise heaolu edasise tõstmise.»

Sõjajärgsel ajal on kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus teostanud terve abinõude süsteemi, mille eesmärgiks on kolhooside edasine organisatsiooniline ja majanduslik tugevdamine, nende ühismajapidamise arendamine, ühiskondliku sotsialistliku omandi — kolhoosikorra jõu ja kindluse aluse — tugevdamine.

Sõjajärgse perioodi suureks saavutuseks on see, et neljanda viisaastaku lõpul viidi põhiliselt lõpule talumajapidamiste vabatahtlik kollektiviseerimine Leedu, Läti, Eesti ja Moldaavia liiduvabariigis, Ukraina NSV ja Valgevene NSV lääneoblastites.

Nende vabariikide talumajapidamistele andis Nõukogude riik suurt tootmisalast abi põllumajandusliku kooperatsiooni tugevdamisel, masina-traktorijaamade organiseerimisel, traktorite, masinate ja mineraalväetiste kohaleveol ning krediidi võimaldamisel.

Erakordselt suurt osa kolhooside tootlike jõudude edasi-

arendamisel ja ühismajapidamise tugevdamisel etendas väikeste põllumajanduslike artellide ühendamine suurteks kollektiivseteks majanditeks. Kolhooside ülesehitustöö aastatepikkused kogemused on näidanud, et suurtel kolhoosidel on tunduvaid paremusi: suured kolhoosid arendavad ja täiustavad kõige edukamalt ühismajapidamist, kasutavad tootlikumalt traktoreid, kombaine ja teisi põllutöömasinaid, samuti kolhoosi tootmisvahendeid; suurtel kolhoosidel on head võimalused arendada paljude tootmisharudega majapidamist, mis rajaneb õigetel sööda ja põllu heinaväljakülvikordadel ning eesrindlikul agrotehnikal, nad koguvad suuremaid põllumajanduslike kultuuride saake; suured kolhoosid arendavad edukamalt suure produktiivsusega ühisloomakasvatust; nende käsutuses on küllaldaselt vahendeid selleks, et ehitada kanaleid, veekogusid, elektrijaamu; suurtes kolhoosides kulutatakse suhteliselt vähem raha administratiiv-majanduslikule teenindavale personalile, neil on võimalik kasutada majapidamises agronoomi, zootehnikut ja teisi spetsialiste.

1950. aastal arenes kolhoosikülas kolhoosnikute endi hulgas massiline liikumine, mille eesmärgiks oli ühendada väikesed põllumajanduslikud artellid suurteks. Kommunistlik partei toetas seda liikumist ja asus selle etteotsa. Eeldused väikeste artellide ühendamiseks olid olemas. Need seisid kõigepealt põllumajanduse võimsa materiaalse ja tehnilise baasi olemasolus, mis 1950. aastal tublisti ületas sõjaeelse taseme; need seisid kvalifitseeritud kaadri kasvus, sealhulgas suurte kolhooside juhtimiseks võimeliste põllumajanduse spetsialistide arvu suurenemises.

Väikeste kolhooside ühendamise tulemusena oli meie maal 1953. aasta lõpuks 94 000 suurt kolhoosi 254 000 väikese kolhoosi asemel 1. jaanuaril 1950. Praegu, pärast ühendamist, tuleb iga kolhoosi kohta künnimaad keskmiselt 2,5 korda ja loomi 3—4 korda rohkem kui enne ühendamist. Kolhooside keskmine varustatus künnimaaga kasvas 589 hektarilt (1. jaanuariks 1950) 1693 hektarini (1953. a. lõpp). Kesk-mustmullapiirkondades on nüüd künnimaad keskmiselt ühe kolhoosi kohta 1500—2000 hektarit, mittemustmullavööndis 700—1000 hektarit, Volgamaal ja Lääne-Siberis (Altai krai) 2500—3000 hektarit, Ukrainas 2500 hektarit, Moldaavias 1400 hektarit. Ühiskondlikus tootmises töötavate kolhoosnikute arv keskmiselt ühe kolhoosi kohta suurenes.

Ühendamise tulemusena intensiivistus laiendatud taastootmise protsess kolhoosides. Kahe aastaga (1951—1952) suurenes kolhooside põhitootmisvahendite maksumus 20,3 protsenti, rahaline tulu 23 protsenti, kapitaalmahutused loomade ja inventari muretsemiseks ja ehitustöödeks 54 protsenti. Maakasutamise kontsentreerumisega on samuti toimunud olulised muudatused tehnika kasutamises, elektrienergiaga varustatuse ja kolhoositootmise intensiivistumise astmes.

Võrreldes 1940. aastaga suurenesid kolhooside põhitootmisvahendid 1951. aastaks 90 protsenti. Kolhooside tootmisvahendite hulgas on tähtsal kohal töö- ja produktiivloomad, kelle!e langes 1951. aasta alguseks peaaegu 40 protsenti põhitootmisvahendite kogumaksumusest. Üle 35 protsendi kolhooside põhitootmisvahenditest moodustasid ühiskondlikud hooned, ehitised ja mitmeaastased istutised. Neljandal viisaastakul ületasid kolhooside kulutused kapitaalmahutustele nende ühiskondlikest vahenditest 41 miljardit rubla. Ainuüksi 1950. aastal moodustasid need kulutused üle 9,5 miljardi rubla — 177 protsenti võrreldes 1940. aastal tehtud kulutustega.

Kolhoosides on palju sisemisi reserve ühismajapidamise arendamiseks. See ilmneb selgesti nende töötulemuste kõrvutamisel, mida 1951. aastal saavutasid kaks kolhoosi: Kamenets-Podolski oblasti Tšemerovtsõ rajooni Leninimeline ja sama oblasti Gorodoki rajooni Kirovi-nimeline kolhoos. Neil kolhoosidel on umbes ühesuguse suurusega külvipinnad, nad asuvad ühesugustes mullastiku- ja klimaatilistes tingimustes, kuid Lenini-nimelises kolhoosis on ühismajapidamine paremini organiseeritud kui Kirovinimelises kolhoosis, mille tulemusena tootmisalased näitajad on esimeses kolhoosis märksa kõrgemad kui teises kolhoosis (vt. tabel lk. 168).

Üldine rahaline tulu moodustas Lenini-nimelises kolhoosis 3 159 000 rubla, Kirovi-nimelises kolhoosis aga 1 113 000 rubla.

Põllumajandusliku tootmise kõigi harude pidev arendamine kindlustab kolhooside naturaal- ja rahalise tulu tunduva suurenemise, mille tulemusel kasvavad eraldamised jagamatusse fondi. NSV Liidu kolhooside rahaline tulu suurenes 1951. aastal võrreldes 1940. aastaga 86,17 protsenti. Kolhooside jagamatu fond kasvas 1952. aasta alguseks võrreldes 1940. aastaga rohkem kui kahekordseks.

Tootmisalased näitajad	Lenini-nimeline kolhoos	Kirovi-nimeline kolhoos
Jagamatud fondid ühe künnimaa hektari kohta	1551 rbl.	435 rbl.
Rahaline tulu ühe künnimaa hektari kohta	1237 „	355 „
Tulu suhkrupeedi ühelt hektarilt .	6411 „	3138 „
Tulu viljapuuaia ühelt hektarilt . .	8830 „	427 „
Tulu köögiviljaaia ühelt hektarilt .	7024 „	743 „
Piimatoodang ühe aastalehma kohta	2542 l	813 l
Rahaline tulu ühe lehma kohta . .	1931 rbl.	210 rbl.
Rahaline tulu ühe emise kohta . .	1054 „	58 „
Normipäeva eest antud teravilja .	2 kg	1 kg
Normipäeva eest antud raha . . .	3 rbl. 10 kop.	1 rbl. 60 kop.

Kahe aastaga (1951—1952) suurenesid Kubanimaa kolhooside jagamatud fondid 32 protsenti. Ukraina kolhooside jagamatud fondid suurenesid viimase kolme aastaga 4 miljardi rubla võrra ehk 48 protsenti 1940. aastaga võrreldes.

Toome kujuka näite selle kohta, kuidas suurenevad eraldamised jagamatusse fondi Odessa oblasti Berjozovka rajooni Budjonnõi-nimelises kolhoosis:

1947. a.	265 074 rbl.
1948. a.	253 091 „
1949. a.	693 828 „
1950. a.	650 924 „
1951. a.	928 760 „
1952. a.	1 500 000 „

Leedu NSV kolhoosides suurenesid ainuüksi 1951. aasta jooksul kolhooside põhitootmisvahendid 28 protsenti, jagamatud fondid 31 protsenti ja rahaline tulu 38 protsenti.

Turkmeeni NSV kolhooside jagamatud fondid moodustasid 1952. aasta alguses 1 miljard 256 miljonit rubla. See on kolm korda rohkem kui 1941. aastal. Marõ oblasti Tahta-Bazari rajooni Lenini-nimelises kolhoosis moodustab jagamatu fond 14,5 miljonit rubla. Turkmeeni NSV Marõ oblasti Turkmen-Kala rajooni kolhoos «Krasnõi Oktjabr» sai 1951. aastal 18 miljonit rubla tulu, mis võimaldas tunduvalt suurendada jagamatut fondi.

Ülesanne seisab selles, et õigesti kasutada jagamatuid fonde. Partei XIX kongressi direktiivides juhitakse tähelepanu sellele, et on vaja suunata kolhooside kapitaalmahutused eeskätt ühismajapidamise arendamisele — majapidamishoonete, loomakasvatusruumide, niisutus- ja kuivenduskanalite ning veekogude ehitamisele, maade puhastamisele võsast, põllukaitsemetsaribade istutamisele, kolhooside elektrijaamade ja teiste ehituste loomisele, mis on vajalikud kolhooside ühismajapidamise edukaks arendamiseks ning kolhooside ja kolhoosnikute tulude suurendamiseks.

Eesrindlikud kolhoosid sammuvad just seda teed. Sellest kõnelevad veenvalt järgmised andmed kapitaalmahutuste suunamise kohta Ukraina NSV Stalino oblasti Selidovka rajooni Stalini-nimelises kolhoosis (tuhandetes rublades):

Kapitaalmahutuste struktuur	Aastad		
	1949	1950	1951
Ühiskondlike hoonete ehitamine . . .	262,2	365,3	298,6
Hoonete kapitaalremont	38,0	42,3	47,3
Masinate, inventari ja seadmete muretsemine	22,7	39,5	72,7
Masinate, inventari ja seadmete kapitaalremont ning valmistamine . .	28,4	31,2	48,1
Tõuloomade muretsemine	141,8	52,3	30,2
Mitmeaastased (puude) istutised jne.	9,4	9,5	24,0
Kokku väljaminekuid . .	502,5	540,1	520,9

Kolhoosi kapitaalmahutuste tähtsamaks allikaks on kolhoosnikute töömahutused. Kolme aastaga (1950—1952) kulutati Stalini-nimelises kolhoosis ehitustele, mitmeaastastele istutistele, mehhaniseerimisele, niisutamisele ja teistele üritustele üle 28 500 normipäeva.

Põllumajanduslik artell on kollektiivse majapidamise ainuõige vorm kogu sotsialismi perioodil. Kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku tugevdamise aluseks on range kinnipidamine põllumajandusliku artelli põhikirjast. Põllumajandusliku artelli põhikiri üldistab kolhooside ülesehitustöö rikkalikke kogemusi. Põhikiri õpetab, kuidas tuleb õigesti organiseerida sotsialistlikku maja-

pidamist külas ja saavutada sel alusel kõige kõrgemat tööviljakust.

Põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumine ja eriti kolhoosivara laialitassimine on nõukogude korra majandusliku võimsuse õõnestamine.

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määruses 19. detsembrist 1935 «Kolhooside organisatsioonilisest ja majanduslikust tugevdamisest ning põllumajanduse arendamisest mittemustmullavööndi oblastites, kraides ja vabariikides» juhiti oblastite ja kraide partei- ja nõukogude organisatsioonide tähelepanu sellele, et nad suudavad saavutada kolhooside organisatsioonilist ja majanduslikku tugevdamist ainult tingimusel, kui kolhoosi põhikiri mitte formaalselt, vaid tegelikult omandab riikliku põhiseaduse jõu igas kolhoosis ja kui süüdlased põhikirja rikkumises langevad karmi karistuse alla.

Partei XVIII kongress tegi ülesandeks intensiivistada võitlust põllumajandusliku artelli põhikirja rikkujate vastu.

ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrus 27. maist 1939 «Kaitseabinõudest kolhooside ühiskondlike maade riisumise vastu» oli suunatud võitlusele artelli põhikirja rikkujate vastu, kolhooside ühismajapidamise tugevdamisele.

Pärast sõja lõppu avastati reas vabariikides, kraides ja oblastites uusi fakte normipäevade ebaõigest kulutamisest, kolhooside ühiskondlike maade riisumisest, kolhoosiomandi laialitassimisest, üksikute partei- ja nõukogude organite töötajate kuritarvitustest, sellest, et rikutakse põllumajandusliku artelli tegevuse juhtimise demokraatlikke aluseid — kolhooside juhatuste ja esimeeste valitavust, nende aruandekohustuslikkust kolhoosnikute üldkoosoleku ees. Nõukogude valitsus ja ÜK(b)P Keskkomitee võtsid 19. septembril 1946 vastu määruse «Abinõudest põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumiste likvideerimiseks kolhoosides». Selles määruses juhiti tähelepanu sellele, et kõik need kuritarvitused ja rikkumised on väga kahjulikud kolhoosidele ning äärmiselt ohtlikud kogu meie maa sotsialistlikule ülesehitustööle, et niisugusele kahjulikule ja leninismi suhtes võõrale praktikale, millega moonutatakse partei ja valitsuse poliitikat ning rikutakse põllumajandusliku artelli põhikirja, tuleb otsustavalt ja jäädavalt teha lõpp. Isikud, kes rikuvad põllumajandusliku artelli põhikirja, tassivad

laiali kolhoosivara, on kolhoosikorra vaenlased. Süüdlasi põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumises karistati. Põhikirja moonutamised ja rikkumised likvideeriti.

Kõik need abinõud aitasid kaasa kolhooside edasisele organisatsioonilisele ja majanduslikule kindlustamisele, kolhooside ühismajapidamise kasvule.

Partei XIX kongressil juhiti tähelepanu sellele, et mõned partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite töötajad, selle asemel et olla valvel kolhooside ühismajapidamise huvide eest, tassivad ise laiali kolhoosivara, asuvad Nõukogude seaduste jämeda rikkumise teele, kolhooside suhtes omavoli ja seadusevastasuse teele. Kasutades oma ametialast seisundit võtavad niisugused töötajad endile ühismaid, sunnivad kolhooside juhatusi ja esimehi andma neile tasuta või madala hinnaga vilja, liha, piima ja teisi saadusi, vahetama neile kuuluvaid väikese produktiivsusega loomi kolhooside kõrge produktiivsusega, väärtuslikumate loomade vastu jne. Kõik need kolhoosivastased, riigivastased teod tekitavad kolhoositalurahvale tõsist kahju, pidurdavad kolhooside edasist organisatsioonilist ja majanduslikku tugevnemist ning õõnestavad partei ja Nõukogude riigi autoriteeti. On vaja otsustavalt lõpp teha põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumisele, karistada kui kolhoosikorra vaenlasi sotsialistliku riigi seaduste kogu valjusega isikuid, kes on süüdi kolhoosivara raiskamises.

Kolhoosi- ja sovhoositootmise edasine tõstmine ei ole võimalik ilma tööviljakuse süstemaatilise tõstmiseta. Partei XIX kongressi direktiivid viienda viie aasta plaani kohta määrasid kindlaks tööviljakuse tõusu põllumajanduses viisaastaku jooksul umbes 40 protsendi võrra.

Tööviljakuse tõstmise allikaiks põllumajanduses on: maaviljeluse, loomakasvatuse ja teiste põllumajandusharude edasine mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine, uue masinatehnika juurutamine ja kasutuselevõtmine, maaviljeluse heinaväljasüsteemi laialdane juurutamine ja kasutuselevõtmine, kusjuures arvestatakse kohalikke iseärasusi; intensiivse majapidamise arendamine loomakasvatuses, töö organiseerimise ja töötasu maksmise parandamine ning töödistsipliini tõstmine kolhoosides, sovhoosides ja masina-traktorijaamades, range kinnipidamine kokkuhoiurežiimist, põllumajanduse alal töötajate kultuurilise ja tehnilise taseme tõstmine, mitšuurinliku põllumajandusteaduse saavutuste ja kolhoosi- ning sovhoositootmise eesrindlaste koge-

muste laialdane levitamine, massiline sotsialistliku võistluse arendamine kolhoosikülas.

Tootmisplaanide eduka täitmise vajalikuks tingimuseks on isikliku vastutamatuse likvideerimine tootmisvahendite kasutamisel, võrdsustamise likvideerimine töötasu maksmisel, töö organiseerimise ja tasumaksmise sotsialistlikest printsiipidest range kinnipidamine, kolhooside tulude õige jaotamine, mis kindlustavad tööviljakuse uue kasvu ja kolhoositalurahva ainelise heaolu ja kultuurilise taseme tõusu.

Kolhooside töö organiseerimise küsimustes pidasid mõned juhtivad töötajad teatavasti kinni ebaõigest joonest, juurutades kolhoosides üksteisest eraldatud lülisid ja likvideerides tootmisbrigaade, mis tegelikult oli suunatud teraviljamajanduse mehhaniseerimise vastu ning tõi kaasa kolhooside nõrgenemise.

Töötajad, kes ajasid tootmisbrigaadide likvideerimise poliitikat, nagu näiteks Kurski oblastis, tegid vea sellega, et nad ei saanud aru, et töö organiseerimise vorm peab vastama tootlike jõudude arengu tasemele. Teraviljamajanduses juurutatavad lülid pidurdasid traktorite, kombainide, keerukate rehepeksumasinate ja teiste masinate rakendamist ja kasutamist.

Töö, mis on tehtud nende vigade ja moonutuste likvideerimiseks, võimaldas tunduvalt parandada töö organiseerimist kolhoosides ja tugevdada tootmisbrigaadi. Ja ikkagi esineb selles osas veel olulisi puudusi. Paljudes kolhoosides ei ole tootmisbrigaadidel kindlat koosseisu, brigaadidele ei kinnistata tootmisvahendeid, mis toob kaasa isikliku vastutamatuse; kolhooside esimeeste ja brigadiiride puuduliku organiseerimisoskuse tõttu kaotatakse palju tööaega, mis vähendab kolhoosnikute tööviljakust ja põhjustab põllumajanduslike tööde mitteõigeaegset läbiviimist.

Partei XIX kongress seadis partei-, nõukogude ja põllumajandusorganitele ülesande — pidevalt hoolitseda töö organiseerimise ja tasustamise parandamise eest kolhoosides. «On vaja,» öeldakse ÜK(b)P Keskkomitee aruandes partei XIX kongressile, «seada kolhoosides sisse tulude jaotamise progressiivsem süsteem, mille kohaselt artelli tulude jaotamist artelli liikmete vahel teostataks kolhoosnikutele arvestatud normipäevade hulga alusel otseses sõltuvuses brigaadi, lüli või üksiku kolhoosniku poolt tegelikult saadud põllumajanduslikust toodangust. See annab võimaluse

tunduvalt tõsta kolhoosnikute tööviljakust ja lõplikult likvideerida võrdsustamine ning aitab kaasa normipäeva väärtuse edasisele tõusule.»

NLKP Keskkomitee septembripleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, kohalikke partei- ja nõukogude organeid kindlustama süstemaatilist kontrolli põllumajandusliku artelli põhikirjast range kinnipidamise üle, mitte lubama ühismaade ja kolhoosivara raiskamist, võtma tarvitusele abinõud kolhooside ebaperemeheliku majandamise likvideerimiseks, saavutama töö organiseerimise paranemist ja töödistsipliini tõstmist, kindlustama kõigi kolhoosnikute aktiivset osavõttu ühiskondlikust tootmisest.

Selle kõrval on vaja aidata igal kolhoosiperel muretseda endale loomi isiklikuks omandiks põllumajandusliku artelli põhikirjas ette nähtud normide piirides. On vaja kinni pidada ühiskondlike ja kolhoosnikute isiklike huvide õigest ühendamisest põllumajanduslikus artellis, kusjuures isiklikud huvid on allutatud ühiskondlikele huvidele.

Eesrindlikes kolhoosides, kus peetakse rangelt kinni põllumajandusliku artelli põhikirjast ja kus töö on hästi organiseeritud, kus ei esine isiklikku vastutamatust maa ja teiste tootmisvahendite kasutamisel, ja kus samuti on likvideeritud võrdsustamine töö eest tasu maksmisel, arenevad pidevalt kõik põllumajandusliku tootmise harud ja paraneb kolhoosnikute aineline heaolu ning tõuseb nende kultuuriline tase.

Milliseid tulemusi võib saavutada, kui peamine tähelepanu on koondatud ühismajapidamise arendamisele ja õigele organiseerimisele, sellest kõnelevad Stavropoli krai Novo-Aleksandrovo rajooni Stalini-nimelise kolhoosi kogemused.

1950. aastal ühendasid Grigoripolisskaja staniitsa elanikud oma artellid. Uude, tugevnenud Stalini-nimelisse kolhoosi ühines kaheksa artelli. Praegu on kolhoosis 1660 talumajapidamist, 1781 töövõimelist kolhoosnikut ja üle 22 000 hektari maad. 1950. aastal sai 8 kolhoosi 1 907 000 rubla tulu, 1951. aastal aga sai ühendatud kolhoos üle 6 miljoni rubla tulu. 1952. aastal moodustas kolhoosi üldine rahaline tulu 11 082 000 rubla.

1950. aastal eraldas 8 kolhoosi oma rahalistest tuludest jagamatusse fondi kõigest 285 000 rubla, aasta pärast aga suurendas ühendatud Stalini-nimeline kolhoos seda sum-

mat 907 000 rublani. 1952. aastal moodustasid eraldamised jagamatusse fondi 2 216 000 rubla. Artelli jagamatu fond ulatub nüüd 6 943 000 rublani. Tõukarja soetamiseks kulutati kahe aasta jooksul umbes 1 600 000 rubla, ühiskondlike hoonete ehitamisele umbes 2 800 000 rubla. 1952. aastal moodustasid kapitaalmahutused 3 680 000 rubla, millest tunduv osa koosneb töömahutustest.

1952. aastal ulatus külvipind 17 000 hektarini — 3000 hektarit rohkem kui enne kolhooside ühinemist. Viljakuse plaan on täidetud ja ületatud kõigi põhiliste kultuuride osas. 1952. aastal saadi taimekasvatusest 6 009 000 rubla tulu 5 069 000 rubla vastu 1951. aastal. Kolhoosis on sisse seatud ja võetakse kasutusele 7 põllu ja 9 sööda heinaväljakülvikorda. Heintaimede all olevast 3648 hektarist on liblikõieliste heintaimede (lutserni ja esparseti) all 1720 hektarit. Artellis on lõpule jõudmas kaitsemetsaribade istutamine külvikorra põldude piiridele; nende ribade üldpind moodustab 528 hektarit. Teraviljakultuuride keskmine saak kogu külvipinnal oli 1951. ja 1952. aastal 17,57 tsentnerit igalt hektarilt. Artell täitis ühisloomakasvatuse arendamise plaani. 1952. aastal saadi igalt aastalehmalt 1792 kilogrammi piima, kusjuures plaan nägi ette 1600 kilogrammi; 1951. aastal saadi piima ainult 1217 kg. 1952. aastal said eesrindlikud lüpsjad 2500—2800 kilogrammi piima lehma kohta. Nüüd on farmides umbes 2000 veist, üle 2000 sea, üle 8000 lamba, 30 000 lindu; hobusekasvatusfarmis on 558 hobust. 1951. aastal saadi loomakasvatusest kõigest 713 800 rubla tulu, 1952. aastal aga 3 070 000 rubla.

Tunduvalt suurenes ühendatud kolhoosi kaubalisus. Ainuüksi vilja müüdi riigile 1952. aastal 44 500 tsentnerit. Peale selle müüs kolhoos riigile palju loomakasvatus- ja teisi põllumajandussaadusi. Kaubatoodangu kasvust ühe töövõimelise kolhoosniku kohta kõnelevad järgmised andmed:

Toodangu liigid	1950. a.	1952. a.
Teravili	3996 kg	7328 kg
Piim	146 „	432 „
Liha	34,5 „	61,7 „
Vill	4,6 „	10,5 „
Munad	103 tk.	589 tk.

Kolhoosnikud said 1952. aastal normipäeva eest 3,5 kilogrammi vilja ja 6 rubla 10 kopikat raha. Mida said üksikud kolhoosipered, sellest kõneleb Vassili Sergejevitš Mjasištševi perekonna kohta toodud näide. Isa ja poeg Mjasištševid töötavad traktoristidena, naine Maria Vassiljevna töötab farmis lüpsja-karjatalitajana, minia Tamara Kuzminitšna lihtkolhoosnikuna. 1952. aastal töötas perekond välja 1978 normipäeva. Nende eest sai ta 415 puuda vilja ja 12 363 rubla raha, arvestamata lisatasu. Maria Vassiljevnale, kes sai temale kinnistatud rühmas igalt aastalehmalt 2800 liitrit piima (plaan oli 1600 liitrit), anti lisatasu korras 2367 liitrit piima. Kolhoosnik Tihhon Aleksandrovitš Ivahnenko pere, kes koosneb kolmest töövõimelisest perekonnaliikmest, töötas välja 1454 normipäeva. Ta sai 306 puuda vilja ja 8869 rubla raha.

See edu on saavutatud plaanipärase majapidamise tõttu, tootmise intensiivsuse tõstmise, mehhaniseerimise laialdase juurutamise, maaviljeluse ja loomakasvatuse kultuuri tõstmise ja eesrindlike kogemuste ning teaduse saavutuste rakendamise alusel. Ühendatud kolhoosi teenindavad kogenud spetsialistid. Käesoleval ajal on kolhoosis: vanem-agronoom, vanem-zootehnik ja zootehnik-selektsionäär, insener-mehhanisaator, plaanija-ökonomist ning kogenud raamatupidaja. Enamik neist on kolhoosi liikmed.

Suurt tähelepanu pööratakse artellis töö organiseerimise ja tootmisbrigaadi — kolhoosi põhilise tootmisüksuse — tugevdamise küsimustele. Enne ühendamist oli 16 brigaadi, nüüd aga on moodustatud 7 põllundusbrigaadi kümneväljalise külvikorraga igas brigaadis ja 1 aiandus-köögiviljakasvatusbrigaad. Kolhoosi ühistootmist teenindab Grigoripolisskaja masina-traktorijaam, kus 16 traktoribrigaadi asemel on moodustatud 7 traktoribrigaadi ja 1 spetsialiseeritud aiandus-köögiviljakasvatusbrigaad. Kolhoosis on tugev töödistsipliin. 1950. aastal töötas iga töövõimeline kolhoosnik aastas välja keskmiselt 340 normipäeva, 1952. aastal 456 normipäeva. 1950. aastal oli üldine rahaline tulu iga töövõimelise kolhoosniku kohta kõigest 865 rubla, 1952. aastal aga 6222 rubla.

Kolhoosis tehakse katsetööd, on organiseeritud katsepõld 150 hektari suurusel pindalal, kus katsetatakse mitut sorti põllumajanduslikke kultuure, uusi agrotehnilisi võtteid ja uusi väetisi. 100 hektari suurusel pindalal rajati 1952. aastal katse-puuviljaaed ja viinamarjaistandus.

1952. aasta jooksul ehitati neljarealine tüüp-lehmalaut 240 lehmale, farmi juurde ehitati piimatööstus ja vasikalaut. Samal aastal ehitati veel üks lehmalaut 100 lehmale, vasikalaut, 3 kanalat, sealaut, 2 lambakoplit ja tall. Põllulaagrites ehitati 12 elumaja, 3 sööklat ja 4 sauna. Kolhoosi põhivahendid ulatusid 1952. aastal 7 575 000 rublani 3 471 000 rubla vastu 1950. aastal. Kõik palju töökulu nõudvad protsessid loomakasvatuses on mehhaniseeritud: on ehitatud ripptee söötade kohaletoimetamiseks ja sõnniku äraveoks, on üles seatud automaatjootjad, lehmade lüps toimub mehaaniliselt. Tunduval määral on mehhaniseeritud vilja kuivatamine, puhastamine ja laadimine ning rida teisi töid köögiviljakasvatuses ja söödavarumises. Mehhaniseerimine kergendas kolhoosnikute tööd, tõstis tööviljakust ja lõi tingimused jõukaks ja kultuurseks eluks.

Stalini-nimelises artellis tehakse suurt tööd kaadri ettevalmistamisel, pidevalt hoolitsetakse kolhoosnikute elutarbeliste vajaduste rahuldamise eest, nende kultuuri tõstmise ja tehniliste teadmiste suurendamise eest. Ligi 400 kolhoosnikut õpib kursustel tootmistööd katkestamata. 36 inimest on sõitnud õppima mitmesugustesse põllumajanduskoolidesse. Kolhoosis on 5 klubi ja 4 punanurka, ühes klubis on paikkino ja rändkino farmide ning põllulaagrite teenindamiseks, on ehitatud raadiosõlm 1900 kuuldepunkti jaoks. Kolhoosi raamatukogus on ligi 4000 raamatut. Põllulaagrites on ehitatud 12 elumaja ja 4 ühiselamut. Brigaadilaagrite territooriumil on istutatud palju vilja- ja ilupuid, on rajatud lillepeenraid.

Spetsialistide ja kolhoosiaktiivi abiga töötas juhatus välja kolhoosi ühismajapidamise kõigi harude arendamise ja tugevdamise perspektiivplaani. Plaanis on seatud ülesanne — saavutada 1955. aastal vähemalt 20 miljonit rubla rahalist üldtulu.

Kolhoositootmise hingeks ja organisaatoreiks on kommunistid. Nemad on sotsialistliku võistluse organiseerijad, nemad on võitluse esirinnas, mida kolhoosnikud peavad ühismajapidamise arendamise ja tugevdamise eest.

Partei ja valitsuse otsuste alusel on Stalini-nimelises kolhoosis käimas hoogne sotsialistlik võistlus põllumajanduse arendamisega seoses olevate ülesannete täitmiseks ja ületamiseks.

Kolhooside ühismajapidamise arendamisel etendab suurt osa võitlus säästlikkuse ja kokkuhoiu, materiaalsete ja töö-

jõuressursside ning rahaliste vahendite otstarbeka ja kõige efektiivsema kasutamise eest.

Range kokkuhoiurežiim, ökonoomia ja säästlikkus kõiges on sotsialistliku majapidamise meetod. Võitlus kokkuhoiu ja säästlikkuse eest kolhoosides toimub sel teel, et rangelt kaitstakse kolhoosiomandit, kulutatakse vahendeid täielikus vastavuses tootmisplaaniga ja kolhoosi tulude-kulude eelarvega ning välditakse debitoorset võlgnevust. Suur tähtsus on isikliku vastutamatuse likvideerimisel ja vastutuse tõstmisel maa, tööloomade, inventari, transpordi ja kolhoositootmise teiste vahendite kasutamise eest. Erilist tähtsust võitluses säästlikkuse eest omandavad abinõud, mis peavad tagama normipäevade õiget kulutamist — iganenud töönormide iga-aastane revideerimine, kontroll selle üle, et kinni peetaks normipäevade ettenähtud kulunormidest majapidamisharude ja üksikute kultuuride alal.

Võitlus põllumajandussaaduste kvaliteedi eest ja kadude vastu saagi koristamisel, saaduste transportimisel, söötade ratsionaalne kasutamine loomakasvatuses — kõigil nendel abinõudel on suur tähtsus võitluses kokkuhoiu ja säästlikkuse eest kolhoosides.

Neis kolhoosides, kus võitlus kokkuhoiu ja säästlikkuse eest on kolhooside juhtide, brigadiiride ja kõigi kolhoosnikute tähelepanu keskpunktis, areneb kõige edukamalt kolhoosimajandus, laieneb ühismajapidamine, tõuseb kiiremini kolhoosnikute aineline ja kultuuriline heaolu.

Kamenets-Podolski oblasti Tšernoostrovi rajooni Kirovinimelises kolhoosis revideeris artelli juhatus 1952. aastal iganenud töönormid, töötas välja uued, progressiivsed normid ja esitas need kinnitamiseks üldkoosolekule. Uute normide juurutamise tulemusena hoidis kolhoos kokku ainuüksi suhkrupeedi külvil, muldamisel ja harvendamisel ning vilja vihkudesse sidumisel ligi 5000 normipäeva. Säästlik suhtumine inventarisse ja selle remondi töönormide revideerimine võimaldasid kokku hoida 1952. aasta esimeses kvartalis 1042 normipäeva.

Kamenets-Podolski oblasti Polonnoje rajooni Malenkovinimelise kolhoosi lülivanema Sotsialistliku Töö Kangelase M. N. Tseljora initsiatiivil algas liikumine, mille eesmärgiks on suhkrupeedi suhkrusisaldavuse tõstmine ja peedi tihedam istutamine. Selle tulemusena suurenes peedi istutamise tihedus oblastis 1952. aastal võrreldes 1951. aastaga 9000 peedi võrra hektari kohta. Üsna suurel pindalal

teostati peedi pealtväetamist, mis tõstis peedi suhkrusisaldavust. Selliseid näiteid tõelisest hoolest ja võitlusest kokkuhoiu ning säästlikkuse eest võib leida igas rajoonis.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus juhivad tähelepanu vajadusele kõrvalekaldumatult teostada majandusliku ülesehitustöö kõigis suurtes ja väikestes lõikudes kokkuhoiurežiimi, tõsta ettevõtete rentaablust. Selle ülesande täitmine kõigi põllumajanduse alal töötajate poolt on põllumajanduse võimsa tõusu üks tähtsamaid tingimusi. Suurendades tunduvalt iga liiki põllumajandussaaduste tootmist, on vaja samal ajal kindlustada nende kvaliteedi paranemist ja võitlust kadude vastu. On olemas kõik võimalused selleks, et veelgi parandada nisu ja rukki küpsetusomadusi, suurendada õlikultuuride seemnete õlisisaldavust, peetide suhkrusisaldavust, tõsta linakiu numbrilisust ning puuvilla sordilisust.

Loomakasvatuses on vaja saavutada piima rasvaprotsendi, loomade rammususe ning toornaha sordilisuse suurenemist. Kõik kolhoosid peavad tagama kõrgekvaliteediliste põllumajandussaaduste toodangu suurendamist igalt hektarilt ja igalt loomalt. See võimaldab tunduvalt tõsta kolhoosimajandust, suurendada kolhooside sissetulekuid, tugevdada ja edasi arendada ühismajapidamist, veelgi tõsta kolhoositalurahva ainelist ja kultuurilist taset.

Edasine edu põllumajanduse arendamisel sõltub suurel määral kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijaamade juhtimise parandamisest.

Põllumajanduse juhtimises ei ole veel likvideeritud šabblooniline, formaalne lähenemine asjale paljude praktiliste küsimuste lahendamisel. Partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite juhid annavad tihtipeale, arvestamata kohalikke konkreetseid tingimusi, kõigi rajoonide, kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside jaoks ühesuguseid juhendeid agrotehnika, loomakasvatuse, töö organiseerimise ja põllumajanduse teiste küsimuste alal; niisugused juhendid, mis on õiged ja vajalikud ühtede rajoonide ja majandite jaoks, osutuvad tihti kasutuiks ja mõnikord isegi kahjulikeks teiste rajoonide ja majandite jaoks. Üksikud töötajad juhivad põllumajandust, lähtudes keskmistest näitajatest, mille tagant ei ole näha ei mahajäävaid rajoone, kolhoose ja sovhoose, ega neid, kes on jõudnud kaugele ette.

Kommunistlik partei õpetab meie kaadrile, et põllumajan-

duse õigeks juhtimiseks on vaja omandada ökonoomikat, tehnikat, teadmisi rahanduse alal, juhtida suure oskuse ja asjatundlikkusega.

Kolhooside edasise organisatsioonilise ja majandusliku tugevdamise ning põllumajanduse juhtimise parandamise tähtsaks tingimuseks on kolhooside varustamine tugeva juhtiva kaadriga põllumajanduse spetsialistide ja kogenud praktikute hulgast. Suur, paljude tootmisharudega kollektiivne majand nõuab oskuslikku ja kvalifitseeritud juhtimist, ilma selleta ta ei saa edasi areneda; ometi oli 1953. aastal 94 000 kolhoosiesimehest kõrgem haridus ainult 2400 inimesel ja eri-keskharidus 14 200 inimesel.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus omistavad suurt tähtsust kolhoosiesimeeste koosseisu tugevdamisele sel teel, et sellele tööle edutatakse kõrgema ja keskharidusega spetsialiste, kes on poliitiliselt ja tööalaselt kontrollitud ja on võimelised kindlustama kolhooside juhtimist, samuti kolhooside ülesehitustöö praktikuid, kellel on suuri kogemusi juhtiva ja organiseerimistöö alal.

Meie maa põllumajanduse kindlustamine kvalifitseeritud kaadriga on esmajärgulise tähtsusega küsimus. Selleks et organiseerida suurmajapidamist, peab tundma põllumajandusteadust. Selleks aga et teada, on vaja õppida. NSV Liidu põllumajandusorganite süsteemis töötab praegu üle 350 000 agronoomi, zootehniku, metsakasvataja ja teise spetsialisti. Kuid neid kasutatakse täiesti ebaõigelt. Otseselt kolhoositootmises töötab kõigest 18 500 spetsialisti ja masina-traktorijaamades 50 000 spetsialisti; see-eest aga töötab 75 000 spetsialisti põllumajandusorganite aparaadis ja pole kaugeltki küllaldaselt seotud kolhooside tootmistegevusega. Ülesanne seisab selles, et neid õigesti paigutada ja ära kasutada põllumajandusliku tootmise pideva kasvu ja täiustamise huvides.

NLKP Keskkomitee septembripleenum märkis, et kolhooside agronoomilise ja zootehnilise teenindamise kehtiv kord, kus üks põllumajanduse eriteadlane teenindab mitut kolhoosi, ei vasta suurenenud ülesannetele, mis seisavad põllumajanduse ees. Sellises olukorras ei ole agronoomid, zootehnikud ja teised põllumajanduse eriteadlased paljudel juhtudel kolhoositootmise organiseerijaiks ja on eemale kistud otsesest tööst agronoomiliste ja zootehniliste abinõude, teaduse saavutuste ja eesrindlike kogemuste ellurakendamise alal kolhoosides.

Kolhoosidele antava agrotehnilise ja zootehnilise abi suurendamise eesmärgil tunnistas NLKP Keskkomitee septembripleenum vajalikuks, et jaoskonnaagronoomide ja -zootehnikute asemel oleksid masina-traktorijaamades agronoomid ja zootehnikud alaliseks tööks kolhoosides selliselt, et iga kolhoosi alaliselt teenindaksid 1—2 põllumajanduse spetsialisti, kes on masina-traktorijaamade koosseisus. Üksikute kõige suuremate kolhooside teenindamiseks on lubatud pidada masina-traktorijaamade koosseisus ühte spetsialisti ühe brigaadi ja farmi kohta.

NLKP Keskkomitee pleenum kohustas NSV Liidu Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi, vabariikide ministrite nõukogusid, kraide täitevkomiteesid ja oblastite täitevkomiteesid suunama 1954. aasta kevadeks masina-traktorijaamadesse kolhooside teenindamiseks 100 000 agronoomi ja zootehnikut kõrgema ja keskharidusega agronoomide ja zootehnikute arvel, kes vabanevad põllumajanduse ministeeriumide ja nende kohalike organite reorganiseerimise tulemusena, jaoskonnaagronoomide võrgu kaotamise arvel masina-traktorijaamades ja jaoskonna-zootehnikute ja -agronoomide võrgu kaotamise arvel rajoonide põllumajanduse ja varumise valitsustest, teistes asutustes ja organisatsioonides töötavate spetsialistide arvu koondamise arvel, samuti noorte spetsialistide arvel, kes lõpetavad kõrgema põllumajandusliku õppeasutuse või tehnikumi.

Sõjajärgseil aastail on suurenenud sotsialistliku põllumajanduse eesrindlaste armee. Viimase kuue aasta jooksul on Nõukogude Liidu põllumajanduses umbes 200 000 põllumajanduse eesrindlast autasustatud NSV Liidu ordenite ja medalitega, peaaegu 6000 maaviljeluse ja loomakasvatuse meistrile on antud Sotsialistliku Töö Kangelase nimetus, üksikutele neist on see aunimetus antud kaks korda.

Põllumajanduses on saadud rikkalikke kogemusi võitluses suurte saakide eest, kõrgeimate näitajate saavutamise eest loomakasvatuses. Kuid neid kogemusi levitatakse veel halvasti.

Nõukogude põllumajandusteadus, mis areneb ainuõigel — materialistlikul alusel, on andnud suure panuse põllumajanduse edasiarendamise üritusse. Kuid vaatamata olemasolevatele saavutustele jääb põllumajandusteadus ikka veel maha kolhoosi- ja sovhoositootmise nõudmistest.

On vaja ka edaspidi arendada nõukogude, maailma kõige eesrindlikumat, mitšuurinlikku põllumajandusteadust, suu-

nata kõigi teadlaste jõupingutused sellele, et kiiremini lahendataks teaduslikud probleemid, mis on seotud meie maa hiiglaslike looduslike ressursside kasutamisega, tugevdada teaduse ja tootmise loovat koostööd, pidades silmas, et see koostöö rikastab teadust praktika kogemustega, töötajatel-praktikutel aga aitab kiiremini lahendada nende ees seisvad ülesanded. Sotsialistlik põllumajandussüsteem annab teadusele avara tegevusvälja, võimaldab kiiresti levitada teaduse saavutusi ja eesrindlaste kogemusi ning teha need kõigile kolhoosidele, masina-traktorijaamadele ja sovhoosidele kättesaadavaks.

NLKP Keskkomitee septembripleenum märkis, et paljud teadusliku uurimise instituudid ja katsejaamad ei seo oma tööd praktikaga, sulguvad laboratooriumide ja katsepõldude kitsastesse raamidesse, ei rikasta teadust ja praktikat uute avastuste ja ettepanekutega ning abistavad vähe kolhoose, masina-traktorijaamu ja sovhoose põllunduse ja loomakasvatuse kultuuri tõstmisel. On vaja kõrvaldada puudused teadusliku uurimise asutuste töös, üle saada teaduse mahajäämusest kolhoosi- ja sovhoositootmise nõuetest, suurendada teaduslike asutuste osa kolhoosidele, masina-traktorijaamadele ja sovhoosidele praktilise abi andmisel kõigi põllumajandusharude edasiarendamise alal. Teadlaste suurearvulise armee jõud tuleb suunata põllumajandusteaduse edasiarendamisele selleks, et ta relvastaks põllumajanduse töötajate kaadrit uute teadmistega ning tööviljakuse tõstmise ja põllumajandussaaduste tootmise suurendamise meetoditega.

Partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite tähtsamaks kohustuseks on igati arendada teaduslike ja praktiliste töötajate loovat initsiatiivi, täiendada suurte saakide ja loomakasvatuse kõrge produktiivsuse meistrite ridu, toetada kõike eesrindlikku ja progressiivset, kiiremini rakendada kolhoosi- ja sovhoositootmise kõigisse harudesse teaduse saavutusi ja põllumajanduse eesrindlaste kogemusi.

Alates 1950. aastast on meie maal kehtestatud plaanikindel süsteem teaduse saavutuste ja eesrindlaste kogemuste kohustuslikuks juurutamiseks tootmisse. Põllumajanduse meistrite võtted muutuvad kättesaadavaks sotsialistliku põllunduse ja loomakasvatuse miljonitele töötajatele.

Erakordselt tähtis on kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamine kolhoosnikute endi hulgast ja tema kvalifikatsiooni

tõstmine mitmesugustel kursustel. 1952/53. õppeaastal õppis massilistel agro-zootehnilistel kursustel rohkem kui 2,5 miljonit kolhoosnikut ja sovhoositöölist.

Kuid sellel alal esineb suuri puudusi. Õppetöö toimub tihti madalal tasemel, sageli lahus tootmise konkreetsetest tingimustest. 1952/53. õppeaastal andis eksameid ära ainult 60 protsenti õppetööst osa võtnud kolhoosnikutest. 30 000 kolhoosis ei olnud kolhoosnikute agro-zootehnilist õppust üldse organiseeritud. On vaja teha lõpp põllumajandusliku propaganda ja teaduse saavutuste ning eesrindlaste kogemuste tootmisse juurutamise alahindamisele. Eesrindlaste kogemuste laialdane levitamine peab muutuma põllumajanduse juhtimise lahutamatuks osaks.

NLKP Keskkomitee septembripleenum kavandas laialdase abinõude süsteemi, mille eesmärgiks on töö parandamine eesrindlaste kogemuste propageerimise alal. Pleenum nägi ette õppetöö põhjaliku reorganiseerimise kolmeaastastel agro-zootehnilistel kursustel, ta kohustas süstemaatiliselt läbi viima põllumajanduse spetsialistide, traktoribrigaadide brigadiiride, põllunduse ja loomakasvatusala töötajate seminare, kus tuleb peamist tähelepanu juhtida progressiivsete agrotehniliste ja zootehniliste võtete ning suurmajapidamise juhtimise meetodite tundmaõppimisele. Pleenum kavandas abinõud massilise põllumajandusliku kirjanduse väljaandmise parandamiseks, loengulise töö parandamiseks, põllumajandusalaste õppe- ja populaarteaduslike filmide loomiseks jne.

Sotsialistliku põllumajanduse saavutuste laialdaseks propageerimiseks otsustas NLKP Keskkomitee septembripleenum avada 1954. aastal Moskvas alalise üleliidulise põllumajandusnäituse; arendada kolhoosnikute, kõigi põllumajandustöötajate, kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside, rajoonide, oblastite, katsejaamade ja teadusliku uurimise instituutide hulgas võistlust õiguse eest osa võtta üleliidulisest põllumajandusnäitusest. Tuleb praktiseerida ka põllumajandusnäituste iga-aastast läbiviimist rajoonides, oblastites, kraides ja vabariikides.

Sellest, milline tähtsus on põllumajandusnäitustel, kõneleb järgmine näide. 1953. aasta septembris avati Harkovi oblasti põllumajandusnäitus. Näitusel oli esindatud üle 200 kolhoosi, umbes 50 sovhoosi, 19 teadusliku uurimise asutust ja õppeasutust, seitse masina-traktorijaama ja üle 2500 eesrindliku kolhoosniku.

Näitusel võrreldi Kupjanski rajooni kahe kolhoosi: 8. märtsi nimelise ja Frunze-nimelise kolhoosi töötulemusi. Mõlemad kolhoosid on ühesugustes tingimustes. 8. märtsi nimelises artellis saadi 1952. aastal iga 100 hektari künnimaa kohta 27,5 tsentnerit sealiha ja 221 tsentnerit piima. Üldine tulu loomakasvatusest ja põllundusest moodustas 2 915 000 rubla. Igalt künnimaa hektarilt saadi 953 rubla. 1950. aastal said kolhoosnikud normipäeva eest 1,5 kilogrammi vilja ja 4 rubla 90 kopikat raha, 1953. aastal aga said nad 2,4 kilogrammi vilja ja 7 rubla 50 kopikat raha. Frunze-nimelises kolhoosis aga saadi iga 100 hektari künnimaa kohta kõigest 5,3 tsentnerit sealiha ja 59 tsentnerit piima. Üldine tulu moodustas 812 000 rubla. Igalt künnimaa hektarilt saadi ainult 263 rubla.

Näidati Harkovi maarajooni eesrindliku köögiviljakasvatuskolhoosi «Šljah Lenina» ja tema naabri — Leninimelise kolhoosi saavutusi. Esimeses kolhoosis saadi 1952. aastal köögiviljakasvatusest 2,5 miljonit rubla tulu ja kolhoosnikutele anti normipäeva eest 16 rubla rahas. Iga hektar köögiviljakülvi andis peaaegu 16 000 rubla tulu. Lenini-nimelises artellis aga moodustas madala viljakuse tõttu tulu ühelt külvihektarilt kõigest 1551 rubla.

Näitusel oli esitatud ka kolhooside tiigikalandus. Novo-Vodolaga rajooni Lenini-nimeline kolhoos saab oma kalamajandist iga aasta üle 200 000 rubla tulu.

Harkovi traktoritehas, tehas «Serp i Molot» ja teised ettevõtted demonstreerisid näitusel uusimat tehnikat: võimsaid traktoreid «ДТ-54», aia- ja köögivilja vaheltharimistraktoreid «ХТЗ-7», uut viljalaadijat, mille võimsus on 20 tonni tunnis, ja teisi masinaid.

Niisugused põllumajandusnäitused on kooliks, mis õpetab kõigile töötajaile meetodeid, kuidas võidelda põllumajandussaaduste külluse loomise eest meie maal.

Sõjajärgsel perioodil suureneb kolhooside ühismajapidamise arenemise alusel pidevalt kolhoosnikute aineline ja kultuuriline heaolu. 1950. aastal suurenesid kolhooside rahalised sissetulekud 66 protsenti, võrreldes sõjaeelse tasemega. Enne Suurt Isamaasõda oli meie maal 1164 miljonärkolhoosi. 1951. aasta alguseks oli niisuguseid kolhoose juba üle 6000, mõnede selliste kolhooside aastane sissetulek moodustas 10—12 miljonit rubla ja rohkemgi. 1951. aastal oli talupoegade reaaltulu, arvestatult ühe töötaja kohta,

umbes 60 protsenti suurem kui 1940. aastal. Järgnevail aastail suurenesid kolhoosnikute tulud veelgi.

Toidu- ja tööstuskaupade hindade süstemaatiline alandamine aitab kaasa kolhoositalurahva ainelise ja kultuurilise taseme edasisele tõusule. 1. aprillist 1953 viidi läbi arvult kuues jaehindade alandamine sõjajärgseil aastail, mille tulemusena elanikkond võitis kokku vähemalt 53 miljardit rubla aastas.

Ukraina kolhooside rahaline tulu kasvas kolme aastaga (1949—1951) 4,2 miljardi rubla võrra ja ületas sõjaeelse taseme 76 protsenti. Ukraina kolhooside tulu kasvas ainuüksi 1951. aastal 32,5 protsenti.

Ainuüksi kahe aastaga — 1950 kuni 1951 — suurenes Moldaavias nende kolhooside arv, kus saadakse üle miljoni rubla tulu, peaaegu 10-kordseks. Praegu on vabariigis iga kolmas kolhoos miljonär. Kui 1949. aastal anti Moldaavia kolhoosnikutele normipäevade eest peale naturaaltasu 110 miljonit rubla, siis 1951. aastal anti neile 567 miljonit rubla.

Rostovi oblastis andsid paljud kolhoosid 1952. aastal pärast riiklike kohustuste täitmist ja seemne-, kindlustusning söödafondide loomist kolhoosnikutele normipäeva eest 3—4 kilogrammi vilja ja rohkemgi.

Tadžikistani kolhooside üldine rahaline tulu kasvas 1951. aastal peaaegu 4-kordseks. Normipäeva rahaline maksumus kasvas ainuüksi kahe aastaga (1951—1952) 2,5-kordseks, kusjuures samal ajal tunduvalt kasvas ka kolhoosnikute naturaaltulu. Paljud Tadžikistani kolhoosnikud saavad peale teravilja, riisi, köögivilja, puuvilja ja loomakasvatussaaduste oma normipäevade eest 20 000—25 000 ja 30 000 rubla.

Kolhoosnikud saavad palju saadusi lisatasu korras. Murmanski oblasti Kirovi rajooni kolhoosis «Jena» sai kolhoosi parim lüpsja Evelina Sergina väljatöötatud normipäevade eest üle 4000 rubla rahas. Peale selle anti talle piimatoodangu plaani ületamise eest 968 liitrit piima lisatasu korras.

Kolhooside sissetulekute suurenemine võimaldab rahuldada kolhoosnikute üha kasvavaid ainelisi ja kultuurilisi vajadusi.

Maaelanike nõudmised lähenevad üha enam linnaelanike nõudmistele. Kui 1924/25. aastal umbes 35 protsenti kooperatsioonide kaubakäibest maal moodustasid sool, tikud, petrooleum, majapidamisseep ja puuvillane riie, siis 1952. aastal moodustasid need kaubad kõigest 18 protsenti kogu

maa-kaubakäibest, olgugi et nad koguseliselt olid järsult suurenenud. Riide müük kasvas 1952. aastal tarbijate kooperatsiooni ulatuses tervikuna 1940. aastaga võrreldes 41 protsenti (võrreldavais hindades), siidriide müük aga 3,1-kordseks. Siidrõivaste müük maal suurenes viimase kolme aastaga 5-kordseks, villaste ülikondade müük 2,6-kordseks, villaste palitute müük 2,2-kordseks. 1953. aastal müüakse maal jalgrattaid 6 korda, raadioaparaate — 13,6 korda, õmblusmasinaid — 6 korda ja fotoaparaate — 4,8 korda rohkem kui 1940. aastal.

Vinnitsa oblasti kolhoosnikud ostsid 1952. aastal umbes 3500 õmblusmasinat, üle 4000 raadioaparaadi, 900 grammofoni, 260 mootorratast, 7600 jalgratast ja palju teisi kaupu. Maakauplused müüsid elanikkonnale poliitilist ja ilukirjandust 6 700 000 rubla eest. Oblasti kogu tarbijate kooperatsioon müüs maal kaupu ligi 18 miljoni rubla eest rohkem kui 1951. aastal. Selle oblasti külade elanikud tellisid 1953. aastal üle 250 000 eksemplari ajalehti ja palju ajakirju. Kiievi lähedal, Kiievo-Svjatošinski, Borispoli, Brovarõ, Vassilkovi ja teiste rajoonide külades on üles seatud umbes 100 televiisorit. Volõõnia oblasti kolhoosides ehitati 1952. aasta jooksul 18 ja Tšernigovi oblastis — 28 uut raadiosõlme.

Kolhoosnikute tööviljakuse tõusu, kolhoositootmise kasvu ja põllunduse ning loomakasvatuse toodangu suurenemise alusel kasvavad viienda viisaastaku jooksul kolhoosnikute rahalised ja naturaaltulud (rahalises väljenduses) tervikuna vähemalt 40 protsenti.

Käesoleval ajal on kõigis meie maa rajoonides juba üsna suur hulk majanduslikult tugevaid kolhoose, kes saavad suurt naturaal- ja rahalist tulu, tulevad edukalt toime riiklike kohustuste täitmisega ja annavad iga aasta kolhoosnikutele normipäevade eest suures koguses produkte ja raha. Näitena võib tuua Harkovi oblasti Zmijevi rajooni kolhoosi «Žovtneva Peremoga», kes majapidamise taseme poolest on keskmine kolhoos:

Aastad	Rahalise tulu kasv (tuhandetes rublades)	Jagamatute fondide kasv (tuhandetes rublades)	Antud iga normipäeva eest	
			vilja (kg)	raha (rbl.)
1950	606	1126	2,3	2,4
1951	785	1381	2,7	3,0
1952	1225	1822	3,5	4,0

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on juhitud tähelepanu sellele, et partei ja valitsuse poolt väljatöötatud suurte abinõude tarvituselevõtmine põllumajanduse arendamise alal kindlustab kolhooside rahaliste tulude edasise tunduva suurenemise. Nendes tingimustes on kolhoosidel sedamööda, kuidas nende ühismajapidamine kasvab, täielik võimalus kasutada osa oma tuludest lasteaedade, lastesõimede ja sünnitusmajade ehitamiseks selleks, et luua naiskolhoosnikutele paremad tingimused töötamiseks kolhoositootmises ja aktiivsemaks osavõtmiseks ühiskondlikust elust. Majanduslikult tugevnenud kolhoosidel on võimalus ja nad peavad eraldama ka vajalikud summad klubide ja teiste kultuurhariduslike asutuste ehitamiseks.

NLKP Keskkomitee pleenum soovitas kolhoosidel anda kolhoosnikutele abi majade ja kõrvalhoonete remontimisel ning ehitamisel, viljapuude istutusmaterjalide muretsemisel nende istutamiseks aiamaadele, kütteaine muretsemisel ning kolhoosnikute teiste isiklike tarviduste rahuldamisel.

Kolhooside ühismajapidamise edukaks arendamiseks ja tugevdamiseks on väga tähtis juhtida kolhoose hästi, õigesti ja plaanipäraselt.

Rahvamajanduse planeerimine on sotsialismi ajal rahvamajanduse plaanipärase, proportsionaalse arenemise objektiivse majandusseaduse enam-vähem õigeks peegelduseks. Plaanipärase, proportsionaalse arenemise seadus annab meie plaaniorganeile võimaluse õigesti planeerida ühiskondlikku tootmist. Selle seaduse toime tugineb sotsialismi põhilisele majandusseadusele, mis sisaldab eesmärki, mille teostamise nimel toimub rahvamajanduse plaanipärane arendamine.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik, tunnetades ja kasutades sotsialismi põhilist majandusseadust ning rahvamajanduse plaanipärase ja proportsionaalse arenemise seadust, muudavad meie rahvamajanduse aasta- ja viie aasta plaanid sotsialistliku majanduse pideva arendamise võimsaks vahendiks teel kommunismile.

Sõjajärgsel perioodil on põllumajanduse plaanipärane juhtimine tõusnud uuele, veelgi kõrgemale astmele.

Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951—1955 ning partei ja valitsuse poolt 1953. aastal vastu võetud otsused on uueks tõendiks kommunistliku partei hoolitsusest plaani-

pärase juhtimise tugevdamise eest sotsialistliku põllumajanduse alal kui ka kogu rahvamajanduse alal tervikuna.

Partei ja valitsuse otsustes seatakse ülesandeks jätkata külvipindade õiget paigutamist ja määratakse kindlaks ülesanded viljakuse tõstmise ja loomakasvatuse produktiivsuse suurendamise alal diferentseeritult, vastavalt üksikute tsoonide mullastiku-, klimaatilistele ja tootmistingimustele. Plaaniülesannete selline kindlaksmääramine on suureks edusammuks meie maa territooriumil põllumajanduse õige paigutamise probleemi lahendamisel ja tal on suur tähtsus põllumajandusliku tootmise arendamise ja täiustamise suhtes.

Sotsialistliku põllumajanduse edasine võimas tõus nõuab jooksva planeerimise parandamist, aasta- ja tööplaanide väljatöötamist ning perspektiivplaanide koostamist vastavalt üksikute tsoonide, rajoonide, kolhooside ja sovhooside iseärasustele. See võimaldab selgitada ja mobiliseerida hiiglasuuri sisemisi kohalikke reserve tööviljakuse tõstmiseks põllunduses ja loomakasvatuses.

Eesrindlikud kolhoosid koostavad mitte ainult aastaplaane, vaid ka perspektiivplaane, mis edukalt mobiliseerivad kolhoosnikuid oma ühismajapidamise igakülgsele edasiarendamisele. Eeskujuks võib olla Dnepropetrovski oblasti Novomoskovski rajooni Tškalovi-nimeline kolhoos, kus esimeheks on Sotsialistliku Töö Kangelane A. R. Štšerbina. 1946. aastal koostas see kolhoos Ukraina Teraviljamajanduse Teadusliku Uurimise Instituudi abiga, lähtudes konkreetseist tingimustest, perspektiivplaani aastaiks 1947—1950, mis esitati läbivaatamiseks rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele ja kinnitamiseks kolhoosnikute üldkoosolekule. Pärast seda arendas parteiorganisatsioon koos artelli juhatuse ja brigadiiridega sotsialistlikku võistlust plaanis ettenähtud näitajate täitmise ja ületamise eest, kolhoosi ühismajapidamise kiire arendamise eest. Perspektiivplaan sai suureks organiseerivaks jõuks, ta sai artelli juhatuse käsiraamatuks, millest ta järjekindlalt juhindus oma praktilises tegevuses. Perspektiivplaan täideti ja rea näitajate osas isegi tunduvalt ületati. Nii oli plaani järgi 1950. aastal ette nähtud koguda igalt hektarilt keskmiselt 19,7 tsentnerit teravilja, tegelikult aga koguti 21,8 tsentnerit. Teravilja kogusaak kasvas 9320 tsentnerilt 1947. aastal 20 370 tsentnerini 1950. aastal.

See edu saavutati põllumajandusliku tootmise edasise mehhaniseerimise ja maaviljeluse kultuuri tõstmise teel, mis nähtub järgmistest andmetest:

Agrotehnilised võtted	Aastad	
	1947	1950
Sügiskünd (protsentides kevadkülvi pindalast)	88	100
Mustkesa (protsentides plaanist)	—	100
Sõnniku vedu põldudele (tonnides)	1194	2089
Mineraalväetiste andmine (tsentnerites) . . .	240	1840
Lumesäilitamine (hektarites)	364	761
Kõrrekoorimine (hektarites)	—	314
Maisi külvamine hübriidseemnetega (protsentides kogu külvipinnast)	—	100

Kolhoosis on sisse seatud heinavälja-külvikord ja teostatud maaharimise, väetamise ja seemnekasvatuse abinõude süsteem. 1948. aastal saadi 25,2 tsentnerit lutserniseemneid, 1949. aastal aga umbes 120 tsentnerit, mis võimaldas kolhoosis, alates 1949. aastast, võtta põldheina alla kaks põldu igas kolhoosis planeeritud külvikorras (põllu, sööda ja köögivilja külvikorras). Kolhoosis on lõpule viidud kaitsemetsaribade istutamine 42 hektari suurusel pindalal, puid on istutatud teede äärde ja küngastele, on võetud kasutusele aiaks määratud pindala ning on rajatud suur tiik, mille veepinna suurus on 44 hektarit.

Kõiki liiki ühisloomade arvu suurendamise perspektiivplaan on ületatud, samuti nagu loomade arvu riiklik miinimumgi.

Edukalt arenevad kolhoosis ka teised kolhoositootmise harud — köögiviljakasvatus, aiandus, mesindus ja kalakasvatus. Kolhoos täitis ennetähtaegselt kõik riiklikud varumisplaanid ja kohustused naturaaltasu osas masina-traktorijaama töö eest.

1947. aastal eraldati jagamatusse fondi 67 000 rubla, 1950. aastal aga umbes 200 000 rubla. Tootmise põhivahendite üldväärtus on kasvanud 398 000 rublalt 1947. aastal 766 000 rublani 1950. aastal.

Koos ühismajapidamise kasvuga paranes ka kolhoosnikute aineline heaolu. Kui 1947. aastal iga kolhoosnik sai normipäeva eest ainult 0,8 kilogrammi vilja ja 2 rubla raha, siis 1950. aastal anti normipäeva eest: 3 kilogrammi

vilja, 0,2 kilogrammi päevalilleseemneid, 0,47 kilogrammi kartuleid ja 3 rubla raha. Koos lisatasuga aga anti vilja 4,3 kilogrammi, päevalilleseemneid 0,33 kilogrammi jne. 1948. aastal said lisatasu 234 kolhoosnikut, 1949. aastal 237 ja 1950. aastal 247 kolhoosnikut. Lisatasu korras antakse kolhoosnikutele iga aasta 1500 kuni 1700 tsentnerit teravilja. Plaanilise viljakuse ületamise eest said kolhoosnikud lisatasu näol 25—45 kilogrammi maisi ja 3—10 kilogrammi päevalilleseemneid iga normipäeva eest, mida kulutati nende kultuuride kasvatamisele.

Otsustavat osa kolhoosi poolt saavutatud edus etendab abi, mida riik andis kolhoosile traktorite ja masinate näol masina-traktorijaama kaudu.

Täitnud edukalt 1947.—1950. a. perspektiivplaani, koostasid kolhoosnikud uue perspektiivplaani aastaiks 1951—1955. 1955. aasta lõpuks on planeeritud koguda igalt hektarilt 200 puuda teravilja. Niisutussüsteemi ekspluatatsiooniandmise tulemusena köögivilja külvikorra 40 hektari suurusel pindalal tõstetakse tunduvalt köögiviljakultuuride viljakust. Piimatoodangut kavatsetakse suurendada 1955. aastal 3000 liitrini igalt aastalehmalt. Kolhoosi rahaline tulu suureneb 1955. aastal 1950. aastaga võrreldes 2,5-kordseks. Kolhoosi normipäeva eest hakatakse maksma 10 rubla rahas ja 4,5 kilogrammi vilja. Tškalovi-nimelise kolhoosi perspektiivplaan aastaiks 1951—1955 on võimas abinõu, mis mobiliseerib kõiki kolhoosnikuid kolhoosi ühiskondliku omandi edasisele tugevdamisele ja arendamisele. Kolhoositootmise organiseerijaiks on siin, nagu teisteski kolhoosides, kommunistid. Nad etendavad otsustavat osa kõigis kolhoosi majapidamise lõikudes.

*

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on välja töötanud abinõude süsteemi sotsialistliku põllumajanduse kõigi harude edasiseks võimsaks tõstmiseks. On tarvitusele võetud abinõud selleks, et kõige lühema ajaga likvideerida mahajäämus meie maa loomakasvatuses, köögiviljakasvatuses ja kartulikasvatuses. On loodud kõik vajalikud materiaalsed, tehnilised ja organisatsioonilised tingimused kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside tormiliseks arenguks laiendatud taastootmise alusel. Tunduvalt on tõstetud loomakasvatussaaduste, kartuli ja köögivilja riiklikke

varumis- ja kokkuostuhindu. Tööstus annab põllumajandusele suurel hulgal uut täiuslikku tehnikat põllunduse ja loomakasvatuse kompleksseks mehhaniseerimiseks. Põllumajanduslikku tootmisse mahutatakse uusi määratu suuri summasid. Riigi arvel suurendatakse agrotehnilist ja zootehnilist abi kolhoosidele. Masina-traktorijaamu tugevdatakse alalise ning kvalifitseeritud juhtiva ja massilise mehhanisaatorite kaadriga.

Seega on olemas kõik objektiivsed eeldused selleks, et lühikese aja jooksul edukalt luua meie maal kerge- ja toiduainetetööstusele vajalike põllumajandussaaduste ja tooraine tugev baas.

Kuid need võimalused tuleb muuta tegelikkuseks. Oleks ekslik arvata, rõhutatakse NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses, et põllumajanduse edasine tõus toimub isevoolu teel. Materiaalsed tingimused ja võimalused, mis luuakse põllumajanduse arendamiseks, ei anna vajalikku efekti iseendast, ilma et parteiorganisatsioonid parandaksid oma tegevust. Et need võimalused ja tingimused ära kasutada, peavad parteiorganisatsioonid käiku laskma kõik olemasolevad jõud ja vahendid, juhtima kolhoosnikute, masina-traktorijaamade ja sovhooside tööliste laiu hulki ja viima nad võitlusse põllumajanduse võimsa tõusu eest.

Põllumajanduse edasiarendamise ülesannete edukas lahendamine nõuab parteiorganisatsioonide organisatsioonilise ja poliitilise töö igakülgset tugevdamist rahvahulkades.

Parteipoliitiline töö on majanduslike edusammude aluseks maal. Kuid parteiorganisatsioonide tegevuses maal esineb tõsiseid puudusi: massilist poliitilist tööd tehakse paljudes kolhoosides madalal tasemel, töötajate poliitilisele kasvatamisele ei pöörata vajalikku tähelepanu, paljudes kolhoosides, masina-traktorijaamades ja sovhoosides on kultuuriline ja elutarbeline teenindamine halvasti korraldatud.

Tõsiseks puuduseks paljudes organisatsioonides on see, et parteipoliitilist tööd tehakse lahus majanduslikest ülesannetest. Tunnistades sõnades, et poliitika on majandusest lahutamatu, et seda on vaja siduda majanduslike ülesannete lahendamisega, lahutavad mõned töötajad aga tegelikult poliitilise tegevuse tavalisest argipäevasest majanduslikust ülesehitustööst. Tegelikult ei ole olemas puhtmajanduslikke küsimusi, nagu pole ka puht-poliitilisi küsimusi. Majanduslik edu käib tavaliselt koos eduga poliitili-

ses töös. Parteipoliitilise töö väiksemgi nõrgenemine avaldab negatiivset mõju tootmistegevusele.

Viimaseil aastail on partei jõud maal kasvanud. 1953. aastal olid kolhoosi parteiorganisatsioonid olemas 76 000 kolhoosis. Kommunistide arv külas on praegusel ajal üle miljoni inimese. Tunduvalt suurenes parteiorganisatsioonide osatähtsus kolhoosides pärast kolhooside ühendamist. 1939. aastal, kui Moskva oblastis oli 6556 kolhoosi, olid parteiorganisatsioonid olemas ainult 300 kolhoosis, mis moodustas 4,5 protsenti nende üldarvust. 1952. aastal olid 1419 ühendatud kolhoosist parteiorganisatsioonid olemas 1180 kolhoosis (ehk 85 protsenti üldarvust). Kolhooside parteiorganisatsioonide juhtimisele on edutatud tööalaselt ja poliitiliselt kõige rohkem ettevalmistatud kommuniste.

Paljudes kolhoosides on kujunenud üsna suured parteiorganisatsioonid. See võimaldas moodustada põllundus- ja traktoribrigaadides, loomakasvatusfarmides ja kolhoositootmise teistes lõikudes parteigruppe, mis on kolhooside parteiorganisatsioonide toeks nende võitluses kolhooside edasise organisatsioonilise tugevdamise eest.

Kommunistliku partei poolt viimastel aastatel teostatud abinõud siseparteilise demokraatia, enesekriitika ja eriti altpoolt tuleva kriitika arendamise alal on tunduval määral soodustanud kommunistide aktiivsuse arenemist, nende sidemete kindlustumist töörahva hulkadega.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uus põhikiri, mille võttis vastu partei XIX kongress, tõstab partei-algorganisatsioonide osatähtsust kolhoosides, sovhoosides ja masina-traktorijaamades. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei põhikirja nõudmiste range täitmine tõstab veelgi kõrgemale kommunistide ja parteiorganisatsioonide eesrindlikku osa kolhoosides, sovhoosides ja masina-traktorijaamades.

Suured sotsialistlikud ettevõtted maal — masina-traktorijaamad, sovhoosid ja kolhoosid — arenevad teaduse ja tehnika uusimate saavutuste rakendamise alusel. Selliseid majandeid võib õigesti juhtida ainult kvalifitseeritud kaader, kes on omandanud teaduse ja tehnika saavutused, kes on võimeline neid asjatundlikult rakendama praktikas. Iga kolhoosi, masina-traktorijaama ja sovhoosi eesotsas peab seisma kogenud, asjatundlik ja andekas organisaator. Kõiki põllumajanduse juhtimise lõikusid tuleb kindlustada

kogenud ja tugeva kaadriga. Ülesanne seisabki eelkõige selles, et kõigi kohalike parteiorganisatsioonide tähelepanu tuleb pöörata sotsialistliku põllumajanduse kõikide harude, eriti aga loomakasvatuse, köögivilja- ja kartulikasvatuse kiiremale arendamisele.

Sellepärast ongi parteiorganisatsioonide peamiseks ülesandeks masina-traktorijaamade, kolhooside ja sovhooside tugevdamine kvalifitseeritud kaadriga.

Rööbiti kohaliku kaadri edutamisega ja spetsialistide suunamisega tootmisse on tekkinud vajadus valida ja saata tööstuskeskustest juhtivale tööle kolhoosidesse, masina-traktorijaamadesse ja sovhoosidesse parimaid kommuniste.

Kommunistlik partei saatis omal ajal — massilise kollektiviseerimise perioodil — maale 25 000 töölist, kes tegid ära määratu suure töö põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise alal. Peale selle suunati 1933. aastal abiks kolhoosidele 17 000 parteitöötajat, kes hakkasid tööle poliitosakondades. Mitu tuhat tööstuse ja teiste rahvamajandusharude töötajat saadeti eri aegadel masina-traktorijaamadesse, kolhoosidesse ja sovhoosidesse. See oli tõsine abi kolhoositalurahvale. Enamus maale saadetud töötajaist hakkas agaralt tööle ja õigustas auga partei usaldust.

Ka praegustes tingimustes on sotsialistliku linna poolt kolhoosikülale antav abi kaadri näol tööliste ja talupoegade liidu — nõukogude ühiskonna vankumatu aluse — veelgi suurema kindlustamise üks tähtsamaid vorme.

Paljud tuhanded paremaid inimesi linnadest ja tööstuskeskustest vastasid palavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi üleskutsele ja sõitsid vabatahtlikult maale, et anda oma jõu ja teadmised kolhoosikorra edasise kindlustamise üritusele.

Kommunistlik partei pöörab suurt tähelepanu rajoonilüli kindlustamisele, partei rajoonikomiteede ja rajooni täitevkomiteede osatähtsuse tõstmisele kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside arendamises. NLKP Keskkomitee septembripleenum määras kindlaks abinõud partei maa-rajoonikomiteede ja rajoonide täitevkomiteede tugevdamiseks vilunud, põllumajandust hästi tundva kaadriga, kes on võimeline õigesti ja asjatundlikult juhtima kolhoose, masina-traktorijaamu ja sovhoose.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi ajalooliste otsuste täitmiseks on vaja parandada partei ja nõukogude

oblasti- ja rajooniorganisatsioonide poolt teostatava juhtimise stiili ja meetodeid. Juhtida põllumajandust — see tähendab eelkõige tundma õppida, üldistada ja levitada eesrindlaste kogemusi ja põllumajandusteaduse saavutusi. Iga partei- ja nõukogude töötaja ei pea tingimata olema agronoom, kuid ta on kohustatud hästi orienteeruma põllumajanduse juhtimise küsimustes, tundma õppima põllunduse ja loomakasvatuse aluseid ja suunama nende arendamist suure asjatundlikkusega. Kuidas võib näiteks mobiliseerida kolhoosnikute hulki köögivilja ja kartulite ruutpesiti istutamise ja mahapaneku progressiivse meetodi laialdasele juurutamisele tootmisse, kui ühe või teise partei- või nõukogude organisatsiooni juht ei ole tundma õppinud selle meetodi olemust ja tehnikat, tema majanduslikku efektiivsust, võrreldes teiste meetoditega, mis eksisteerisid kuni viimase ajani?

NLKP Keskkomitee septembripleenum rõhutas, et tähtsaks ülesandeks on kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside parteiorganisatsioonide tugevdamine, nende osatähtsuse suurendamine põllumajanduse edasiarendamisel. On vaja kindlustada kommunistide ja kommunistlike noorte õige paigutamine otsustavates tootmissektorites; tugevdada kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside parteiorganisatsioonide sekretäride koosseisu ettevalmistatud ja vilunud parteitöötajatega.

Partei jõud peitub tema sidemetes rahvahulkadega. Massiline poliitiline töö on tähtis vahend, mis tagab kolhoosnikute, masina-traktorijaamade ja sovhooside tööliste ja teenistujate kommunistlikku kasvatamist, nende mobiliseerimist järjekordsete majanduslike ja poliitiliste ülesannete täitmisele. Partei poolt kavandatud suurte abinõude edukas teostamine põllumajanduse edasisel tõstmisel sõltub samuti parteiorganisatsioonide poolt rahvahulkades tehtavast tööst. Parteiorganisatsioonide edasilükkamatuks ülesandeks on selgitada NLKP Keskkomitee septembripleenumi materjale ja partei ning valitsuse hilisemaid määrusi kõigile kolhoosnikutele, masina-traktorijaamade ja sovhooside töölistele ning kõigile töötajaile.

Korraldades ümber parteipoliitilist tööd, suunavad parteiorganisatsioonid oma peamise tähelepanu kolhoosi- ja sovhoositootmise tähtsamatele lõikudele, parandavad põhjalikult massilist poliitilist tööd loomakasvatusfarmide, söödakogumisbrigaadide, kartuli, köögivilja ja teiste põllu-

majanduslike kultuuride kasvatamise brigaadide töötajate hulgas.

Selgitades partei ja valitsuse määrusi põllumajanduse alal, arendavad partei-algorganisatsioonid laialdaselt sotsialistlikku võistlust, mis on töötajate kommunistlikust ülesehitustööst aktiivse osavõtu äraproovitud meetodiks. Sotsialistliku võistluse alusel mobiliseeritakse nõukogude küla kõiki töötajaid lahendama ülesandeid, mis on seotud sotsialistliku põllumajanduse kõigi harude edasiarendamisega, kolhooside ühismajapidamise tugevdamisega ja igakülgse arendamisega, kogu- ja kaubatoodangu suurendamisega, põllumajandussaaduste riiklike varumisplaanide õigeaegse täitmisega, kolhooside rahalise ja naturaaltulu suurendamisega ning kolhoosnikute ainelise heaolu parandamisega. Just need küsimused peavad olema praegu massilise sotsialistliku võistluse tähelepanu keskpunktiks külas. Kogu oma töös toetuvad parteiorganisatsioonid kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside eesrindlikele inimestele, põllunduse ja loomakasvatuse meistritele, kelle read kasvavad iga päevaga.

Sotsialistliku võistluse käigus tõuseb töötajate loominguline aktiivsus, leitakse üha uusi reserve, mis peituvad sotsialistlikus põllumajanduses, avastatakse kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside töös esinevaid puudusi, üldistatakse ja levitatakse eesrindlaste kogemusi, juurutatakse tootmisse agronoomiateaduse saavutusi.

Tähelepanu ja levitamist väärivad nende maa-parteiorganisatsioonide kogemused, kes oma hästikorraldatud parteipoliitilise tööga aitavad kaasa kolhooside muutumisele eesrindlikeks majandeiks. Võtame näiteks Kiievi oblasti Tšernobõli rajooni Stalini-nimelise kolhoosi. Maaviljeluse kultuuri tõstmise ja põhiliste põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise tulemusena kogutakse siin suuri teraviljakultuuride, lina-, köögivilja- ja eriti kartulisaake. Kartuli kogusaak ületas artellis 28 000 tsentnerit. Söödaks jäeti peaaegu 12 000 tsentnerit mugulaid, mis aitas kaasa ühisloomakasvatuse tõusule. Kolhoos sai 1952. aastal üle 2 miljoni rubla tulu. 1953. aastal suurenes see tulu rohkem kui miljoni rubla võrra.

Saavutatud tulemustes kuulub otsustav osa kolhoosi parteiorganisatsioonile, kes süveneb põhjalikult tootmisse, suunab kolhoosnikute jõupingutusi ühismajapidamise kõigi harude tõstmisele, suurendab artelli majapidamise

otsustavatesse lõikudesse paigutatud kommunistide eesrindlikku osatähtsust. Kommunistid annavad isiklikku eeskuju töös, nad on sotsialistliku võistluse organiseerijad, nad juhivad brigaade ja lülisid, nad töötavad põllul ja loomakasvatusfarmides.

Stalini-nimelises kolhoosis pannakse kartulid maha rohkem kui 300 hektarile. Parteibüroo ja parteiorganisatsioon tervikuna tegelesid küllaltki palju kartuli viljakuse tõstmise küsimustega. Seda küsimust arutati korduvalt parteikoosolekutel. Kommunist Darja Iljinitšna Pelagetša lüli kogus 1952. aastal kogu 6 hektari suuruselt pindalalt keskmiselt 607 tsentnerit mugulaid igalt hektarilt. Parteibüroo ja kõik kommunistid levitasid sm. Pelagetša lüli kogemusi kõigi kartulikasvatajate hulgas. Organiseeriti kuulsa lülivanema vestlusi teistes brigaadides ja lülides. Agronoomi abiga valmistas novaator ette spetsiaalse lendlehe teksti, mida levitati kõigis kolhoosi brigaadides. Lendlehes esitati meetodeid, mille abil saadi suurt kartulisaaki. Kõik brigaadid hakkasid juurutama eesrindlikke agrotehnilisi võtteid, nad lülitusid sotsialistlikku võistlusse suure kartulisaagi saamiseks. Kommunistid hoolitsesid selle eest, et tehtaks järjekindlalt kokkuvõtteid kohustuste täitmise kohta. Organiseeriti vastastikune kontroll kohustuste täitmise üle üksikute lülide ja brigaadide vahel. Kolhoosnikud külastasid tihti naaberbrigaadide põldusid, tutvusid seal töö organiseerimisega ja võtsid üle väärtuslikke kogemusi.

Erilist tähelepanu pühendas parteiorganisatsioon mehhanisaatorite ja kolhoosnikute tiheda koostöö küsimustele. Artelli põldudel töötab 12 traktorit, 3 kombaini ja palju teisi masinaid. Kommunistid valvavad selle üle, et masinatraktorijaam ja kolhoos täidaksid oma lepingulisi kohustusi, nad jälgivad mehhanisaatorite poolt tehtavate tööde tähtaegu ja kvaliteeti. Parteiorganisatsiooni initsiatiivil toimus mehhanisaatorite ja kolhoosnikute nõupidamine, kus ühiselt arutati abinõusid kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmiseks.

Külas töötavad kolmeaastased agro-zootehnilised kursused. Parteiorganisatsioon tunneb pidevalt huvi kursuste töö vastu ja hoolitseb õpetamise kvaliteedi eest. Kolhoosi aktiiv, esmajoones brigadiirid ja lülivanemad, tellib endale peale kesk- ja kohalike ajalehtede veel 6—7 ajakirja. Nii näiteks tellib köögiviljakasvatusbrigaadi brigadiir Pavel Navalnõi ajakirjad «Zemledelije», «Dostiženija Nauki i

Peredovogo Opõta v Selskom Hozjaistve», «Mitšurinets», «Sad i Ogorod», «Ptšelovodstvo», «Kolhoznoje Proizvodstvo».

Kolhoosi agitaatorite kollektiivis on 72 agitaatorit. Nad on kinnistatud lülide ja brigaadide juurde, kus regulaarselt läbi viiakse vestlusi poliitilistel ja majanduslikel teemadel, mis on seotud kolhoosnikute ees seisvate konkreetsete ülesannetega.

Süstemaatiliselt korraldatakse agitaatorite seminare, kus nad saavad teoreetilist ja metoodilist abi. Nii näiteks suure kartulisaagi tähtsuse ja selle saamise viiside kohta läbiviidud vestlustel rääkisid agitaatorid suurest tulust, mida annab kartulikasvatus. Teiste hulgas toodi niisugune näide: lülivanem Darja Iljinitšna Pelagetša sai 1952. aastal väljatöötatud normipäevade kohta suure kartulisaagi eest peale raha 641 kilogrammi vilja, 1160 kilogrammi kartuleid ja palju teisi põllumajandussaadusi.

Massilises poliitilises töös kasutab Stalini-nimelise kolhoosi parteiorganisatsioon agitatsioonitöö mitmekesiseid vahendeid. Kolhoosis esinevad süstemaatiliselt loengute ja ettekannetega 15 inimest. Regulaarselt ilmub seinaleht. Brigaadides antakse välja «võitluslehti», hoolikalt täidetakse näitajate tabeleid. Kõigis brigaadides on nähtavale kohale välja pandud tahvlid ja plakatid. Paljudele neist on kantud kohustused, mida kolhoosnikud on endale võtnud sotsialistliku võistluse käigus.

Kolhoosis on ligi 100 kommunistlikku noort. Enamik neist töötab otse põldudel ja loomakasvatusfarmides. Parteibüroo juhib kommunistlike noorte organisatsiooni, mobiliseerib kommunistlike noorte ja maanoorte jõudusid kolhoositootmise edasiarendamisele.

Suurt tööd teevad Stalini-nimelise kolhoosi kommunistid selleks, et selgitada kolhoosnikutele NLKP Keskkomitee pleenumi otsust «NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest». Nad otsivad uusi reserve kolhoosi ühismajapidamise edasiseks tõstmiseks. Iga kolhoos võib organiseerida parteipoliitilist tööd nii, nagu see on tehtud Stalini-nimelises kolhoosis.

Kommunistlike noorte armee ridades maal on üle 2 miljoni inimese. Kuid kohalikud parteiorganid alahindavad ega kasuta põllumajanduse arendamise eest peetavas võitluses täielikult ära niisugust suurt jõudu, nagu seda on kommunistlikud noored maal. Ülesanne seisab sel-

les, et kõik komsomoliorganisatsioonid ja kõik maanoored saaksid maaviljeluse ja ühisloomakasvatuse kultuuri tõstmise algatajaiks, põllumajanduse kõigi harude edasiarendamise eest peetava võitluse eesrindlasteks.

Komsomoliorganisatsioonid peavad algatama sotsialistlikku võistlust ja eesrindlike töömeetodite, põllumajandusteaduse ja praktika uusimate saavutuste juurutamist tootmisse, ilmutama rohkem initsiatiivi parteiorganisatsioonide ees selliste küsimuste ülestõstmisel, mis on seotud kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside töös esinevate puuduste kõrvaldamisega.

Naised on põllumajanduses suur jõud. Märkides ära naiste suurt osatähtsust kolhoosi- ja sovhoositootmises, andis NLKP Keskkomitee septembripleenum juhendi tõhustada massilist poliitilist ja kultuurihariduslikku tööd naiskolhoosnikute, masina-traktorijaamade ja sovhooside naistöötajate hulgas, tõmmata naisi ulatuslikumalt kaasa kolhooside ülesehitustöösse ja aktiivsesse võitlusse viljakuse suurendamise ja loomakasvatuse arendamise eest.

Pidev hool kolhoosiküla töötajate materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise eest on kõigi partei- ja nõukogude organisatsioonide tähtsamaks ülesandeks.

Sotsialistliku põllumajanduse arenemisega kasvavad lakkamatult kolhoosnikute ja masina-traktorijaamade ning sovhooside töötajate kultuurilised nõudmised. See seab parteiorganisatsioonide ette pakilise ülesande — paremini hoolitseda maaelanikkonna kultuurilise ja elutarbelise teenindamise eest. Selleks on vaja tõsta kultuurihariduslike asutuste töö taset maal, elustada klubide ja raamatukogude tegevust, korrapäraselt demonstreerida kinofilme, tõhustada külade radiofitseerimist ja parandada raadiosaadete kvaliteeti. Parteiorganisatsioonid peavad võtma oma nõudliku kontrolli alla ravi- ja lasteasutuste töö maal, samuti ka kaubandus- ja kooperatiivorganisatsioonide tegevuse ning kindlustama kõigi vajalike rahvatarbekaupade häireteta müüki.

Tšuvaši ANSV Vurnarõ rajooni Stalini-nimelise kolhoosi parteiorganisatsioon ja kolhoosi juhatus hoolitsevad pidevalt kolhoosnikute vajaduste rahuldamise eest. Sedamööda, kuidas tugevnevad ja arenevad ühismajapidamise peamised harud, paraneb ka kolhoosnikute materiaalne heaolu ja tõuseb nende kultuuriline tase.

Viimase seitsme aasta jooksul andis kolhoos iga normipäeva eest keskmiselt üle 4 kilogrammi vilja, 3 kilogrammi köögivilja, 5 kilogrammi söötasid ja 2 rubla 50 kopikat raha. Peale vilja, köögivilja ja loomasööda annab kolhoos normipäevade eest liha ja võid. Kartuleid ei jagata rea aastate jooksul normipäevade peale, sest kolhoosnikud rahuldavad selles osas kõik oma vajadused aiamaa arvel. 1953. aastal oli kolhoosis normipäeva eest saadud tasu kõrgem kui eelmistel aastatel.

Stalini-nimelise artelli kõigil kolhoosnikutel on isiklikus kasutuses mitte ainult lehmad, vaid ka teised loomad. 435 kolhoosipere kohta on 626 veist, sealhulgas 435 lehma; peale selle umbes 2500 lammast, üle 900 sea ja üle 5000 mitmesuguse linnu.

Parteiorganisatsioon ja kolhoosi juhatus seadsid endale ülesande: rööbiti ühisloomakasvatuse produktiivsuse tõstmisega aidata kolhoosnikutel tõsta nende isiklikus kasutuses olevate loomade produktiivsust. Sellel eesmärgil otsustasid nad suurendada normipäeva eest antavat kvaliteetsete kore- ja mahlakate söötade hulka, aidata kolhoosnikutel parandada piimakarja kvaliteeti ja tõsta nende lehmade keskmist piimatoodangut ühiskarjalt saadava keskmise piimatoodangu tasemeni (kuni 2500 liitrit lehma kohta).

Suurt tähelepanu pöörab parteiorganisatsioon artelli liikmete korteritingimuste parandamisele. Viimase 2 aasta jooksul on ehitatud 50 uut maja. Kolhoosi asustatud punktides on viimaste aastate jooksul kõik majad kapitaalselt remonditud. Kolhoosi poolt kultuurilisteks vajadusteks antavate summadega on ehitatud keskkoolihoone Koltsovkas ja ehitamisel on seitsmeklassiline kool Orjoli külas. Põhjalikult rekonstrueeritakse haigla, milles on sisehaiguste, sünnitus- ja lasteosakond, samuti ambulatoorium röntgeni- ja füsioteraapiakabinetiga.

Kõik kolhoosnikute majad on elektrifitseeritud ja radiofitseeritud. Artelli liikmete kasutada on hästisisustatud klubi 500 istekohaga, helifilmiseadeldisega, raamatukoguga ja lugemissaaliga. Kolhoosis antakse juba 14 aasta jooksul välja trükitud ajalehte «Stalinets», tiraažiga 500 eksemplari.

Kolhoosi keskuses on rajatud suur puuviljaaed ja kolhoosi park. Igas kolhoosniku talus on istutatud 15—20 viljapuud. Stalini-nimelise artelli kolhoosnikute elu muutub üha jõukamaks ja rõõmuküllasemaks. Selle artelli esimees

NSV Liidu Ülemnõukogu saadik Sotsialistliku Töö Kangelane Sergei Ksenofontovitš Korotkov ütleb: «Pidev hoolitsus artelli liikmete elutarbeliste ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise eest, ühiskondlike ja isiklike huvide õige ühendamine arendavad kolhoosnikute initsiatiivi, tõstavad nende tööviljakust ning tugevdavad töödistsipliini. Meil ei ole inimesi, kes ei võta osa kolhoositootmisest ega tööta välja normipäevade miinimumi.»

*

Kolhoositalurahvas, kõik põllumajanduse alal töötajad, nagu kogu nõukogude rahvaski, kiitsid üksmeelselt heaks ja toetavad partei ja valitsuse poliitikat meie maa riikliku ja majandusliku juhtimise alal.

Määratu suure entusiasmiga võttis kolhoositalurahvas, kogu nõukogude rahvas vastu partei ja valitsuse abinõud, mis on suunatud pakiliste ülesannete lahendamisele põllumajanduses, tööstuses ja kaubanduses, rahva materiaalse heaolu edasisele kiirele tõstmisele, meie kodumaa rikkuse ja võimsuse kasvule.

Põllumajanduse kiire edasiarendamine on kommunistliku partei, Nõukogude valitsuse, kogu meie rahva pakiline ülesanne. Sm. Malenkov ütles oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul: «Ei ole kahtlust selles, et kui kõik meie kolhoosnikud ja põllumajanduse alal töötajad, kõik meie töölised, insenerid ja tehnikud tööstuses, mis toodab põllutöömasinaid ja väetisi, kui meie kõik otsustavalt ja sihikindlalt asume teostama oma ühist üritust — põllumajandust edasi arendama — ega säästa sealjuures jõudu ja summasid, siis lahendatakse edukalt ülesanne — luua lähema 2—3 aasta jooksul elanikkonnale toiduainete ja kergetööstusele tooraine te küllus.»

SISUKORD

Esimene peatükk. Põllumajandussaaduste külluse loomine on eluliselt tähtis üldrahvalik ülesanne 3

Teine peatükk. Maaviljeluse kasv ja täiustamine 26

1. Teraviljamajandus on kogu põllumajandusliku tootmise alus 26
2. Kindlustada köögivilja ja kartuli tootmise järsk tõus . 37
3. Tehniliste ja õlikultuuride tootmise suurendamine . . . 49
4. Maaviljeluse kultuuri tõus 76

Kolmas peatükk. Loomakasvatuse arendamine on põllumajanduse kõige pakilisem ülesanne 96

Neljas peatükk. Põllumajanduse mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine 122

Viies peatükk. Sovhoositootmise edasine täiustamine 149

Kuues peatükk. Kolhooside ühismajapidamise arendamine ja tugevdamine 165

Toimetaja E. Orgmäe.

Tehniline toimetaja T. Mitt.

Korrektorid L. Saulin ja A. Nurmoja.

Ladumisele antud 19. VII 1954. Trükkimisele antud 9. IX 1954. Trükiarv 3000. Paber 54:84, 1/16. Trükipoognaid 12,5. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 10,25. Arvutuspoognaid 11,9. MB-15482. Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tän. 40/42. Tellimise nr. 2408.

Hind rbl. 2.15

На эстонском языке.

1—11

Rbl. 2.15

